

ธรรมบท ภาคที่ ๒

แปลโดยพยัญชนะ ฉบับสองภาษา (ไทย-บาลี)

สำหรับนักเรียน ชั้นประโยค ๑-๒

คณะผู้จัดทำ

ผู้อุปถัมภ์โครงการ

พระเทพญาณมหามุนี เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย
พระราชภาวนาจารย์ รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

ที่ปรึกษา

พระมหา ดร. สมชาย	จานุกุโธ	
พระมหาสมเกียรติ	วรยโส	ป.ธ.๕
พระมหาบุญชัย	จารุฑุโต	
พระมหาวิโรจน์	วีรวุฒโก	ป.ธ.๕
พระมหา ดร. สุธรรม	สุรตโน	ป.ธ.๕
พระครูใบฎีกาอำนวยศักดิ์	มุณิสกุโก	
พระมหา ดร. สมบัติ	อินุทปญโญ	ป.ธ.๕
พระมหาวิทยา	จิตตชโย	ป.ธ.๕

เรียบเรียง

พระมหาอารีย์ พลาคิโก ป.ธ.๗
พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘

จัดรูปเล่ม

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย ป.ธ.๘
พระมหาวันชนะ ฅาตชโย ป.ธ.๕
พระมหาอภิชาติ วชิรชโย ป.ธ.๗
พระมหาเฉลิม ฉนุทชโย ป.ธ.๔

ผู้ตรวจทาน

นายสุเทพ นาคุดนอก ป.ธ.๔ อาจารย์สอนบาลีประโยค ๑-๒ สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย

ออกแบบปก/ภาพวาด

พระมหาสมบุญ อนนุตชโย และ กองพุทธศิลป์ วัดพระธรรมกาย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๖๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ ๒ : กรกฎาคม ๒๕๕๖ จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ไอ เอส พรินติ้ง เฮ้าส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๓ : กรกฎาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ไอ เอส พรินติ้ง เฮ้าส์ จำกัด
พิมพ์ครั้งที่ ๔ : กรกฎาคม ๒๕๕๘ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง

ลิขสิทธิ์ : สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

คำนำ

ด้วยตระหนักและเห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดของการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ดังคำกล่าวยืนยันของพระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) ซึ่งได้กล่าวไว้ในโอกาสที่ได้จัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ อันเป็นปีที่ ๑๑ ของการจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค ว่า

“ผู้ที่สอบได้เปรียญธรรม ถือว่าเป็น **วีรบุรุษกองทัพธรรม** เป็นผู้นำความภาคภูมิใจ มาสู่คณะสงฆ์ หลวงพ่อรู้สึกชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่งและปรารถนาจะให้กำลังใจแก่ผู้ที่สอบได้ และผู้ที่กำลังจะสอบได้ตามมา ให้เห็นความสำคัญและรับรู้ ว่า สิ่งที่ทำน้ทั้งหลายกำลังพากเพียรศึกษาอยู่นี้ มีความสำคัญมาก และยังมีผู้คนทั้งหลายรอคอยและปรารถนาจะเห็นความสำเร็จของทุกท่าน ผู้จะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานพระศาสนา เพื่อความเจริญยั่งยืนนานของพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต”

พระเดชพระคุณพระเทพญาณมหามุนี (หลวงพ่อัมมชโย) เจ้าสำนักเรียน มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะสนับสนุน และขอปวารณาที่จะเป็นส่วนหนึ่ง ในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ของพระภิกษุสามเณร ตลอดไปตราบนานเท่านาน

และได้มีดำริให้จัดทำ โครงการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนเป็นกำลังใจ อีกทั้งมุ่งหมายจะก่อให้เกิดการตื่นตัวด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ รวมถึงเป็นสื่อกลางให้คณะสงฆ์ผู้บริหารการศึกษาทั่วสังฆมณฑล ได้มาร่วมปรึกษา เพื่อการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกัน โดยเริ่มต้นจากการถวายนุเคราะห์การศึกษา การจัดงานมุทิตาสักการะแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค การจัดพิมพ์ตำราคู่มือบาลีถวายเป็นแก่นักเรียนที่สนใจ และอื่นๆ ที่จะได้ริเริ่มจัดทำในโอกาสต่อไป

หนังสือธรรมบทสองภาษา บาลี-ไทย ภาค ๑ - ๘ สำหรับนักเรียนบาลีชั้นประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๑ นี้ ทางคณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้รวบรวมเรียบเรียงขึ้น โดยอาศัยความรู้จากตำรา และบูรพาจารย์ทั้งหลาย จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร ผู้แรกเริ่มศึกษาภาษาบาลี และผู้สนใจทั่วไป เพื่ออำนวยความสะดวกเป็นวิทยาทาน แก่ผู้ศึกษาอย่างเต็มที่ ให้เรียนรู้ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

อนึ่งหากหนังสือเล่มนี้ยังมีการขาดตกบกพร่องประการใด หรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอความอนุเคราะห์โปรดแจ้งให้ทางสำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายทราบด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป

สำนักเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

สารบัญชรรวมบทภาค ๒

เรื่อง	หน้าที่
๒. อัปมาทวรรค วรรณนา	
๑. เรื่องแห่งพระนางสามาวดี	๑
๒. เรื่องแห่งเศรษฐีชื่อว่ากุมภโมสกะ	๖๖
๓. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจูปันถกะ	๗๔
๔. เรื่องแห่งนักยัตร์ของคนพาล	๘๕
๕. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่ามหากัสสปะ	๕๑
๖. เรื่องแห่งภิกษุผู้เป็นสหายนัน ๒ รูป	๕๓
๗. เรื่องแห่งท้าวสักกะ	๕๕
๘. เรื่องแห่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง	๑๑๑
๙. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้อยู่ในนิคมโดยปกติ	๑๑๒
๓. จิตตวรรค วรรณนา	
๑. เรื่อง แห่งพระเถระชื่อว่าเมฆิยะ	๑๑๖
๒. เรื่องแห่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง	๑๑๘
๓. เรื่อง แห่งภิกษุผู้กระสันขึ้นแล้ว	๑๒๖
๔. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าสังฆรักจิตผู้เป็นหลาน	๑๒๕
๕. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจิตหัตถ์	๑๓๓
๖. เรื่อง แห่งภิกษุผู้มีวิปัสสนาอันปรารภแล้ว	๑๔๐
๗. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเนา	๑๔๕
๘. เรื่องแห่งบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อนันทะ	๑๔๕
๙. เรื่อง แห่งพระเถระชื่อว่าโสโรยะ	๑๕๒

“การศึกษานี้ สามารถเปลี่ยนชีวิตของผู้ศึกษา ให้สูงกว่าพื้นเดิม
คนที่มีการศึกษาดี จะทำอะไรก็ดีกว่าประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับ
ได้สมบัติจักรพรรดิ ก็นไขไม่หมด”

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่ติดปากน้ำ ภาชีเจริญ

**๒. อ.กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัณฑิตกำหนดพร้อมแล้วด้วยความไม่ประมาท
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว)**

๒. อุปปมาทวคคณณนา

**๑. เรื่องแห่งพระนางสามาวดี
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕**

๑. สามาวดีวตถุ. (๑๕)

อ.พระศาสดา เมื่อเสด็จเข้าไปอาศัย ซึ่งพระนครชื่อว่าโกสัมพีประทับอยู่ในพระวิหารชื่อว่าโฆสิตาราม ทรงปรารภ ซึ่งความทุกข์อันสลายเสียซึ่งความสุขให้พินาศคือความตาย แห่งร้อยแห่งหญิง ท. ห้า มีพระนางสามาวดีเป็นประมุขด้วย แห่งร้อยแห่งพระญาติ ท. ห้า ของพระนางมาคันทิยานัน อันมีพระนางมาคันทิยาเป็นประมุขด้วย ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **อุปปมาโท อมตํ ปทํ** ดังนี้ เป็นต้น ๕ อ.วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ในเรื่องของพระนางสามาวดีนั้นนี้ :

“**อุปปมาโท อมตํ ปทนฺติ** อิมํ ฆมฺมทฺเสนํ สตุถา โกสมฺพี อุปนิสฺสุสย โฆสิตาราม วิหรนฺโต สามาวดีปมฺขานํ ปญฺจนํ อิตฺถิสถานํ มาคณฺทีย-ปมฺขานญฺจ ตสฺสา ปญฺจนํ ภาติสฺถานํ มรณพฺยสนํ อารพฺภ กเถสิ. ตตฺตวํ อญฺุพฺพิกา:

ในกาลอันเป็นไปล่วงแล้ว อ.พระราชา ท. สอง เหล่านี้ คือ ชื่อ อ.พระราชาพระนามว่าอัลลกะปปะ ในแคว้นแคว้นชื่อว่าอัลลกะปปะ ชื่อ อ.พระราชาพระนามว่าเวฏฐทีปกะ ในแคว้นแคว้นชื่อว่าเวฏฐทีปกะ ผู้เป็นสหหายกัน เป็น จำเดิมแต่กาลแห่งพระองค์ทรงเป็นหนุ่ม ทรงเรียนแล้วซึ่งศิลปะ ในตระกูลแห่งอาจารย์เดียวกัน ทรงยังบุคคลให้ยกขึ้นแล้วซึ่งฉัตร เป็นพระราชาในแคว้นแคว้น อันประกอบด้วยโยชนสิบ ๗ ได้เป็นแล้ว โดยกาลเป็นที่ล่วงไปแห่งพระบิดา ท. ของพระองค์ ๗ ๕

อตีเต “อลฺลกะปฺปรกฺข อลฺลกะปฺปราชา นาม เวฏฺฐทีปกรฺกฺข เวฏฺฐทีปกรฺราชา นามาติ อิมเ ทฺว ทฺหกราลโต ปฏฺจาย สหายกา หุตฺวา เอกาจริยกุล สิปปํ อุกฺคณฺทิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน ปีตุนํ อจฺเจยน ฉตฺตํ อสุสาเปตฺวา ทสทสโยชนิกเ รกฺขเส ราชานเ อเหตุํ.

อ.พระราชา ท. เหล่านี้ นั้น เสด็จมาพร้อมกันแล้ว ตลอดกาล ตามกาล ทรงยืนอยู่ ทรงนั่งอยู่ บรรทมอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน ทรงเห็นแล้ว ซึ่งมหาชนผู้เกิดอยู่ด้วย ผู้ตายอยู่ด้วย ทรงปรึกษาแล้ว ว่า ชื่อ อ.บุคคลผู้ไปตามอยู่ ซึ่งบุคคลผู้ไปสู่โลกอื่น ย่อมไม่มี แม้อ.สิริระ ของตน โดยกำหนดมีในที่สุด ชื่อว่าไปตามอยู่ซึ่งบุคคล ผู้ไปสู่โลกอื่น ย่อมไม่มี อันบุคคล ฟังละซึ่งวัตถุทั้งปวงไป อ.ประโยชน์ อะไร ของเรา ท. ด้วยการอยู่ครองซึ่งเรือน อ.เรา ท. จักบวช ดังนี้ ทรงมอบให้แล้วซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ท. แก่พระโอรสและพระมเหสี ผนวชแล้วผนวชเป็นฤาษี อยู่ ๗ ในประเทศชื่อว่าหิมวันตะ ปรึกษาแล้ว ว่า อ.เรา ท. ละแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา บวชแล้ว อ.เรา ท. ไม่อาจอยู่ เพื่ออัน เป็นอยู่ บวชแล้ว หามิได้ อ.เรา ท. เหล่านี้ นั้น อยู่ ๗ ในที่เดียวกัน เป็นผู้เช่นกับด้วยบุคคลผู้ไม่บวชแล้วนั้นเทียว ย่อมเป็น;

เต กาลเณ กาลํ สมากฺคตฺวา เอกโต ติฏฺฐนฺตา นิสีทฺนฺตา นิปฺตฺชนฺตา มหาชนํ ชายมานญฺจ มียมานญฺจ ทิสฺวา “ปรโลกํ คจฺจนฺตํ อญฺุคจฺจนฺโต นาม นตฺถิ, อนฺตมโส อตฺตโน สรีริปฺ; สพฺพํ ปหาย คนฺตพฺพํ, กิณฺเณ ฆราวาเสน, ปพฺพชิสฺสุสามาติ มนฺเตตฺวา รชฺชานิ ปุตฺตทารุสฺส นิยุยาเทตฺวา อิลิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส วสนฺตา มนฺตเยสิสุ “มยฺ รชฺชํ ปหาย ปพฺพชิตา, น ชีวิตฺุ อสฺกุโกนฺดา, เต มยฺ เอกกฺุจาเน วสนฺตา อปพฺพชิตสทิสสาเยว โหเม;

เพราะฉะนั้น อ.เรา ท. จักอยู่ แยกกัน อ.ท่าน จงอยู่ที่ภูเขานั้น
อ.เรา จักอยู่ที่ภูเขานี้ แต่ว่า อ.เรา ท. จักเป็น โดยความเป็น
อันเดียว ในวันแห่งอุโบสถ ตลอดเดือนด้วยทั้งกึ่งโดยลำดับ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่ดาบส ท. เหล่านั้น ว่า
แม้ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ความคลุกคลีด้วยหมู่ เทียว
จักมี แก่เรา ท. อ. ท่านยังไฟ ฟังให้โพลง บนภูเขา ของท่าน, อ. เรายังไฟ
จักให้โพลง บนภูเขา ของเรา ; อ.เรา ท. จักรู้ ซึ่งความที่แห่งเรา ท. มีอยู่
ด้วยสัญญาอัน ดังนี้ ฯ

อ. ดาบส ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

ครั้งนั้น ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. ดาบสชื่อว่าเวฐฐีปะกะ
กระทำแล้ว ซึ่งกาละ เป็นเทวราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น บังเกิดแล้ว ฯ

ในลำดับนั้น ครั้นเมื่อเดือนด้วยทั้งกึ่ง ถึงพร้อมแล้ว อ. ดาบส
นอกนี้ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งไฟ ได้รู้แล้ว ว่า อ. สหายของเรา เป็นผู้มีกาละ
อันกระทำแล้ว (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. เทวดาผู้พระราชฯ แม้นอกนี้ แลดูแล้ว ซึ่งสิริแห่งเทพ ของตน
ในขณะแห่งตนบังเกิดแล้ว นั้นเทียว ไคร่ครวญอยู่ ซึ่งกรรม เห็นแล้ว
ซึ่งกิริยาอันตนกระทำแล้ว จำเดิมแต่การออกบวช (ดำริแล้ว) ว่า
อ. เรา ไปแล้ว จักเห็น (จักเยี่ยม) ซึ่งสหาย ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้
ละแล้ว ซึ่งอัตภาพนั้น ในขณะนั้น เป็นราวจะว่า บุรุษผู้หลงแล้ว
ในหนทาง (เป็น) ไปแล้ว สู่นัก ของดาบสนั้น ไหว้แล้ว ได้ยินอยู่แล้ว
ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ครั้งนั้น อ.ดาบสนั้น กล่าวแล้ว กะเทวราชนั้น ว่า อ. ท่าน
เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไหน ย่อมเป็นดังนี้ ฯ

(อ.เทวราชนั้น) ตรัสแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม
เป็นบุรุษผู้หลงแล้วในหนทาง (เป็น) เป็นผู้มาแล้วแต่ที่ไกลเทียว
ยอมเป็น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระผู้เป็นเจ้า ผู้ผู้เดียวเทียว ย่อมอยู่
ในที่นั้นหรือ อ. ใคร ๆ แม้อัน มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส กล่าวแล้ว) ว่า อ. สหาย คนหนึ่ง ของเรา มีอยู่ ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. สหายนั้น (ยอมอยู่) ณ ที่ไหน
ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสกล่าวแล้ว) ว่า อ. สหายนั้น ย่อมอยู่ บนภูเขานั้น แต่ว่า
อ. สหายนั้น ไม่ยังไฟให้โพลงแล้ว ในวันแห่งอุโบสถ อ. สหายนั้น
เป็นผู้ตายแล้วแน่ จักเป็น ดังนี้ ฯ

(อ.เทวราช ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อย่างนั้นหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสกล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราชตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. สหายนั้น คือ
อ. กระผม ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบสถามแล้ว) ว่า อ. ท่าน เป็นผู้บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน
ยอมเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผมเป็นเทวราช
ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ย่อมเป็น,

ตสุม่า วิสุ วสิสุสาม: ตูมิ เอตสุมิ ปพพเต วส,
อหิ อิมสมิ ปพพเต วสิสุสามิ; อนนุทตมาสิ ปน
อุโปสถทิวเส เอกโต ภวิสสุสามาติ.

อถ เนสิ เอตทโหสิ “เอวปี โน คนสงฺกณิกาว
ภวิสฺสติ, ตูมิ ตว ปพพเต อคฺคิ ชาเลยฺยาสิ, อหิ
มม ปพพเต อคฺคิ ชาเลสฺสามิ; ตาย สญฺญา
อตุฏฺฐิภาวํ ชานิสฺสุสามาติ.

เต ตถา กริสฺสุ.

อถาปรภาเค เวฐฐีปะกะตาปโส กาลิ กตฺวา
มhesฺสุโข เทวราชา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ตโต อชฺฐตมาเส สมฺปตฺเต , อคฺคิ อทิสฺวา อิตโร
“สหายโก เม กาลกโตติ อญฺญาสิ.

อิตโรปี นิพฺพตฺตฺกฺขณเวยว อตฺตโน เทวสิริ
โอบิลเกตฺวา กมมํ อุปฺภาเรนฺโต เนกฺขมฺมโต ปฏฺญา
อตฺตนา กตฺกิริยํ ทิสฺวา “อิทานาหิ คนฺตฺวา มม
สหายกํ ปสฺสิสฺสามิตฺติ จินฺตฺตฺวา ตสฺมิ ขณฺ ตํ
อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา มคฺคฺมุพฺหุปรุโส วิย ตสฺส สนฺติกํ
คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อญฺญาสิ.

อถ นํ โส อาห “กุโต อาคโตสฺสิตฺติ.

“มคฺคฺมุพฺหุปรุโส อหิ ภาเนตฺ ทูโรตฺวา อาคโตมฺหิ,
กิ ปน ภาเนตฺ อญฺโย อิมสมิ จานเ อเอกโก วสฺติ,
อญฺโอบปี โกจิ อตุฏฺฐิตฺติอาห.

“อตุฏฺฐิ เม เอก สหายโกติ.

“กุหิ โสติ.

“เอตสุมิ ปพพเต วสฺติ, อุโปสถทิวเส ปน อคฺคิ
น ชาเลสิ, นฺน มโต ภวิสฺสุสฺสิตฺติ.

“เอว ภาเนตฺติ.

“เอวมาวุโสติ.

“อหิ โส ภาเนตฺติ.

“กุหิ นิพฺพตฺโตสฺสิตฺติ.

“เทวโลกเ มhesฺสุโข เทวราชา หุตฺวา
นิพฺพตฺโตสุมิ ภาเนต,

อ. กระผม เป็นผู้มาแล้วอีก (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา จักเห็น ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า ดังนี้ ย่อมเป็น อ. อุบัติวะ อะไร ๆ มีอยู่ แก่พระ ผู้เป็นเจ้า ท. ผู้ที่อยู่ ในที่นี้ บ้างหรือหนอแล ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ เออ (อ. อย่างนั้น)

อ. เรา อาศัยแล้ว ซึ่งข้าง ย่อมลำบาก ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช ตรัสถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ผู้เจริญ ก็ อ.ข้าง ท. ย่อมกระทำ ซึ่งกรรมอะไร แก่ท่าน ท. ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ข้าง ท.) ยังคง ให้ตกไปอยู่ใน ที่เป็นที่กวาด (อ. ข้าง ท.) เขี่ยแล้ว ด้วยเท้า ท. ย่อมค้ำขึ้น ซึ่งดินร่วน อ. เรานั้น ทิ้งอยู่ ซึ่งคง กระทำอยู่ ซึ่งดินร่วน ให้เสมอ ย่อมลำบาก ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช ตรัสถามแล้ว) ว่า ก็ อ. ท่าน ท. ย่อมปรารถนา ซึ่งการไม่มา แห่งข้าง ท. เหล่านั้น หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ เออ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. กระผม จักกระทำ ซึ่งการไม่มา แห่งข้าง ท. เหล่านั้น ดังนี้ ได้ถวายเป็นอันยัง ข้างให้ใครด้วยนั้นเทียว ซึ่งมนต์อันยังข้างให้ใครด้วย แก่ดาบส ก็ แล (อ. เทวราช) เมื่อถวายเป็นแล้ว ซึ่งสาย ท. สาม แห่งพิน ทรงยังดาบสให้เรียนเอาแล้ว ซึ่งมนต์ ท. สาม ตรัสบอกแล้ว ว่า ครั้นเมื่อมนต์นี้ (อันท่าน ท.) ดัดแล้ว ซึ่งสายนี้ ร่ายแล้ว, อ. ข้าง ท. ไม่อาจอยู่แม้เพื่ออันกลับแล้วแลดู ย่อมหนีไป ; ครั้นเมื่อมนต์นี้ (อันท่าน ท.) ดัดแล้ว ซึ่งสายนี้ ร่ายแล้ว, (อ. ข้าง ท.) กลับแล้ว แลดูอยู่ ข้างหลัง ย่อมหนีไป.

ครั้นเมื่อมนต์นี้ (อันท่าน ท.) ดัดแล้ว ซึ่งสายนี้ ร่ายแล้ว, อ. ข้าง ตัวเป็นเจ้าแห่งโขลง น้อมเข้าไปอยู่ ซึ่งหลัง ย่อมมา ดังนี้, ตรัสแล้ว ว่า อ. กรรมใด อันท่าน ท. ย่อมชอบใจ, อ. ท่าน ท. พึงกระทำ ซึ่งกรรมนั้นเถิด ดังนี้ ทรงไหว้แล้ว ซึ่งดาบส เสด็จหลักไปแล้ว ฯ

อ. ดาบส ร่ายแล้ว ซึ่งมนต์เป็นเครื่องยังข้างให้หนีไป ดัดแล้ว ซึ่งสายเป็นเครื่องยังข้างให้หนีไป ยังข้าง ท. ให้หนีไปแล้ว อยู่แล้ว ฯ

ในสมัยนั้น อ. พระราชา พระนามว่าปรินตปะ ได้มีแล้ว ในเมืองโกสัมพี ฯ

ในวันหนึ่ง อ. พระราชานั้น ทรงผิงอยู่ ซึ่งแดดอ่อน กับ ด้วยพระเทวี ผู้มีพระครรภ์ ประทับนั่งแล้ว ที่พื้นอากาศ ฯ

อ. พระเทวี ทรงห่มแล้ว ซึ่งผ้ากัมพลสีแดง อันประกอบแล้ว ด้วยค่าแสนหนึ่ง อันเป็นเครื่องห่มของพระราชา ประทับนั่งแล้ว ทรงเจรจาอยู่ กับ ด้วยพระราชา ทรงนำออกแล้ว ซึ่งพระอัมรงค์ ของพระราชา อันประกอบแล้วด้วยค่าแสนหนึ่ง จากพระองค์ ของพระราชา ทรงประดับแล้ว ที่พระองค์ ของพระองค์ ฯ

‘อัยยิ ปสูตีสสุสามีติ ปุณ อาคโตมฺหิ, อปี นุ โช อัยยานํ อิมสฺมี จาเน วสนฺตานิ โกจิ อูปทฺทโว อตฺถีติ.

“อาม อาวุโส, หตฺถี นิสฺสาย กิลมามีติ.

“กั ปน โว ภานฺเต หตฺถี กโรนฺตีติ.

“สมฺมุชฺชนฺภูจฺจาเน ลนฺทํ ปาเตนฺติ, ปาเทหิ ปหริตฺวา ปัสฺสุ อุตฺถนฺติ; สุวาหํ ลนฺทํ ฉทฺเทนฺโต ปัสฺสุ สมํ กโรนฺโต กิลมามีติ.

“กั ปน เตสํ อนาคมนํ อิจฺฉณาติ.

“อามาวุโสติ.

“เตนหิ เตสํ อนาคมนํ กิริสฺสามีติ ตาปสฺสุส หตฺถิกนฺตฺวีณฺญเจว หตฺถิกนฺตฺมฺนฺตฺญจ อทาสิ; ททฺนฺโต จ ปน วิณฺยาติสฺโส ตนฺติโย ทสฺเสตฺวา ตโย มนฺเต อคฺคณฺหาเปตฺวา “อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นีวตฺติตฺวา โอลิเกตฺปิ อสฺกุโกนฺตา หตฺถี ปลาณฺติ; อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นีวตฺติตฺวา ปจฺจโต โอลิเกนฺตา ปลาณฺติ;

อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, หตฺถี ยฺยตฺติ ปิฏฺฐิ อฺปนฺนาเมนฺโต อาคจฺจตีติ อัจฺจิทฺวา, “ยํ โว รุจฺจติ, ตํ กเรยฺยาถาติ วตฺวา ตาปสฺส วนฺทิตฺวา ปุกามี.

ตาปโส ปลาณฺมฺนฺตํ วตฺวา ปลาณฺตฺนฺตี ปหริตฺวา หตฺถี ปลาเปตฺวา วสิ.

ตสฺมี สมเย โกสมฺพิยํ ปรฺนฺโตไป นาม ราชา อโหสิ.

โส เอกทิวสํ คพฺภินิยา เทวียา สทฺธิ พาลาตปฺ ตปฺปมาโน อากาสเตเล นิสฺสีติ.

เทวี รมฺโอบ ปารุปนํ สตสฺหสฺสคฺชนิกํ รตฺตคฺมฺพลํ ปารุปีตฺวา นิสฺสินฺนา รมฺโอบา สทฺธิ สมฺลลฺปมาณา รมฺโอบ องฺคฺลิตฺวา สตสฺหสฺสคฺชนิกํ ราชมฺพุทฺธิกํ นีหริตฺวา อตฺตโน องฺคฺลียํ ปิลนฺติ.

อ.พระกุมารนั้น ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น เสด็จมาแล้ว กราบพูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ดาบส กล่าวแล้ว กะพระกุมารนั้น ในวันที่สอง ว่า ในวันนี้ อ. เจ้า ร่ายแล้ว ซึ่งมนต์นี้ ฟังดีด ซึ่งสายนี้ ; อ. ช้าง ท. กลับแล้ว แลดูอยู่ ช้างหลัง จักหนีไป ดังนี้ ฯ

แม้ในกาลนั้น อ. พระกุมาร ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น เสด็จมาแล้ว กราบพูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ฯ

ครั้งนั้น (อ. ดาบส) เรียกมาแล้ว ซึ่งพระมารดา ของพระกุมารนั้น กล่าวแล้ว ว่า แนะนางผู้เจริญ อ. เธอ จงให้ ซึ่งข่าวสาส์น แก่บุตร ของเธอ, (อ. บุตรของเธอ) ไปแล้ว จากที่นี้เทียว เป็นพระราชชา จักเป็น ดังนี้ ฯ

อ. พระเทวีนั้น ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระโอรส ตรัสแล้ว ว่า แนะพ่อ อ. เจ้า เป็น โอรส ของพระราชชาพระนามว่าปรีนตปะ ในเมืองโกสัม (ย่อมาเป็น), อ. นกมีเพศเพียงดังเพศแห่งช้าง นำมาแล้ว ซึ่งเรา ผู้เป็นไปกับด้วยกรรมกั ดังนี้ ตรัสบอกแล้ว ซึ่งชื่อ ท. (ของอิสรวรชน ท.) มีเสนาบดีเป็นต้น ตรัสแล้ว ว่า อ. เจ้า ฟังแสดง ซึ่งผ้ากำพลเป็นเครื่องห่มด้วยนั้นเทียว ซึ่งพระกำมรงค์เป็นเครื่อง ประดับด้วย ของพระบิดา นี้ (แก่ชน ท.) ผู้ไม่เชื่ออยู่ ดังนี้ ทรงส่ง ไปแล้ว ฯ

อ. พระกุมาร พูลแล้ว กะดาบส ว่า ในกาลนี้ อ. หม่อมฉัน จะกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

อ. ดาบส กล่าวแล้ว ว่า อ. เจ้า นั่งแล้ว ที่กิ่งไม้อันมีในภายใต้ แห่งต้นไม้ ร่ายแล้ว ซึ่งมนต์นี้ จงดีด ซึ่งสายนี้ ; อ. ช้างตัวเจริญที่สุด น้อมเข้าไปแล้ว ซึ่งหลัง เพื่อเจ้า จักเข้าไปหา, อ. เจ้า นั่งแล้ว บนหลัง ของช้างนั้นเทียว ไปแล้ว จงถือเอา ซึ่งความเป็น แห่งพระราชชาเถิด ดังนี้ ฯ

อ. พระกุมารนั้น ทรงไหว้แล้ว ซึ่งพระมารดาพระบิดา ท. ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น ประทับแล้ว บนหลัง ของช้าง ตัวมาแล้ว ทรงกระซิบแล้ว ซึ่งช้างนั้น ที่หู ว่า อ. เรา เป็นบุตร ของพระราชชา พระนามว่าปรีนตปะ ในเมืองโกสัมพี (ย่อมาเป็น) ; ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ยึดแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชชา อันเป็นของมีอยู่ แห่งบิดา จงให้ แก่เรา เถิด ดังนี้ ฯ

อ. ช้างนั้น ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น ร้องแล้ว ร้องแห่งช้าง ว่า อ. พันแห่งช้าง ท. มีไช่หนึ่ง จงประชุมกัน ดังนี้ ฯ

อ. พันแห่งช้าง ท. มีไช่หนึ่ง ประชุมกันแล้ว ฯ

อ. ช้าง นั้น ร้องแล้ว ร้อง อีก ว่า อ. ช้างตัวแก่แล้ว ท. จงก้าวกลับ ดังนี้ ฯ

อ. ช้างตัวแก่แล้ว ท. ก้าวกลับแล้ว, อ. ช้างนั้น ร้องแล้ว ร้อง อีกว่า อ. ช้าง ท. ตัวหนุ่มยิ่ง จงกลับ ดังนี้ ฯ

อ. ช้าง ท. แม้เหล่านั้น กลับแล้ว ฯ

อ. พระกุมารนั้น ผู้อันพันแห่งช้างนั้นถูบ ท. มีไช่หนึ่งนั้นเทียว แวดล้อมแล้ว เสด็จถึงแล้ว ซึ่งบ้านอันตั้งอยู่แล้วในที่สุดแห่งแดน ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา เป็นบุตร ของพระราชชา (ย่อมาเป็น),

ไส ตถา กตุวา อาคนตุวา ตั ปวตุตี อาโรเจสิ.

อด นั ทุตยทิวเส อาห “อชฺช อิมั มนตุ วตุวา อิมั ตนตุตี ปหเรยยาสิ; หตุถิ นิวตุตีตุวา ปจฺจโต โอลเณตุตา ปลาโยสุสนฺตตีติ.

ตทาปี ตถา กตุวา อาคนตุวา ตั ปวตุตี อาโรเจสิ.

อดสุส มาตริ อามนฺเตตุวา “ภทฺเท ปุตฺตสุส เต สาสนั เทหิ, เอโตว คนฺตุวา ราชา ภวิสฺสตีติ อาห.

ปุตฺโต, มั สคพฺภั หตุถิลิงคสกุณ อาเนสีติ วตุวา เสนาปติอาทีนั นามานิ อาจิกฺขิตฺวา “อสทฺทหนฺตานิ อิมั ปิตุ ปารุปนกมฺพลญฺเจว ปิลนฺธนมฺพุทฺทิกญฺจ ทสฺเสยฺยาสีติ วตุวา อฺยุโยเชสิ.

กุมารโ ตาปลั “อิทานิ กิ โกรมีติ อาห.

“รุกฺขสุส เหมจิมสาชาย นิสีทิตฺวา อิมั มนตุ วตุวา อิมั ตนตุตี ปหฺร; เขมฺมฺหตุถิ เต ปิฏฺฐิ อฺปนฺนาเมตุวา อฺปสฺงกมิสฺสตี, ตฺวํ ตสฺส ปิฏฺฐิยํ นิสินฺโนว คนฺตุวา รชฺชั คนฺหาหีติ.

ไส มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา ตถา กตุวา อาคตฺสฺส หตุถิโน ปิฏฺฐิยํ นิสีทิตฺวา ตั กณฺเณ มนฺตฺยิ “อหิ โกสมฺพิยั ปฺรนฺตปฺรณฺญเญ ปุตฺโต, เปตฺติกิ เม รชฺชั คนฺหิตฺวา เทหิ สามีติ.

ไส ตั สุตฺวา “อเนกานิ หตุถิสหฺสฺसानิ สนฺนิปตฺนฺตฺติ หตุถิรวั รวิ.

อเนกานิ หตุถิสหฺสฺसानิ สนฺนิปตฺตีสุ.

ปฺน “ซิณฺณหตุถิ ปฏิกฺกมฺนฺตฺติ รวิ รวิ.

ซิณฺณหตุถิ ปฏิกฺกมฺมีสุ. ปฺน “อติตฺรณฺมา หตุถิ นิวตฺตฺนฺตฺติ รวิ รวิ.

เตปี นิวตฺตีสุ.

ไส อเนเกหิ โยธหตุถิสหฺสฺเสหฺเวว ปริวฺโต ปจฺจนฺตคามา ปตุวา “อหิ รณฺโฆ ปุตฺโต,

อ. ชน ท. ผู้ปรารถนาอยู่ ซึ่งสมบัติ จงมา กับด้วยเขา ดังนี้ ทรงกระทำอยู่ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมซึ่งมนุษย์ จำเดิม แต่ปัจจุัจฉิตคามนั้น เสด็จไปแล้ว ทรงแควดล้อมแล้ว ซึ่งพระนคร ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งชาวสาสน์ (มีอันให้รู้) ว่า อ. ชน ท. จงให้ ซึ่งการรบหรือ หรือว่าซึ่งความเป็นแห่ง พระราชา แก่เรา ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕

(อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในพระนคร กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา ท. จักไม่ไว้ (ซึ่งเหตุ) แม้สอง, ด้วยว่า อ. พระเทวี ของเรา ท. ผู้มีพระกรรมหนัก อันนก็มีเพศเพียงดังเพศแห่งช้าง นำไปแล้ว, อ. เรา ท. ย่อมไม่รู้ ซึ่งความที่แห่งพระเทวินั้นมีอยู่หรือ หรือว่าซึ่งความที่แห่งพระเทวินั้น ย่อมไม่มี; อ. เรา ท. ย่อมไม่ฟัง ซึ่งความเป็นไปทั่ว แห่งพระเทวินั้น เพียงใด, อ. เรา ท. จักไม่ให้ ซึ่งการรบนั้นเทียว จักไม่ให้ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา เพียงนั้น ดังนี้ ๕

ได้ยินว่า อ. ความเป็นแห่งพระราชา โดยเชื้อสายนั้น ได้มีแล้ว ในกาลนั้น ในลำดับนั้น อ. พระกุมาร ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา เป็นบุตร ของพระเทวินั้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสบอกแล้ว ซึ่งชื่อ ท. (ของอิสรชน ท.) มีเสนาบดีเป็นต้น ทรงแสดงแล้ว ซึ่งผ้ากัมพลสีแดงด้วย ซึ่งพระอามรงค์ด้วย (แก่ชน ท.) ผู้ไม่เชื้ออยู่ แม้อย่างนั้น ๕

อ. ชน ท. เหล่านั้น จำได้แล้ว ซึ่งผ้ากัมพลสีแดงด้วย ซึ่งพระ อามรงค์ด้วย นั้น เป็นผู้มีความสงสัยออกแล้ว เป็น เปิดแล้ว ซึ่งประตู อภิเษกแล้ว ซึ่งกระษัตริย์นั้น ในความเป็นแห่งพระราชา ๕

อ. ความเกิดขึ้น ของพระราชาพระนามว่าอุเทน นี้ ก่อน ๕

ก็ ครั้นเมื่อภิกษุอันบุคคลหาได้โดยยาก เกิดขึ้นแล้ว ในแคว้น ชื่อว่าอัลลกะปะปะ อ. มนุษย์ คนหนึ่ง ชื่อว่า โกตุหฺลิกะ ผู้ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเป็นอยู่ พาเอาแล้ว ซึ่งภรรยา ผู้มีบุตรอ่อน ชื่อว่ากาลี (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ท. ไปแล้ว จักเป็นอยู่ ในเมืองโกสุมพี ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งวัตถุ อันเกื้อกูลในหนทาง ออกไปแล้ว ๕

(อ. อาจารย์ ท. บางพวก) ย่อมกล่าว ว่า ครั้นเมื่อมหาชน ตายอยู่ ด้วยอหิวาตกโรค (อ. บุรุษชื่อว่า โกตุหฺลิกะ นั้น) ออกไปแล้ว ดังนี้บ้าง นั้นเทียว ๕

อ. ชน ท. เหล่านั้น ไปอยู่ ครั้นเมื่อวัตถุอันเกื้อกูลในหนทาง สิ้นรอบแล้ว ผู้อันความหิวครอบงำแล้ว ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันนำไป ซึ่งเด็ก ๕

ครั้งนั้น อ. สามีกกล่าวแล้ว กะปะชาบดี ว่า เน้นางผู้เจริญ อ. เรา ท. เมื่อเป็นอยู่ จักได้ ซึ่งบุตร อีก, อ. เรา ท. ทิงแล้ว ซึ่งบุตรนั้น จงไป ดังนี้ ๕ ชื่อ อ. หทัย ของมารดา เป็นธรรมชาติอ่อนโยน ย่อมเป็น;

เพราะเหตุนั้น อ. ภรรยา นั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ดิฉัน จักอาจ เพื่ออันถึง ซึ่งบุตร ผู้เป็นอยู่อยู่นั้นเทียว หามิได้ ดังนี้ ๕

(อ. สามีนิน กล่าวแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เรา ท. จะกระทำ อย่างไร ดังนี้ ๕

(อ. ภรยานัน กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จงนำไป ซึ่งบุตรนั้น โดยวาระ ดังนี้ ๕

สมปตตี ปตฺถยมานา มยา สหฺธิ อาคฺจณฺตุติ ตโต ปฏฺจาย มนุสฺสสงฺคหฺ กโรนฺโต คนฺตุวา นคริ ปริวาเรตฺวา “ยฺทุทฺติ วา เม เทนฺตุ รชฺชํ วาติ สาสนํ เปเสสิ.

นาคฺรา อาหํสุ “มยฺ เทวํปิ น ทสฺสาม, อมฺหากํ หิ เทวี คฺรุคฺพฺภา หตฺถิลิงฺคสฺกุณฺน นีตา, ตสฺสา อตฺติภาวํ วา นตฺติภาวํ วา น ชานาม; ยาว ตสฺสา ปวตฺตี น สฺุณฺม, ตาว เนว ยฺทุทฺติ ทสฺสาม น รชฺชนฺติ.

ตทา กิร ตํ ปเวณิรชฺชํ อโหสิ. ตโต กุมารโ อหํ ตสฺสา ปุตฺตโตติ วตฺวา เสนาปติอาทีนํ นามานิ กเถตฺวา ตถาปี อสทฺทหนฺตานิ รตฺตคมฺพลญฺจ มุทฺทิกญฺจ ทสฺเสสิ.

เต ตํ รตฺตคมฺพลญฺจ มุทฺทิกญฺจ สญฺชานิตฺวา นิฏฺกนฺชา หตฺวา ทวารํ วิวริตฺวา ตํ รชฺเช อภิสสิญฺจสิ.

อโย ตาว อฺุเทนสฺส อฺุปฺตฺติ.

อลฺลกะปฺปรฺกุเจ ปน ทฺุพิฏฺกฺเช อฺุปฺปนฺเน, ชีวิตฺุ อสฺกโกนฺโต เอโก โกตุหฺลิกโก นาม มนุสฺสโส กาลี นาม ตฺรณฺปุตฺตํ ภริยํ อาทาย “โกสมฺพิยํ คนฺตุวา ชีวิสฺสามาติ ปาเถยฺยํ คเหตุวา นิฏฺขมิ.

“อหิวาตกโรเคน มหาชนเ มรณฺเต, นิฏฺขมิตฺิปิ วทฺนฺติเยว.

เต คจฺจนฺตา, ปาเถยฺเย ปริฏฺชีเณ, ชฺุทาภิฏฺฐา ทารกํ วหิตฺุ นาสฺกฺชีสุ.

อถ สามิกโก ปชาปตี อาห “ภทฺเท มยฺ ชีวณฺตา ปฺน ปุตฺตํ ลภิสฺสาม, ฉทฺุเตตฺวา นํ คจฺจมาติ. มาตฺุ หทยํ นาม มุทฺทํ โหติ;

ตสฺมา सा आह “नाहं चिन्तमेव पुतुं चत्तेतुं सगुचिसामिति.

“อถ ก็ ก็โรมาติ.

“วาเรน นํ วหามาติ.

อ. ภริยา กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย ครั้นเมื่อท่าน เป็นอยู่ อยู่ ดิฉัน ชื่อว่า ย่อมเป็นอยู่ อ. ท่าน เป็นผู้ที่มีท้องอันพร้อม ย่อมเป็น สิ้นราตรีอันยาวนาน อ. ท่าน จงบริโภค เพียงไรแต่ความต้องการ ดั่งนี้ กระทำแล้ว ซึ่งข้าพยายาส ให้เป็นของมีหน้าเฉพาะต่อสามี นั้น กับ ด้วยเนยใส่นั้น เทียว บริโภคแล้ว ซึ่งเนยใส่นั้น เหลว หนึ่งนั้น เทียว ด้วยตน ฯ

อ. สามี นอกนี้ บริโภคแล้ว ซึ่งข้าพยายาสมาก ไม่ได้ อาจแล้ว เพื่ออันตัด ซึ่งความอยากในอาหาร เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้หิวแล้ว สิ้นวันเจ็ดและวันแปด ท. ฯ

อ. นายโคบาล ยังบุคคล ให้ให้แล้ว ซึ่งข้าพยายาส แก่ชน ท. เหล่า นั้น เริ่มแล้ว เพื่ออันบริโภคเอง ฯ

อ. นายโกตุหฺลิกะ นั่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งนายโคบาลนั้น เห็นแล้ว ซึ่งก่อนแห่งข้าพยายาส อันอันนายโคบาลนั้นแล้วให้ อยู่ แก่ นางสุนฺช ตัวนอนแล้ว ในภายได้แห่งตั้ง คิดแล้ว ว่า อ. นางสุนฺชนี้ มีบุญ ย่อมได้ ซึ่งโภชนะ มีอย่างนี้เป็นรูป เนื่องนิตยฺ ดั่งนี้ ฯ

อ. นายโกตุหฺลิกะ นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออัน ยังข้าพยายาสนั้น ให้ย่อย ในกาลอันเป็นส่วนแห่งราตรี กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในท้อง ของนางสุนฺชนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ภรรยา ของนายโกตุหฺลิกะนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกิจ แห่งสรีระ กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในเรือนนั้นนั้น เทียว ได้แล้ว ซึ่งทะนานแห่งข้าวสาร หุงแล้ว ยังโภชนะ ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในบาตร ของพระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ส่วนบุญนี้ จงถึง แก่ทาส ของท่าน ท. ดั่งนี้ คิดแล้วว่า อ. อัน อันเราอยู่ในที่นั้นนั้น เทียว ย่อมควร อ. พระผู้เป็นเจ้า ย่อมมา ในที่นี้ เนื่องนิตยฺ อ. ไทยธรรม จงมี หรือ หรือว่า อ. ไทยธรรม จงอย่ามี อ. เรา ให้ออยู่ กระทำอยู่ ซึ่งความชวนชวาย ยังจิต ให้เลื่อมใสอยู่ สิ้นกาลอันเป็นไปในวัน จักประสพ ซึ่งบุญอันมาก ดั่งนี้ ฯ

อ. ภรายนัน กระทำอยู่ ซึ่งการจ้าง อยู่แล้ว ในเรือนนั้นนั้น เทียว ฯ
อ. นางสุนฺช แม่นั้นแล คลอดแล้ว ซึ่งลูกสุนฺช ตัวหนึ่งนั้น เทียว ในเดือน ที่หกหรือ หรือว่าที่เจ็ด ฯ
อ. นายโคบาล (ยังบุคคล) ให้ให้แล้ว ซึ่งน้ำนม ของแม่โคนมตัวหนึ่ง แก่ลูกสุนฺชนั้น ฯ
อ. สุนฺชนั้น เติบโตแล้ว ต่อกาลไม่นานนั้นนั้น เทียว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ฉันทอยู่ ย่อมให้ ซึ่งก่อนแห่งภัตตร ก้อนหนึ่ง แก่สุนฺชนั้น เนื่องนิตยฺ ฯ

อ. สุนฺชนั้น อาศัยแล้ว ซึ่งก่อนแห่งภัตตร ได้กระทำแล้ว ซึ่งความรัก ในพระปัจเจกพุทธเจ้า ฯ

อ. นายโคบาล ย่อมไป สูที่เป็นที่บำรุง ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า สิ้นวาระ ท. สอง เนื่องนิตยฺ ฯ

ภริยา “สามี ตยิ ชีวฺเต, อหํ ชีวามิ นาม, ที่ฆรตฺตํ อุนฺทโรสิ, ยาวทตฺตํ ภูฏชาติ วตฺวา สปิปีนา สทฺธิ ตทภิมุขญฺเฏว กตฺวา อตฺตนา มนุสสปี โลกเมว ภูฏชิ.”

อิติโร พหุ ภูฏชิตฺวา สตฺตมฺภุจฺทิวเส ฉาตตฺยา อหารตณฺหํ ฉินฺทิตฺตํ นาสฺกฺชิ.

โคบาลโก เตสํ ปายาสํ ทาเปตฺวา สยํ ภูฏชิตุํ อารภิ.

โกตุหฺลิกโก ตํ โอลิเกนฺโต นิสฺสิตฺวา เหฏฐาปีเส นิปนฺนาย สุนฺชียา โคบาลเกน วฏฺฏตฺวา ทียมานํ ปายาสปิณฺฑํ ทิสฺวา “ปฺปญฺญวตฺยา สุนฺชี นิพฺพุตฺติ เอรูปํ โภชนํ ลภตฺตี จินฺเตสิ.”

โส รตฺติภาเค ตํ ปายาสํ ชีวฺาเปตฺุ อสฺกฺโกนฺโต กาลํ กตฺวา ตสฺสา สุนฺชียา ภูจฺฉิสฺมี นิพฺพุตฺติ.

อถสฺส ภริยา สรีรฺกิจฺจํ กตฺวา ตสฺมีเยว เคเห ภาตี กตฺวา ตณฺฑุลนาฬิ ลภิตฺวา ปจิตฺวา ปจฺเจก- พุทฺธสฺส ปตฺเต ปติภฺจฺจาเปตฺวา “ภานฺเต ทาสสฺส โว ปาปฺพณาตฺตํ วตฺวา จินฺเตสิ “มยา อิเธว วสิตฺตํ วฏฺฏตฺติ, นิพฺพุตฺติ อโย อิธาคฺจฺจติ, เทยฺยธมฺโม โหตุ ว มา วา, เทวสิกํ วนฺทนฺตี เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺตี จิตฺตํ ปสาเทนฺตี พหุ ปฺญณฺํ ปสฺวิสฺสามิติ

สา ตตฺเถว ภาตี กโรนฺตี วสิ.
สาปิ โข สุนฺชี ฉฺฉุเจ วา สตฺตเม วา มาเส เอกเมว กุกฺกุโร วิชฺยา.
โคบาลโก ตสฺส เอกเธนฺยุยา ชีโร ทาเปสิ.
โส นจฺริสฺเสว วพฺตมิ.

อถสฺส ปจฺเจกพุทฺโธ ภูฏชนฺโต นิพฺพุตฺติ เอกํ ภาตฺตปิณฺฑํ เทติ.

โส ภาตฺตปิณฺฑํ นิสฺสาย ปจฺเจกพุทฺเธ สินฺเหมกาสิ.

โคบาลโก นิพฺพุตฺติ เทว วาเร ปจฺเจกพุทฺธสฺส อฺปฏฺจฺจานํ ยาทิ.

อ. นายโคบาลนั้น แม่ไปอยู่ ฟาดแล้ว ซึ่งกอไม้ ท. ด้วย ซึ่งภาคพื้นด้วย ด้วยท่อนไม้ ในที่แห่งนี้อร่า ในระหว่างแห่งหนทาง กระทำแล้ว ซึ่งเสียง ว่า สู้ ดั่งนี้ สามครั้ง ยังนี้อร่า ท. ให้หนีไปแล้ว ๔

แม่ อ. สุนัข ย่อมไป กับ ด้วยนายโคบาลนั้น ๔

อ. นายโคบาล นั้น กล่าวแล้ว กะพระปัจเจกพุทธเจ้า ในวันหนึ่ง ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ในกาลใด อ. โอกาส ของกรรม จักไม่มี, ในกาลนั้น อ. กรรม จักส่งไป ซึ่งสุนัขนี้ ; อ. ท่าน ท. ฟังมา ด้วยสัญญาแห่งสุนัขอันกรรมส่งไปแล้ว ดั่งนี้ ๔

อ. นายโคบาล ส่งไปแล้ว ซึ่งสุนัข (ด้วยคำ) ว่า แน่พอ อ. เจ้าจงไป จงนำมา ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า ดั่งนี้ ในวันมีโอกาสมหาได้ จำเดิมแต่กาลนั้น ๔

อ. สุนัขนั้น แล่นไปแล้ว ด้วยคำคำเดียวนั้นเทียว เहांแล้ว 3 ครั้ง ในที่เป็นที่ฟาดซึ่งกอไม้และภาคพื้น แห่งเจ้าของ รู้แล้ว ซึ่งความเป็นคืออันหนีไป แห่งนี้อร่า ท. ด้วยเสียงนั้น ไปแล้ว สู่ที่เป็นที่อยู่ ของพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้กระทำแล้ว ซึ่งการประดับ ประคองซึ่งสระ เข้าไปแล้ว สู่บรรณศาลา นั่งแล้ว ในเวลาเช้าเทียว เहांแล้ว 3 ครั้ง ไกล่ประตูแห่งบรรณศาลา (ยังพระปัจเจกพุทธเจ้า) ให้รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้มาแล้ว ย่อมนอน ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๔

ครั้งเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้า กำหนดแล้ว ซึ่งเวลา ออกไปแล้ว อ. สุนัขนั้น เहांอยู่ ย่อมไป ข้างหน้า ๗ เทียว ๔

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า เมื่อทดลอง ซึ่งสุนัขนั้น ในระหว่าง ๗ ย่อมเดินไป สู่หนทาง อื่น ๔

ครั้งนั้น อ. สุนัข ยืนแล้ว ขวาง ข้างหน้า ของพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น เहांแล้ว จูงขึ้นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น สู่หนทางนอกนั้นนี้เทียว ๔

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า เดินไปแล้ว สู่หนทางอื่น แม่ผู้อันสุนัขนั้นยืนแล้วขวาง ข้างหน้า ห้ามอยู่ ไม่กลับแล้ว ดันแล้ว ซึ่งสุนัข ด้วยเท้า ได้ไปข้างหน้าแล้ว ๔

อ. สุนัข รู้แล้ว ซึ่งความเป็นคืออันไม่กลับ แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น กลับแล้ว คาบแล้ว ที่มุมแห่งผ้าเป็นเครื่องนุ่ง คร่ำมาอยู่ จูงขึ้นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น สู่หนทางนอกนั้นนี้เทียว ๔

อ. สุนัขนั้น ยังความรักมีกำลัง ให้เกิดขึ้นแล้ว ในพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ด้วยประการฉะนี้ ๔

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก แต่กาลนั้น อ. จีวร ของพระปัจเจกพุทธเจ้า คร่ำคร่ำแล้ว ๔

ครั้งนั้น อ. นายโคบาล ได้ถวายเป็นแล้ว ซึ่งผ้าเพื่อจีวร ท. แก่พระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ๔

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว กะนาย โคบาลนั้นนั้น ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ชื่อ อ. อันกระทำซึ่งจีวร เป็นกิจอันบุคคล ผู้ผู้เดียว กระทำได้โดยยาก (ย่อมเป็น), อ. เรา ไปแล้ว สู่ที่อันล้ำราญ (ยังบุคคล) จักให้กระทำ ดั่งนี้ ๔

(อ. นายโคบาล กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงกระทำ ในที่นั้นนี้เทียว ดั่งนี้ ๔

โส คจฺจนฺโตปิ อนฺตรามคฺเค วาลมิกฺกุสาเน ทณฺฑเณ คจฺเจ ๑ ภูมิจฺจ ปหริตฺวา “สุสฺสูติ ติกฺขตฺตํ สทฺทํ กตฺวา วาลมิกเ ปลาเปสิ.

สุนฺโขปิ เตน สทฺธิ คจฺจติ.

โส เอกทิวสํ ปจฺเจกพุทฺธํ อห “ภนฺเต ยทา เม โอกาโส น ภวิสฺสูติ, ตทา อิมํ สุนฺขํ เปเสสฺสูสามิ; อิมิสฺสู ปทิสฺสูญาณเณ อาคจฺเจยฺยาถาติ.

ตโต ปฏฺฐาย อนฺโอกาสทิวเส “คจฺจ ตาต อยฺยํ อาเนหิติ สุนฺขํ เปเสสิ.

โส เอกวเจเนเนว ปกฺขนฺทิตฺวา สามิกิสฺสู คจฺจ- ภูมิโปถนฺกุสาเน ติกฺขตฺตํ ภูสฺสูติตฺวา เตน สทฺฑเณ วาลมิกานํ ปลายนภาวํ ฅตฺวา ปาโตว สิริรูป- ปฏฺฐคฺคณํ กตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสฺสูติวา นิสินฺนสฺสู ปจฺเจกพุทฺธสฺสู วสนฺกุสาณํ คนฺตุวา ปณฺณ- สาลาทฺวาเร ติกฺขตฺตํ ภูสฺสูติตฺวา อตฺตโน อาคตฺทาวํ ชานาเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิปชฺชติ.

ปจฺเจกพุทฺธ เวลํ สลฺลลฺกเขตฺวา นิฏฺขนฺเต, โส ภูสฺสูสนฺโต ปุโรโต ปุโรโตว คจฺจติ.

อนฺตรนฺตฺรา ปจฺเจกพุทฺธโต ตํ วิมฺสนฺโต อณฺณํ มคฺคํ ปฏิปชฺชติ.

อถสฺสู ปุโรโต ติริยํ จตฺวา ภูสฺสูติตฺวา อิตฺรมคฺคเมว อาโรเปสิ.

อถเอกทิวสํ อณฺณํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิตฺวา เตน ปุโรโต ติริยํ จตฺวา วาริชฺมาเนปิ อนิวตฺติตฺวา สุนฺขํ ปาเทน อปฺนฺทิตฺวา ปายาสิ.

สุนฺโข ตสฺสู อนิวตฺตนภาวํ ฅตฺวา นิวตฺติตฺวา นิวาสนฺกณฺเณ ฅตฺติตฺวา อากทฺตมฺนฺโต อิตฺรมคฺคเมว นํ อาโรเปสิ.

เอวํ โส ตสฺสูมี พลวสิเนหํ อฺปปาเทสิ.

ตโต อปรภาเค ปจฺเจกพุทฺธสฺสู จีวรํ ชีริ.

อถสฺสู โคปาลโก จีวรฺวตฺถานิ อทาสิ.

ตเมเน ปจฺเจกพุทฺธ อห “อาวฺโส จีวรฺนฺนาม เอกเณ ทฺทุกฺกริ กาทฺตุ, ผาสฺสุกฺกุสาณํ คนฺตุวา กาทฺเรสฺสูสามิติ.

“อิเชว ภนฺเต กโรถาติ.

(อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ (อันเรา) ไม่อาจ ดังนี้ ฯ

(อ. นายโคบาล กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. อย่าอยู่แล้ว ในภายนอก สิ้นกาลนาน ดังนี้ ฯ

อ. สุนัข ได้ยื่นฟังอยู่แล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของชน ท. ๒ เหล่านี้ เทียว ฯ

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า (กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนอุบาสก อ. ท่าน จงหยุด ดังนี้ ยังนายโคบาล ให้กลับแล้ว เหาะขึ้นแล้ว สู้ฟ้า ผู้มีหน้า เฉพาะต่อภูเขาชื่อว่าคันทมาทน์ หลีกไปแล้ว ฯ

เมื่อสุนัข เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ผู้ไปอยู่ โดยอากาศ ยืนเห่าแล้ว ครั้นเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ละอยู่ ซึ่งคลองแห่งจักษุ อ. หทัย แดกแล้ว ฯ

ชื่อ อ. สัตว์ดิรัจฉาน ท. เหล่านี้ เป็นสัตว์มีชาติชื่อตรง เป็นสัตว์ไม่คดโกง ย่อมเป็น, ส่วนว่า อ. มนุษย์ ท. ย่อมคิดซึ่งเหตุอื่น ด้วยหทัย ย่อมกล่าวซึ่งเหตุอื่นด้วยปาก, เพราะเหตุนี้มันเทียว (อ. บุตรของนายควาญช้าง ชื่อว่าเปสสะ) กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ชันธปัญจกนีไค คือ อ. มนุษย์ ท. อ. ชันธปัญจก นีนั้น เป็นธรรมชาติวิกรกชัญญ์ ย่อมเป็น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ชันธปัญจกนีไค คือ อ. สัตว์ของเลี้ยง ท. อ. ชันธปัญจกนีนั้น เป็นธรรมชาติดิน (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. สุนัขตัวนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้วในภพชื่อว่า ดาวดึงส์ เป็นผู้อันพันแห่งนางอัปสรแวดล้อมแล้ว (เป็น) เสวยแล้ว ซึ่งสมบัติใหญ่ เพราะความที่แห่งตนเป็นสัตว์มีความเห็นตรง เพราะความที่แห่งตนเป็นสัตว์ไม่คดโกงนั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ

เมื่อเทพบุตรนั้น กระชับอยู่ ณ ที่ใกล้แห่งหู ของใครๆ อ. เสียง ย่อมแผ่ไปตลอดที่มีโยชน์สืบหกเป็นประมาณ, แต่ว่า อ. เสียง แห่งการกล่าวโดยปกติ ย่อมมุกปิด ซึ่งนครแห่งเทวดาอันมีพัน แห่งโยชน์สืบเป็นประมาณทั้งสิ้น ฯ

เพราะเหตุนี้มันเทียว (อ. คำ) ว่า อ. เทพบุตรชื่อว่าโฆสกะ ดังนี้ เป็นชื่อ ของเทพบุตรนั้น ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. อันถาม) ว่า ก็ อ. วิบากนั้น เป็นเครื่องไหลออก แห่งกรรมอะไร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. อันแก่) ว่า (อ. วิบากนั้น เป็นเครื่องไหลออก) แห่งการกระทำ ซึ่งการเห่าหอน ด้วยความรัก ในพระปัจเจกพุทธเจ้า (ย่อมเป็น) (ดังนี้) ฯ

อ. เทพบุตรนั้น ดำรงอยู่แล้ว ในภพนั้น สิ้นกาลไม่นาน เคลื่อนแล้ว ฯ

จริงอยู่ อ. เทพบุตร ท. ย่อมเคลื่อนจากเทวโลก เพราะเหตุ ท. สี่ คือ เพราะความสิ้นไปแห่งอายุ เพราะความสิ้นไปแห่งบุญ เพราะความสิ้นไปแห่งอาหาร เพราะความโกรธ ฯ

อ. กรรมอันเป็นบุญอันมาก เป็นธรรมชาติ อันเทพบุตรใด กระทำแล้ว ย่อมเป็น, อ. เทพบุตรนั้น เกิดขึ้นแล้ว ในเทวโลก ดำรงอยู่แล้ว ตลอดกาลเพียงใดแห่งอายุ ย่อมบังเกิด ในภพ เบื้องบน ฯ , อ. เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อน เพราะ - ในเหตุทั้งหลาย ๔ เหล่านี้หนนา - ความสิ้นไปแห่งอายุ อย่างนี้ ฯ

“น สกกา อาวุโสติ.

“เตนหิ ภานุเต มา จิริ พหิ วสิตุถาติ.

สุนโข เตสึ กถึ สุนนุโตว อฏฐาสิ.

ปัจเจกพุทธโธ “ติฏฐ อูปาสกาติ โคपालกั นินุตตะเปตฺวา เวหารสั อพฺภคฺคฺนุตฺวา คณฺธมาทนามิมฺโข ปกุกามิ.

สุนขสฺส ตั อากาเสน คจฺจนตึ ทิสฺวา ฎกฺกิริตฺวา จิตฺตสฺส, ตสฺมี จกฺขุปลั วิขหนฺเต, หทยั ผลิตึ.

ดิรัจฉานา นามเต อุกฺขาทิกา โหนฺติ อฏฺฐิลา; มนุสฺสา ปน อญฺญั ททเยน จินฺเตนตี, อญฺญั มุขเณ กเถนตี; เตเนวห “คหนฺ เหตึ ภานุเต ยทิทึ มนุสฺสา, อุตฺตวานึ เหตึ ภานุเต ยทิทึ ปสฺวตี.

อิติ โส ตาย อุกฺขิฏฺฐิตาย อฏฺฐิตาย กาลั กตฺวา ตาวตีสฺสวเน นิพฺพตฺโต อจฺจราสฺสสฺสปรวิฏฺโต มหาสมฺปตฺตี อนฺุโถสิ.

ตสฺส กสฺสจึ กถฺนฺมฺมฺลเ มนฺตยนฺตสฺส สทฺโธ โสฬสโยชนญฺจานั ผรตี, ปกติกถาสทฺโธ ปน สกถึ ทสโยชนสฺสสฺสึ เทวณฺครึ ฉาเทติ.

เตเนวสฺส โฆสกะเทวปฺตฺโตติ นามึ อโหสิ.

“กสฺส ปเนส นิสฺสนฺนุเทติ;

ปัจเจกพุทธฺธเ เปเมน ฎกฺกกรณฺสฺส.

โส ตตฺถ น จิริ จตฺวา จวิ.

เทวโลกโต หิ เทวปฺตฺตา “อายุกฺขเยน ปุญฺญกฺขเยน อาหารกฺขเยน โกเปนาตี จตฺตฺติ การณฺเหติ จวนฺตี.

ตตฺถ เยน พหุ ปุญฺญกมฺมึ กตึ โหตี, โส เทวโลกเ อฺปปชฺชิตฺวา ยาวตายุกึ จตฺวา อฺปรุปริ นิพฺพตฺตตี: เอวั อายุกฺขเยน จวตี นาม.

อ. กิจ อื่นอะไร ของเรา ท. (ยอมไม่มี) ดังนี้ ๕

(อ. เศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. อะไร จักมี แก่ชนบท ดังนี้ ๕

(อ. ปุโรหิตกล่าวแล้ว) ว่า อ. เหตุอื่นยอมไม่มี, แต่ว่า อ. เด็กผู้เกิดแล้ว ในวันนี้ เป็นเศรษฐีผู้เจริญที่สุด จักเป็น ในเมืองนี้ ดังนี้ ๕

ในกาลนั้น อ. ภรรยา ของเศรษฐี เป็นผู้มีความรักหนัก ย่อมเป็น; เพราะเหตุนั้น อ. เศรษฐีนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ ผู้เรือน พลัน (ด้วยคำ) ว่า อ. เจ้า จงไป จงรู้ ซึ่งภรรยาของเรานั้น (อ. ภรรยาของเรานั้น) คลอดแล้วหรือ หรือว่า ไม่คลอดแล้ว ดังนี้, ฟังแล้วว่า (อ. ภรรยาของท่าน) ไม่คลอดแล้ว ดังนี้ ใฝ่แล้ว ซึ่งพระราชา ไปแล้ว ผู้เรือน โดยเร็ว ร้องเรียกแล้ว ซึ่งทาสี ชื่อว่า กาลี ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เจ้า จงไป ใคร่ครวญแล้ว ในเมืองนี้, ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ รับแล้ว ซึ่งเด็ก ผู้เกิดแล้ว ในวันนี้ จงมา ดังนี้ ๕

อ. ทาสีนั้น ใคร่ครวญอยู่ ไปแล้ว ผู้เรือน นั้น เห็นแล้ว ซึ่งเด็ก ถ้ามแล้ว ซึ่งหญิงผู้เป็นเจ้าของเรือน ว่า อ. เด็ก นี้ เกิดแล้ว ในกาลใด ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เด็กนี้) เกิดแล้ว ในวันนี้ ดังนี้ (อันหญิงนั้น) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน จงให้ ซึ่งเด็กนี้ แก่ดิฉัน ดังนี้ ยักคำให้ เจริญอยู่ กระทำ ซึ่งกหาปณะหนึ่ง ให้เป็นต้น ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ นำมาแล้ว ซึ่งเด็กนั้น แสดงแล้ว แก่เศรษฐี ๕

อ. เศรษฐี คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. ธิดา ของเรา จักเกิดไซ้, อ. เรา ยังเด็กนั้น ให้อยู่อาศัยแล้ว กับ ด้วยธิดานั้น จักกระทำให้เป็นเจ้าของ แห่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี ; ถ้าว่า อ. บุตร ของเรา จักเกิดไซ้, อ. เรา ยังเด็กนั้น จักให้ตาย ดังนี้ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งเด็กนั้น ในเรือน ๕

ครั้งนั้น อ. ภรรยา ของเศรษฐีนั้น คลอดแล้ว ซึ่งบุตร โดยอันล่องไป แห่งวันเล็กน้อย ๕

อ. เศรษฐี คิดแล้ว ว่า ครั้นเมื่อเด็กนี้ ไม่มีอยู่ อ. บุตร ของเรา จักได้ ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี, อ. อัน (อันเรา) ยังเด็กนั้น ให้ตาย ในกาล นี้ นั้นเทียว ย่อมควร ดังนี้ เรียกมาแล้ว ซึ่งนางกาลี กล่าวแล้ว ว่า เน้นางสาวใช้ อ. เจ้า จงไป ยังเด็กนี้ จงให้นอน ขวาง ในท่ามกลาง แห่งประตูแห่งคอก ในเวลาเป็นที่ออก แห่งโค ท. จากคอก, อ. แมโค ท. เหยียบแล้ว ซึ่งเด็กนั้น (ยังเด็ก) จักให้ตาย, แต่ว่า อ. เจ้า รู้แล้ว ซึ่งความเป็นอันเหยียบหรืออันไม่เหยียบ ซึ่งเด็กนั้น จงมา ดังนี้ ๕

อ. ทาสีนั้น ไปแล้ว ครั้นเมื่อประตูแห่งคอก เป็นประตูสักว่าอัน นายโคบาลเปิดแล้ววันนั้นเทียว (มีอยู่) ยังเด็กนั้น ให้นอนแล้ว อย่างนั้น ๕

อ. โคผู้ ตัวเจริญที่สุดในหมู่แห่งโค แม้ออกไปอยู่ ในภายหลัง แห่งโคทั้งปวง ในกาลอื่น ออกไปแล้ว ก่อนกว่าโคทั้งปวง ในวันนี้ นั้น ได้ยื่นกระทำแล้ว ซึ่งเด็ก ในระหว่าง แห่งเท้า ท. ๔ ๕

อมหากัม กิณณภูมิ กิจจุนติ.

“ชนปทสฺส ก็ ภวิสฺสตี อาจริยาติ.

“อณฺเฑ นตฺถิ, อิมสฺมึ ปน นคเร อชฺช ชาตทารโก เขมฺภจกเสฏฺฐี ภวิสฺสตีติ.

ตทา เสฏฺฐิโน ภริยา ครุคพฺภา โหติ; ตสฺมา โส สีสํ เคหํ ปุริสํ เปเสสิ “คจฺจ ชานาหิ น วิชิตา วา โน วาติ, “น วิชิตาติ สุตฺวา ราชา น ทิสฺวา เวเคน เคหํ คนฺตฺวา กาลี นาม ทาสี ปกุโถสิตฺวา สหสฺสํ ทตฺวา “คจฺจ อิมสฺมึ นคเร อุปธาเรตฺวา, สหสฺสํ ทตฺวา อชฺช ชาตทารกํ คณฺหิตฺวา เอหีติ.

สา อุปธาเรตฺตี ตํ เคหํ คนฺตฺวา ทารกํ ทิสฺวา “อญํ ทารโก กทา ชาโตติ คหปตานี ปุจฺฉิตฺวา, “อชฺช ชาโตติ วุตฺเต, “อิมํ มยฺหํ เทหีติ เอกํ กหาปณํ อาที กตฺวา มุลํ วพฺพเมตฺตี สหสฺสํ ทตฺวา ตํ อาเนตฺวา เสฏฺฐิโน ทสฺเสสิ.

เสฏฺฐี “สเจ เม ธิตา ชายิสฺสตี, ตาย นํ สทฺธิ นิเวเสตฺวา เสฏฺฐิจฺจานสฺส สามิกํ ภริยสฺมา; สเจ เม ปุตฺโต ชายิสฺสตี, มาเรสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา นํ เคเห กาเรสิ.

อถสฺส ภริยา กติปาหจฺเจยน ปุตฺตํ วิชಾಯิ.

เสฏฺฐี “อิมสฺมึ อสตี มม ปุตฺโต เสฏฺฐิจฺจานํ ภริยสฺสตี, อิทาเนว ตํ มาเรตฺวํ วมฺภตฺตีติ จินฺเตตฺวา กาลี อามนฺเตตฺวา “คจฺจ เข วชโต คฺขุนํ นิภฺชมน- เวลาย วชทวารมชฺเช อิมํ ติริยํ นิปฺชชาเปหิ, คาวิโย นํ มทฺหิตฺวา มาเรสฺสนฺติ, มทฺพนามทฺพภาวํ ปนสฺส ฅตฺวา เอหีติ อาห.

สา คนฺตฺวา โคपालเกน วชทฺวาเร วิวฏฺมตฺเตยฺเวว ตํ ตถา นิปฺชชาเปสิ.

โคคณเขมฺภจโก อฺสุโก อณฺเฑสฺมึ กาลे สพฺพปจฺฉา นิภฺชมนฺโตปี ตํ ทิวสํ สพฺพปจฺฉํ นิภฺชมนฺตฺวา ทารกํ จตฺนุนํ ปาทานํ อนฺตเร กตฺวา อภฺจาสี.

อ. แม่โค ท. มีรอยมีโซ่หนึ่ง เสียดสีอยู่ ซึ่งข้าง ท. สอง ของโคผู้ ออกไปแล้ว ๕

แม่ อ. นายโคบาล คิดแล้ว ว่า อ. โคผู้นี้ ย่อมออกไป ในภายหลังแห่งโคทั้งปวง ในกาลก่อน, แต่ว่า ในวันนี้ อ. โคผู้นี้ ออกไปแล้ว ก่อนกว่าโคทั้งปวง มีอันไหวออกแล้วเที่ยว ยืนแล้ว ไกล่ประตูแห่งคอก, อ. เหตุนั้น อะไรหนอแล ดังนี้ ไปแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งเด็กผู้นอนแล้ว ในภายใต้ แห่งโคผู้นั้น ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งความรักเพียงดังบุตร (คิดแล้ว) ว่า อ. บุตร อันเรา ได้แล้ว ดังนี้ นำไปแล้ว สูเรือน ๕

อ. นางกาลิ ไปแล้ว ผู้อันเศรษฐีถามแล้ว บอกแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ผู้อันเศรษฐีกล่าวแล้ว ว่า อ. เจ้า จงไป, อ. เจ้า ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงนำมา ซึ่งเด็กนั้น อีก ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ นำมาแล้ว ได้ให้แล้ว อีก ๕

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว กะนางกาลินั้น ว่า แน่ะแม่ ผู้ชื่อว่ากาลิ อ. ร้อยแห่งเกวียน ท. ห้า ในเมืองนี้ ลูกขึ้นแล้ว ในกาลอันขจัดเฉพาะซึ่งมีด ย่อมไป เพื่ออันค้าขาย, อ. เจ้า นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนี้ (ยังเด็ก) จงให้นอน ในหนทางแห่งล้อ, อ. โค ท. จักเหยียบ ซึ่งเด็กนั้นหรือ หรือว่า อ. ล้อ ท. จักตัด (ซึ่งเด็กนั้น), ก็ อ. เจ้า รู้แล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว แห่งเด็กนั้นเที่ยว ฟังมา ดังนี้ ๕

อ. นางกาลินั้น นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนั้น (ยังเด็ก) ให้นอนแล้ว ในหนทางแห่งล้อ ๕

ในกาลนั้น อ. บุรุษ ผู้เจริญที่สุดในเกวียน ได้มีแล้ว ข้างหน้า ๕ ครั้งนั้น อ. โค ท. ของบุรุษ นั้น ถึงแล้ว ซึ่งที่นั้น ทิ้งแล้ว ซึ่งแอก, แม่ผู้อันบุรุษนั้น ยกซึ่งแล้ว ขับไปอยู่บ่อย ๆ ไม่ไปแล้ว ข้างหน้า ๕

เมื่อบุรุษนั้น พยายามอยู่ กับด้วยโค ท. เหล่านั้น อย่างนั้น นั้นเที่ยว, อ. อรุณ ตั้งขึ้นแล้ว ๕

อ. บุรุษนั้น แลดูอยู่ ซึ่งหนทาง (ด้วยความคิด) ว่า อ. โค ท. กระทำแล้ว ซึ่งกรรมนั้นชื่ออะไร ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งเด็ก คิดแล้ว ว่า อ. กรรม ของเรา หนัก ดังนี้ ผู้มีใจยินดีแล้ว ว่า อ. บุตร อันเรา ได้แล้ว ดังนี้ นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนั้น สูเรือน ๕

อ. นางกาลิ ไปแล้ว ผู้อันเศรษฐีถามแล้ว บอกแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ผู้อันเศรษฐีกล่าวแล้ว ว่า อ. เจ้า จงไป, อ. เจ้า ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงนำมา ซึ่งเด็กนั้น อีก ดังนี้ ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ๕

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว กะนางกาลินั้น ว่า ในกาลนี้ อ. เจ้า นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนั้น สูปาเข้าเป็นที่ทิ้งซึ่งศพดิบ (ยังเด็ก) จงให้นอน ในระหว่างแห่งกอไม้, อ. เด็กนั้น ผู้อันสัตว์ ท. มีสุนัขเป็นต้นเคียวกินแล้วหรือ หรือว่าผู้อันมนุษย์ประหารแล้ว จักตาย ในที่นั้น,

อเนกस्ता คาวิโย อุษภสสุ เทว ปสุธานี
สมันตโย นิกขมีสุ.

โคपालโกปี “อัย อุษภ ปุพเพ สัพพปจฺจนา
นิกขมตี, อชฺช ปน สัพพปจฺมํ นิกขมิตฺวา วชฺชวาเร
นิจฺจโลว จิตฺ, กิณฺณุ โข เอตนฺติ จินฺตเตวา คนฺตฺวา
ตสฺส เภจฺจา นิปนฺนํ ทารกํ ทิสฺวา ปุตฺตฺสึเนหิ
ปฏฺฐิตฺวา “ปุตฺโต เม ลทฺโธติ เคหํ เนลฺลิตฺวา

กาลิ คนฺตฺวา เสฏฺฐิณา ปุจฺฉิตฺวา ตมตฺถํ
อาโรเจตฺวา “คจฺฉ, นํ ปุณฺ สหสฺสํ ทตฺวา อาเนหิตฺติ
วตฺตฺวา สหสฺสํ ทตฺวา ปุณฺ อาเนตฺวา อทาสฺลิตฺวา

อถ นํ อาห “อมฺม กาลิ อิมสฺมึ นคเร ปญฺจ
สภฺมตฺตานิ ปจฺจสกาเล อญฺจาย วณฺชชฺชาย คจฺฉนฺติ,
ตฺวํ อิมํ เนตฺวา จกฺกมคฺเค นิปชฺชาเปหิ, โคณวา นํ
มทฺทิสฺสนฺติ จกฺกานิ วา จินฺทิสฺสนฺติ, ปวตฺติญฺจสฺส
ณตฺตฺวา ว อาคจฺเจยฺยาสีตฺติ.

สา ตํ เนตฺวา จกฺกมคฺเค นิปชฺชาเปหฺลิตฺวา.

ตทา สภฺมชฺชกฺโก ปุโรโต อโหสิ.

อถสฺส โคณา ตํ จานํ ปตฺวา ฐุํ ฉทฺทฺทฺสุ,
ปุณฺปุณฺนิ อาโรเปตฺวา ปาชียมานาปิ ปุโรโต น คจฺฉีสุ.

เอวํ ตสฺส เตหิ สทฺธิ วายมนฺตสฺสเสว, อรุณํ
อญฺจหิ.

โส “กิณฺณาเมตํ โคณา กวีสุตฺติ มคฺคํ โอลิเกนฺโต
ทารกํ ทิสฺวา “ภาริยํ วต เม กมฺมณฺติ จินฺตเตวา
“ปุตฺโต เม ลทฺโธติ ตฺมฺจฺจมานโส ตํ เคหํ เนลฺลิตฺวา

กาลิ คนฺตฺวา เสฏฺฐิณา ปุจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตฺติ
อาโรเจตฺวา “คจฺฉ, นํ ปุณฺ สหสฺสํ ทตฺวา อาเนหิตฺติ
วตฺตฺวา ตถา อทาสฺลิตฺวา.

อถ นํ อาห “อิทานิ นํ อามกฺสุธานิ เนตฺวา
คจฺฉนฺตฺเร นิปชฺชาเปหิ, ตตฺถ สุนฺชาทฺธิ วา ชาทฺธิโต
อมฺนุสฺเสน วา ปทฺโต มริสฺสตี,

ก็ อ. เจ้า รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งเด็กนั้นเป็นผู้ตายแล้วหรือไม่ตายแล้วเทียว ฟังมา ดังนี้ ฯ

อ. นางกาลีนัน นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนั้น (ยังเด็ก) ให้นอนแล้ว ในที่นั้น ได้ยืนแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

อ. สุนัขหรือ หรือว่า อ. กา หรือว่า อ. อมนุษย์ ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันเข้าไปใกล้ ซึ่งเด็กนั้น ฯ

(อ. อันถาม) ว่า ก็ อ. มารดา ของเด็กนั้น (มีอยู่) หามิได้นั้นเทียว อ. บิดา (มีอยู่) หามิได้ (ในปิยชน ท.) มีพี่น้องชายเป็นต้นหนา อ. ใคร ๆ ชื่อว่าผู้รักษา มีอยู่หามิได้มีไซ้หรือ ? , อ. ใคร ย่อมรักษา ซึ่งเด็กนั้น ดังนี้ ฯ

(อ. อันแก่) ว่า (อ. เหตุ) สักว่าการกระทำซึ่งการเห่าหอน อัน ๆ เด็ก ให้เป็นไปทั่วแล้ว ด้วยความรัก ในพระปัจเจกพุทธเจ้า ในกาลแห่งตน เป็นสุนัขนั้นเทียว ย่อมรักษา ซึ่งเด็กนั้น (ดังนี้) ฯ

ครั้งนั้น อ. บุรุษผู้รักษา ซึ่งแพะ คนหนึ่ง นำไปอยู่ ซึ่งแม่แพะ ท. มีเสนามิไซ้หนึ่ง สู้ที่หากิน ย่อมไป โดยข้างแห่งป่าช้า ฯ

อ. แม่แพะ ตัวหนึ่ง เคี้ยวกินอยู่ (ซึ่งติดินชาติ ท.) มีไปไม้เป็นต้น เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งกอไม้ เห็นแล้ว ซึ่งเด็ก ยืนแล้ว ด้วยเข้า ท. ได้ให้แล้ว ซึ่งน้ำนม แก่เด็ก ฯ

ครั้งเมื่อเสียง ว่า เห เห ดังนี้ อันบุรุษผู้รักษา ซึ่งแพะ แม่กระทำแล้ว อ. แม่แพะ ไม่ออกไปแล้ว ฯ

อ. บุรุษนั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ตีแล้ว ซึ่งแม่แพะนั้น ด้วยไม้เท้า จักนำออก ดังนี้ เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งกอไม้ เห็นแล้ว ซึ่งแม่แพะ ตัวยืนแล้ว ด้วยเข้า ท. ยังเด็ก ให้ดื่มอยู่ ซึ่งน้ำนม ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งความรักเพียงดังบุตร ในเด็ก (คิดแล้ว) ว่า อ. บุตร อันเรา ได้แล้ว ดังนี้ พาเอา ซึ่งเด็กนั้น หลีกไปแล้ว ฯ

อ. นางกาลี เห็นแล้ว ซึ่งเหตุ นั้น ไปแล้ว ผู้อันศรัทธาสังเกตแล้ว บอกแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ผู้อันศรัทธาสังกล่าวแล้ว ว่า อ. เจ้า จงไป อ. เจ้า ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงนำมา ซึ่งเด็กนั้น อีก ดังนี้ ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ศรัทธาสังกล่าวแล้ว กะนางกาลีนัน ว่า เนอะแม่ ผู้ชื่อว่ากาลี อ. เจ้า พาเอาแล้ว ซึ่งเด็กนี้ ชินเฉพาะแล้ว สู่เขาเป็นที่ยังใจให้ตกไป จงชัดไป ในแหว, อ. เด็ก กระทบเฉพาะอยู่ที่ท้องแห่งภูเขา เป็นผู้ที่มีก่อน และก่อนอันเจริญ เป็น จักตกไป ที่ภาคพื้น, ก็ อ. เจ้า รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งเด็ก นั้น เป็นผู้ตายแล้วหรือไม่ตายแล้วเทียว ฟังมา ดังนี้ ฯ

อ. นางกาลีนัน นำไปแล้ว ซึ่งเด็กนั้น ในที่นั้น ยืนแล้ว บนที่สูงสุดแห่งภูเขา ชัดไปแล้ว ฯ

ก็ อ. พุ่มแห่งไฟใหญ่ อาศัยแล้ว ซึ่งท้องแห่งภูเขา นั้นแล เจริญแล้ว ตามแนวแห่งภูเขานั้นเทียว ฯ

อ. พุ่มแห่งกระพังใหม่ อันเป็นพุ่มหนาที่บังเกิดแล้ว ท่วมทับแล้ว ซึ่งยอด แห่งพุ่มแห่งไฟใหญ่นั้น ฯ

อ. เด็ก เมื่อตกไป ตกไปแล้ว บนพุ่มนั้น อันราวจะว่าผ้าโกเชาว์ ฯ ในวันนั้น อ. ความต้องการ ด้วยไม้ไฟ ย่อมมี แก่บุรุษ ผู้กระทำ ซึ่งตอกผู้เจริญที่สุด

มตามตภาวญจสุต ขานิตฺวาว อาคฺจฺเจยยาสีติ.

สา ตํ เนตฺวา ตตฺถ นิปฺชฺชาเปตฺวา เอกมฺนุเต อญฺจาสี.

ตํ สุนฺโข วา กาโก วา อมฺนุสฺโส วา อุปฺสงฺกมิตฺตํ นาสกฺขี.

“นฺนุ จฺจสฺส เนว มาตา น ปิตา น ภาตีกาที่สุ โภจี รุกฺขิตา นาม อตฺถิ, โภ นํ รุกฺขตีติ.

สุนฺชกาเล ปจฺเจกพุทฺเธ สีเนเหน ปวตฺติตํ ภูฏกรณมตฺตเมว นํ รุกฺขตี.

อถฺโถ อชฺปาโล อเนกสฺตสฺสสุสา อชา โคจฺริ เนนฺโต สฺสุสานปฺสุเสน คจฺจตี.

เอกา อชา ปณฺณาทีนึ ชาทมานา คจฺจนฺตรํ ปวิสิตฺวา ทารกํ ทิสฺวา ชนฺนุเกหิ จตฺวา ทารกฺสฺส ธนํ อทาสี.

อชฺปาลเกน “เหเหติ สทฺเท กเตปิ, น นิกฺขมิ.

โส “ยญฺจิสฺยา นํ ปหริตฺวา นีหริสฺสามีติ คจฺจนฺตรํ ปวิญฺโจ อชฺชี ชนฺนุเกหิ จตฺวา ทารกํ ชีริ ปาเยนฺตี ทิสฺวา ทารเก ปุตฺตสีเนหํ ปฏฺฐลภิตฺวา “ปุตฺโต เม ลทฺโธตี ตํ อาทาย ปกฺกามิ.

กาลี ตํ ทิสฺวา คนฺตฺวา เสฏฺฐิณา ปุจฺจิตา ตํ ปวตฺตี อจฺจิกฺขิตฺวา “คจฺจ, นํ ปุณฺ สหสฺสํ ทตฺวา อาเนหีติ วุตฺตา ตถา อทาสี.

อถ นํ อาท “อมฺม กาลี อิมํ อาทาย จีโรปาทปพฺพตํ อภิริหิตฺวา ปปาเต ชิป,ปพฺพตฺกจฺจยํ ปฏฺฐิถนฺนมาโน ชนฺนุทาทชฺนฺนุทโก หุตฺวา ภูมียํ ปติสฺสตี, มตามตภาวญจสุต ฌตฺวาว อาคฺจฺเจยยาสีติ.

สา ตํ ตตฺถ เนตฺวา ปพฺพตมตฺตเก จตฺวา ชิปิ.

ตํ โข ปน ปพฺพตฺกจฺจึ นิสฺสา ย มหาเวณฺณคฺคฺมิ โป ปพฺพตานุสาเรเนว วทฺธมิ.

ตสฺส มตฺถกํ ชนฺชาโต ชินฺชุกคฺคฺมิ อวตฺถริ.

ทารโก ปตฺนุโต โภชเว วีย ตสฺมี ปติ.

ตํทิวสํ นพฺฟการเชฏฺฐกฺสฺส เวณฺณา อตฺถิ โหตี.

อ. บุรุษนั้น ไปแล้ว กับ ด้วยบุตร เริ่มแล้ว เพื่ออันตัด
ซึ่งพุ่มแห่งไผ่ นั้น ๆ
ครั้นเมื่อพุ่มนั้น ไหวอยู่ อ. เด็ก ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียง ฯ

อ. บุรุษนั้น (คิดแล้ว) ว่า (อ. เสียง) เป็นราวกะว่าเสียงแห่งเด็ก
(ย่อมเป็น) ดังนี้ ชื่นเฉพาะแล้ว โดยข้าง ๆ หนึ่ง เห็นแล้ว ซึ่งเด็กนั้น
ผู้มีจิตยินดีแล้ว ว่า อ. บุตร อันเรา ได้แล้ว ดังนี้ พาเอาไปแล้ว ฯ

อ. นางกาลิ ไปแล้ว สู่นัก ของเศรษฐี ผู้อันเศรษฐีนั้นถามแล้ว
บอกแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วนั้น ผู้อันเศรษฐีกล่าวแล้ว ว่า อ. เจ้า
จงไป อ. เจ้า ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ จงนำมา ซึ่งเด็กนั้น อีก ดังนี้
ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

เมื่อเศรษฐี กระทำอยู่ ซึ่งกรรมนี้ด้วย ฯ นั้นเที่ยว อ. เด็ก
เติบโตแล้ว ฯ

(อ. คำ) ว่า อ. โสภกะ ดังนี้ นั้นเที่ยว เป็นชื่อ ของเด็กนั้น
ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. นายโสมกะนั้น ปรากฏแล้ว แก่เศรษฐี ราวกะ อ. นาม
ที่นัยนี้ตา ฯ

อ. เศรษฐี ไม่อาจแล้ว แม่เพื่ออันแลดู ตรง ฯ

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี คิดอยู่ ซึ่งอุบายเป็นเหตุตาย
แห่งนายโสมกะนั้น ไปแล้ว สู่นัก ของบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อผู้เป็นสหาย
ของตน ถามแล้ว ว่า อ. ท่าน จักฉาบทา ซึ่งเตา ในกาลไร ดังนี้
(ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. เรา จักฉาบทา ซึ่งเตา) ในวันพุธ ดังนี้
(อันสหายนั้น) กล่าวแล้ว , กล่าวแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน
รับแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์นี้ จงกระทำ ซึ่งการงาน อย่างหนึ่ง ของเรา
ดังนี้ ฯ

(อ. สหายนั้น ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. กรรมอะไร ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า อ. อวชาตบุตร คนหนึ่ง ของเรา
มีอยู่, อ. เรา จักส่งไป ซึ่งบุตรนั้น สู่นัก ของท่าน, ครั้นเมื่อความ
เป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ท่าน ยังบุตรนั้น ให้เข้าไปแล้ว สู่นัก
ตัดแล้ว ด้วยมีด อันคม (กระทำ) ให้เป็นผู้มีที่นอนและที่นอนอันเจริญ
ใส่เข้าแล้ว ในตุ่ม ฟิงเผา ในเตา, อ. พันแห่งทรัพย์นี้
เป็นเช่นกับด้วยการกระทำซึ่งสินจ้าง แห่งท่าน (ย่อมเป็น), อ. เรา
จักกระทำ(ซึ่งกรรม)อันควรแล้วแก่ความเป็นกรรมอันเราพึงกระทำ
แก่ท่าน ให้ยิ่ง ในภายหลัง อีก ดังนี้ ฯ

อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ รับพร้อมแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ฯ

อ. เศรษฐี ยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งนายโสมกะ ในวันรุ่งขึ้น
ส่งไปแล้ว (ด้วยคำ) ว่า แน่ะพ่อ อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ อันเรา
สั่งบังคับแล้ว ซึ่งการงาน อย่างหนึ่ง ในวันวาน, อ. เจ้า จงมา อ. เจ้า
ไปแล้ว สู่นัก ของบุรุษนั้น จงกล่าวอย่างนี้ ว่า ได้ยินว่า อ. ท่าน
ยังการงาน อันอันบิดาของข้าพเจ้า สั่งบังคับแล้ว ในวันวาน
จงให้สำเร็จ ดังนี้ ดังนี้ ฯ

อ. นายโสมกะนั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ได้ไปแล้ว ฯ

โส ปุตเตน สทุธี คนตุวา ตั เวณคุมพ์ ฉินฺหิตุ
อวารภิ.

ตสฺมี จลนฺเต, ทารโก สทฺทมกาลิ.

โส “ทารกสทฺโท วิทยาติ เอเกน ปสฺเสน อภิรุหิตฺวา
ตั ทิสฺวา “ปุตฺโต เม ลฺหฺโธติ ตฺวฺจฺจิตฺโต อาทาย
คโต.

กาลิ เสฏฺฐิสฺส สนฺติกั คนตุวา เตน ปุจฺจิตา
ตมฺปวตฺตี อาจิกฺขิตฺวา “คจฺจน, นั ปุณฺ สหสฺสํ ทตุวา
อาเนหิตี วุตฺตา ตถา อกาลิ.

เสฏฺฐิโน อิทธิยฺจฺทญฺจ กโรนฺตสฺเสว, ทารโก
วทฺธฺมิโต.

“โสมโกเตวรสฺส นามํ อโหสิ.

โส เสฏฺฐิโน อภฺขิมฺหิ กณฺณโก วย ชาติ.

อุชฺกั โอลเเกตุปี น วิสฺหิ.

อดสฺส มรณฺปาโย จินฺเตนฺโต อตฺตโน สหาย
กุมฺภการสฺส สนฺติกั คนตุวา “กทา อวาปึ
อาลิมฺเปสฺสสึตี ปุจฺจิตฺวา, “เสวติ วุตฺเต, “เตนหิ
อิทํ สหสฺสํ คเหตุวา มเมกั กมฺมํ กโรหิตี อาห.

“ก็ สามิติ.

“เอโก เม อวชาตปุตฺโต อตฺถิ, ตั ตว สนฺติกั
เปเสสฺสามิ, อด นั คพฺภั ปเวเสตฺวา ติขินาย วาสิยา
ขณฺฑาขณฺฑิกั ฉินฺหิตฺวา จาภฺยึ ปกฺขิปิตฺวา อวาเป
ปเจยฺยาสิ, อิทธิเต สหสฺสํ ลพฺจการสฺสํ, อุตฺตริ
ปุณฺ เต กตฺตพฺพยฺตุตฺกั ปจฺฉา กริสฺสามิติ.

กุมฺภกาโร “สาธฺฐติ สมฺปฺปฺจฺฉิ.

เสฏฺฐิ ปุณฺทิวเส โสมกั ปกฺโกสาเปตฺวา “ตาท
หิโย มยา กุมฺภกาโร เอกั กมฺมํ อาณตฺโต, เอหิ
ตฺวํ ตสฺส สนฺติกั คนตุวา เอวํ วเทหิ หิโย กิร เม
ปิตฺรา อาณตฺตํ กมฺมํ นิปฺพาเทหิตี ปหิณ.

โส “สาธฺฐติ อคมาสิ.

อ. บุตร ของเศรษฐี นอกนี้ เล่นอยู่ ซึ่งขลุบ กับ ด้วยเด็ก ท. เห็นแล้ว ซึ่งนายโสมสกะนั้น ผู้ไปอยู่ ในที่นั้น ร้องเรียกแล้ว ซึ่งนายโสมสกะนั้นถามแล้ว ว่า ข้าแต่พี่ อ. ท่าน จะไป ในที่ไหน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เรา) ถือเอาแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น ของบิดา (จะไป) สู่อำนาจ ของบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ ดังนี้ (อันนายโสมสกะนั้น) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า อ. ข้าพเจ้า จักไป ในที่นั้น, อ. เด็ก ท. เหล่านี้ ชนะแล้ว ซึ่งคะแนมมาก กะข้าพเจ้า, อ. ท่าน ชนะตอบแล้ว จงให้ ซึ่งคะแนมนั้น แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ฯ

(อ. นายโสมสกะ กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ย่อมกลัว ต่อบิดา ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พี่ อ. ท่าน อย่างกลัวแล้ว, อ. ข้าพเจ้า จักนำไป ซึ่งข่าวสาส์นนั้น, (อ. ข้าพเจ้า) เป็นผู้อันเด็ก ท. มาก ชนะแล้ว (ย่อมเป็น), อ. ข้าพเจ้า ย่อมมา เพียงใด, อ. ท่าน จงชนะตอบ ซึ่งคะแนม เพื่อข้าพเจ้า เพียงนั้น ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า อ. นายโสมสกะ เป็นผู้ฉลาด ในการเล่นซึ่งขลุบ (ย่อมเป็น), เพราะเหตุอัน อ. บุตรของเศรษฐีนั้น หนองเหนียวแล้ว ซึ่งนายโสมสกะนั้น อย่างนี้ ฯ

อ. นายโสมสกะเมื่อนั้น กล่าวแล้ว กะบุตรของเศรษฐีนั้น ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ไปแล้ว จงกล่าว กะบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ ว่า ได้ยินว่า อ. การงานอย่างหนึ่ง อันบิดา ของข้าพเจ้า สั่งบังคับแล้ว ในวันวาน, อ. ท่าน ยังการงานนั้น จงให้สำเร็จเกิด ดังนี้ (ดังนี้) ส่งไปแล้ว ฯ

อ. บุตรของเศรษฐีนั้น ไปแล้ว สู่อำนาจ ของบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อนั้น ได้กล่าวแล้ว อย่างนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ ยังบุตรของเศรษฐีนั้น ให้ตายแล้ว ตามทำนองแห่งคำอันเศรษฐีกล่าวแล้วนั้นเที่ยว โยนไปแล้ว ในเตา ฯ

แม่ อ. นายโสมสกะ เล่นแล้ว สิ้นส่วนแห่งวัน ไปแล้ว สู่อำนาจ ในสมัย เป็นที่สิ้นไปแห่งวัน, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แน่ะพ่อ อ. เจ้า เป็นผู้ไม่ไปแล้ว ย่อมเป็น หรือ ดังนี้ อันเศรษฐี เห็นแล้ว กล่าวแล้ว, บอกแล้ว ซึ่งเหตุแห่งตนไม่ไปแล้วด้วย ซึ่งเหตุแห่งน้องชายผู้น้อยที่สุด ไปแล้วด้วย ฯ

อ. เศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น ร้องแล้ว ร้องใหญ่ ว่า อ. ท่าน อยู่ได้ช้าแล้ว ดังนี้ เป็นราวกะว่ามีโลหิตอันเดือดพล่านแล้ว ในศีรษะทั้งสิ้น เป็น (กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ ผู้เจริญ อ. ท่าน อยู่ยังเรา ให้ฉิบหายแล้ว อ. ท่าน อยู่ยังเราให้ฉิบหายแล้ว ดังนี้ ประคองแล้ว ซึ่งแขน ท. คร่ำครวญอยู่ ได้ไปแล้ว สู่อำนาจ ของบุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ นั้น ฯ

อ. บุรุษผู้กระทำซึ่งหม้อ เห็นแล้ว ซึ่งเศรษฐีนั้น ผู้มาอยู่ อย่างนั้น กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่นาย อ. ท่าน อย่างกระทำแล้ว ซึ่งเสียง, อ. การงาน ของท่าน สำเร็จแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. บุคคล ผู้มีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว ต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว (เสวยเฉพาะแล้ว) (ซึ่งความโง่เขลา อันไม่น้อย) ฉันทใดแล อ. เศรษฐีนั้น เป็นผู้อันความโศกใหญ่ ราวกะว่าภูเขา ท่วมทับแล้ว เป็น เสวยเฉพาะแล้ว ซึ่งความโง่เขลา อันไม่น้อย (อันนั้น) ฯ

เพราะเหตุอัน อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

ตํ ตตฺถ คจฺจนฺตํ อิตโร เสฏฺฐิโน ปุตุโต ทารเกหิ สทฺธิ คุพฺปี กิพฺนุโต ทิสฺวา ตํ ปกุโกสิตฺวา “กุหิ คจฺจสิ ภาตีกาติ ปุจฺจิตฺวา, “ปีตุ สาสนํ คเหตุวา กุมภการสฺส สนฺตีกนฺติ วุตฺเต, “อหํ ตตฺถ คมิสฺสามิ, อิเม ทารกา มํ พหุลกฺขํ ชินฺสี, ตํ เม ปฏิชินิตฺวา เทหิติ อาห.

“อหํ ปีตุ ภายามิติ.

“มา ภายิ ภาตีก, อหนฺตํ สาสนํ หริสฺสามิ, พหุหิ ชิโต; ยาวาหํ อาคจฺจามิ, ตาว เม ลกฺขํ ปฏิชินาหิติ.

โสมสโก กิร คุพฺกิพฺาย เจโก, เตน ตํ เอวํ นิพฺพนฺติ.

โสปี นํ “เตนหิ คนฺตุวา กุมภการํ วเทหิ “ปีตรา กิร เม หิโย เอกํ กมฺมํ อาณตฺตํ, ตํ นิปฺวาเทหิติ วตุวา อฺยุโยเซสิ.

โส ตสฺส สนฺตีกํ คนฺตุวา ตถา อวจ.

อถ นํ กุมภกาโร เสฏฺฐิโน วุตฺตนิยาเมเนว มาเรตุวา อาวาเป จิปี.

โสมสโกปี ทิวสภาคํ กิพฺิตฺวา สายณฺหสมเม เคหํ คนฺตุวา, เสฏฺฐิโน ทิสฺวา “เกิ ตาต น คโตสิตี วุตฺเต, อตฺตโน อคตการณฺญจ กนิฏฺฐสฺส คตการณฺญจ อาโรเจสิ.

เสฏฺฐิ ตํ สุตฺวา “มา อวธิตี มหาวิริวํ วิริวิตฺวา สกลสิริเร ปกุโกจฺจิตฺโลหิตโต วิย หุตฺวา “อมฺโภ กุมภการ มา มํ นาสิยิ มา มํ นาสิยิตฺติ พาหา ปคฺคยฺห กนฺทฺนุโต ตสฺส สนฺตีกํ อคมาสิ.

กุมภกาโร ตํ ตถา อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา “สามิ มา สทฺทํ กิร, กมฺมฺนฺเต นิปฺพนฺนฺติ อาห.

โส ปพฺพเตน วิย มหนฺเตน โสเกน อวตฺถริโต หุตฺวา อนปฺปกํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทสิ, ยถา ตํ อปฺป- ทฺฐสฺส ปทฺฐสมโน.

เตนาห ภาควา

อ. บุคคลใด ย่อมประทุษร้าย (ในพระชีนาสพ ท.) ผู้ไม่ประทุษร้ายแล้ว ผู้ไม่มีอาชญา ด้วยอาชญา, (อ. บุคคลนั้น) ย่อมเข้าถึง (แห่งฐานะ ท.) สิบหนา ซึ่งฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง พลันนั้นเทียว : คือถึง ซึ่งเวทนานันทยาบหรือ หรือว่าซึ่งความเสื่อม ซึ่งความแตกไปแห่งสรีระหรือ แม้หรือว่าซึ่งอาพาธอันหนัก ซึ่งความกระสับกระส่ายแห่งจิตหรือ หรือว่า ซึ่งความขัดข้อง-แต่พระราช ซึ่งการกล่าวตู่อันทารุณหรือ หรือว่า ซึ่งความสิ้นไปรอบ แห่งญาติ ท. หรือว่า ซึ่งความผูกพัน แห่งโศกะ ท. อีกอย่างหนึ่ง

อ. ไฟ ผู้ชำระ ย่อมไหม้ ซึ่งเรือน ท. ของบุคคลนั้น อ. บุคคลนั้น ผู้มีปัญญาชั่ว ย่อมเข้าถึง ซึ่งนรก เพราะอันแตกไป แห่งกาย ดังนี้ ๕

“โย ทณฺฑน อทณฺฑนุสฺส อปฺปทญฺเจสุ ทุสฺสติ, ทสฺสนมมญฺญตฺรฺ จานํ ชิปฺปเมว นิคฺจฺจติ: เวทนี มรฺุสฺสฺ ชาเนี สรีรสฺส ว เกทนี ครุกํ วาปี อาพาธํ จิตฺตฺกฺเขปํ ปาปฺเณ ราชโต วา อฺุสฺสคฺคํ อพฺภกฺขานํว ทารุณํ ปริกฺขยํ ฅาตีเนี โภคานํว ปภงฺคณฺ อถ วาสฺส อคารานี อคฺคิ ทหติ ปาวโก กายสฺส เกทา ทฺุปฺปญฺเเเว นิริยํ โส อฺุปฺชฺชตีติ.

ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น แม้มืออยู่ อ. เศรษฐี ย่อมไม่อาจ เพื่ออันแลดู ซึ่งนายโสมกะนั้น ตรง อีก ๕

เอวํ สนฺเตปิ, ปฺน นํ เสฏฺฐี อฺุขํ โอลฺโลเกตุํ น สกฺโกติ.

(อ. เศรษฐี) คิดอยู่ ว่า อ. เรา ยังโสมกะนั้น พึ่งให้ตาย อย่างไร ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งอุบาย ว่า อ. เรา ส่งไปแล้ว สู้สำนัก ของนายเสมียน ในร้อยแห่งบ้าน ของเรา (ยังโสมกะ) จักให้ตาย ดังนี้ เขียนแล้ว ซึ่งหนังสือ แก่นายเสมียน นั้น (มีอันให้รู้) ว่า อ. บุตรนี้ เป็นอวชาตบุตร ของเรา (ย่อมเป็น), อ. หลง ยังบุตรนี้ ให้ตายแล้ว จงโยนไป ในหลุมแห่งคุณ, ครั้นเมื่อกรรมอย่างนี้ (อันสูง) กระทำแล้ว อ. เรา จักรู้ (ซึ่งกรรม) อันควรแล้วแก่ความเป็นกรรมอันเราพึงกระทำ แก่สูง ในภายหลัง ดังนี้ (เป็นเหตุ) กล่าวแล้วว่า แน่พอ ผู้ชื่อว่าโสมกะ อ. นายเสมียน ในร้อยแห่งบ้าน ของเรา ท. มีอยู่, อ. เจ้า นำไปแล้ว ซึ่งหนังสือนี้ จงให้ แก่นายเสมียนนั้น ดังนี้ ผู้กแล้ว ซึ่งหนังสือ ที่ขายแห่งผ้า ของนายโสมกะนั้น ๕

“กีนฺติ นํ มาเรยฺยนฺติ จินฺเตนฺโต “มม คามสฺเต อายฺตุตฺกสฺส สนฺติกํ เปเสตฺวา มารฺาเปสฺสามีติ อฺุบายํ ทิสฺวา “อโย เม อวชาตปฺุตฺโต, อิมํ มาเรตฺวา วจฺจุเป ชิปฺตุ, เอวํ กเต, อหํ มาตุลสฺส กตฺตพฺพ-ยฺตุตฺกํ ปจฺฉา ชานิสฺสามีติ ตสฺส ปณฺณํ ลีชิตฺวา “ตาท โสมก อมฺหากํ คามสฺเต อายฺตุตฺโก อตฺถิ, อิมํ ปณฺณํ หริตฺวา ตสฺส เทหิตฺว ตฺวา ปณฺณํ ตสฺส ทุสฺสนฺเต พฺนฺธิ.

ก็ อ. นายโสมกะนั้น ย่อมไม่รู้ ซึ่งลัทธิแห่งอักษร ๕ เพราะ ว่า อ. เศรษฐี ผู้เมื่อยังนายโสมกะนั้นให้ตายเทียว ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันให้ตาย จำเดิม แต่กาลแห่งนายโสมกะ เป็นหนุ่ม, อ. เศรษฐี (ยังนายโสมกะ) จักให้ศึกษา ซึ่งลัทธิแห่งอักษร อย่างไร ๕

โส ปน อฺุขรสมยํ น ชานาติ. ทหฺรกาลโต ปญฺจาย หิ นํ มารฺาเปนฺโตว เสฏฺฐี มารฺาเปตุํ นาสกฺขิ, กิ อฺุขรสมยํ ลิกฺขาเปสฺสติ.

อ. นายโสมกะ นั้น ผู้กแล้ว ซึ่งหนังสือเป็นเหตุยังตนให้ตาย นั้นเทียว ที่ขายแห่งผ้า ด้วยประการฉะนี้ เมื่อออกไป กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พ่อ อ. วัตถุอันเกือกุลในหนทาง ของกระผม ย่อมไม่มี ดังนี้ ๕

อิตฺติ โส อตฺตโน มารฺาปนปณฺณเมว ทุสฺสนฺเต พฺนฺธิตฺวา นิภฺมมฺโต อาห “ปาเถยฺยํ เม ตาท นตฺถิติ.

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า อ. กิจ ด้วยวัตถุอันเกือกุลในหนทาง ย่อมไม่มี แก่เจ้า, อ. เศรษฐี ผู้เป็นสหาย ของเรา มีอยู่ ในบ้านโน้น ในระหว่างแห่งหนทาง, อ. เจ้า กระทำแล้ว ซึ่งอาหารอันบุคคลพึงกิน ในเวลาเช้า ในเรือน ของเศรษฐีนั้น จงไป ข้างหน้า ดังนี้ ๕

“ปาเถยฺยเนน เต กิจจํ นตฺถิ, อนฺตรามคฺเค อสฺกคาเม มม สหายโก เสฏฺฐี อตฺถิ, ตสฺส สมเร ปาตฺราสํ กตฺวา ปฺุโรโต คจฺฉาหิตฺติ.

อ. นายโฆสกะนั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ไหว้แล้ว
ซึ่งบิดา ออกไปแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งบ้านนั้น ถ้ามแล้ว ซึ่งเรือนของเศรษฐี
ไปแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งชายาของเศรษฐี, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. เจ้า เป็นผู้มาแล้ว
แต่ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ (อันชายาของเศรษฐีนั้น) กล่าวแล้ว,
กล่าวแล้วว่า (อ. กระผมเป็นผู้มาแล้ว) แต่ภายในแห่งเมือง (ย่อมเป็น)
ดังนี้ ฯ

(อ. ชายาของเศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า อ. เจ้า เป็นบุตร ของใคร
ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. นายโฆสกะ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่ (อ. กระผม เป็นบุตร)
ของเศรษฐีผู้เป็นสหาย ของท่าน ท. (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. ชายาของเศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า อ. เจ้า เป็นผู้ชื่อว่าโฆสกะ
ย่อมเป็นหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นายโฆสกะ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่ ขอรับ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ
อ. ความรักเพียงดังบุตร ในนายโฆสกะนั้น เกิดขึ้นแล้ว แก่ชายา
ของเศรษฐีนั้น พร้อม ด้วยการเห็นนั้นเทียว ฯ

ก็ อ.ธิดาคนหนึ่ง ของเศรษฐี มีอยู่, อ.ธิดานั้น เป็นผู้อันบุคคล
พึงแสดงขึ้นว่าผู้มีกมลฝืนลึบห้าหรือลึบหก เป็นผู้มีรูปงาม
เป็นผู้นำมาซึ่งความเลื่อมใส ย่อมเป็น ฯ

อ. เศรษฐี ให้แล้ว ซึ่งทาสี ผู้กระทำซึ่งการรับใช้ คนหนึ่งนั้นเทียว
เพื่ออันรักษา ซึ่งธิดานั้น (ยังธิดา) ให้อยู่แล้ว ในห้องอันเป็นสิริ ที่พื้น
ในเบื้องบน แห่งปราสาท อันประกอบแล้วด้วยชั้นเจ็ด ฯ

ในขณะนั้น อ. ธิดาของเศรษฐี ส่งไปแล้ว ซึ่งทาสีนั้น สูระหว่าง
แห่งร้านตลาด ฯ

ครั้งนั้น อ. ชายาของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งทาสีนั้น ถ้ามแล้ว ว่า
อ. เจ้า จะไป ในที่ไหน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า (อ. ดิฉัน
ย่อมไป) ด้วยการส่งไป แห่งธิดา ดังนี้ (อันทาสี) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้วว่า
อ. เจ้าจงมา ข้างนี้ก่อน, อ. การรับใช้ จงพักไว้, อ. เจ้า ลาดแล้ว ซึ่งตั้ง
ล้างแล้ว ซึ่งเท้า ท. ทาแล้ว ซึ่งน้ำมัน ปลูกแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นอน จงให้
แก่บุตรของเรา, อ. เจ้า จักกระทำ ซึ่งการรับใช้ ในภายหลัง ดังนี้ ฯ

อ. ทาสีนั้น ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ.ธิดาของเศรษฐี คุกคามพร้อมแล้ว ซึ่งทาสีนั้น
ผู้มาแล้ว โดยกาลนาน ฯ

ครั้งนั้น อ.นาง ทาสีนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ.ท่าน
อย่าโกรธแล้ว ต่อดิฉัน, อ.บุตรของเศรษฐี ชื่อว่าโฆสกะ มาแล้ว,
อ.ดิฉัน เป็นผู้กระทำ ซึ่งกิจนี้ด้วย นี้ด้วย เพื่อบุตร ของเศรษฐีนั้น
แล้วจึงไปในที่นั้น แล้วจึงมาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ กะธิดาของเศรษฐี
นั้น ฯ

อ.ความรัก ตัดแล้ว (ซึ่งอวัยวะ ท.) มีผิวเป็นต้น ตั้งอยู่แล้ว จรด
ซึ่งเยื่อในกระดูก แก่ธิดาของเศรษฐี เพราะฟัง ซึ่งชื่อว่า อ.บุตร
ของเศรษฐี ชื่อว่าโฆสกะ ดังนี้เทียว ฯ

จริงอยู่ อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น เป็นปชาบดี ของนายโฆสกะนั้น
ในกาลแห่งนายโฆสกะนั้นเป็นบุรุษชื่อว่าโกตหลิกะ เป็น ได้ถวายแล้ว
ซึ่งข้าวสุกมีทะนนานเป็นประมาณ แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ฯ

อ.ธิดาของเศรษฐีนั้น มาแล้ว ด้วยอำนาจแห่งผลของท่านนั้น
บังเกิดแล้ว ในสกุลของเศรษฐีนี้ ฯ

อ.ความรักในกาลก่อนนั้น ท่วมทับแล้ว ซึ่งธิดาของเศรษฐีนั้น
ยึดเหนี่ยวไว้แล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

เพราะเหตุนี้ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

โส “สาธุติ ปิตริ วนทิตวา นิกขนโต ตัง คามัง
ปตฺวา เสฏฺฐิสมิ ปุจฺจิตฺวา คนฺตฺวา เสฏฺฐิชาเย
ปสฺสิตฺวา, “กุโธ อาคโตสตีติ วุตฺเต, “อนฺโตนครโตติ
อาห.

“กสฺส ปุตฺโตสตีติ.

“ตุมหากิ สหายกเสฏฺฐิโน อมฺมาติ.

“ตวมสิ โฆสโก นามาติ.

“อาม อมฺมาติ.

ตสฺสา สห ทสฺสเนเนว ตสฺมี ปุตฺตสิเนโห อฺปฺปชฺชติ.

เสฏฺฐิโน ปเนกา ธีตา อตฺถิ, ปณฺณรสโสฬส-
วสฺสุทฺเทสิกา อภิรฺฐปา ปาสาทิกา.

ตัง รกฺขิตุํ เอกเมว เปสฺนการิกิ ทาสี ทตฺวา
สตฺตมฺมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปฺริตเล สิริคพฺภวสาเปสิ.

เสฏฺฐิธีตา ตสฺมี ขณฺ เต ทาสี อนฺตราปณฺ
เปเสสิ.

อถ นํ เสฏฺฐิชาเย ทิสฺวา “กุหิ คจฺจสตีติ ปุจฺจิตฺวา,
“อฺยเย ธีตาย เปสฺเนนาติ วุตฺเต, “อิโต ตาว เอหิ,
ติฏฺฐตฺ เปสฺนํ, ปุตฺตสฺส เม ปิจฺจํ อตฺถริตฺวา ปาเท
โรวิตฺวา เตลลํ มกฺขิตฺวา สยนํ อตฺถริตฺวา เทหิ,
ปจฺจนา เปสฺนํ กริสฺสตีติ อาห.

สา ตถา อกาสิ.

อถ นํ จิเรนาคตํ เสฏฺฐิธีตา สนฺตชฺชเชสิ.

อถ นํ สา อาห “อฺยเย มา เม กุชฺฌมิ,
เสฏฺฐิปุตฺโต โฆสโก อาคโต, ตสฺส อิทฺถจิทฺถจ
กตฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา อาคตามฺหีติ.

เสฏฺฐิธีตาย “เสฏฺฐิปุตฺโต โฆสโกติ นามํ สุตฺวา
เปมํ จิวาทีนิ จินฺทิตฺวา อฏฺฐิมิณฺขํ อาหจฺจ จิตฺ.

โกตฺหลิกกาลสฺมี หิ สา ตสฺส ปชาปตี หุตฺวา
นาฬิโกทํ ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส อทาสิ.

ตสฺसानุภาเวนาคนฺตฺวา อิมสฺมี เสฏฺฐิกุเล
นิพฺพุตฺตา.

อิติ นํ โส ปุพฺพสิเนโห อวตฺถริตฺวา คนฺหิ.

เตนาห ภควา

(อ. นายเสมียน งามแล้ว) ว่า แน่พ้อ อ. หนึ่งสี่ (อันเศรษฐี ส่งไปแล้ว) เพื่ออะไร, อ. ท่าน จงนำมา ดังนี้ รับแล้ว ซึ่งหนึ่งสี่ อ่านแล้วมีใจยินดีแล้ว กล่าวแล้ว กะตฤหบดีท. ว่า ดูก่อนท่านผู้เจริญท. อ. ท่าน ท. จงเห็น ซึ่งความรัก ในเรา แห่งนาย ของเรา, อ. เศรษฐี ส่งไปแล้ว (ซึ่งลูกชาย) สู่นัก ของเรา (ด้วยคำ) ว่า อ. ลุง จงกระทำ ซึ่งมงคล แก่บุตรผู้เจริญที่สุด ของเรา ดังนี้, อ. ท่าน ท. จงนำมา ซึ่งอุปกกรรม ท.) มิไม่เป็นต้น พลัน ดังนี้ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งเรือน มีประการอันซ้ำพเจ้ากล่าวแล้ว ในท่ามกลางแห่งบ้าน (ยังบุคคล) ให้นำมาแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ จากร้อยแห่งบ้าน นำมาแล้ว ซึ่งธิดา ของเศรษฐีในชนบท กระทำแล้ว ซึ่งมงคล ส่งไปแล้ว ซึ่งชาว สาส์น แก่เศรษฐี (มิอันให้รู้) ว่า อ. กรรมนี้ด้วย ๆ อันกรรม กระทำแล้ว ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ

อ. ความโสมนัสใหญ่ ว่า อ. เรา ย่อมยังบุคคลให้กระทำ ซึ่งกรรมใด, อ.กรรมนั้น ย่อมไม่มี ; อ.เรา ยังบุคคล ย่อมไม่ให้กระทำ ซึ่งกรรมใด, อ.กรรมนั้นนั่นเทียว ย่อมมี ดังนี้ เกิดขึ้นแล้ว แก่เศรษฐี เพราะฟัง ซึ่งคำนั้น ฯ

อ.ความโศก นั้น เป็น โดยความเป็นอันเดียวกันกับด้วยความโศก เพราะบุตร เทียว ยังความเร่าร้อนในท้อง ให้เกิดขึ้นแล้ว ยังโรค มีอันแล่นไปยังแห่งโลหิตเป็นสมุฏฐาน ให้เกิดแล้ว ฯ

แม้ อ.ธิดาของเศรษฐี สั่งบังคับแล้ว ซึ่งชน ท. ว่า ถ้าว่า อ.ใคร ๆ ย่อมมา จากสำนักของเศรษฐีไซ้, อ.ท่าน ท. ไม่บอกแล้ว แก่เรา อย่างบอกแล้ว แก่บุตรของเศรษฐี ก่อนกว่า ดังนี้ ฯ

แม้ อ.เศรษฐีแล คิดแล้วว่า อ.เรา จักไม่ กระทำ ซึ่งบุตรผู้อันโทษ ประทุษร้ายแล้วนั้น ให้เป็นเจ้าของ แห่งสมบัติ ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า แน่ลุง อ.เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น ซึ่งบุตร ของเรา ย่อมเป็น, อ.ท่าน ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษผู้กระทำซึ่งการรับใช้ ในที่ใกล้แห่งเท้า คนหนึ่ง ยังบุรุษนั้น จงให้ร้องเรียก ซึ่งบุตร ของเรา ดังนี้ กะบุคคลผู้เก็บส่วย คนหนึ่ง ฯ

อ.นายเสมียนนั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ.ดีละ ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งหนึ่งสี่ ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ คนหนึ่ง ฯ

แม้ อ.ธิดาของเศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งความที่แห่งบุรุษนั้น เป็นผู้ มาแล้ว ยืนแล้ว ใกล้ประตู ยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุรุษนั้น งามแล้ว ว่า แน่พ้อ อ. อะไร ดังนี้ ฯ

(อ.บุรุษนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. เศรษฐี ผู้เป็นไซ้ (ยังซ้ำพเจ้า) ย่อมให้ร้องเรียก เพื่ออันเห็น ซึ่งบุตร ดังนี้ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี งามแล้ว) ว่า แน่พ้อ อ. เศรษฐี เป็นผู้มีกำลัง (หรือ หรือว่า) เป็นผู้มีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. บุรุษนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ.เศรษฐี เป็นผู้มีกำลัง ย่อมเป็นก่อน ย่อมบริโภค ซึ่งอาหาร นั้นเทียว ดังนี้ ฯ

อ.ธิดาของเศรษฐีนั้น ไม่ยังบุตรของเศรษฐี ให้รู้แล้วเทียว ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งที่พักด้วย ซึ่งเสปียงด้วย แก่บุรุษนี้ กล่าวแล้ว ว่า อ.ท่าน จักไป ในกาลแห่งท่านอันเราส่งไปแล้ว, อ.ท่าน จงพักอยู่ ก่อน ดังนี้ ฯ

“กิสฺส ปณฺณํ ตาต, อหฺราติ ปณฺณํ คเหตุวา วาเจตฺวา ตฺยฺจฺมานโส “ปฺสุสฺส โภ มม สามีโน มยิ สิเนหํ, `เซฏฺฐปฺตฺตฺสฺส เม มงฺคฺลํ กโรตฺติ มม สฺนฺติกํ ปหิณฺนิ, สีมํ ทารุอาทีนํ อหฺราติ คหฺปติเก วตฺวา คามมชฺเฒ วุตฺตปฺปกาโร เคหํ กาเรตฺวา คามสฺตโต ปณฺณกาโร อหฺรา- เปตฺวา ชนปทเสฏฺฐิโน ธีตรํ อานตฺวา มงฺคฺลํ กตฺวา เสฏฺฐิสฺส สาสฺนํ ปหิณฺนิ “อิทฺยฺจฺทฺยฺจ มยา กตฺนฺติ.

ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิโน “ยํ กาเรมิ, ตํ น โหติ; ยํ น กาเรมิ, ตเทว โหตีติ มหฺนฺตํ โทมนสฺสํ อฺปปชฺชติ.

ปฺตฺตฺสฺสเณ สทฺธิ โส โสโก เอกโตว หุตฺวา กุจฺฉิชาหํ อฺปปาเทตฺวา อติสารํ ชเนสิ.

เสฏฺฐิธิตาปี “สเจ โภจํ เสฏฺฐิโน สฺนฺติกา อาคจฺฉตี, ตฺมฺเห มม อเกเตตฺวา เสฏฺฐิปฺตฺตฺสฺส ปสมฺตรํ มา กถยิตฺถาติ ชเน อาณาเปสิ.

เสฏฺฐิปี โข “นทานิ ตํ ทฺยฺจฺปฺตฺตํ มม สฺยาปเตยฺยสฺส สามีกํ กโรสฺสामीติ จินฺนเตตฺวา เอกํ อายุตฺตํ อห “มาตฺล ปฺตฺตํ เม ทฺยฺจฺกาโมมุหิ, เอกํ ปาทฺมฺลิกํ เปเสตฺวา มม ปฺตฺตํ ปกฺโกสาเปหิติ.

โส “สาธฺตติ ปณฺณํ ทตฺวา เอกํ ปุริสํ เปเสสิ.

เสฏฺฐิธิตาปี ตสฺสาคนฺตฺวา ทฺวาเร จิตฺกาโร สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “กํ ตาตาติ ปุจฺฉิ.

“เสฏฺฐิ คิลานํ ปฺตฺตํ ปฺสฺสิตฺตํ ปกฺโกสาเปติ อยฺเยติ.

“ตาต เสฏฺฐิ พลฺวา ทฺพฺพโลติ. “พฺลฺวา ตาว อหฺราโร ภูณฺชฺติเยว อยฺเยติ.

สา เสฏฺฐิปฺตฺตํ อชานาเปตฺวาว ตสฺส นิवासญฺจ ปริพฺพยุญฺจ ทาเปตฺวา “มยา เปสิตฺกาเล คมิสฺสฺสิ, อจฺฉ ตาวาติ อห.

อ. มหาเศรษฐี ได้กล่าวแล้ว กะนายเสมียน อีก ว่า แน่ละลุง (อ. หนังสือ) อันท่าน ไม่ส่งไปแล้ว สู้สำนัก ของบุตร ของเรา หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นายเสมียนกล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. หนังสือ อันกระผม) ส่งไปแล้ว, อ. บุรุษผู้ไปแล้ว ย่อมไม่มา ก่อน ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงส่งไป ซึ่งบุรุษอื่นอีก อีก ดังนี้ ฯ

อ. นายเสมียนนั้น ส่งไปแล้ว ฯ

อ. ธิดาของเศรษฐีปฏิบัติแล้วในบุรุษแม่นั้นอย่างนั้นนั่นเทียว ฯ ครั้งนั้น อ. โรคของเศรษฐี เป็นสภาพมีกำลัง เกิดแล้ว, อ. ภาชนะหนึ่ง ย่อมเข้าไป, อ. ภาชนะหนึ่ง ย่อมออก ฯ

อ. เศรษฐี ถามแล้ว ซึ่งนายเสมียน อีก ว่า แน่ละลุง (อ. หนังสือ) อันท่าน ไม่ส่งไปแล้ว สู้สำนัก ของบุตร ของเรา หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นายเสมียนกล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. หนังสือ อันกระผม) ส่งไปแล้ว, แต่ ว่า อ. บุรุษผู้ไปแล้ว ย่อมไม่มา ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงส่งไป ซึ่งบุรุษอื่นอีก อีก ดังนี้ ฯ

อ. นายเสมียนนั้น ส่งไปแล้ว ฯ อ. ธิดาของเศรษฐี ถามแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่วนั้น (กะบุรุษ) แม้ผู้มาแล้ว ในวาระที่สาม ฯ

อ. บุรุษนั้น กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. เศรษฐี เป็นไข้หนัก (เป็น) ตัดขาดแล้ว ซึ่งอาหาร เป็นผู้ที่มีจจุเป็นที่ไป ในเบื้องหน้า เกิดแล้ว ; อ. ภาชนะหนึ่ง ย่อมออก, อ. ภาชนะหนึ่ง ย่อมเข้าไป ดังนี้ ฯ

อ. ธิดาของเศรษฐี คิดแล้ว ว่า อ. กาลนี้ เป็นกาล เพื่ออันไป (ยอมเป็น) ดังนี้ บอกแล้ว แก่บุตรของเศรษฐี ว่า ได้ยินว่า อ. บิดาของท่าน เป็นไข้ (ยอมเป็น) ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า แน่ละนางผู้เจริญ อ. ท่าน ย่อมกล่าว ซึ่งคำอะไร ดังนี้ (อันบุตรของเศรษฐีนั้น) กล่าวแล้ว ; กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. ความไม่สำราญ แห่งบิดาของท่านนั้น (มีอยู่) ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ในกาลนี้ อ. กรรมอะไร (อันเรา ท.) ฟังกระทำ ดังนี้ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. เรา ท. ถือเอาแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ อันตั้งขึ้น จากัรยแห่งบ้านไปแล้ว จักเห็น ซึ่งบิดานั้น ดังนี้ ฯ

อ. บุตรของเศรษฐีนั้น รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดิฉัน ดังนี้ ยังบุคคลให้นำมาแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ ถือเอาแล้ว ด้วยเกวียน ท. หลีกไปแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว กะบุตรของเศรษฐีนั้น ว่า อ. บิดาของท่าน เป็นผู้มีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว (ยอมเป็น), เมื่อเรา ท. ถือเอา ซึ่งเครื่องบรรณาการ มีประมาณเท่านี้ ไปอยู่ อ. ความนินชา จักมี, อ. ท่าน ยังเครื่องบรรณาการนั้น จงให้กลับ ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการนั้นทั้งปวง สู้อเรือนแห่งตระกูลของตน กล่าวแล้ว อีก ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ฟังยิน ณ ข้างแห่งเท้าของบิดา ของตน, อ. ดิฉัน จักยิน ณ ข้างเบื้องบนแห่งศีรษะ ดังนี้, อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น เมื่อเข้าไป สู้อเรือนนั้นเทียว ยังบุรุษ ท. ของตน ให้รู้ทั่วแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. จงถือเอา ซึ่งการอารักขา ข้างหน้าด้วย ข้างหลังด้วย แห่งเรือน ดังนี้ ฯ

มหาเศรษฐี ปุณ อายุตตัม อโวจ “ กี่ มาตุล น เต มม ปุตตสุส สนฺติกั ปหิตนฺติ.

“ปหิตํ สามิ, คตปุริโส น ตาว เอตีติ.

“เตนหิ ปุณ อปริ เปเสหิตี.

โส เปเสสิ.

เสฏฺฐิธิดา ตสุมปี ตเถว ปฏิปชฺชติ.

อถ เสฏฺฐิโน โวโค พลวา ชาโต, เอกํ ภาชนํ ปวิสติ, เอกํ นิกุมมติ.

ปุณ เสฏฺฐิ อายุตตัม ปุจฺฉิ “ กี่ มาตุล น เต มม ปุตตสุส สนฺติกั ปหิตนฺติ.

“ปหิตํ สามิ, คตปุริโส ปน น เอตีติ.

“เตนหิ ปุณ อปริ เปเสหิตี.

โส เปเสสิ. เสฏฺฐิธิดา ตติยวาเร อาคตปิ ตํ ปวตฺตี ปุจฺฉิ.

โส “ พาฬุหคิลานอ อญฺเย เสฏฺฐิ ออาหาริ ปจฺฉินฺทิตฺว มจฺจุปรายโน ชาโต; เอกํ ภาชนํ นิกุมมติ, เอกํ ปวิสตีติ อห.

เสฏฺฐิธิดา จินฺเตสิ “ อิทานิ คนฺตุ กาลิติ เสฏฺฐิปุตฺตสุส “ ปิตา กิร เต คิลานติ อโรเจตฺวา, “ กี่ วทสิ ทุทฺเทติ วุตฺเต; “ อฆาสุกมสุส สามิติ อห.

“อิทานิ กี่ กาทพฺพนฺติ.

“สามิ คามสโต อญฺจนกั ปณฺณาการิ อาทาย คนฺตฺวา ปสุสิสุสาม นนฺติ อห.

โส “ สาธฺฐติ ปณฺณาการิ ออาหาราเปตฺวา สกฺกฺหิ อาทาย ปกฺกามิ.

อถ นั สวา “ ปิตา เต ทุพฺพล, เอตฺตัม ปณฺณาการิ คเหตุวา คจฺจนฺตานํ ปปญฺโจ ภวิสฺสติ, เอตํ นินฺตเตหิติ วตฺวา ตํ สพฺพํ อตฺตโน กุลเคหิ เปเสตฺวา ปุณ อห “ สามิ ตฺวํ อตฺตโน ปิตุ ปาทปสุเส ติฏฺฐเยยาสิ, อนิ อุตฺตีสกฺปสุเส จสุสามิติ, เคหิ ปวิสฺมานาเยว “ เคหสุส ปุริโต จ ปจฺฉโต จ อารกฺขั คนฺถาติ อตฺตโน ปุริเส อาณาเปสิ.

ก็ ในกาลแห่งธิดาของเศรษฐี เข้าไปแล้ว อ. บุตรของเศรษฐี ได้ยินแล้ว ณ ข้างแห่งเท้า ของบิดา, อ. ธิดาของเศรษฐีนอกนี้ (ได้ยินแล้ว) ณ ข้างเบื้องบนแห่งศีรษะ ฯ

ในขณะนั้น อ. เศรษฐี เป็นผู้หยาง เป็นผู้นอนแล้ว ย่อมเป็น ฯ ส่วนว่า อ. นายเสมียน นวดอยู่ ซึ่งเท้า ท. ของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. บุตรของท่าน มาแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี ถามแล้ว) ว่า อ. บุตรของเรานั้น (ยอมอยู่) ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. นายเสมียน) กล่าวแล้วว่า อ. บุตรของท่านนั้น ยืนแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งบุตรนั้น ยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งนายเสมียน ถามแล้ว ว่า อ. ทรัพย์ ในเรือน ของเรา มีประมาณเท่าไร ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่ นาย อ. โภทฺธิ ท. สีสืบ แห่งทรัพย์ นั้นเทียบ (มีอยู่), แต่ ว่า อ. การกำหนด นี้ด้วย นี้ด้วย แห่งภณชะเป็นเครื่องอุปโภค และเป็นเครื่องบริโภค ท. ด้วย แห่งบ้านและนาและสัตว์ผู้มีเท้าสองและ สัตว์ผู้มีเท้าสี่และยานและพาหนะ ท. ด้วย ดังนี้ (อันนายเสมียนนั้น) กล่าวแล้ว, เป็นผู้ใคร่เพื่ออันกล่าว ว่า อ. เรา จะไม่ให้ ซึ่งทรัพย์มี ประมาณเท่านี้ แก่โสมสกะ ผู้เป็นบุตร ของเรา ดังนี้ (เป็น) กล่าวแล้วว่า อ. เรา ย่อมให้ ดังนี้ ฯ

อ. ธิดาของเศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า อ. เศรษฐีนี้ เมื่อกล่าว อีก ฟังกล่าว ซึ่งคำอะไร ๆ อื่น ดังนี้ เป็นหญิงราวจะว่า กระสับกระส่ายเพราะความโศก (เป็น) สยาลแล้ว ซึ่งผม ท. ร้องให้อยู่ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่พ่อ อ. ท่าน ท. ย่อมกล่าว ซึ่งคำนั้น ชื่ออะไร, อ. เรา ท. ย่อมฟัง ซึ่งคำ ชื่อแม่ นี้ ของท่าน ท., อ. เรา ท. เป็นผู้ไม่มีบุญ หนอ ย่อมเป็น ดังนี้ ล้มฟาดอยู่แล้ว ซึ่งเศรษฐีนั้น ในท่ามกลางแห่งอก ด้วยกระหม่อม, อ. เศรษฐี ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกล่าว อีก โดยประการใด, เสียสติอยู่ ในท่ามกลางแห่งอก ของเศรษฐีนั้น ด้วยกระหม่อม โดยประการนั้น แสดงแล้ว ซึ่งการร้องให้ยิ่ง ฯ

แม่ อ. เศรษฐี ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ในขณะนั้นนั้นเพียง ฯ

(อ. ชน ท.) ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชา พระนามว่าอุเทน ว่า อ. เศรษฐี ตายแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยสรีระ ของเศรษฐีนั้น ตรัสถามแล้ว ว่า ก็ อ. บุตรหรือ หรือว่า อ. ธิดา ของเศรษฐีนั้น มีอยู่หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. บุตรของ เศรษฐีนั้น ชื่อว่าโสมสกะ มีอยู่, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. เศรษฐี) มอบให้แล้ว ซึ่งสมบัติทั้งปวง แก่บุตรนั้น ตายแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐี ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ฯ

ก็ ในวันนั้น อ. ฝน ตกแล้ว, อ. น้ำ ย่อมตั้งอยู่ด้วยดี ในที่นั้น ฯ ที่เนินแห่งพระราชา ฯ

ปฏิภูกาเล ปน เสฎฐิปุตุโต ปิตุ ปาทปสฺเส อฏฺฐาสี, อิตฺรา อุสฺสึสฺสกปสฺเส.

ตสฺมึ ขณ เสฎฐี อุตฺตานโก นิปนฺโน โหติ. อายุตฺตโก ปนสฺส ปาท ปริมชฺชนฺโต “ปุตุโต เต สามี อาคโตติ อาท.

“กหฺ โสติ.

“เอส ปาทมฺเเล จิตฺติ อาท.

อถ นํ ทิสฺวา อายุตฺตกํ ปกฺโกสาเปตฺวา “มม เคเห กิตฺตกํ ธนฺนฺติ ปุจฺจิตฺวา, “สามี ธนฺสฺเสว จตฺตาพีส โภทฺธิโย, อุกฺปกฺคปริภคฺคภณฺฑานํ ปน คามกฺเขตฺตทฺวิปทฺจตฺตปฺปทฺยานวาทนฺนญฺจ อยฺญฺจ อยฺญฺจ ปริจฺเจโทติ วุตฺเต, “อหฺ เอตฺตกํ มม ปุตุตฺสฺส โสมสฺกสฺส น เหมตี วตฺตฺกาโม “เหมตี อาท.

ตํ สุตฺวา เสฎฐิธิตฺตา “อโย ปฺน กเถนฺโต อญฺญํ กิณฺุจ กเถยฺยาติ จินฺุเตตฺวา โสกาตฺตรา วิย เกเส วิทฺริตฺวา โรทฺมานา “กิณฺุณามตฺ ตาต วเทถ, อิทฺปิ นาม โว วจนํ สุณฺม, อลกฺขิกา วตฺมฺหาติ วตฺวา มตฺถเกน ตํ อุมชฺชฺเม ปทฺรฺนฺตี ปติตฺวา, ยถา ปฺน วตฺตํ น สกฺโกติ, ตถาสฺส อุมชฺชฺเม มตฺถเกน ชฺสนฺตี อโรทฺนํ ทสฺเสสิ.

เสฎฐิปี ตฺขณฺนฺเวยว กาลมฺกาสี.

“เสฎฐี มโตติ คนฺตุวา อฺุเทนสฺส รมฺโอบ อโรเจสฺสุ.

ราชา ตสฺส สรีรฺกิจฺจํ การาเปตฺวา “อตุติ ปนสฺส ปุตุโต วา ธิตฺตา วาติ ปุจฺจ.

“อตุติ เทว โสมสฺโก นาม ตสฺส ปุตุโต, สพฺพํ สาปเตยฺยํ ตสฺส นิยฺยาเตตฺวา มโต เทวาติ.

ราชา อปรภาเค เสฎฐิปุตุตํ ปกฺโกสาเปสิ.

ตสฺมิณฺุจ ทิวเส เทโว วสฺสึ, ราชฺชฺคเณ ตตฺถ ตตฺถ อฺุทกํ สณฺุจาทิ.

อ. บุตรของเศรษฐี ได้ออกไปแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา จักเฝ้า ซึ่งพระราชา ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงเปิดแล้ว ซึ่งพระแกล ทรงแลดูอยู่ ซึ่งบุตร ของเศรษฐีนั้น ผู้มาอยู่ ทรงเห็นแล้ว (ซึ่งบุตรของเศรษฐี) ผู้กระโดดแล้ว ซึ่งนำ ที่เนินแห่งพระราชา มาอยู่ ตรัสถามแล้ว (ซึ่งบุตรของเศรษฐี) ผู้มาแล้วถวายบังคมแล้วยืนแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ. ท่าน เป็นผู้ชื่อว่าโสมกะ (ยอมเป็น) หรือ ? ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ (อันบุตร ของเศรษฐีนั้น) กราบทูลแล้ว, ทรงยังบุตรของเศรษฐีนั้น ให้เบาใจแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. ท่าน อย่าเศร้าโศกแล้ว ว่า อ. บิดา ของเรา ตายแล้ว ดังนี้, อ. เรา จักให้ ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี อันเป็นของมี อยู่แห่งบิดา ของท่าน แก่ท่านนั้นเทียว ดังนี้ ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า แน่ะพ่อ อ. ท่าน จงไป ดังนี้ ฯ

อนึ่ง อ. พระราชา ได้ประทับยืนทรงแลดูอยู่แล้ว ซึ่งบุตรของ เศรษฐีนั้น ผู้ไปอยู่เทียว ฯ

อ. บุตรของเศรษฐีนั้น ไม่กระโดดแล้ว (ซึ่งนำอันอันตน) กระโดดแล้ว ในกาลเป็นที่มา ข้ามลงแล้ว ได้ไปแล้ว ค่อย ๆ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระราชา ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุตรของ เศรษฐีนั้น จากที่นั้นเทียว ตรัสถามแล้ว ว่า แน่ะพ่อ อ. ท่าน เมื่อมา สู่น้ำนั้ก ของเรา กระโดดแล้ว ซึ่งนำ มาแล้ว เมื่อไป ข้ามลงแล้ว ย่อมไป ค่อย ๆ ในกาลนี้ เพราะเหตุอะไรหนอ ? ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ; อ. ข้าพระองค์ เป็นเด็ก (ยอมเป็น) ในขณะนั้น, อ. กาลนั้น ชื่อว่าเป็นกาลเป็นที่เล่น (ยอมเป็น) ; แต่ ว่า ในกาลนี้ อ. ฐานันดร อันพระองค์ผู้สมมติเทพ ทรงฟังตอบแล้ว แก่ข้าพระองค์ ; เพราะเหตุนั้น อ. อัน (อันข้าพระองค์) ไม่เทียวไปแล้ว ตามในก่อน เป็นผู้ค่อย ๆ เป็น เทียวไป ในกาลนี้ ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำนั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. บุรุษนี้ เป็นผู้ที่มีปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ (ยอมเป็น), อ. เรา จักให้ ซึ่งฐานันดร แก่บุรุษนั้น ในกาลนี้นั้นเทียว ดังนี้ พระราชทานแล้ว ซึ่งโศกะอันอันบิดาบริโศกะแล้ว ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งตำแหน่ง แห่งเศรษฐี ด้วยรั้อยแห่งวัตถุทั้งปวง ฯ

อ. นายโสมกะนั้น ยืนแล้ว บนรถ ได้กระทำแล้ว ซึ่งการประทักษิณ ซึ่งพระนคร ฯ

อ. ที่อันอันนายโสมกะนั้น ทั้งแลดูแล้วทั้งแลดูแล้ว ย่อมหวั่นไหว ฯ

แม้ อ. ธิดาของเศรษฐี นั่งปรึกษาอยู่แล้ว กับด้วยทาสีชื่อว่ากาลี กล่าวแล้ว ว่า แน่ะแม่ ผู้ชื่อว่ากาลี อ. สมบัติ มีประมาณเท่านั้น สำเร็จแล้ว แก่บุตร ของท่าน เพราะอาศัย ซึ่งดิฉัน ดังนี้ ฯ

(อ. นางกาลี ทามแล้ว) ว่า แน่ะแม่ (อ. สมบัติมีประมาณเท่านั้น สำเร็จแล้ว) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า เพราะว่า อ. โสมกะนี้ ผูกแล้ว ซึ่งหนังสือเป็นเหตุตาย แห่งตน ที่ชายแห่งผ้า มาแล้ว สู่เรือน ของเรา ท.,

เสฏฐิปุโต “ราชานัน ปุสฺสิสฺสสามิตฺติ ปายาสี.

ราชา วาตปานัน วิวิตฺวา ตํ อาคจฺจนฺตํ โอลิเกนฺโต ราชขุคเณ อุกทํ ลุงฺฆเมตฺวา อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา อาคนฺตฺวา วนฺทิตฺวา จิตฺตํ “ตฺวํ โสมโก นาม ตาตาติ ปุจฺจิตฺวา, “อาม เทวติ วุตฺเต, “ปีตา เม มโตติ มา โสจฺจิ, ตว เปตฺตํ เสฏฐิจฺญานํ ตฺยหเมว ทสฺสามิตฺติ ตํ สมฺสฺสาเสตฺวา “คจฺจ ตาตาติ อฺยโยเชลฺลิตฺติ.

ราชา คจฺจนฺตณฺจ นํ โอลิเกนฺโตว อญฺจาสี.

โส อาคมนกาลเ ลุงฺฆิตํ อลุงฺฆิตฺวา โอตริตฺวา สณฺนิกํ อคฺมาลี.

อถ นํ ราชา ตโตว ปกุโกสาเปตฺวา “กีนฺนุ ตาต ตฺวํ มม สนฺตํ อาคจฺจนฺโต อุกทํ ลุงฺฆิตฺวา อาคมฺม คจฺจนฺโต อิทานี โอตริตฺวา สณฺนิกํ คจฺจสีตี ปุจฺจ.

“อาม เทว ; อหํ ตสฺมึ ขเณ กุมารโก, กิพินกาลเ นามโส ; อิทานี ปน เม เทเวณ จานนฺตฺรํ ปฏิสฺสฺตํ ; ตสฺมา ยถาปฺรํ อจฺริตฺวา อิทานี สณฺนิเกณ หุตฺวา จริตฺวํ วญฺญูตีตี.

ตํ สุตฺวา ราชา “อิตฺติมา อโย ปุริโส, อิทาเนวสฺส จานนฺตฺรํ ทสฺสามิตฺติ ปิตฺรา ภูตฺตโกคํ ทตฺวา สพุพฺสเตน เสฏฐิจฺญานํ อทาสี.

โส รเถ จตฺวา นครํ ปทฺทฺชิตฺตํ อกาลี.

โอลิกิโตโลกิตฺตฺวํ จมฺปตี.

เสฏฐิจฺฉิตาปี กาลีทาสียา สทฺธิ มนฺตฺยมานา นิสิณฺนา “อมฺม กาลี ปุตฺตสฺส เต เอตฺตกา สมฺปตฺติ มํ นิสุสาย นิพฺพณฺนาตี อาห.

“กึการณา อมฺมาตี.

“อโย หิ อตฺตโน มรณฺปณฺณํ ทสฺสนฺเต พนฺธิตฺวา อมฺหากํ ฆริ อาคโต,

ครั้งเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. การอารักขา อันดิฉัน ฝึกแล้ว ซึ่งหนังสืออนัน ของโสมกะนั้น เขียนแล้ว ซึ่งหนังสืออื่น เพื่อประโยชน์แก่การกระทำซึ่งมงคล กับ ด้วยดิฉัน กระทำแล้ว ในที่นั้น สิ้นกาล มีประมาณเท่านี้ ดังนี้ ฯ

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะแม่ อ. ท่าน ย่อมเห็น ซึ่งเหตุมี ประมาณเท่านี้, แต่ว่า อ. เศรษฐี เป็นผู้ปรารถนาเพื่ออันยังโสมกะนั้นให้ ตาย (เป็น) จำเดิม แต่กาลแห่งโสมกะนั้นเป็นเด็ก ไม่ได้อายุแล้ว เพื่ออัน ยังท่านให้ตาย, อ. ทรมณ์มาก สิ้นไปแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งเศรษฐีนี้ อย่าง เดียว ดังนี้ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะแม่ อ. กรรมอันหนักยิ่งหนอ อันเศรษฐี กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น เห็นแล้ว ซึ่งนายโสมกะนั้น ผู้กระทำ แล้วซึ่งการประทักษิณ ซึ่งพระนครเข้าไปอยู่สุเรื่อน ได้กระทำ แล้ว ซึ่งการหัวเราะ (ด้วยความคิด) ว่า อ. สมบัติ มีประมาณเท่านี้ นี้ สำเร็จแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งเรา ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. บุตรของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งอาการนั้น งามแล้ว ว่า อ. ท่าน หัวเราะแล้ว เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ดินฉัน หัวเราะแล้ว) เพราะอาศัย ซึ่งเหตุหนึ่ง ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน จงบอก ซึ่งเหตุหนึ่ง ดังนี้ ฯ อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น ไม่บอกแล้ว ฯ

อ. เศรษฐีนั้น คุกคามแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. ท่าน ไม่บอกแล้วไซ้, อ. เรา จักตัด ซึ่งท่าน โดยส่วนสอง ดังนี้ คร่าออกแล้ว ซึ่งดาบ ฯ

อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ดิฉัน คิดแล้ว ว่า อ. สมบัติ มีประมาณเท่านี้ นี้ อันท่าน ได้แล้ว เพราะอาศัย ซึ่งดิฉัน ดังนี้ หัวเราะแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. เศรษฐี (กล่าวแล้ว) ว่า ฝีมือ อ. วัตถุอันมีอยู่ ของตน อันบิดาของเรา มอบให้แล้ว แก่เราไซ้, อ. ท่าน ได้เป็นแล้ว อย่างไร ในทรมณ์นี้ ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า อ. เศรษฐีนั้น ย่อมไม่รู้ ซึ่งเรื่องอะไร ๆ สิ้นกาลมีประมาณเท่านี้, เพราะเหตุหนึ่ง อ. เศรษฐีนั้น ไม่เชื่อแล้ว ซึ่งคำ ของธิดาของเศรษฐีนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น บอกแล้ว ซึ่งเรื่องทั้งปวง แก่เศรษฐี นั้น ว่า อ. บิดา ของท่าน ท. ให้แล้ว ซึ่งหนังสือเป็นเหตุตาย ส่งไปแล้ว, อ. ท่าน ท. เป็นผู้อันดิฉันกระทำแล้ว ซึ่งกรรมนี้ด้วยนี้ด้วยรักษาแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันไม่มีแล้ว ดังนี้ ไม่เชื่ออยู่ คิดแล้ว ว่า อ. เรา จักถาม ซึ่งแม่ ผู้ชื่อว่ากาลิ ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่แม่ ได้ยินว่า อ. อย่างนั้นหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นางกาลิ กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ เอย อ. เศรษฐี เป็นผู้ปรารถนา เพื่ออันยังท่านให้ตาย (เป็น) จำเดิม แต่กาลแห่งท่านเป็นเด็ก ไม่ได้อายุแล้ว เพื่ออันยังท่านให้ตาย, อ. ทรมณ์มาก สิ้นไปแล้ว เพราะอาศัย ซึ่งท่าน, อ. ท่าน เป็นผู้พ้นแล้ว จากความตาย ในฐานะ ท. ๗ (ย่อมเป็น), ในกาลนี้ อ. ท่าน มาแล้ว จากบ้านส่วย เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งเศรษฐี กับ ด้วยร้อยแห่งวัตถุทั้งปวง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. เศรษฐีนั้น ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า อ. กรรม ของเรา หนักหนอ, ก็ อ. อันเป็นอยู่ เป็นอยู่ด้วยความประมาท ไม่ควรแล้ว แก่เรา ผู้พ้นแล้ว จากความตาย มีอย่างนี้เป็นรูปแล,

อดสูส มยา ตั ปรณณิ ฝาเลตุวา มยา สทฐิ มงคลกรณตุถาย อดณณิ ปรณณิ ลิขิตวา เอตตัก กาลิ ตตถ อารกฺโข กโตติ.

“อมุม ตวั เอตตัก ปรสฺสสิ, อิมิ ปน เสฏฺฐิ ททกรกาลโต ปฏฺจาย มาเรตุกาโม มาเรตุ นาสกฺขิ, เกวลิ อิมิ นิสุสาย พหุ ฐนํ ชียติ.

“อมุม อติภาริยํ วต เสฏฺฐินา กตฺนฺติ.

สา นคริ ปทกฺขินิ กตฺวา เคหิ ปวิสนฺติ นํ ทิสฺวา “อโย เอตตกา สมฺปตฺติ มํ นิสุสาย นิปฺพนฺนาติ หลิตํ อกาสิ.

อด นํ เสฏฺฐิปฺตุโต ทิสฺวา “กัการณา หลิติ ปฺจฺฉิ.

“เอกั การณํ นิสุสายาติ.

“กเถหิ นนฺติ. สา น กเถสิ.

โส “สเจ น กเถสิ, ทฺวิธา ตํ จินฺทิสฺสามีติ ตชฺเชตฺวา อสิ นิกฺกชฺชฺมิ.

สา “อโย เอตตกา สมฺปตฺติ ตยา มํ นิสุสาย ลทฺธาติ จินฺเตตฺวา หลินฺติ อาห. เสฏฺฐิ

“ยทิ มม ปิตฺรา อตฺตโน สนฺตัก มยฺหิ นิยุยาทิตฺ, ตวั เอตถ ก็ อโหสิติ.

โส กิร เอตตัก กาลิ กิณฺจึ น ชานาติ, เตนฺสุสา วจฺนํ น สทฺทหิ.

อดสูส สา “ตุมฺหากํ ปิตา มรณฺปรณณิ ทตฺวา เปเสสิ, ตุมฺเห มยา อิทฺทจฺทิทฺจ กตฺวา รกฺขิตาติ สพฺพํ กเถสิ.

“อภฺตํ กเถสิติ อสทฺทหนฺโต “มาตริ กาลิ ปฺจฺฉิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา “เอวั กิร อมฺมาติ อาห.

“อาม ตาต ททกรกาลโต ปฏฺจาย ตั มาเรตุกาโม มาเรตุ นาสกฺขิ, ตํ นิสุสาย พหุ ฐนํ ชียิ, สตฺตสฺ จาเนสุ ตวั มรณฺโต มุตฺโต, อิทานิ โภคคามาโต อาคมฺม สพฺพสฺเตน สทฺธิ เสฏฺฐิจฺญฺจานํ ปตฺโตติ.

โส ตั สุตฺวา “ภาริยํ วต เม กมฺมํ, เหวรฺรฺปา โข ปน มรณฺนา มุตฺตสฺส มม ปมาทชฺชีวิติ ชีวิตุ อยฺตุตฺ,

อ. เรา เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว จักเป็น ดังนี้ สละแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งทาน (เพื่อชน ท.) มีชนผู้ไปสู่ทางไกลและชนผู้กำพร้า เป็นต้น ทุก ๆ วัน ๆ

อ. ภูมพี ชื่อว่ามิตตะ เป็นผู้ชวนขายแล้วในทาน ของเศรษฐีนั้น ได้เป็นแล้ว ๆ

อ. ความเกิดขึ้น แห่งเศรษฐีชื่อว่าโสมกะ นี้ ๆ

ก็ ในกาลนั้น ชื่อ อ. เศรษฐีชื่อว่าภททดิย์ ในเมืองชื่อว่าภททดี เป็นสหายผู้ไม่เคยเห็นกันแล้วของเศรษฐีชื่อว่าโสมกะ ได้เป็นแล้ว ๆ

อ. เศรษฐีชื่อว่าโสมกะ ฟังแล้ว ซึ่งสมบัติด้วย ซึ่งวัยและประเทศด้วย ของเศรษฐีชื่อว่าภททดิย์ ในสำนัก ของพ่อค้า ท. ผู้มาแล้ว จากเมืองชื่อว่าภททดี ปรารภนาอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งสหาย กับ ด้วยเศรษฐีนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ ๆ

แม้ อ. เศรษฐีชื่อว่าภททดิย์ ฟังแล้ว ซึ่งสมบัติด้วย ซึ่งวัยและประเทศด้วย ของเศรษฐีชื่อว่าโสมกะ ในสำนัก ของพ่อค้า ท. ผู้มาแล้ว จากเมืองโกธัมพี ปรารภนาอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งสหาย กับ ด้วยเศรษฐีนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งเครื่องบรรณาการ ๆ

อ. เศรษฐี ท. สองเหล่านั้น เป็นสหายผู้ไม่เคยเห็นแล้ว ซึ่งกันและกัน เป็น อยู่แล้ว ด้วยประการฉะนี้ ๆ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. อหิวาตกโรค ตกไปแล้ว ในเรือน ของเศรษฐีชื่อว่าภททดิย์ ๆ

ครั้นเมื่อโรคนั้น ตกไปแล้ว อ. แมลงวัน ท. ย่อมตาย ก่อน ในลำดับนั้น อ.แมลง ท. อ. หนู ท. อ. ไก่ ท. อ. สุนัข ท. อ. สุนัข ท. อ. แมว ท. อ. โค ท. อ. ทาสี ท. อ. ทาส ท. (ย่อมตาย) โดยลำดับนั้นเทียว, อ. ประชุมแห่งมนุษย์ในเรือน ท. ย่อมตาย ในภายหลังแห่งสัตว์ทั้งปวง ๆ

ในชน ท. เหล่านั้นหนา อ. ชน ท. เหล่าใด ทำลายแล้ว ซึ่งฝาย ย่อมหนีไป, อ. ชน ท. เหล่านั้น ย่อมได้ ซึ่งชีวิต ๆ

แม้ในกาลนั้น อ. เศรษฐีด้วย อ. ภรรยาด้วย อ. ธิดาด้วย หนีไปแล้ว อย่างนั้น ปรารภนาอยู่ เพื่ออันเห็น ซึ่งเศรษฐีชื่อว่า โสมกะ ดำเนินไปแล้ว สู่มืองโกธัมพี ๆ

อ. ชน ท. เหล่านั้น มีวัตถุอันเกื้อกูลในหนทางสิ้นไปแล้ว ในระหว่างแห่งหนทางนั้นเทียว มีสระอันบอบช้ำแล้ว ด้วยลม และแดดด้วยนั้นเทียว ด้วยความหิวและความกระหาย ท. ด้วย ถึงแล้ว ซึ่งเมืองโกธัมพี โดยยาก อาบแล้ว ในที่มีความสำราญด้วย น้ำ เข้าไปแล้ว สู่ศาลา หลังหนึ่ง ไกลประตู่แห่งเมือง ๆ

ในกาลนั้น อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว กะภรรยา ว่า เน้นนางผู้เจริญ อ. ชน ท. มาอยู่ โดยทำนอง นี้ เป็นผู้ไม่เป็นที่ยังใจให้เลิบบาบ แม้แห่งมารดาผู้คลอดแล้ว ย่อมเป็น, ได้ยินว่า อ. สหาย ของเรา สละแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ (ยังบุคคล) ให้ให้แล้ว ซึ่งทาน (แก่ชน ท.) มีชนผู้ไปสู่ทางไกลและชนผู้กำพร้า เป็นต้น ทุก ๆ วัน;

อุปมตโต ภวิสสามิติ จินเตตฺวา เทวสิกั สหสุลั วิสุสฺซุเชตฺวา อทฺธิกฺกปณาทินั ทานั ปฏฺฐเปสิ.

มิตฺโต นามสุส กุมฺภพิโก ทานพฺยาวิโ อโหสิ.

อิทํ โสมกเสฏฺฐจินฺ ออุปฺตติ.

ตสมึ ปน กाले भुत्तदिनकरे भुत्तदिसेष्ठी नाम โสมกเสฏฺฐจินฺ อทฺธิกฺกปฺพุสหายโก อโหสิ.

ภุत्तदिนครโต อาคทานั วาณิชาณั สนฺติเก โสมกเสฏฺฐิจิโน ภุत्ตदिसेष्ठीโน สมฺปตฺติญจ วยฺป- ปเทสญจ สุตฺวา เตน สทฺธิ สหายกภาวั อิจฺฉนฺโต ปณฺณการั เปเสสิ.

ภุत्ตदिसेष्ठीปี โสสมพิโต อาคทานั วาณิชาณั สนฺติเก โสมกเสฏฺฐิจิโน สมฺปตฺติญจ วยฺปปเทสญจ สุตฺวา เตน สทฺธิ สหายกภาวั อิจฺฉนฺโต ปณฺณการั เปเสสิ.

เอวํ เต อญฺญมญฺญั อทฺธิกฺกปฺพุสหายกา หุตฺวา วสิสุ.

อปรภาเค ภุत्ตदिसेष्ठीโน เคเห อหิวาตกโรโค ปติโต.

ตสมึ ปติเต, ปจฺมํ มกฺชिका मरुत्ति, ตโต อนุกฺกเมเนว กิष्णामुสิกา กุกฺกุष्णा सुकरा सुखा मच्छारा कावि तासी तासा, सपुपञ्जा श्रमानुसกา मरुत्ति.

เตสุ ये गित्ती गिण्हित्वा प्लायन्ति, ते चिविदฺ लภन्ति.

ตथाปี सेष्ठी १ ภริया १ ธिता १ ตถา प्लायित्वा โสมกเสष्ठी ปสฺสิตุํ ปตฺถเนตฺตา โสสมพิ ปฏฺฐิตฺตฺส.

เต अनुत्तरामकुकेव चिณฺปาเถยยา वाताตเปน เจว ชุပ္ปิปาสาहि १ กิลนฺตสรีรา กิจฺเชน โสสมพิ ปตฺวา อุกฺกผาสูกฺกุष्จาเน นหาตฺวา นครทฺวาเร เอกั सालั ปวิสิสุ.

ตตร सेष्ठी ภริयं आह “भुत्ते इमिना नीहारेन आचञ्चन्ता विचात्मात्थापि अमनापा इन्दु; सहाये गिर मे अट्टिककपणातिन् เทवสิกั सहसुलั วิสุสฺซุเชตฺวา ทานั ทาเปสิ

อ. เรา ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งธิดา ในที่นั้น (ยังธิดา) ให้นำมาแล้ว ซึ่งอาหาร ยังสรีระ ให้มีมหน้าแล้ว ในที่นั้นนั้นเที่ยว สิ้นวันหนึ่ง สิ้นวันสอง จักเห็น ซึ่งสหาย ดังนี้ ฯ

(อ. ภรรยา รับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดีละ ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. เหล่านั้น อยู่แล้ว ในศาลานั้นเที่ยว ฯ

ครั้งเมื่อกาล (อันชน ท.) บอกแล้ว ในวันรุ่งขึ้น (ครั้งเมื่อชน ท.) มีชนผู้กำพร้าและชนผู้ไปสูทางไกลเป็นต้น ไปอยู่เพื่อต้องการแก่อาหาร อ. มารดาและบิดา ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งธิดา (ด้วยคำ)ว่า แม่แม่ อ. เจ้า ไปแล้ว จงนำมา ซึ่งอาหาร เพื่อเรา ท. ดังนี้ ฯ

อ. ธิดา ของตระกูลมีโศกมาก ไม่ละอายอยู่ เพราะความที่แห่ง ตนเป็นผู้มีความละอายอันอันความวิบัติตัดขาดแล้วเที่ยว ถือเอาแล้ว ซึ่งถาด ไปแล้ว เพื่อต้องการแก่อาหาร กับ ด้วยชนผู้กำพร้า ผู้อันกุมพินี ชื่อว่ามีตตะธามแล้ว ว่า แม่แม่ อ. เจ้า จักรับ ซึ่งส่วน ท. เท่าไร ดังนี้ กล่าวแล้วว่า (อ. ดิฉัน จักรับ ซึ่งส่วน ท.) สาม ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. กุมพินีนัน ได้ให้แล้ว ซึ่งส่วน ท. สาม แก่ธิดาของเศรษฐี นั้น ฯ

ครั้งเมื่อภัต อันธิดาของเศรษฐีนั้น นำมาแล้ว อ. ชน ท. แม่ ๓ นั่งแล้ว เพื่ออันบริโภค โดยความเป็นอันเดียวกัน ฯ

ครั้งนั้น อ. มารดาและธิดา ท. กล่าวแล้ว กะเศรษฐี ว่า ข้าแต่ นาย ชื่อ อ. ความวิบัติ ย่อมเกิดขึ้น แม่แก่ตระกูลใหญ่ ท., อ. ท่าน ไม่แลดูแล้ว ซึ่งเรา ท. จงบริโภคเถิด, อ. ท่าน อย่าคิดแล้ว ดังนี้ ; (อ. มารดาและธิดา ท.) อ่อนวอนแล้ว ซึ่งเศรษฐีนั้น ด้วยประการต่าง ๆ ท. (ยังเศรษฐีนั้น) ให้บริโภคแล้ว ด้วยประการดังนี้ ฯ

อ. เศรษฐีนั้น บริโภคแล้ว ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังอาหารให้ย่อย ครั้งเมื่ออรุณ ขึ้นไปอยู่ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ฯ

อ. มารดาและธิดา ท. คร่ำครวญแล้ว ด้วยประการต่าง ๆ ท. ร้องให้ แล้ว ฯ

อ. กุมารีกา ร้องให้อยู่ ไปแล้ว เพื่อต้องการแก่อาหาร ในวันรุ่งขึ้น ผู้อันกุมพินีนันเห็นแล้วซึ่งกุมารีกานันกล่าวแล้วว่า แม่แม่ อ. เจ้า จักรับ ซึ่งส่วน ท. เท่าไร ดังนี้ กล่าวแล้วว่า (อ. ดิฉัน จักรับ ซึ่งส่วน ท.) สอง ดังนี้ อ. กุมพินีนัน ได้ให้แล้ว ซึ่งส่วน ท. สอง ฯ

อ. กุมารีกานัน นำมาแล้ว อ่อนวอนแล้ว ซึ่งมารดา (ยังมารดา) ให้บริโภคแล้ว ฯ

อ. มารดานัน ผู้อันกุมารีกานันอ่อนวอนอยู่ บริโภคแล้ว ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังอาหารให้ย่อย ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ในวันนั้น ฯ

อ. กุมารีกา ผู้ผู้เดียวเที่ยว ร้องให้แล้ว คร่ำครวญแล้ว ผู้มีความ ทุกข์เพราะความหิวอันเกิดพร้อมแล้ว เกินเปรียบ เพราะความเกิดขึ้น แห่งทุกข์ นั้น ร้องให้อยู่ ไปแล้ว เพื่อต้องการแก่อาหาร กับ ด้วยยาก ท. ในวันรุ่งขึ้น (ครั้งเมื่อคำ)ว่า แม่แม่ อ. เจ้า จักรับ ซึ่งส่วน ท. เท่าไร ดังนี้ (อันกุมพินี) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้วว่า (อ. ดิฉัน จักรับ ซึ่งส่วน) ส่วนหนึ่ง ดังนี้ ฯ

ตตฤ ธีตรี เปเสตวา อาหาริ อาหาราเปตวา เอกาหิ ทูวีหิ อิวเว สวีริ สนตปเปตวา สหายกั ปสุสิสุสามาติ

“สาธุ สามีติ.

เต สาถายเมว วสิสุ.

ปุนทิวเส กाले आरिजेते, कपणतुकिातिसु आहारतुघाय कञ्चनतेसु, मातापितरो “อมम कनुत्तुवा ओमहाकि आहारि आहाराति ธีตรี पेसयीसु.

มหาโศककुलसुस ธีता विपत्तिया अञ्चिनलक्षुत्तया यलक्षुमानाव पाती कहेतुवा कपणचनेन सुथि आहारतुघाय कता मित्तुकुमुपिगेन “กति ปฎิวีเส कณुหิสुสสิ อมมาติ ปฎุจา “ตโยติ อาห.

อถสุสา ตโย ปฎิวีเส อทาสี.

ตาย ภตเต อาหญา, ตโยปี เอกโต ภูณชิตุ นิสีทีสุ.

อถ มาตาริตโร เสฎฐี อहांสุ “สามิ วิปत्ति नाम महाकुलानुपि कुपुत्तु, ओमहे ओनोलेकेतुवा ภูणช मा जिनुत्तयी; อิติ นं नानปुกาเรहि याजितुवा โภเชสุ.

โส ภูณชิตุวา อาหาริ चीरापेतु ओसुकुโกनुโต, อรุणे अकुञ्चनते, กालमกाली.

มาตาริตโร นานปुกาเรहि ปริเทวิตุวา โรทีสุ.

กุมารีกา ปุนทิวเส โรทमानา อาหารतुघाय कनुत्तुवा तेन तं तिसुवा “กति ปฎิวีเส कणुหिसुสสิ ओमมาति वुत्तुตา “เทเวติ อาह. โส เทเว ปฎิวีเส อทาสี.

सा आह्रितुवा मातरि याजितुवा โภसेति.

सा तया याजियमाना ภูणชितुवा อาหารि चीरापेतु ओसुकुโกनुตี तं तिवसं कालमगाली.

กุมารีกา ऐकिगव रोहितुवा परिเทवितुवा तया तुकुपुत्तिया अटिविय सुनुชาत्तुจ्जात्तुकुทุกุขา ปุนทิวเส याจगेहि सुथि रोथनुตี आहारतुघाय कनुत्तुवा, “กति ปฎิวีเส कणुหिसुสสิ ओมมาति वुत्ते, “ऐกनुติ อาह.

อ. กุฎุมพีที่ชื่อว่ามิตตะ รู้พร้อมแล้ว ซึ่งกุมาริกานั้น ผู้รับอยู่ ซึ่งภัตวัน ท. สาม, เพราะเหตุนี้ อ. กุฎุมพีที่ชื่อว่ามิตตะ กล่าวแล้ว กะกุมาริกานั้น ว่า แน่หึงถ้อย อ. เจ้า จงฉิบหาย, อ. เจ้า ได้รู้แล้ว ซึ่งประมาณแห่งท้อง ของเจ้า ในวันนี้หรือ ? ดังนี้ ฯ

อ. กุลธิดา ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยหิริและโศตตปะปะ ถึงแล้ว (ซึ่งอาการ) อันราวจะว่าการประหารด้วยหอก ที่อกเฉพาะด้วย อันราวจะว่าการรดด้วยน้ำต่างที่แผลด้วย กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. อะไร ดังนี้ ฯ

(อ. กุฎุมพีนั้น) กล่าวแล้ว ว่า อ. ส่วน ท. สาม อันเจ้า รับแล้ว ในก่อน, (อ. ส่วน ท.) สอง (อันเจ้า รับแล้ว) ในวันวาน, อ. เจ้า จะ รับ ซึ่งส่วนหนึ่ง ในวันนี้ ; อ. ประมาณแห่งท้อง ของตน อันเจ้า รู้ แล้ว ในวันนี้หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. กุมาริกา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ท. อย่าสำคัญแล้ว ซึ่งดิฉัน ว่า อ. หึงนี้ รับแล้ว เพราะประโยชน์ แก่ตนเทียว ดังนี้ ฯ

(อ. กุฎุมพี ถามแล้ว) ว่า แน่แม่ ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เจ้า รับแล้ว (ซึ่งส่วน ท.) สาม เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. กุมาริกา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ดิฉัน ท.) เป็นชนสามคน ได้เป็นแล้ว ในก่อน, (อ. ดิฉัน ท. เป็นชน) สองคน (ได้เป็นแล้ว) ในวันวาน, อ. ดิฉัน เป็นผู้ผู้เดียวเทียว เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น ในวันนี้ ดังนี้ ฯ

อ. กุฎุมพีนั้น ถามแล้ว ว่า (อ. เจ้า เป็นผู้ผู้เดียวเทียว เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฟังแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่วปวง อันอันกุมาริกานั้นกล่าวแล้ว จำเดิม แต่ต้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันอดกลั้น ซึ่งน้ำตา ท. เป็นผู้มีความโหม่นสมิกำลังอันเกิดพร้อมแล้ว เป็น กล่าวแล้ว ว่า แน่แม่ ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. เจ้า อย่าคิดแล้ว, อ. เจ้า เป็นธิดา ของเศรษฐีชื่อว่าภัททวดี (เป็น) ชื่อว่าเป็นธิดาของเรานั้นเทียว (ย่อมเป็น) จำเดิม แต่กาลมีในวันนี้ ดังนี้ จวบแล้ว ที่ศีรษะ นำไปแล้ว สูเรื่อน ตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่ง แห่งธิดาผู้เจริญที่สุด ของตน ฯ

อ. กุมาริกานั้น ฟังแล้ว ซึ่งเสียงสูงซึ่งเสียงใหญ่ ในโรงแห่งทาน กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พ่อ อ. ท่าน ท. ย่อมไม่กระทำแล้วซึ่งชนนั้น ให้เป็นผู้มีเสียงออกแล้วให้ซึ่งทาน เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. กุฎุมพี กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออัน กระทำ ดังนี้ ฯ

(อ. กุมาริกา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ (อันดิฉัน) อาจ (เพื่ออันกระทำ) ดังนี้ ฯ

(อ. กุฎุมพี ถามแล้ว) ว่า แน่แม่ (อันเจ้า อาจ เพื่ออันกระทำ) อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. กุมาริกา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ อ. ท่าน ท. ล้อมแล้ว ซึ่งโรงแห่งทาน ประกอบแล้ว ซึ่งประตู ท. สอง โดยประมาณแห่ง การเข้าไป แห่งบุคคลผู้เดียวนั้นเทียว จงกล่าว ว่า อ. ท่าน ท. เข้าไปแล้ว โดยประตู ๗ หนึ่ง จงออก โดยประตู ๗ หนึ่ง ดังนี้ , อ. ชน ท. เป็นผู้มีเสียงออกแล้ว เป็นเทียว จักรับ ด้วยประการฉะนี้ ดังนี้ ฯ

อ. กุฎุมพีนั้น ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น (กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ อ. อุบาย เป็นอุบายเจริญเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

มิตตกุฎุมพีโก ตั ตโย ทิวเส ภตตี คณหุตตี สญชานี, เตน นั “นสฺส วสฺสิ, อชฺช ตว กุจฺฉิปฺปมาณั อญฺญาสึตี อาห.

หิโรตฺตปฺปสมฺปนฺนา กุลธิตา ปุจฺจโรสุมี สตุตฺติปฺปหารั วีย วณฺเ ขารปฺริเสกั วีย จ ปตฺวา “กั สามึตี อาห.

“ตยา ปุเร ตโย โภจฺจสา คหิตา, หึโย เทว, อชฺชกั คณฺหสิ; อชฺช เต อตฺตโน กุจฺฉิปฺปมาณั ภาตฺนุตี อาห.

“มา มั สามิ `อตฺตโนว อตฺถาย คณฺหิตี มญฺญติ ตฺวาติ.

“อถ กสฺมา ตโย คณฺหิ อมฺมาตี.

“ปุเร ตโย ชนา อหฺมฺหา สามิ, หึโย เทว, อชฺช เอกิกาว ชาตฺมฺหิตี.

โส “เกน การณนาตี ปุจฺฉิตฺวา อาทิโต ปฏฺจาย ตาย กถิตั สพฺพมฺปวตฺตี สุตฺวา อสฺสูนิ สนฺธาเรตุ อสฺสุโกนฺโต สญฺชาตฺพลวโทมนสฺโส หุตฺวา “อมฺม เหว สนฺเต, มา จินฺตยิ, ตฺว ภัทฺทวดียเสฏฺฐจฺฉิโน ธิตา อชฺชกาลโต ปฏฺจาย มม ธิตาเยว นามาตี วตฺวา สึเส จุมฺพิตฺวา สมฺ เนตฺวา อตฺตโน เขฏฺฐธิตฺมฺจฺจาเน จเปสิ.

สา ทานคฺเค อฺจฺจาสทฺทํ มหาสทฺทํ สุตฺวา “ตาท กสฺมา เอตํ ชนํ นิสฺสทฺทํ กตฺวา ทานํ น เทภาตี อาห.

“น สกฺกา กาทู อมฺมาตี.

“สกฺกา ตาตาตี.

“กถิ อมฺมาตี.

“ตาท ทานคฺคํ ปริกฺขิปิตฺวา เอกกสฺเสว ปเวสนปฺปมาณฺเ เทว ทฺวารานิ โยเชตฺวา `เอเกน ทฺวารเณ ปวิสิตฺวา เอกเณ นิภฺชมาตาตี วเทถ, เหว นิสฺสทฺทา หุตฺวาว คณฺหิสฺสนตีตี.

โส ตั สุตฺวา “ภัทฺทโกว อมฺม อฺปาโยตี ตถา กาวเรสิ.

อ. กุมาริกาแม้ว่า เป็นผู้ที่ชื่อว่าสามา (เกิดแล้ว) ในกาลก่อน, แต่ว่า อ. กุมาริกา เป็นผู้ชื่อว่าสามาวดี เกิดแล้ว เพราะความที่แห่งรั้วเป็น ของอันตนให้กระทำแล้ว ๆ อ. ความไกลไกล ในโรงแห่งทาน ขาดหาย แล้ว จำเดิมแต่กาลนั้น ๆ อ. เศรษฐีชื่อว่าโสมกะ พังอยู่ ซึ่งเสียงนั้น ในกาลก่อน ย่อมยินดี ว่า อ. เสียง ในโรงแห่งทาน ของเรา ดังนี้ , แต่ว่า อ. เศรษฐีชื่อว่าโสมกะ ไม่พังอยู่ ซึ่งเสียง สิ้นวันสองและวันสาม ถ้ามแล้ว ซึ่งกุมภพี่ชื่อว่ามิตตะ ผู้มาแล้ว ผู้ที่เป็นที่บำรุง ซึ่งตน ว่า อ. ทาน (เพื่อชน ท.) มีชนผู้กำพร้าและชนผู้ไปสูทางไกลเป็นต้น (อันท่าน) ให้อยู่หรือ ? ดังนี้ ๆ

(อ. กุมภพี่ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ขอรับ (อ. ทาน อันกระผม ให้อยู่) ดังนี้ ๆ (อ. เศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เสียง (อันเรา) ไม่พังอยู่ สิ้นวันสองและวันสาม เพราะเหตุไร ดังนี้ ๆ (อ. กุมภพี่ กล่าวแล้ว) ว่า อ. ชน ท. เป็นผู้มั่งมีเสียงออกแล้ว เป็น ย่อมรับเอา โดยประการใด, อ. อุบาย อันกระผม กระทำแล้ว โดยประการนั้น ดังนี้ ๆ (อ. เศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่าง นั้น (มีอยู่) อ. ท่าน ไม่ได้กระทำแล้ว ในกาลก่อนเทียว เพราะเหตุไร ? ดังนี้ ๆ (อ. กุมภพี่ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. กระผม ไม่ได้กระทำแล้ว ในกาลก่อน) เพราะความเป็นคืออันไม่รู้ ดังนี้ ๆ (อ. เศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า ในกาลนี้ (อ. อุบาย) อันท่าน รู้แล้ว อย่างไร ดังนี้ ๆ (อ. กุมภพี่ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. อุบาย) อันธิดา ของกระผม บอกแล้ว ดังนี้ ๆ (อ. เศรษฐี ถ้ามแล้ว) ว่า ชื่อ อ. ธิดา ของท่าน ผู้อันเราไม่รู้แล้ว มีอยู่หรือ ดังนี้ ๆ

อ. กุมภพี่นั้น บอกแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว แห่งเศรษฐีชื่อว่า ภัททวดี ทั้งปวง จำเดิม แต่อันเกิดขึ้นแห่งอหิวาตโรค บอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งธิดาของเศรษฐีนั้น เป็นผู้อันตนตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่ง แห่งธิดาผู้เจริญที่สุด ของตน ๆ

ครั้งนั้น อ. เศรษฐี (กล่าวแล้ว) กะกุมภพี่นั้น ว่า ครั้นเมื่อความเป็น อย่างนั้น มีอยู่ อ. ท่าน ไม่บอกแล้ว แก่เรา เพราะเหตุไร, อ. ธิดา ของสหาย ของเรา ชื่อว่าเป็นธิดา ของเรา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ยังบุคคล ให้อ่านเรียกแล้ว ซึ่งธิดาของเศรษฐีนั้น ถ้ามแล้ว ว่า แม่แม่ อ. เจ้า เป็นธิดา ของเศรษฐี ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ๆ (อ. ธิดาของเศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ จ๊ะ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๆ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เจ้า อย่าคิดแล้ว, อ. เจ้า เป็นธิดา ของเรา ย่อมเป็น ดังนี้ จวบแล้ว ซึ่งธิดาของเศรษฐีนั้น ที่ศิระ ให้แล้ว ซึ่งร้อยแห่งหญิง ท. ห้า แก่ธิดา ของเศรษฐีนั้น เพื่อประโยชน์แก่ความเป็นบิรวาร ตั้งไว้แล้ว ซึ่งธิดาของ เศรษฐีนั้น ในตำแหน่งแห่งธิดาผู้เจริญที่สุด ของตน ๆ

ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. นักษัตร เป็นเรื่องอันบุคคลป่าวร้องแล้ว ในเมืองนั้น ย่อมเป็น ๆ ก็ แม่ อ. กุลธิดา ท. ผู้ไม่ออกไป ในภายนอก ไปแล้ว สูแม่ นำ ด้วยเท้าเทียว ย่อมอาบ กับ ด้วยบิรวาร ของตน ในเพราะนักษัตรนั้น ๆ เพราะเหตุนั้น ในวันนั้น แม่ อ. นางสามาวดี ผู้อัน ร้อยแห่งหญิง ท. ห้า แวดล้อมแล้ว ได้ไปแล้ว เพื่ออันอาบ โดยเนินแห่ง พระราชานันท์เทียว ๆ แม่ อ. พระราชา พระนามว่าอุเทน ประทับยืนแล้ว ที่สีหบัญชร ทรงเห็นแล้ว ซึ่งนางสามาวดีนั้น ตรัสถามแล้ว ว่า อ. หญิง ท. เหล่านี้ เป็นหญิงนักฟ้อน ของใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้

สาปี ปุพเพ สามา นาม, วติยา ปน การิตตดา สามาวดี นาม ชาตา.ตโต ปฏุจาย ทานคุเค โกลาหล ปุจันุ. โสมสกเสฏฐี ปุพเพ ต สทุท สุนนุโต “มยุหิ ทานคุเค สทุทิตี ตสุติ, ทวีหตีหิ ปน สทุท อสุนนุโต มิตตตกุภุมพิก อตตโน อปุฏุจันุ อาคต ปุจันุ “ทียติ กปณทฎิกาทินิ ทานนุติ.

“อาม สามิติ. “อถ ก็ ทวีหตีหิ สทุทเท น สยุยตีติ. “ยถา นิสสุททา หุตวา คนุหนติ, ตถา เม อูปาโย กโตติ. “อถ ปุพเพว กสุมา นากาสีติ. “อชานนตาย สามิติ. “อิทานิ เต กถิ ภาโตติ. “อิตรว เม อุกุขาโต สามิติ. “มยุหิ อวิทิตา ตว ธิตา นาม อตถิติ.

โส อหิวาตกโรคปุปตติโต ปฏุจาย สพุท ภัททวดียเสฏฐินิ ปวตตี อัจจิกชิตวา ตสุสา อตตโน เขฏฐธิตฎุจानเ จปีตภาวึ อโรเจสิ.

อถ นั เสฏฐี “เอวึ สนุเต, มม กสุมา น กเถสิ, มม สหายกสุส ธิตา มม ธิตา นามาติ ต ปกุโกสาเปตวา ปุจันุ “อมุม เสฏฐินิ ธิตาสีติ. “อาม ตาตาดิ. “เตนหิ มา จินุติ, ตวึ มม ธิตาสีติ ต สีสเส จุมพิตวา บิรวารตถาย ตสุสา ปณจ อิตถีสตานิ ทตวา ต อตตโน เขฏฐธิตฎุจानเ จเปสิ.

อถกทิวสิ ตสมึ นครน กุขตต สงมุฏจึ หนี. ตสมึ ปน กุขตเต พหิ อนิกขมนกา กุลธิตโรปิ อตตโน บิรวารน สทุทึ ปทสาว นหิ คนตุวา นหายนุติ. ตสุมา ตทิวสิ สามาวดีปี ปณจหิ อิตถีสเตหิ บิรวาริตา ราชงคณนเ นหายิตุ อคมาสิ. อุกเทโน ราชาปี สีหปณชเร จิต ต ทิสวา “กสุสิมา นาฏกิตถียติ ปุจันุ.

(อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. หญิง ท. เหล่านี้) เป็นหญิงนักฟอน ของใคร ๆ (ย่อมนั้น) หามิได้ ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. หญิง ท. เหล่านี้) เป็นธิดา ของใคร (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ (อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. หญิงนี้) เป็นธิดา ของเศรษฐีชื่อว่าโสมกะ (ย่อมนั้น), อ. หญิงนั้น ชื่อว่าสามาวดี ดังนี้ ฯ

อ. พระราชานัน ทรงเห็นแล้วเทียว ผู้มีความรักอันเกิดขึ้นแล้ว ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น แก่เศรษฐี (มีอันให้รู้) ว่า ได้ยินว่า อ. เศรษฐี จงส่งไป ซึ่งธิดา แก่เรา ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ (อ. เศรษฐี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ข้าพระองค์ จะไม่ส่งไป ดังนี้ ฯ (อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า ได้ยินว่า อ. เศรษฐี จงอย่ากระทำอย่างนี้, อ. เศรษฐี จงส่งไปนั้นเทียว ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ข้าพระองค์ ท. ชื่อว่าเป็นคฤหบดี (เป็น) ย่อมไม่ถวาย เพราะความกลัวแต่การโบายแล้ว เบียดเบียนแล้วคร่าออก ซึ่งกุมาริกา ท. ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา กิริวแล้ว ทรงยังราชบุรุษให้ตีตราแล้ว ซึ่งเรือน (ทรงยังราชบุรุษ) ให้จับแล้ว ซึ่งเศรษฐีด้วย ซึ่งภรรยาของเศรษฐีนั้นด้วย ที่มีอ. กระทำแล้ว ในภายนอก ฯ (อ. นางสาวมาดี อาบแล้ว มาแล้ว ไม่ได้อยู่ ซึ่งโอกาส เพื่ออันเข้าไป สู้อเรือน ตามแล้ว ว่า ข้าแต่พ่อ อ. เหตุนั้น อะไร ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว (ซึ่งข่าวสาส์น) เพราะเหตุแห่งเจ้า; ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ข้าพระองค์ ท. จักไม่ถวาย ดังนี้ (อันเรา ท.) กราบทูล แล้ว, อ. พระราชา ทรงยังราชบุรุษ ให้ตีตราแล้ว ซึ่งเรือน (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำแล้ว ซึ่งเรา ท. ในภายนอก ดังนี้ ฯ (อ. นางสาวมาดี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พ่อ อ. กรรม อันหนัก อันท่าน ท. กระทำแล้ว, ข้าแต่พ่อ (ครั้นเมื่อข่าวสาส์น) ชื่ออันพระ ราชชา ทรงส่งไปแล้ว (อ. คำ) ว่า ถ้าว่า อ. พระองค์ ท. จะทรงรับ ซึ่งธิดา ของข้าพระองค์ ผู้เป็นไปกับด้วยบริวารไซ้, อ. ข้าพระองค์ ท. จะถวาย ดังนี้ เป็นคำ (อันท่าน ท.) ไม่กล่าวแล้ว ว่าอ. ข้าพระองค์ ท. ย่อมไม่ถวาย ดังนี้ ฟังกล่าว ฟังเป็น ดังนี้ ฯ (อ. เศรษฐี) กล่าวแล้ว ว่า แน่แม่ อ. ดีละ, ครั้นเมื่อความชอบใจแห่งเจ้ามีอยู่, เราจักกระทำ อย่างนั้น ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น อย่างนั้น แก่พระราชา ฯ (อ. พระราชา ทรงรับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งนางสามาวดีนั้น ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร ทรงอภิเษกแล้ว ทรงตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งแห่งอัคมเหสี ฯ อ. หญิง ท. ผู้เหลือ เป็นหญิงผู้เป็นบริวาร ของพระนางสามาวดีนั้นนั้นเทียว ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. เรื่อง แห่งพระนางสามาวดี นี้ ฯ

ก็ อ. พระเทวี ของพระราชาพระนามว่าอุเทน พระนามว่า วาสุตหัตตา แม้อันอื่น เป็นพระธิดา ของพระราชาพระนามว่าจันทปัททิต ได้เป็นแล้ว ฯ ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. พระราชา พระนามว่า จันทปัททิต ได้มีแล้ว ในเมืองอุชเชนี ฯ ในวันหนึ่ง อ. พระราชานัน เสด็จมาอยู่ จากพระอุทยาน ทรงแลดูแล้ว ซึ่งสมบัติ ของพระองค์ ตรัสแล้ว ว่า อ. สมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ของใคร ๆ แม้อัน มีอยู่หรือ หนอแล ดังนี้,

“น กสฺสจฺจึ นาฏกิตฺติโย เทวาทิ. “อถ กสฺส จิตฺโรติ. “โสมกเสฏฺฐิโน ธิตา เทว, สามาวดี นามเสวติ.

โส ทิสฺวาว อุปฺปนฺนสิเนโห เสฏฺฐิโน สาสนํ ปาหสิ “ธิตํ กิร เม เปเสตฺติ. “น เปเสมิ เทวาทิ. “มา กิร เอวํ กโรตุ, เปเสตฺยเอวาทิ. “มยํ คหปติกา นาม กุมาริกานํ โปเถตฺวา วิหเสตฺวา กทฺถณฺนภเยน น เทม เทวาทิ.

ราชา กุชฺฌิตฺวา เคหํ ลลฺลฺยาเปตฺวา เสฏฺฐิณฺจ ภริยญฺจสุส หตฺถे คเหตฺวา พหิ การาเปสิ. สามาวดี นหาตฺวา อาคตา เคหํ ปวิสิตุํ โโอกาสํ อลฺลฺนฺติ “กิ เอตํ ตาตาติ ปุจฺฉิ. “อมฺม ราชชา ตว การณา ปหิณฺนิ; อถ `มยํ น ทสฺสามาติ วุตฺเต, มยํ ลลฺลฺยาเปตฺวา อมฺเห พหิ การาเปสิติ. “ตาต ภาริยํ โว กมฺมํ กตํ, รณฺญา นาม ปหิตะ, `น เทมาติ อวตฺวา `สเจ เม ธิตํ สปริวารํ คณฺหถ, เทมาติ วตฺตพฺพํ ภเวยฺย ตาตาติ. “สาธุ อมฺม, ตว รุจฺยา สติ, เอวํ กิริสฺสามีติ วตฺวา รณฺญเเว ตถา สาสนํ ปาหสิ. ราชชา “สาธุติ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา ตํ สปริวารํ อาเนตฺวา อภิสิณฺจิตฺวา อคฺคฺมเสฏฺฐิณฺจานเ จเปสิ. เสสา ตสฺสาเยว ปริวาริตฺติโย อหสิ.

อิทํ สามาวดียา วตฺถุ.

อุเทนสุส ปน อปฺราปี วาสุตฺตตฺตา นาม เทวี อโหสิ จณฺทปชฺชิตฺตสฺส ธิตา. อุชฺเชนียํ หิ จณฺทปชฺชิตฺโต นาม ราชชา อโหสิ. โส เอกทิวสํ อุชฺชานโต อาคจฺจณฺโต อตฺตโน สมฺปตฺติ โอลเเกตฺวา “อตฺถิ นุ โข อณฺณสุสปี กสฺสจฺจึ เอวรูปา สมฺปตฺติตี วตฺวา,

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. สมบัตินั้น ชื่อว่าเป็นสมบัติ อะไร (ย่อมเป็น), อ. สมบัติ ของพระราชชา พระนามว่าอุเทน ในเมืองโกสัมพี เป็นสมบัติ ใหญ่ยิ่ง (ย่อมเป็น) ดังนี้ (อันราชบุรุษ ท.) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เรา จักจับ ซึ่งพระราชชาพระนามว่าอุเทนนั้น ดังนี้ ๕

(อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า อ. พระราชาพระนามว่าอุเทนนั้น (อันใคร ๆ) ไม่อาจ เพื่อจับ ดังนี้ ๕

(อ. พระราชาพระนามว่าจันทรพิชัย ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งอุบายอะไร ๆ จักจับนั้นเทียว ดังนี้ ๕

(อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อันพระองค์) ไม่ทรงอาจ ดังนี้ ๕

(อ. พระราชาพระนามว่าจันทรพิชัย ตรัสถามแล้ว) ว่า (อันเรา ไม่อาจ) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

(อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า อ. พระราชาพระนามว่าอุเทนนั้น ย่อมทรงทราบ ซึ่งศิลปะ ชื่อว่าหัตถ์กันต์, อ. พระราชานัน ทรงยังมนต์ ให้ เป็นไปรอบแล้ว ทรงประคองอยู่ ซึ่งพิษอันยังข้างให้ใคร่ ทรงยังข้างตัว ประเสริฐ ท. ย่อมให้หนีไปบ้าง ย่อมทรงจับเอาบ้าง, อ. บุคคลผู้ถึงพร้อม แล้วด้วยพาหนะคือช้าง ชื่อว่าผู้เช่นกับ ด้วยพระราชานัน ย่อมไม่มี ดังนี้ ๕

(อ. พระราชาพระนามว่าจันทรพิชัย ตรัสแล้ว) ว่า อันเรา ไม่อาจ เพื่อจับ ซึ่งพระราชานัน ดังนี้ ๕

(อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ ถ้าว่า อ. ความตกลงพระทัย ของพระองค์ นี้ โดยส่วนเดียวไซ้, ถ้าอย่าง นั้น อ. พระองค์ ทรงยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งข้างอันเป็นวิการแห่งไม้ ของทรงส่งไป สู่ที่เป็นที่อยู่ ของพระราชานัน; อ. พระราชานัน ทรงดับแล้ว ซึ่งพาหนะคือช้างหรือ หรือว่าซึ่งพาหนะคือม้า ย่อมเสด็จไป แม่สู่ที่ไกล, อ. อัน (อันพระองค์) ทรงอาจเพื่ออันทรงจับ ซึ่งพระราชานัน ผู้เสด็จมาแล้ว ในที่นั้น จักมี ดังนี้ ๕

อ. พระราชา (ตรัสแล้ว) ว่า อ. อุบายนั้น มีอยู่ ดังนี้ ทรงยังบุคคล ให้กระทำแล้ว ซึ่งข้างอันประกอบแล้วด้วยยนต์ อันเป็นวิการแห่งไม้ ทรงยังราชบุรุษ ท. ให้พันแล้ว ด้วยฝ่าเท้า ท. ในภายนอก กระทำแล้ว (ซึ่งข้างนั้น) ให้เป็นสัตว์มีจิตกรรมอันอันบุคคลกระทำแล้ว ปล่อยแล้ว ที่ฝั่งแห่งสระแห่งหนึ่ง ในที่ใกล้เคียง ใกล้แวนแคว้น ของพระราชชา พระนามว่าอุเทนนั้น ๕

อ. บุรุษ ท. หกสิบ ย่อมเดิน ไป ๆ มา ๆ ในภายในแห่งท้อง ของข้าง, อ. บุรุษ ท. นำมาแล้ว ซึ่งคูแห่งข้าง ทิ้งแล้ว ในที่นั้น ๆ ๕

อ. บุรุษผู้เที่ยวไปในป่า คนหนึ่ง เห็นแล้ว ซึ่งข้าง คิดแล้ว ว่า (อ. ข้างนี้) เป็นสัตว์สมควร แก่พระราชชา ของเรา ท. (ย่อมเป็น) ดังนี้ ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชชา พระนามว่าอุเทน ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ สมมติเทพ อ. ข้างตัวประเสริฐ ตัวมีอวัยวะทั้งปวงขาว ตัวมีส่วนเปรียบ ด้วยยอดแห่งภูเขาชื่อว่าไกรลาส ตัวสมควร แก่พระองค์ ท. นั้นเทียว อันข้าพระองค์ เห็นแล้ว ดังนี้ ๕

อ. พระราชา พระนามว่าอุเทน ทรงกระทำแล้ว ซึ่งบุรุษนั้นนั้นเทียว ให้เป็นผู้แสดงขึ้นซึ่งหนทาง เสด็จขึ้นเฉพาะแล้ว สู่ข้าง ผู้เป็นไปกับด้วย บริวาร เสด็จออกไปแล้ว ๕

อ. บุรุษผู้เที่ยวไป ท. รู้แล้ว ซึ่งการเสด็จมา แห่งพระราชานัน ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชชาพระนามว่าจันทรพิชัย ๕

“ก็ สมบัติ นาเมสา, โกสมพิย อูเทนสุส รัญโอบ อติมหตี สมบัติดีดี วุตเต, อาห “เตนหิ คณหิสูสามิ นนฺตี.

“น สกกา โส คเหตุนฺตี.

“กัญจิก กตฺวา คณหิสูสามวาตี.

“น สกกา เทวาตี.

“ก็การณฺตี.

“โส หตฺถิกนฺตํ นาม สิปฺปํ ชานาตี, มนฺตํ ปริวตฺเตตฺวา หตฺถิกนฺตฺวีณํ วาเทนฺโต นาเค ปลาเบตีปิ คณฺหาตีปิ, หตฺถิวาหนสมฺปนฺโน เตน สทิสฺโส นาม นตฺถิตี.

“น สกกา มยา ตํ คเหตุนฺตี.

“สเจ เต เทว เอกนฺเตน อัย นิจฺจโย, เตนหิ ทารุหตฺถี กาเรตฺวา ตสฺส วสนฺนุจฺจัน เปเสหิ; โส หตฺถิวาหนํ วา อสฺสวาหนํ วา สุตฺวา ทูรมฺปิ คจฺจตี, ตตฺถ นํ อาคตํ คเหตุํ สกกา ภวิสฺสตีตี. ราชชา

“อตุเถโส อูปาโยตี ทารุหมํ ยนฺตหตฺถี กาเรตฺวา พหิ ปีโลตีกาหิ เวเจตฺวา กตฺจิตฺตมฺมํ กตฺวา ตสฺส วิชิตฺ อาสนฺนุจฺจานเ เอกสฺมึ สรตีเร วิสฺสชฺชาเปตี.

หตฺถิโน อนฺโตกฺจฺจยํ สฺภุจฺจึ บริสา อปฺราปรํ จงฺกมนฺตี, หตฺถิลนฺทํ อาหริตฺวา ตตฺถ ตตฺถ ฉทฺทฺทฺ.

เอโก วจรโก หตฺถี ทิสฺวา “อมฺหากํ รัญโอบ อนฺจฺจวโกตี จินฺเตตฺวา คนฺตฺวา อูเทนสุส รัญโอบ อาโรเจตี “เทว มยา สพฺพเสโต เกลาสกฺกฺกฺกฺกฺกฺกโค ตฺมฺหากนฺตฺวา อนฺจฺจวโก วรฺวารโณ ทิฏฺฐิตี.

อูเทโน ราชชา ตเมว มคฺคฺทฺทฺทฺทฺกํ กตฺวา หตฺถี อภิรฺยฺห สปริวาโร นิกฺขมิ.

ตสฺสาคมนํ ญตฺวา จรฺบริสา คนฺตฺวา จณฺทปชฺชิตฺสฺส อาโรเจสฺสุ.

อ. พระราชาพระนามว่า จัณฑปักษิชนันต์ เสด็จมาแล้ว ทรงประกอบแล้ว ซึ่งหมู่แห่งพล ในข้างท. ทั้งสอง กระทำ ให้เป็นที่ว่าง ในท่ามกลาง ฯ

อ. พระราชา พระนามว่าอุเทน ไม่ทรงทราบอยู่ ซึ่งการเสด็จมา แห่งพระราชาพระนามว่าจัณฑปักษิชนันต์ เสด็จติดตามแล้ว ซึ่งข้าง ฯ

อ. มนุษย์ผู้ยืนแล้วในภายใน ท. (ยังข้าง) ให้หนีไปแล้ว โดยเร็ว ฯ

อ. ข้างอันเป็นวิหารแห่งไม้ เมื่อพระราชา ทรงยังมนต์ ให้เป็นไปรอบแล้ว ทรงติดอยู่ ซึ่งพิณ รวจะว่าไม่ฟังอยู่ ซึ่งเสียงแห่งสาย ย่อมหนีไปนั้นเที่ยว ฯ

อ. พระราชา ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันเสด็จถึง ซึ่งข้างตัวประเสริฐ เสด็จขึ้นแล้ว สุ่ม้า เสด็จติดตามแล้ว ฯ

ครั้นเมื่อพระราชนันต์ เสด็จติดตามอยู่ โดยเร็ว อ. หมู่แห่งพล ล้าแล้ว ฯ

อ. พระราชา เป็นผู้ผู้เดียวเที่ยว ได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. บุรุษ ท. ของพระราชาพระนามว่าจัณฑปักษิชนันต์ ผู้อันพระราชาทรงประกอบแล้ว ในข้าง ท. ทั้งสอง จับแล้ว ซึ่งพระราชาพระนามว่าอุเทนนั้น ได้ถวายแล้ว แก่พระราชา ของตน ฯ

ครั้งนั้น อ. หมู่แห่งพล ของพระราชาพระนามว่าอุเทนนั้น รู้แล้ว ซึ่งความที่ (แห่งพระราชาของตน) เป็นผู้เสด็จไปแล้ว สู่อำนาจ ของพระราชาผู้มีใช้มิตร (ยังกันและกัน) ให้ตั้งแล้ว ซึ่งค่าย อยู่แล้ว ในภายนอก ฯ

แม้ อ. พระเจ้าจัณฑปักษิชนันต์ ทรงยังราชบุรุษให้จับแล้ว ซึ่งพระเจ้าอุเทน จับเป็นนั้นเที่ยว ทรงยังราชบุรุษให้ใส่เข้าแล้ว ในเรือนเป็นที่จองจำซึ่งโจร หลังหนึ่ง ปิดแล้ว ซึ่งประตู ทรงตีแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงตีในเพราะความชนะ สิ้นวัน ท. สาม ฯ

อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสถามแล้ว (ซึ่งบุรุษ ท. ผู้อารักขา ในวันนี้ สามว่า) แน่หรือ ท. อ. พระราชา ของเจ้า ท. (เสด็จไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. บุรุษ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า อ. พระราชาของข้าพระองค์ ท. ย่อมทรงตี ซึ่งนำอันบุคคลพึงตีในเพราะความชนะ (ด้วยความยินดี) ว่า อ. ปัจจุบันนี้ อันเรา จับได้แล้ว ดังนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า อ. กิริยา ของพระราชา ของเจ้า ท. นั้นชื่ออะไร รวจะ (อ. กิริยา) ของมาตุคาม; อ. อัน (อันพระราชาของเจ้า ท. จับแล้ว ซึ่งพระราชาผู้เป็นข้าศึก ทรงปล่อยหรือ หรือว่า อ. อัน (อันพระราชาของเจ้า ท. ทรงยังพระราชาผู้เป็นข้าศึก) ให้ตาย ย่อมควร มิใช่หรือ, ได้ยินว่า อ. พระราชา ของเจ้า ท. ทรงยังเรา ท. ให้นั่งแล้ว ถ้าหาก ย่อมทรงตี ซึ่งนำอัน บุคคลพึงตีในเพราะความชนะ ดังนี้ ฯ

อ. บุรุษ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่พระราชา ฯ

อ. พระราชนันต์ เสด็จไปแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ. พระองค์ ตรัสแล้ว อย่างนี้ จริงหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า เออ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าจัณฑปักษิชนันต์ ตรัสแล้ว) ว่า อ. ตีละ อ. เรา จักปล่อย ซึ่งท่าน; ได้ยินว่า อ. มนต์ มีอย่างนี้เป็นรูป ของท่าน มีอยู่, อ. ท่าน จักให้ ซึ่งมนต์นั้น แก่เราหรือ ? ดังนี้ ฯ

โส อาคนตุวา มชฺเฒ ตฺจุฉิ กตฺวา อุโภสุ ปสุเสสุ พลนิกายิ ปโยเชสิ.

อุเทโน ราชา ตสุสาคมนิ อชานนุโต หตุถิ ออนุพฺนุติ.

อนฺโตจิตฺตมนุสฺสา เวเคน ปลาเปสฺสุ.

กฺกุชฺหตุถิ รมฺโอบ มนฺตํ ปริวตเตตฺวา วิณฺว วาเทนตฺสฺส ตฺนตฺสทฺทํ อสฺถนฺนุโต วิย ปลาติยิว.

ราชา หตุถินาคํ ปาปฺนิตฺตุํ อสฺกโกนฺนุโต อสฺสํ อารุยฺห ออนุพฺนุติ.

ตฺสฺมี เวเคน ออนุพฺนุตฺเต, พลนิกายิ โอิหฺยิ.

ราชา เอกโกว อโหสิ.

อถ นํ อุโภสุ ปสุเสสุ ปยุตฺตา จณฺทปชฺชิตฺสฺส ปฺริสา คณฺหิตฺวา อตฺตโน รมฺโอบ อทฺสฺ.

อถสฺส พลนิกายิ อมิตฺตวสฺส คตฺทาวํ ญตฺวา พหิ ขนฺธาวารํ นิเวเสตฺวา อจฺฉิ.

จณฺทปชฺชิตฺปี อุเทเน ชีวคาหเมว คาหาเปตฺวา เอกสฺมี โจรเคเห ปกฺขิปิตฺวา ทฺวารํ ปิตฺทาเปตฺวา ตโย ทิวเส ชยปานํ ปิวิ.

อุเทโน ตติยทิวเส อารกฺขเก ปุจฺฉิ “กนฺ โว ราชฺา ตาตาติ.

“ปจฺจามิตฺโต เม คหิโตติ ชยปานํ ปิวตีติ.

“กา นามเสมา มาตุคามสฺส วิย ตฺมุหากํ รมฺโอบ กิริยา; นนฺ ปฏฺิราชานํ คเหตุวา วิสฺสชฺเชตฺตุํ วา มาเรตฺตุํ วา วฏฺฏติ, อมฺเห ทฺกฺขํ นิสีทาเปตฺวา. ชยปานํ กิร ปิวตีติ.

เต คนฺตุวา ตมตฺถํ รมฺโอบ กเถสฺสุ.

โส คนฺตุวา “สจฺจํ กิร ตฺวํ เอวํ วเทสิตี ปุจฺฉิ.

“อาม มหาราชฺาติ.

“สาธุ ตํ วิสฺสชฺเชตฺตฺสฺมามิ; เอวฺรูปิ กิร เต มนฺโต อตฺถิ, ตํ มยฺหํ ทสฺสสิตี.

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า อ. ดีละ อ. ข้าพเจ้า จักให้, อ. ท่าน ไหว้แล้ว ซึ่งข้าพเจ้า โนสรมย์เป็นที่เรียน จงเรียน ซึ่งมนต์นั้น; ก็ อ. ท่าน จักไหว้ ซึ่งข้าพเจ้า หรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. พระเจ้าจันทบพิตร ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา จักไหว้ ซึ่งท่าน ทำไม ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทนตรัสแล้ว) ว่า อ. ท่าน จักไม่ไหว้ หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าจันทบพิตร ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา จักไม่ไหว้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า แม้ อ. ข้าพเจ้า จักไม่ให้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าจันทบพิตร ตรัสแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. เรา จักกระทำ ซึ่งอาชญาแห่งพระราชา แก่ท่าน ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า อ. ท่าน จงกระทำเถิด, (อ. ท่าน)

เป็นใหญ่ แห่งสรีระ ของข้าพเจ้า (ย่อมนั้น), แต่ ว่า (อ. ท่าน

เป็นใหญ่) แห่งความคิด (ของข้าพเจ้า ย่อมเป็น) หามิได้ ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งการคุกคามอันกล้า ของพระเจ้า อุเทนนั้น ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เรา จักเรียน ซึ่งมนต์ ของพระเจ้า อุเทนนี้ อย่างไรหนอแล ดังนี้ ทรงดำริแล้ว ว่า (อันเรา) ไม่อาจ เพื่อ อันยังบุคคลอื่นให้รู้ ซึ่งมนต์นี้, อ. เรา ยังธิดา ของเรา ให้เรียนเอาแล้ว ในสำนัก ของพระเจ้าอุเทนนั้น จักเรียนเอา ในสำนัก ของธิดานั้น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเจ้าจันทบพิตร ตรัสแล้ว กะพระเจ้าอุเทนนั้น ว่า

อ. ท่าน จักให้ แก่บุคคลอื่น ผู้ไหว้แล้วเรียนเอาอยู่หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า เออ (อ. อย่างนั้น)

ดังนี้ ฯ (อ. พระเจ้าจันทบพิตร ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. หญิงค่อม

คนหนึ่ง ในเรือน ของเรา ท. มีอยู่, อ. ท่าน ยืนแล้ว ในภายนอกแห่งม่าน

เทียว จงบอก ซึ่งมนต์ แก่หญิงค่อมนั้น ผู้นั่งแล้ว ในภายในแห่งม่าน

ดังนี้ ฯ (อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า อ. ดีละ,

อ. หญิงค่อมหรือ หรือว่า อ. บุรุษผู้ไปด้วยตั้ง จงมีเถิด, อ. ข้าพเจ้า จักให้

แก่หญิงนั้น ผู้ไหว้อยู่ ดังนี้ ฯ

ในลำดับนั้น อ. พระราชา เสด็จไปแล้ว ตรัสแล้ว กะพระนางवासุสัทตดา

ผู้เป็นพระธิดา ว่า แน่ะแม่ อ. บุรุษ ผู้มีโรคเรื้อรอนนำเอาคนหนึ่ง ย่อมมี

ซึ่งมนต์ อันหาค่ามิได้, (อันเรา) ไม่อาจ เพื่ออันยังบุคคลอื่นให้รู้

ซึ่งมนต์นั้น, อ. เจ้า นั่งแล้ว ในภายในแห่งม่าน ไหว้แล้ว ซึ่งบุรุษนั้น

จงเรียนเอา ซึ่งมนต์, อ. บุรุษนั้น ยืนแล้ว ในภายนอกแห่งม่าน จักบอก

แก่เจ้า, อ. เรา จักเรียนเอา จากสำนัก ของเจ้า ดังนี้ ฯ

อ. พระเจ้าจันทบพิตรนั้น ตรัสแล้ว ซึ่งพระธิดา (ทรงกระทำ)

ให้เป็นหญิงค่อม ซึ่งพระเจ้าอุเทนนอกนี้ ทรงกระทำ ให้เป็นบุรุษผู้มีโรค

เรื้อรอนนำเอา เพราะทรงกลัวแต่การกระทำซึ่งความเขยชิด กะกันและกัน

แห่งชน ท. สองเหล่านั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ

อ. พระเจ้าอุเทนนั้น ประทับยืนแล้ว ในภายนอกเทียว ตรัสบอกแล้ว

ซึ่งมนต์ แก่พระธิดานั้น ผู้ทรงไหว้แล้ว ประทับนั่งแล้ว ในภายในแห่ง

ม่าน ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว กะพระธิดานั้น แม่ผู้

อันพระองค์ ตรัสบอกอยู่บ่อย ๆ ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันตรัส ซึ่งบท

แห่งมนต์ว่า แน่ะหญิงค่อม เอ๋ย อ. ปาก ของเจ้า มีริมฝีปากและกระพุ้งแก้ม

อันหนายิ่ง, อ. เจ้า จงกล่าว ชื่ออย่างนี้ ดังนี้ ฯ อ. พระธิดานั้น กิริมาแล้ว

(ตรัสแล้ว) ว่า แน่ะบุรุษผู้มีโรคเรื้อรอนนำเอา เอ๋ย อ. เจ้า กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร,

อ. หญิงผู้เช่นกับด้วยเรา ชื่อว่าเป็นหญิงค่อม ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ทรงยก

ขึ้นแล้ว ซึ่งมุมแห่งม่าน,

“สาธุ ทสฺสามิ, คหณสมเย มํ วนฺทิตฺวา ตํ คณฺหาหิ; ก็ ปน ตฺวํ มํ วนฺทิสฺสตีติ. “กุยาหํ ตํ วนฺทิสฺสามีติ.

“ก็ น วนฺทิสฺสตีติ. “น วนฺทิสฺสามีติ. “อหฺปี น ทสฺสามีติ.

“เอวํ สนฺเต, ราชาณํ เต กวิสฺสามีติ.

“กโรหิ, สรีรสฺส เม อิสฺสโร, น ปน จิตฺตสฺสาติ.

ราชา ตสฺส สุวคฺชิตํ สุตฺวา “กถนฺนุ ไซ อิมสฺส มนฺตํ คณฺหิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา “อิมํ มนฺตํ อญฺญํ ชานาเปตฺวํ น สกฺกา, มม ธีตฺรํ เอตสฺส สนฺติเก อุกฺคณฺหาเปตฺวา อหํ ตสฺสา สนฺติเก คณฺหิสฺสามีติ จินฺเตติ.

อถ นํ อาห “อญฺญสฺส วนฺทิตฺวา คณฺหนตสฺส ทสฺสตีติ. “อาม มหाराชาติ. “เตนหิ อมฺหากํ สมเร เอกา ชุชฺชา อตฺถิ, ตสฺสา อนฺโตสาณิยํ นิสินฺนาย ตฺวํ พหิสานิยํ จิตฺว มนฺตํ วาเจหีติ. “สาธุ มหाराช, ชุชฺชา วา โหตุ ปิจฺสปปิ วา, วนฺทิตฺวา ทสฺสามีติ.

ตโต ราชา คณฺตุวา ธีตฺรํ วาสฺสทตฺตํ อาห “อมฺม เอกเก สงฺขกฺกุจฺจि อณฺคณฺ มนฺตํ ชานาติ, ตํ อญฺญํ ชานาเปตฺวํ น สกฺกา, ตฺวํ อนฺโตสาณิยํ นิสิตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา มนฺตํ คณฺห, โส พหิสานิยํ จิตฺวา ตฺยหํ วาเจสฺสตี, ตว สนฺติกา อหํ คณฺหิสฺสามีติ.

เอวํ โส เนลํ อญฺญมญฺญํ สนฺตวกรณฺมเยน ธีตฺรํ ชุชฺชํ อิตฺรํ สงฺขกฺกุจฺจิ กตฺวา กเถสิ.

โส ตสฺสา อนฺโตสาณิยํ วนฺทิตฺวา นิสินฺนาย พหิ จิตฺว มนฺตฺวาเจสิ.

อถ นํ เอกทิวลํ ปุณฺปุณํ วุจฺจมานมฺปิ มนฺตปทํ วตฺตํ อสฺกโกณฺตี “อเร ชุชฺเช อติพหฺโลภฺจกโปลํ เต มุขํ, เอวํ นาม วเทหีติ อาห. สวา กุชฺฉิตฺวา “อเร พุทฺทกฺกุจฺจิ ก็ วเทสิ, มาทิสวา ชุชฺชา นาม โหตีติ สาณิกณฺณํ อุกฺขิปิตฺวา,

(ครั้งเมื่อคำ) ว่า อ. เธอ เป็นใคร ย่อมเป็น ดังนี้ (อันพระเจ้าอุเทน) ตรัสแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า อ. ดิฉัน เป็นผู้ชื่อว่าสุลทัตตา ผู้เป็นธิดา ของพระราชชา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า อ. พระบิดา ของเธอ เมื่อตรัสบอก ซึ่งเธอ แก่เรา ตรัสแล้ว ว่า อ. หม่อมฉัน ดังนี้ ฯ (อ. พระบิดานั้น ตรัสแล้ว) ว่า อ. พระบิดา แม่เมื่อตรัสบอก แก่หม่อมฉัน ตรัสแล้ว ซึ่งพระองค์ ทรงกระทำ ให้เป็นบุรุษผู้มีโรคเรื้อนน้ำเต้า ดังนี้ ฯ

อ. ชน ท. แม่ทั้งสอง เหล่านั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า (อ. พระดำรินั้น) เป็นคำอันพระราชชาตรัสแล้ว เพราะทรงกลัวแต่การกระทำซึ่งความเขยชิด แห่งเรา ท. จักเป็น ดังนี้ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งความเขยชิด ในภายใน แห่งม่านนั้นเทียว ฯ

อ. การเรียนเอาซึ่งมนต์หรือ หรือว่า อ. การเรียนเอาซึ่งศิลปะ ย่อมไม่มี จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

แม่ อ. พระราชา ย่อมตรัสถาม ซึ่งพระธิดา เนิองนิจ ว่า แน่แม่ อ. เจ้า ย่อมเรียน ซึ่งศิลปะหรือ ดังนี้ ฯ (อ. พระธิดา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เสด็จพ่อ อ. หม่อมฉัน เรียนอยู่ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว กะพระนาง วาสุลทัตตานัน ว่า แน่นางผู้เจริญ อ. มารดาและบิดา ท. ย่อมไม่อาจนั้นเทียว (เพื่ออันกระทำซึ่งกิจ) ชื่ออันอันสามีพึงกระทำ อ. พี่น้องชายและพี่น้องหญิง ท. ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกระทำ (ซึ่งกิจ ชื่ออันอันสามีพึงกระทำ); ถ้าว่า อ. เธอ จักให้ ซึ่งชีวิต แก่เราไซ้ไร, อ. เรา ให้แล้ว ซึ่งร้อยแห่งหญิง ท. ห้า (กระทำ) ให้เป็นบริวาร จักให้ ซึ่งตำแหน่งแห่งอัครมเหล่า แก่เธอ ดังนี้ ฯ

(อ. พระธิดา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าว่า อ. พระองค์ ท. จักทรงอาจ เพื่ออันทรงตั้งอยู่เฉพาะ ในพระดำรินี้ไซ้ไร, อ. หม่อมฉัน จักถวาย ถวายซึ่งพระชนม์ แก่พระองค์ ท. ดังนี้ ฯ

(อ. พระเจ้าอุเทน ตรัสแล้ว) ว่า แน่นางผู้เจริญ อ. เรา จักอาจ ดังนี้ ฯ อ. พระธิดานั้น (ตรัสแล้ว) ว่า ข้าแต่พระสวามี อ. ดีละ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของพระบิดา ถวายบังคมแล้ว ได้ประทับยืนแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

ครั้งนั้น อ. พระบิดานั้น ตรัสถามแล้ว ซึ่งพระธิดานั้น ว่า แน่แม่ อ. ศิลปะ สำเร็จแล้วหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. พระธิดา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เสด็จพ่อ อ. ศิลปะ ไม่สำเร็จแล้ว ก่อน ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น (อ. พระบิดา ตรัสถามแล้ว) ซึ่งพระธิดานั้น ว่า แน่แม่ อ. อะไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระธิดา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เสด็จพ่อ อ. อันอันหม่อมฉัน ท. ได้ ซึ่งประตุ ๆ หนึ่งด้วย ซึ่งพาหนะ ๆ หนึ่งด้วย ย่อมควร ดังนี้ ฯ (อ. พระบิดานั้น ตรัสถามแล้ว) ว่า แน่แม่ อ. กรรม นี้ อะไร ดังนี้ ฯ (อ. พระธิดานั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เสด็จพ่อ ได้ยินว่า อ. โสถ ขนานหนึ่ง อัน (อันหม่อมฉัน ท.) พึงเก็บเอา เพื่อประโยชน์แก่ความเป็นอุปจาร แห่งมนต์ ด้วยสัญญาแห่งดวงดาว ในเวลากลางคืน มีอยู่; เพราะเหตุนั้น อ. อัน (อันหม่อมฉัน ท.) ได้ ซึ่งประตุ ๆ หนึ่งด้วย ซึ่งพาหนะ ๆ หนึ่งด้วย ในกาลเป็นที่ออกไป ในเวลาหรือ หรือว่า ในสมัยมิใช่เวลา แห่งหม่อมฉัน ท. ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงรับพร้อมแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ฯ อ. ชน ท. สองเหล่านั้น ทรงกระทำแล้ว ซึ่งประตุ ๆ หนึ่ง อันอันพระองค์ทรง พอพระทัยยิ่งแล้ว ให้เป็นของไปแล้วในพระหัตถ์ ฯ

“กาสิ ตวนนติ วุตเต,“รณโณ ธีตา วาสุลทตตนา มาหาหนุติ อาห. “ปีตา เต ตัม มยุหิ กเถนุโต ทุชชชาติ กเถสิตี. “มยุหิ กเถนุโตปี ตัม สงขกุกุสิ กตวา กเถสิตี.

เต อุภปิ “อมุหากิ สนุถวกรณภเยน กถิติ ภวิสุสตีติ อนุโตสาณียญญเวว สนุถวิ กิริสุ.

ตโต ปฏุจาย มนุตคคณัน วา สิปปคคณัน วา นตฺติ.

ราชาปิ ธีตริ นิจจํ ปุจฺจติ “สิปปิ คณฺหสิ อมฺมาติ. อมฺมาติ. “คณฺหามิ ตาตาติ.

อถ นํ เอกทิวสํ อุเทโน อาห “ภทฺเท สามิเกน กตฺตพฺพุนาม เนว มาตาปีตโร น ภาติกภคินิโย กาทุํ สกฺโกนฺติ; สเจ มยุหิ ชีวิตํ ทสฺสสิ, ปญฺจ เต อิตฺถิสตานิ บริวาริํ ทตฺวา อคฺคมเสสิฏฺฐานํ ทสฺสามีติ.

“สเจ อิมสฺมี วจเน ปติฏฺฐาตุํ สกฺขิสฺสถ, ทสฺสามิ โว ชีวิตทานนฺติ.

“สกฺขิสฺสามิ ภทฺเทติ. ส่า “สาธุ สามีติ ปิตุ สนฺติกั คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตุํ อฏฺฐาสิ.

อถ นํ โส ปุจฺจติ “อมฺมํ นิฏฺฐิตํ สิปปนฺติ. “น ตาว นิฏฺฐิตํ ตาต สิปปนฺติ. อถ นํ “กั อมฺมาติ.

“อมุหากิ เอกิ ทวารญฺจ วาหนญฺจ ลทฺฐิ วฏฺฐติ ตาตาติ. “อิทํ กั อมฺมาติ. “ตาต รตฺตี กิริ ตารกสฺสญฺบาย มนุตสฺส อุปฺจารตฺถาย เอกิ โอสถิ คเหตุพฺพิ อตฺถิ; ตสฺมา อมฺหากิ เวลาย วา อเวลาย วา นิภขมนกาเล เอกิ ทวารญฺจ วาหนญฺจ ลทฺฐิ วฏฺฐิตีติ.

ราชา “สาธุติ สมฺปฏฺฐิ. เต อตฺตโน อภิรุจิติ เอกิ ทวาริํ หตฺถคตํ กิริสุ.

ก็ อ. พาหนะ ท. ห้า คือ อ. ช้างพังชื่อวาททวด ย่อมไป
สิ้นโยชน์ห้าสิบ ท. ในวันหนึ่ง, อ. ทาส ชื่อวากะ ย่อมไป สิ้นโยชน์
หกสิบ ท. (ในวันหนึ่ง), อ. ม้า ท. สอง คือ อ. ม้าชื่อว่าเวลา กังสีด้วย
อ. ม้าชื่อว่ามฤชเกสิดด้วย ย่อมไป สิ้นร้อยแห่งโยชน์ (ในวันหนึ่ง),
อ. ช้าง ชื่อว่านาพาศิริ (ย่อมไป) สิ้นร้อยแห่งโยชน์ยี่สิบ (ในวันหนึ่ง)
ของพระราชชา ได้มีแล้ว ๔

ได้ยินว่า อ. พระราชชา นั้น ครั้นเมื่อพระพุทเจ้า ไม่เสด็จอุบัติแล้ว
เป็นอุปัฏฐาก ของชนผู้เป็นใหญ่ คนหนึ่ง ได้เป็นแล้ว ๔

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง ครั้นเมื่อชนผู้เป็นใหญ่นั้น ไปแล้ว สู่ภายนอก
แห่งเมือง อาบแล้ว มาอยู่, อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า รูปหนึ่ง เข้าไปแล้ว
สู่พระนคร เพื่อบิณฑบาต ไม่ได้แล้ว แม้ซึ่งภิกษาทัพพีหนึ่ง
เพราะความที่แห่งชน ท. ผู้อยู่ในเมืองทั้งสิ้นโดยปกติ เป็นผู้อันอันมาร
ให้เป็นไปทั่วแล้ว ออกแล้ว ด้วยทั้งบาตร อันอันตนล้างแล้วอย่างไร ๔

ครั้งนั้น อ. มาร เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น
ด้วยเพศอันใคร ๆ ไม่รู้แล้ว ในกาล (แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้า)
ถึงพร้อมแล้ว ซึ่งประตูแห่งเมือง ถ้ามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อ. อาหารวัตถุอะไร ๆ อันท่าน ท. ได้แล้ว บ้างหรือ ? ดังนี้ ๔

(อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว) ว่า ก็ อ. ท่าน กระทำแล้ว
ซึ่งอาการคือการไม่ได้ แก่เรา หรือ ดังนี้ ๔

(อ. มาร กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. กลับแล้ว ขอจงเข้าไปอีก,
ในกาลนี้ อ. ข้าพเจ้า จักไม่กระทำ ดังนี้ ๔

(อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา จักไม่กลับ อีก
ดังนี้ ๔ ก็ ถ้าวว่า อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ฟังกลับแล้ว, อ. มาร นั้น สิ่งแล้ว
ในร่างกาย ของชน ท. ผู้อยู่ในเมืองทั้งสิ้นโดยปกติ ปรบแล้ว ซึ่งฝ่ามือ
ซึ่งกระทำ ซึ่งการหัวเราะและการเยาะเย้ย อีก ครั้นเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้า
ไม่กลับแล้ว อ. มาร หายไปแล้ว ในที่นั้นนั้นทีเดียว ๔

ครั้งนั้น อ. ชนผู้เป็นใหญ่นั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า
ผู้มาอยู่ ด้วยทั้งบาตร อันอันตนล้างแล้วอย่างไรเที่ยว ไหว้แล้ว ถ้ามแล้ว ว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อาหารวัตถุอะไร ๆ (อันท่าน ท.) ได้แล้ว บ้างหรือ ?
ดังนี้ ๔

(อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. เรา
เป็นผู้เที่ยวแล้ว ออกไปแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ๔

อ. ชนผู้เป็นใหญ่นั้น คิดแล้ว ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ไม่กล่าวแล้ว
(ซึ่งคำ) อันอันเรากล่าวแล้ว ย่อมกล่าว ซึ่งคำอื่น, อ. อาหารวัตถุอะไร ๆ
เป็นของอันอันพระปัจเจกพุทธเจ้าได้แล้ว จักเป็น หามิได้ ดังนี้

ครั้งนั้น (อ. ชนผู้เป็นใหญ่) แลดูอยู่ ซึ่งบาตร ของพระปัจเจกพุทธเจ้า
นั้น เห็นแล้ว ซึ่งบาตร อันเปล่า ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเป็นผู้กล้า เป็น
รับเอาซึ่งบาตร เพราะความเป็นคืออันไม่รู้ ซึ่งความที่แห่งภักตรในเรือน
เป็นภัตตรสำเร็จแล้ว หรือไม่สำเร็จแล้ว แก่ตน กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อ. ท่าน ท. ยังกาลหน้อยหนึ่ง จงให้อยู่ทับเถิด ดังนี้ ไปแล้ว สู่เรือน
โดยเร็ว ถ้ามแล้ว ว่า อ. ภักตร เพื่อเรา ท. สำเร็จแล้วหรือ ดังนี้,

ธมฺมโณ ปน ปญฺจ วาหนานิ อหฺลฺลํ; ภาททวตี
นาม กเรณฺฏกา เอกทิวสํ ปญฺญาสโยชนานิ คจฺจติ,
กาโก นาม ทาโส สฺมุจฺจโยชนานิ คจฺจติ, “เวลกสิ
จ มฺมุชเกสิ จาติ เทว อสฺสา โยชนสฺตํ คจฺจติ,
นาพาศิริ หตฺถิ วิสฺติโยชนสฺตนฺติ.

โส กิร ราชา, อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ, เอกสฺส
อิสฺสรสฺส อุปฺปจฺจาโก อโหสิ.

อเอกทิวสํ ตสฺมี อีสฺสเร พหิณฺครํ คนฺตุวา
นหาตฺวา อาคจฺจนฺเต, เอก ปจฺเจกพุทฺโธ นครํ
ปิณฺฑทาย ปวิสิตฺวา สกฺลนฺครวาสินี มาเรณ
อวณฺณุตตฺตา เอก ภิภฺขมฺปิ อลภิตฺวา ยถาโธเตน
ปตฺเตน นิภฺขมิ.

อถ นํ นครทวารํ สมฺปตฺตกาเล มาโร
อณฺวาตกเวเสน อุปฺสงฺกมิตฺวา “อปี โว ภาณฺเต
ภิภฺจิจิ ลทฺทนฺติ ปุจฺฉิ.

“ก็ ปน เม ตฺวํ อลภานาการํ กิรตี.

“เตนหิ นิวตฺติตฺวา ปุณฺ ปวิสถ, อิทานิ น
ภิภฺจิสฺสามีติ.

“นาหํ ปุณฺ นิวตฺติสฺสามีติ. สเจ หิ นิวตฺเตยฺย,
ปุณฺ โส สกฺลนฺครวาสินี สรีเร อธิมฺมุจฺจิตฺวา ปาถี
ปหิรฺตฺวา หสนภี กเรยฺย, ปจฺเจกพุทฺเธ อนิวตฺเต,
มาโร ตตฺถเวว อนุตฺตรชายิ.

อถ โส อีสฺสโร ยถาโธเตน ปตฺเตนาคจฺจนฺตํ
ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวาว วณฺทิตฺวา “อปี ภาณฺเต ภิภฺจิจิ
ลทฺทนฺติ ปุจฺฉิ.

“จริตฺวา นิภฺขนฺตมฺหาวิโสติ.

โส จินฺเตสิ “อโยโย มยา ปุจฺฉิตํ อกเถตฺวา
อณฺถํ วทตี, น ภิภฺจิจิ ลทฺทํ ภิภฺจิสฺสตีติ.

อถสฺส ปตฺตํ โอลเณฺโต ตฺวจฺฉํ ปตฺตํ ทิสฺวา
เคเห ภาตฺตสฺส อตฺตโน นิภฺจิตานิภฺจิตภาวํ
อชานนตฺตาย สฺวโร หุตฺวา ปตฺตํ คเหตฺวํ อวิสฺสนฺโต
“ภาณฺเต โลกํ อธิวเสถาติ วตฺวา เวเคน ฆรํ
คนฺตุวา “อมฺหากํ ภาตฺตํ นิภฺจิตนฺติ ปุจฺฉิตฺวา,

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ภัทร เพื่อท่าน ท.) สำเร็จแล้ว ดังนี้ (อันอุปัฏฐาก) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว กะอุปัฏฐากนั้น ว่า แน่พะอ อ.บุคคลอื่น ผู้มีความเร็วอันถึงพร้อมแล้วกว่า กว่าเจ้า ย่อมไม่มี, อ.เจ้า ถึงแล้ว ซึ่งท่านผู้เจริญนั้น ด้วยการแล่นไป อันเร็ว กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งบาตรเถิด ดังนี้ รับแล้ว ซึ่งบาตร จงมา โดยเร็ว ดังนี้ ฯ

อ.อุปัฏฐาก นั้น แล่นไปแล้ว ด้วยคำคำเดียวมันนึ่งเดียว รับแล้ว ซึ่งบาตร นำมาแล้ว ฯ

แม้ อ.ชนผู้เป็นใหญ่ ยังบาตร ให้เต็มแล้ว ด้วยโภชนะ ของตน กล่าวแล้ว ว่า อ.เจ้า ไปแล้ว พลัน ยังบาตรนี้ จงให้ถึงพร้อม แก่พระผู้เป็นเจ้า, อ.เรา จะให้ ซึ่งส่วนบุญ แต่ท่านนี้ แก่เจ้า ดังนี้ ฯ

อ.อุปัฏฐากนั้น รับแล้ว ซึ่งบาตรนั้น ไปแล้ว ด้วยการแล่นไป ถวายแล้ว ซึ่งบาตร แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ไหว้แล้ว ด้วยอันตั้งไว้ เฉพาะแห่งองค์นี้ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. เวลา ใกล้ เข้ามาแล้ว, อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้ไปแล้วด้วย เป็นผู้มาแล้วด้วย ด้วยการ แล่นไป อังกรวยิง (ยอมเป็น), อ. พาหะ ท. ห้า อันสามารถ เพื่ออันไปสิ้นห้าสิบและหกสิบและร้อยและร้อยยี่สิบ แห่งโยชน์ ท. จงบังเกิด แก่ข้าพเจ้า ด้วยผล แห่งการแล่นไปนั้น; เมื่อข้าพเจ้า มาอยู่ด้วย ไปอยู่ด้วย อ. ร่างกาย อันเดชแห่งพระอาทิตย์ แผดผาแล้ว, อ. อาชญา ของข้าพเจ้า เป็นเช่นกับด้วยเดชแห่งพระอาทิตย์ จงเป็น ในที่แห่งข้าพเจ้าทั้งบังเกิดแล้ว ฯ ด้วยผล แห่งกรรมนั้น; อ. ส่วนบุญ ในบิณฑบาตนี้ อันนาย ให้แล้ว แก่ข้าพเจ้า, อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้มีส่วน แห่งธรรมอันอันท่านท. เห็นแล้ว จงเป็น ด้วยผลเป็น เครื่องไหลออก แห่งส่วนบุญนั้น ดังนี้ ฯ

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้ว ว่า (อ. คำอันอันท่านกล่าวแล้ว) อย่างนี้ จงมีเถิด ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนา ว่า

(อ. ผล) อันอันท่านปรารถนาแล้ว อันอันท่านตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จ แก่ท่าน พลันมันนึ่งเดียว ; อ. ความดำริ ท. ทั้งปวง จงเต็ม, รวากะ อ. พระจันทร์ อันมีในดิถีที่ ๑๕ ฯ (อ.ผล) อันอันท่านปรารถนาแล้ว อันอันท่านตั้งไว้แล้ว จงสำเร็จ แก่ท่าน พลันมันนึ่งเดียว ; อ. ความดำริ ท. ทั้งปวง จงเต็ม, รวากะ อ. แก้วมณี ชื่อว่าโชติรส ดังนี้ ฯ

ได้ยินว่า อ. คาถา ท. สอง เหล่านี้เทียว ชื่อว่าเป็นคาถาเป็น เครื่องอนุโมทนา ของพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. ย่อมเป็น ฯ

อ. แก้วคือมณี อันให้ซึ่งสมบัติอันบุคคลพึงต้องการทั้งปวง (อันบัณฑิต) ย่อมเรียกว่า อ. แก้วมณี ชื่อว่าโชติรส ดังนี้ ในพระคานานั้น ฯ

อ. ความประพฤติ นี้ เป็นความประพฤติในกาลก่อน แห่งอุปัฏฐากนั้น (ยอมเป็น) ฯ

อ. อุปัฏฐากนั้น เป็นพระเจ้าจักรพรรดิได้เป็นแล้ว ในกาลนี้ ฯ ก็ อ. พาหะ ท. ห้า เหล่านี้ บังเกิดแล้ว ด้วยผลเป็นเครื่องไหล ออกแห่งกรรม นั้น ฯ

“นิมิตฺตุนฺติ วุตฺเต, ตํ อุปฺภูจํ อหฺ “ตาท อญฺโณ ตยา สมฺปนฺนเวคฺตโร นตฺถิ, สีเขน ชเวน ตํ ภทฺตํ ปตฺวา ปตฺตํ ภาณฺเต เทธาติ วตฺวา ปตฺตํ คเหตุวา เวเคน เอหีติ.

โส เอกวจนเนว ปุกฺขนฺทิตฺวา ปตฺตํ คเหตุวา อหฺริ.

อิสุสโรปิ อตฺตโน โภชนสฺส ปตฺตํ ปฺนฺเรตฺวา “อิมํ สีฆํ คนฺตฺวา อญฺยสฺส สมฺปาเทหิ, อหนฺเต อิตฺ ปตฺตี เตหีติ อหฺ.

โส ตํ คเหตุวา ชเวน คนฺตฺวา ปจฺเจกพุทฺธสฺส ปตฺตํ ทตฺวา ปญฺจปติภฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา “ภาณฺเต เวลา อุปฺภุจฺจา, อหฺ อติสีเขน ชเวน คโต จ อาคโต จ, เอตฺสฺส เม ชวสฺส ผลฺเลน โยชนานํ ปณฺณาสสฺสจฺจิสฺสทวิสฺสทิสฺสทคฺคมนสมฺตฺตานิ ปญฺจ วาหฺนานิ นิพฺพตฺตุนฺตุ; อาคจฺจนฺตฺสฺส จ เม คจฺจนฺตฺสฺส จ สรีรํ สุริยเตเชน ตตฺตํ, ตสฺส เม ผลฺเลน นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตฺวาเน อานฺนา สุริยเตชฺสทิสฺสา โหตฺ; อิมสฺมึ เม ปิณฺฑปาเต สามิณา ปตฺตี ทินฺนา, ตสฺสา นิสฺสนฺนฺเทน ตฺมฺเหหิ ทิภฺจจฺจมฺมสฺส ภาคิ โหมีติ อหฺ.

ปจฺเจกพุทฺโธ “เอวํ โหตฺตี วตฺวา

“อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตฺยฺหํ ชิปปฺเมว สมฺชฺชฺมตฺ; สพฺเพ ปฺนฺเรตฺสฺส สกฺกปฺปา, จนฺโท ปณฺณโรโส ยถา. อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตฺยฺหํ ชิปปฺเมว สมฺชฺชฺมตฺ; สพฺเพ ปฺนฺเรตฺสฺส สกฺกปฺปา, มณฺโฬ โชติรสฺ โยธาติ

อนุโมทนา อกาสิ.

ปจฺเจกพุทฺธานํ กิร อิมาว เทว คาถา อนุโมทนา-คาถา นาม โหตฺตี.

ตตฺถ มณฺโฬ โชติรสฺติ: สพฺพกามทํ มณฺวิรตฺนํ วุจฺจติ.

อิทฺนตฺสฺส ปุพฺพจริตํ.

โส เอตฺรหิ จณฺทปชฺชฺโชโต อโหสิ.

ตสฺส จ กมฺมสฺส นิสฺสนฺนฺเทน อิมานิ ปญฺจ วาหฺนานิ นิพฺพตฺตีสฺ.

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระราชา เสด็จออกไปแล้ว เพื่อทรงกรีธา
ในพระอุทยาน ฯ

อ. พระเจ้าอุเทน (ทรงดำริแล้ว) ว่า (อันเรา) พึ่งหนีไป ในวันนี้
ดังนี้ ทรงยังกระสอบอันบุคคลกระทำแล้วด้วยหนัง ท. ทั้งใหญ่
ให้เต็มแล้ว ด้วยเงินและทอง ทรงวางไว้แล้ว บนหลังแห่งข้างพัง
ทรงพาเอาแล้ว ซึ่งพระนางवासลทตตา เสด็จหนีไปแล้ว ฯ

อ. ชน ท. ผู้รักษาซึ่งภายในแห่งวัง เห็นแล้ว (ซึ่งพระเจ้าอุเทน)
ผู้เสด็จหนีไปอยู่ ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชา ฯ

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพล (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. เจ้า ท.
จงไป พลัน ดังนี้ ฯ

อ. พระเจ้าอุเทน ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งพลเป็นผู้แล่นไปแล้ว
ทรงแก้แล้ว ซึ่งกระสอบแห่งกหาปณะ (ทรงยังกระสอบแห่งกหาปณะ)
ให้ตกไปแล้ว ฯ

อ. มนุษย์ ท. เลือกเก็บแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. แล่นไปแล้ว อีก ฯ

อ. พระเจ้าอุเทนนอกนี้ ทรงแก้แล้ว ซึ่งกระสอบแห่งทอง (ทรงยัง
กระสอบแห่งทอง) ให้ตกไปแล้ว, เมื่อมนุษย์ ท. เหล่านั้น เนินเข้าอยู่
เพราะความโลภในทองนั้นเทียว, เสด็จถึงแล้ว ซึ่งค่าย ของพระองค์
อันตั้งอยู่แล้ว ในภายนอก ฯ

ครั้งนั้น อ. หมูแห่งพล ของพระองค์ เห็นแล้ว ซึ่งพระเจ้าอุเทนนั้น
ผู้เสด็จมาอยู่เทียว แวดล้อมแล้ว (ยังพระราชานัน) ให้เสด็จเข้าไปแล้ว
สู่เมือง ฯ

อ. พระราชา นั้น เสด็จไปแล้วเทียว ทรงอภิเษกแล้ว ซึ่งพระนาง
वासลทตตา ทรงตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งแห่งอัครมเหสี ฯ

อ. เรื่อง แห่งพระนางवासลทตตา นี้ ฯ

ก็ อ. หญิงอื่นอีก ชื่อว่ามาคันทิยา ได้แล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งอัครมเหสี
จากสำนัก ของพระราชา ฯ

ได้ยินว่า อ. หญิงนั้น เป็นธิดา ของพราหมณ์ ชื่อว่ามาคันทิยะ
ในแคว้นแคว้นชื่อว่ากูรุ (ย่อมเป็น), แม่ อ. มารดา ของหญิงนั้น (ได้แล้ว)
ซึ่งชื่อ ว่า อ. นางมาคันทิยา ดังนี้เทียว ฯ

แม่ อ. อาของหญิงนั้น เป็นผู้ชื่อว่ามาคันทิยะเทียว (ย่อมเป็น) ฯ

อ. หญิงนั้น เป็นผู้ที่มีรูปร่าง เป็นผู้มีส่วนเปรียบด้วยนางเทพอัปสร
ได้เป็นแล้ว ฯ

ก็ อ. บิดา ของหญิงนั้น ไม่ได้อยู่ ซึ่งสามี ผู้สมควร แม่ผู้อันตระกูล ท.
อันใหญ่ ๆ ขอแล้ว คุณคามแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. เป็นผู้สมควร แก่ธิดา
ของเรา (ย่อมเป็น) หามิได้ ดังนี้ ส่งไปแล้ว ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งโลก
ในสมัยอันขจัดเฉพาะซึ่งมีดี ทรงเห็นแล้ว ซึ่งอุปนิสัยแห่งอนาคามีผล
ของพราหมณ์ชื่อว่ามาคันทิยะ ผู้เป็นไปก็ด้วยยบชาติ ทรงถือเอา
ซึ่งบาตรและจีวร ของพระองค์ ได้เสด็จไปแล้วสู่ที่เป็นที่ป่าเรอซึ่งไฟ
ของพราหมณ์นั้น ในภายนอกแห่งนิคม ฯ

อ. เอกทิวส์ ราชา อุทยานกีฬาย นิกขมิ.

อุเทน “อชฺช ปลายิตพพุนฺตี มหนฺตมหนฺเต
จุมฺปสิพพเก หิริญฺญสุวณฺณสุส ปุเรตฺวา
กเรณุกปิฏฺเจ จเปตฺวา วาสลทตฺตี อาทาย
ปลายี.

อนฺเตปรุपालกา ปลายนฺตี ทิสฺวา คนฺตฺวา
รญฺเอย อาโรเจสุ.

ราชา “สีมฺ คจฺจถาติ พลํ ปิณี.

อุเทน พลสุส ปกฺขนฺตภาวํ ฅตฺวา
กหาปณฺปสิพพกํ โมเจตฺวา ปาเตสิ.

มนุสฺสา กหาปณฺ อุจฺจินฺตฺวา ปุณฺ ปกฺขนฺทีสุ.
อิติโร สุวณฺณปสิพพกํ โมเจตฺวา ปาเตตฺวา,
เตสํ สุวณฺณโลภานํ ปปฺพจฺนฺตानญฺเอย, พหิ
นิวุตฺถํ อตฺตโน ชนฺธาวารํ ปาปฺถนิ.

อถ นํ อาคจฺจนฺตี ทิสฺวา อตฺตโน พลกาโย
ปริวารेतฺวา นครํ ปเวเสสิ.

โส คนฺตฺวา วาสลทตฺตี อภิสสิญฺจิตฺวา
อคฺคฺมเหสิญฺจานํ จเปสิ.

อิทํ วาสลทตตฺตาย วตฺถุ.

อปฺรา ปน มาคฺนฺติยา นาม รญฺเอย สฺนฺติกา
อคฺคฺมเหสิญฺจานํ ลภี.

สา กิร กุรฺรฺภูเจ มาคฺนฺติยสุส พฺราหฺมณฺสุส
ธิดา, มาตาปิสฺสา มาคฺนฺติยาเตว นาม.

จฺพปีตาปิสฺสา มาคฺนฺติโยว.

สา อภิสฺวา อโหสิ เทวจฺจรปฏฺิภาคา.

ปีตา ปนสุสา อนุจฺจวิกํ สามีกํ อลภฺนฺโต
มหนฺเตหิ มหนฺเตหิ กุเลหิ ยาจิโตปี “ตฺมฺเห น
มยฺหํ ธิดุ อนุจฺจวิกาติ ตฺชฺเชตฺวา อุโยเชสิ.

อ. เอกทิวส์ สตฺถา ปจฺจฺสมเย โลกํ โยโลเกนฺโต
มาคฺนฺติยพฺราหฺมณฺสุส สฺปชาปติกสุส อนาคามี-
ผลฺปนินฺสยํ ทิสฺวา อตฺตโน ปตฺตจฺวีรมาทาย ตฺสุส
พหิณฺคเม อคฺคฺปิรจฺจรญฺจานํ อคฺมาสิ.

อ. พราหมณ์นั้น แลดูแล้ว ซึ่งอัตภาพ อันเลิศด้วยความงามแห่งรูป ของพระตถาคตเจ้า คิดแล้วว่า ชื่อ อ. บุรุษอื่น ผู้เช่นกับ ด้วยบุรุษนี้ ย่อมไม่มี ในโลกนี้, อ. บุรุษนี้ เป็นผู้สมควร แก่ธิดา ของเรา (ย่อมเป็น) อ. เรา จักให้ ซึ่งธิดา ของเรา แก่บุรุษนี้ เพื่อประโยชน์แก่การเลี้ยงดู ดังนี้ กล่าวแล้วว่า คุณอนสมณะ อ. ธิดา คนหนึ่ง ของข้าพเจ้า มีอยู่, อ. ข้าพเจ้า ย่อมไม่เห็น ซึ่งบุรุษ ผู้สมควร แก่ธิดานั้น สิ้นกาล มีประมาณเท่านี้, อ. ท่าน ท. (เป็นผู้สมควร) แก่ธิดานั้น (ย่อมเป็น) ด้วย, อ. ธิดานั้น เป็นผู้สมควร แก่ท่าน ท. นั้นเทียว (ย่อมเป็น) ด้วย, อ. อัน อันท่านท. ได้ซึ่งหญิงผู้รับใช้ใกล้เท้าด้วย อ. อัน อันธิดานั้น ได้ซึ่งผู้ด้วย ย่อมควร, อ. ข้าพเจ้า จักให้ ซึ่งธิดานั้น แก่ท่านท., อ. ท่าน ท. จงยืน ในที่นี้นั้นเทียว เพียงใด แต่การไป แห่งข้าพเจ้า ดังนี้ ๔

อ. พระศาสดา ไม่ตรัสแล้ว ซึ่งพระดำรัสอะไร ๆ เป็นผู้ทรงนั่งได้เป็นแล้ว ๔

อ. พราหมณ์ ไปแล้ว สูเรื่อน โดยเร็ว (กล่าวแล้ว) ว่า แนะนางผู้เจริญ แนะนางผู้เจริญ (อ. บุรุษ) ผู้สมควร แก่ธิดา อันเรา เห็นแล้ว, อ. เธอ จงประดับ ซึ่งธิดานั้น พลัน ๆ นี้ (ยังนางพราหมณี) ให้ประดับแล้ว ซึ่งธิดานั้น ได้ พาเอา ออกไปแล้ว สู่นักของพระศาสดา กับ ด้วยนางพราหมณี ๔

อ. พระนครทั้งสิ้น แยกตื่นกันแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ. พราหมณ์นี้ (กล่าวแล้ว) ว่า (อ. บุรุษ) ผู้สมควร แก่ธิดา ของเรา ย่อมไม่มี ดังนี้ไม่ให้แล้ว แก่ใคร ๆ สิ้นกาล มีประมาณเท่านี้ ย่อมกล่าว ว่า ในวันนี้ อ. บุรุษผู้สมควร แก่ธิดา อันเรา เห็นแล้ว ดังนี้ ; อ. บุรุษนั้น เป็นผู้เช่นไร หนอแล (ย่อมเป็น), อ. เรา ท. จักเห็น ซึ่งบุรุษนั้น ดังนี้ ๔

อ. มหาชน ออกไปแล้ว กับ ด้วยพราหมณ์นั้น นั้นเทียว ๔

ครั้งเมื่อพราหมณ์นั้น พาเอา ซึ่งธิดา มาอยู่ อ. พระศาสดา ไม่ประทับยืนแล้ว ในที่อันอันพราหมณ์นั้นกล่าวแล้ว ทรงแสดงแล้ว ซึ่งเจดีย์คือรอยพระบาท ในที่นั้น เสด็จไปแล้ว ได้ประทับยืนแล้ว ในที่อื่น ๔

จริงอยู่ อ. เจดีย์คือรอยพระบาท ของพระพุทธเจ้า ท. ย่อมปรากฏ ในที่อันอันพระพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น ทรงอธิษฐานแล้ว ทรงเหยียบแล้วนั้นเทียว, ย่อมไม่ปรากฏ ในที่อื่น : อนึ่ง (อ. เจดีย์คือรอยพระบาท) เป็นเจดีย์อันพระพุทธเจ้า ท. ทรงอธิษฐานแล้ว เพื่อประโยชน์ แก่ชน ท. เหล่าใด ย่อมเป็น, อ. ชน ท. เหล่านั้น เทียว ย่อมเห็น ซึ่งเจดีย์คือรอยพระบาทนั้น ก็ (อ. สัตว์ ท.) มีช้าง เป็นต้น จงเหยียบหรือ, หรือว่า อ. มหาเมฆ จงตก, หรือว่า อ. ลมชื่อว่าเวรัมพะ ท. จงพัด เพื่ออันกระทำซึ่งการไม่เห็น แห่งชน ท. เหล่านั้น, อ. ใคร ๆ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันลบ ซึ่งเจดีย์คือรอยพระบาทนั้น

ครั้งนั้น อ. นางพราหมณ์กล่าวแล้ว กะพราหมณ์ว่า อ. บุรุษนั้น (ย่อมอยู่) ณ ที่ไหน ดังนี้ ๔

โส ตถาคตสสุ รูปโสภณคัม อตตภาวโโโลเกตวา “อิมสมึ โลเก อิมินา ปุริเสน สทิสเ อญโอบ ปุริโส นาม นตติ, อยัมยหึ ริตฺตฺ อญฺจวิโก, อิมสฺส ปุริสสฺส ไปสวณตถาย มม ริตฺตฺ ทสฺสามีติ จินฺตเตตวา “สมณ เอกา เม ริตฺตา อตฺติ, อหิ เอตตํ กาลํ ตสฺสา อญฺจวิโก ปุริสํ น ปสฺสามิ, ตุมฺเห ตสฺสา, สฯ จ ตุมฺหากญฺเวยว อญฺจวิกา, ตุมฺหากํ ปาทปริจาริกํ ตสฺสา จ ภาตฺตาริ ลทฺถุ วฏฺฏติ, ตํ โว อหิ ทสฺสามิ, ยาว มม คมฺนา อิวฺเร ติมฺภุจฺจาทิ อาห.

สตถา กิณฺจึ อวตฺวา ตณฺเห อโหสิ.

พราหมโณ เวเคน สมฺรฺ คนฺตฺวา “โกติ โกติ ริตฺตฺ เม อญฺจวิโก ทิมฺภุจฺ, สีมฺ สีมฺ ตํ อลงฺกโรหิตํ ตํ อลงฺการาเปตฺวา สทฺธิ พฺราหมณฺนิยา อาทาย สตฺถุ สนฺตํ ปายาสิ.

สกลนคฺริ สงฺขุมิ “อยํ เอตตํ กาลํ ‘มยฺหึ ริตฺตฺ อญฺจวิโก นตฺติติ กสฺสจึ อทฺตฺวา ‘อชฺช เม ริตฺตฺ อญฺจวิโก ทิมฺภุจฺติ กิร วทติ; กิทิโส นุ โข โส, ปสฺสิสฺสาม นนฺติ.

มหาชน เตเนว สทฺธิ นิภฺขมิ.

ตสมึ ริตฺตฺ คเหตุวา อาคฺจฺจฺนฺเต, สตฺถา เตเนว วุตฺตฺฐาเน อจฺตฺวา ตตฺถ ปทเจติยํ ทสฺเสตฺวา คนฺตฺวา อญฺจสมึ จาเน อญฺจาสิ.

พฺุฑฺธานํ หิ ปทเจติยํ อธิภฺจฺหิตฺวา อกฺกนฺตฺฐาเนยว ปญฺญายติ, น อญฺจตฺถ: เยสฺสจฺ อตฺถาย อธิภฺจฺติ โหติ, เตว นํ ปสฺสนฺติ; เตสํ ปน อทฺสสนฺกรณตฺถํ หตฺถิอาทโย วา อกฺกมฺนฺตุ, มหาเมฆเ วา วสฺสตุ, เวรมฺพวาตา วา ปหฺรณฺตุ, น นํ โกจึ มกฺเขตฺุ สกฺโกติ.

อถ พฺราหมณฺนิ พฺราหมณฺนิ อาห “กุหิ โส ปุริโสติ.

(อ. พรหมณี กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ได้กล่าวแล้ว กะบุรุษนั้น ว่า อ. ท่าน จงยืน ในที่นี้ ดังนี้, อ. บุรุษนั้น ไปแล้ว ณ ที่ไหนหนอแล ดังนี้ แลดูอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งเจตีย์คือรอยพระบาท กล่าวแล้ว ว่า อ. รอยนี้ เป็นรอยแห่งเท้า ของบุรุษนั้น (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

อ. นายพรหมณี ยังมนต์เป็นเครื่องทำนายซึ่งลักษณะ ท. ให้เป็น ไปรอบแล้ว ใคร่ครวญแล้ว ซึ่งลักษณะแห่งรอยเท้า เพราะความที่ แห่งตนเป็นผู้คล่องแคล่ว ในเวท ท. สาม อันเป็นไปกับด้วยมนต์เป็น เครื่องทำนายซึ่งลักษณะ กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่พรหมณี อ. รอยเท้านี้ เป็นรอยเท้า ของบุคคลผู้เสพซึ่งกามคุณห้าโดยปกติ (ย่อมนั้น) ห้ามได้ ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถาว่า

ก็ อ. รอยเท้า ของบุคคลผู้อันราคะย่อมนั้น เป็นรอยเท้ากระหย่ง ฟังเป็น , (อ. รอยเท้า) ของบุคคลผู้อันโทสะประทุษร้ายแล้ว เป็นรอยเท้าปืบตามแล้วโดยพลัน ย่อมเป็น, อ. รอยเท้า ของบุคคล ผู้หลงแล้ว เป็นรอยเท้าคร่าลงแล้ว ย่อมเป็น, อ. รอยเท้านี้ อันเช่นนี้ เป็นรอยเท้า ของบุคคลผู้มีกิเลสเพียงดังเครื่องมุงบัง- อันเปิดแล้ว (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พรหมณี กล่าวแล้ว กะนางพรหมณีนั้นว่า แฉะนางผู้เจริญ อ. เธอ เป็นผู้ที่มีอันเห็นซึ่งมนต์ ท. เป็นปกติ (ย่อมนั้น) ราวกะ (อ. บุคคล เห็นอยู่) ซึ่งจะเข้า ท. ในตุ่มแห่งน้ำ ราวกะ (อ. บุคคล เห็นอยู่) ซึ่งใจอยู่อยู่. ในท่ามกลางแห่งเรือน, อ. เธอ เป็นผู้หนึ่ง จงเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. นางพรหมณี กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พรหมณี อ. ท่าน ย่อมปรารถนา (เพื่ออันกล่าว) ซึ่งคำใด, อ. ท่าน จงกล่าว ซึ่งคำนั้น ; อ. รอยเท้านี้ เป็นรอยเท้า ของบุคคลผู้เสพซึ่งกามคุณห้าโดยปกติ (ย่อมนั้น) ห้ามได้ ดังนี้ ฯ

อ. พรหมณี แลดูอยู่ ช่างนี้ด้วยช่างนี้ด้วย เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา กล่าวแล้ว ว่า อ. สมณะนี้ คือ อ. บุรุษนั้น ดังนี้ ไปแล้ว กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนสมณะ อ. ข้าพเจ้า จะให้ ซึ่งธิดา แก่ท่าน เพื่อประโยชน์ แก่การเลี้ยงดู ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ไม่ตรัสแล้วเที่ยว ว่า อ. ความต้องการ ด้วยธิดา ของท่าน มีอยู่ แก่เราหรือ หรือว่า (อ. ความต้องการ ด้วยธิดา ของท่าน) ย่อมไม่มี (แก่เรา) ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนพรหมณี อ. เรา จะกล่าว ซึ่งเหตุหนึ่ง แก่ท่าน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ดูก่อนสมณะ อ. ท่าน จงกล่าว ดังนี้ (อันพรหมณี) กล่าวแล้ว, ตรัสบอกแล้ว ซึ่งความที่ แห่งพระองค์ เป็นผู้อันมารติดตามแล้ว จำเดิม แต่การเสด็จออกเพื่อคุณ อันยิ่งใหญ่ เพียงใด แต่โคนแห่งต้นอชปาลนิโครธด้วย ซึ่งการประเล้า- ประโลม อันอันธิดาแห่งมาร ท. ผู้มาแล้ว เพื่ออันยังความโศก ของมารนั้น ผู้กระสับกระส่ายเพราะความโศก ว่า

“อิมสมึ จาเน ตัญญาหิติ นัง อวจัง, กุหิ นุ โข โส คโตติ โอลิเกนุโต ปทเจติยํ ทิสฺวา “อยมสฺส ปทวลญฺโชติ อาห.

พรหมณี สลกขณมนุदानํ ตินฺนุณฺ เวทานํ ปุคฺคตตาย ลกขณมนฺเต ปวิตุเตตฺวา ปทลฺกขณํ อฺปฺธาเรตฺวา “นยิทํ พฺรหฺมณฺ ปญฺจกามคฺคณฺเสวโน ปทฺนฺตฺวา อิมํ คาคมาห

“รตฺตสฺส ทิ อุกฺกุภิกํ ปทํ ภเว, ทฺวฺยสฺส หิตฺติ สหฺสาณูปีฬิตํ, มฺหุฬสฺส หิตฺติ อวกทฺตฺตฺตํ ปทํ, วิวฺวจฺจทฺตฺส อิทฺมิตฺตํ ปทฺนฺตฺวา.

อถ นัง พฺรหฺมณฺ อาห “โกติ ตฺวํ อุกทจกฺกฺยํ กุมฺภิลเ วิย เคหฺมชฺเชม เวสนโจเร วิย มนฺเต ปสฺสนสฺสีลา, ตฺนฺนฺทึ โหหิตฺติ.

“พฺรหฺมณฺ ยํ อิจฺฉสิ, ตํ วเทหิ; นยิทํ ปญฺจกามคฺคณฺเสวโน ปทฺนฺตฺวา.

อิตฺติ จิตฺติ จ โอลิเกนุโต สตฺถารํ ทิสฺวา “อโย โส ปุริสฺสิตฺติ วตฺวา พฺรหฺมณฺ คนฺตฺวา “สมณ ธิตฺริ เต ไปสวณตฺถาย ทมฺมิตฺติ อาห.

สตฺถา “ธิตฺรา เต มยฺหํ อตฺโถ อตฺถิ วา นตฺถิ วาติ อวตฺวา “พฺรหฺมณฺ เอกนฺเต การณํ กเถมิติ วตฺวา, “กเถหิ สมณาทิ วตฺเต, มหาภินิภฺขมนโต ปญฺจาย ยาว อชปาลนิโครธฺมฺลา มาเรณ อนฺนฺพฺนฺธฺภาวํ อชปาลนิโครธฺมฺเล จ

อ. พระสมณะผู้โคดมนั้น ไปล่วงแล้ว ซึ่งวิสัย ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้ ให้เข้าไปสงวนพิเศษ ประกอบด้วย ด้วยสามารถแห่งเทศมีเทศแห่งกุมาริกา เป็นต้น ที่โคณแห่งต้นขอปลาโคณด้วย ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า

แม่ อ. ความพอใจ ในเมณฑ ไม่ได้มีแล้ว (แก่เรา) เพราะเห็น ซึ่งนางตันทาคด้วย ซึ่งนางอรดีด้วย ซึ่งนางราคาด้วย, (แม่ อ. ความพอใจ ในเมณฑ ก็มี แก่เรา) อย่างไรนั้นเทียว (เพราะเห็น) (ซึ่งสิริระแห่งธิดา ของท่าน) นี้ อันเต็มแล้วด้วยมูตรและกรีส, อ. เรา ย่อมไม่ปรารถนา เพื่ออันถูกต้อง (ซึ่งสิริระแห่งธิดา ของท่าน) นี้ แม่ด้วยเท้า ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระศาสดา อ. พราหมณ์ด้วย อ. พราหมณ์ด้วย ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในอนาคามิผล ฯ

อ. ธิดา แม่ชื่อว่ามาคันทิยาแล ผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต ในพระศาสดา ว่า ถ้าว่า อ. ความต้องการ ด้วยเรา ย่อมไม่มี แก่สมณะนั้นไซ้, อ. ความที่แห่งตนเป็นผู้ไม่มีความต้องการ (อันสมณะนี้) ฟังกล่าว ; แต่ว่า อ. สมณะนี้ ย่อมกระทำ ซึ่งเรา ให้เป็นผู้เต็มแล้วด้วยมูตรและกรีส ; (อ. เรื่อนั้น) จึงมีเกิด, อ. เรา อาศัยแล้ว ซึ่งความถึงพร้อมด้วยชาติและตระกูลและประเทศและ โภคะและยศและวัย ของตน ได้แล้ว ซึ่งผู้ มีอย่างนั้นเป็นรูป จักรู้ (ซึ่งกรรม) อันควรแล้วแก่ความเป็นกรรมอันเราพึงกระทำ แก่สมณะ ผู้โคดม ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า ก็ อ. พระศาสดา ย่อมทรงทราบ ซึ่งความ เกิดขึ้นแห่งความอาฆาต ในพระองค์ แห่งหญิงนั้น (หรือ หรือว่า) ย่อมไม่ทรงทราบ ดังนี้ ฯ

(อ. อันแก้) ว่า อ. พระศาสดา ย่อมทรงทราบนั้นเทียว (ดังนี้) ฯ

(อ. อันถาม) ว่า อ. พระศาสดา ทรงทราบอยู่ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. อันแก้) ว่า (อ. พระศาสดา ทรงทราบอยู่ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา) ด้วยสามารถ แห่งชน ท. สอง เหล่านอกนี้ (ดังนี้) ฯ

ชื่อ อ. พระพุทธเจ้า ท. ไม่ทรงนับแล้ว ซึ่งความอาฆาต ย่อมทรงแสดง ซึ่งธรรม ด้วยสามารถ (แห่งชน ท. ผู้ควรแก่การ บรรลุซึ่งมรรคและผลนั้นเทียว ฯ

อ. มารดาและบิดา ท. นำไปแล้ว ซึ่งนางมาคันทิยานั้น ยังน้องชายผู้น้อยที่สุด ซึ่งชื่อว่าจุฬามาคันทิยะ ให้รับแล้ว ไปแล้ว สู่น้ำนัก ของพระศาสดา แม้ทั้งสอง บวชแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ฯ

แม่ อ. พราหมณ์ชื่อว่าจุฬามาคันทิยะ คิดแล้ว ว่า อ. ธิดา ของเรา เป็นผู้ไม่สมควร แก่สัตว์ผู้ต่ำช้า (ย่อมเป็น), (อ. ธิดา ของเรา) เป็นผู้สมควร แก่พระราชาพระองค์เดียวเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้ พาเอา ซึ่งนางมาคันทิยานั้น ไปแล้ว สู่มืองโกสัมพี ประดับแล้ว ด้วยเครื่องประดับทั้งปวง ท. ได้ถวายแล้ว แก่พระราชาพระนามว่า อุเทน ด้วยคำ ว่า อ. รัตนะคือหญิงนี้ เป็นสิ่งสมควร แก่พระองค์ ผู้สมมติเทพ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

“อติโตทานิ เม เอส วิสยนฺติ ตสฺส โสกาตฺรตฺสฺส โสกวุปสมฺนตฺถํ อาคตาหิ มารธิตาหิ กุมาริกา- วณฺณาทิวเสน ปโยชิตปฺโลกนํ อัจฺจุชิตฺวา

“ทิสฺวาน ตณฺหํ อรฺติญฺจ วาคํ
นาโหสิ ญฺโท อปิ เมณฑฺสมิ,
กิเมวิทํ มุตฺตกริสฺสฺปนฺณํ
ปาทาปิมี สมฺมุสิตฺตํ น อิจฺเจติ

อิมํ คาถมาห. คาถาปริโยสาเน พุราหุมนเณ
๑ พุราหุมนี ๑ อนาคามิผลเณ ปติภุจสิสุ.

มาคณฺทียาปิ โข ธิดา “สจฺจสฺส สมณฺสสฺส มยา
อตุโธ นตฺถิ, อนตฺถิกภาโว วตฺตพฺโพ; อโย ปน
มํ มุตฺตกริสฺสฺปนฺณํ กโรติ; โหตุ, อตฺตโน
ชาติกุลปฺปเทสโภคยสฺวยสฺมฺปตฺตี อาคมฺม ตถารูปํ
ภตฺตารํ ลภิตฺวา สมณฺสสฺส โคตมฺสฺส กตฺตพฺพยฺยตฺตํ
ชานิสฺสยามีติ สตฺถริ อาฆาตํ พนฺธิ.

“ก็ ปน สตฺถา ตสฺสา อตฺตนิ อาฆาตฺปฺปตฺตี
ชานาติ น ชานาติตี.

ชานาติเยว.

“ชานนฺโต กสฺมา คาถมาหาตี.

อิตเรสํ ทฺวินฺนํ วเสน.

พุทฺธา นาม อาฆาตํ อคเณตฺวา
มคฺคผลาธิตมารหานํ วเสน ฐมฺมํ เทเสนฺติเยว.

มาตาปิตโร ตํ เนตฺวา จุฬมาคณฺทียํ กนิฏฺจํ
ปฺปฏิจฺจาเปตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อุโปปี
ปฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺถึสุ.

จุฬมาคณฺทียาปิ จินฺตฺสิ “มม ธิดา
โอมกสฺตฺตสฺส นานุจฺฉวิกา, เอกสฺส รณฺโถว
อนุจฺฉวิกาตี ตํ อาทาเย โกสมฺพี คนฺตฺวา
สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกริตฺวา “อิมํ อิตฺถิรตฺนํ
เทวสฺส อนุจฺฉวิกนฺติ อุเทนสฺส รณฺโถว อทาสี.

อ. พระเจ้าอุเทนนั้น ทรงเห็นแล้ว ซึ่งนางมาคันทิยานั้นเพียง ผู้มีความรักก็มีกำลังอันเกิดขึ้นแล้ว ประทานแล้ว ซึ่งการอภิเษก ทรงกระทำแล้ว ซึ่งมาตุคามมีรอยห้าเป็นประมาณ ให้เป็นบริวาร ของนางมาคันทิยานั้น ทรงตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งแห่งอัครมเหสี ฯ

อ. เรื่อง แห่งนางมาคันทิยา นี้ ฯ

อ. อัครมเหสี ท. สาม ของพระเจ้าอุเทนนั้น ผู้มีหญิงนักฟอนมีพัน ที่สองด้วยทั้งกึ่งเป็นบริวาร ได้มีแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ก็ ในสมัยนั้นแล อ. เศรษฐี ท. สาม คือ อ. เศรษฐีชื่อว่าโฆสกะ อ. เศรษฐีชื่อว่ากุกกุฏะ อ. เศรษฐีชื่อว่าปาวาริจะ ย่อมมี ในเมืองโกธัมพี ฯ

อ. เศรษฐี ท. เหล่านั้น ครั้นเมื่อถึงเป็นที่นอมเข้าไปใกล้ซึ่งกาลฝน ใกล้เคียงมาแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งดาบส ท. มีรอยห้าเป็นประมาณ ผู้มาแล้วจากป่าหิมพานต์ เทียวไปอยู่เพื่ออภิเษก ในพระนคร เลื่อมใสแล้ว (ยังดาบส ท. เหล่านั้น) ให้หนึ่งแล้ว ให้ฉันแล้ว รับแล้ว ซึ่งปฏิญญา (ยังดาบส ท.) ให้อยู่แล้ว ในสำนัก ของตน สิ้นเดือน ท. สี่ (ยังดาบส ท.) ให้รู้เฉพาะแล้ว เพื่อต้องการแก่อันมา ในสมัยแห่งภูมิภาคอันฝนย่อมแล้ว อีก ส่งไปแล้ว ฯ

แม้ อ. ดาบส ท. อยู่แล้ว ในป่าหิมพานต์ สิ้นเดือน ท. ๘ ย่อมอยู่ ในสำนัก ของเศรษฐี ท. เหล่านั้น สิ้นเดือน ท. ๔ จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. ดาบส ท. เหล่านั้น มาอยู่ จากป่าหิมพานต์ เห็นแล้ว ซึ่งต้นไทรใหญ่ ต้นหนึ่ง ในปากกว้าง นั่งแล้ว ที่ โคน แห่งต้นไทรใหญ่นั้น ฯ

ในดาบส ท. เหล่านั้นหนา อ. ดาบสผู้เจริญที่สุด คิดแล้ว ว่า อ. เทวดา ผู้สิงอยู่แล้ว ในต้นไม้ นี้ เป็นเทวดาตัวข้า จักเป็น หามิได้, อันเทวราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่นั้น เทียว ฟังมี ในต้นไม้ นี้ ; ถ้าว่า อ. เทวราชนี้ ฟังให้ ซึ่งนำอันบุคคลฟังดีมี แก่หมู่แห่งฤๅษีไซรั (อ. ทานนั้น ของเทวราชนั้น) เป็นทานดีหนอ ฟังเป็น ดังนี้ ฯ อ. เทวราชนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งนำอันบุคคล ฟังดีมี ฯ

อ. ดาบส คิดถึงแล้ว ซึ่งนำเป็นเครื่องอาบ ฯ

อ. เทวราชนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งนำเป็นเครื่องอาบเมื่อนั้น ในลำดับนั้น

อ. ดาบส คิดถึงแล้ว ซึ่งโภชนะ ฯ อ. เทวราชนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งโภชนะ เมื่อนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่ดาบสนั้น ว่า อ. เทวราช นี้ ย่อมให้ ซึ่งวัตถุทั้งปวง อันอันเรา ท. ทั้งคิดแล้ว ๆ , โอ! หนอ อ. เรา ท. ฟังเห็น ซึ่งเทวราชนั้น ดังนี้ ฯ

อ. เทวราชนั้น ข้าแรกแล้ว ซึ่งลำดับแห่งต้นไม้ แสดงแล้ว ซึ่งตน ฯ ครั้งนั้น อ. ดาบส ท. ทามแล้ว ซึ่งเทวราชนั้น ว่า ดูก่อนเทวราช อ. สมบัติ ของท่าน ใหญ่, อ. สมบัตินี้ (อันท่าน) ได้แล้ว เพราะกระทำ ซึ่งกรรม อะไรหนอแล ดังนี้ ฯ

(อ. เทวราช กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ท. อ. ท่าน ท. ขอจงอย่าถาม ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนเทวราช อ. ท่าน จงบอกเถิด ดังนี้

อ. เทวราชนั้น ละอายอยู่ เพราะความที่แห่งกรรมอันอันตนกระทำแล้ว เป็นกรรมนิดหน่อย ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกล่าว, แต่ที่ว่า (อ. เทวราชนั้น) ผู้อันดาบส ท. เหล่านั้น บีบคั้นอยู่ บ่อย ๆ กล่าวแล้ว ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน จงฟัง ดังนี้ บอกแล้ว ฯ

โธ ต่ ทิสวาว อรูปนพพลวสินเโ อภิเสกั ทตฺวา ปญฺจสตามตฺตคามมสฺสา ปริวาริ กตฺวา อคฺคฺมเหสิฏฺฐาเน จเปสิ.

อิทฺ มาคนฺทิยาย วตฺถุ.

เอวมสฺส ทิยทุสฺสทสฺสนาฏฺกิตฺติปริวารา ติสฺโส อคฺคฺมเหสิโย อเหตุ.

ตสมฺมิ โข ปน สมเย “โฆสกะเสฏฺฐิ กุกกุฏเสฏฺฐิ ปาวาริกเสฏฺฐิติ โภสมุทฺธิ ตโย เสฏฺฐิโน โหนติ.

เต อุกฺกุฏาย วสฺสุปนายิกาย ปญฺเจเต ตาปเส หิมวฺตโต อาคณฺตฺวา นคเร ภิกฺขาย จรฺนเต ทิสฺวา ปสิทิตฺวา นิสิตฺวาเปตฺวา โภเชตฺวา ปฏฺิณฺณ คเหตุวา จตฺตาริ มาเส อตฺตโน สฺนฺติเก วาสาเปตฺวา ปุณฺ วสฺสวตฺเต อาคณฺตฺถาย ปฏฺิขานาเปตฺวา อญฺโยเชตฺตุ.

ตาปสาปิ ตโต ปฏฺุจาย อฏฺุจ มาเส หิมวฺตเต วสิตฺวา จตฺตาริ มาเส เตสฺ สฺนฺติเก วสฺนฺติ.

เต อปรภาเค หิมวฺตโต อาคจฺจณฺตา อรณฺณายตเน เอกํ มหานิโครธํ ทิสฺวา ตสฺส มฺเณ นิสิตฺตุ.

เตสุ เขฏฺฐกตาปโส จินฺเตสิ “อิมสมฺมิ รุกฺเข อธิวตฺตา เทวตา น โอรมตฺิกา ภวิสฺสติ, มเสสฺกุเขเนวตฺตุ เทวราชเณ ภวิตฺพุทฺ; สาธุ วตฺสส, สจาย อสิคณฺตฺส ปานีเย ทเพยยาติ. โส ปานีเย อทาสิ.

ตาปโส นหาโนทกํ จินฺเตสิ.

ตมฺปิ อทาสิ. ตโต โภชนํ จินฺเตสิ. ตมฺปิ อทาสิ.

อดสฺส เอตทโหสิ “อโย เทวราชา อมฺเหหิ จินฺติตฺจินฺติตฺ สพุทฺ เทติ, อโห วต นํ ปสฺเสยฺยามาติ.

โธ รุกฺขกฺขณฺธิ ปทาเลตฺวา อตฺตานํ ทสฺเสสิ. อถ นํ “เทวราช มหตี เต สมฺปตฺติ, กิณฺนุ โข กตฺวา อโย ลทฺธาติ ปุจฺฉิสฺสุ.

“มา ปุจฺจถ อญฺยาติ.

“อาจิกฺข เทวราชาติ. โส อตฺตนา กตกมฺมสฺส บริตฺตกตฺตา ลชฺชมาโน กเถตุํ น วิสฺหติ, เตหิ ปุณฺปุณฺนิ นิปฺปิพฺปิมาโน ปน “เตนหิ สฺนฺนาถาติ วตฺวา กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. เทวราชนั้น เป็นมนุษย์ผู้ถึงแล้วซึ่งยาก คนหนึ่ง เป็น แสงวหาอยู่ ซึ่งการจ้าง ได้แล้ว ซึ่งกรรมคือการจ้าง ในสำนัก ของเศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ อาศัยแล้ว ซึ่งกรรมนั้น สำเร็จแล้ว ซึ่งชีวิต ฯ

ครั้งนั้น ครั้นเมื่อวันเป็นที่รักษาซึ่งอุโบสถวันหนึ่ง ถึงพร้อมแล้ว อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ มาแล้ว จากวิหาร ถามแล้ว ว่า ในวันนี้ อ. ความเป็นแห่งวันเป็นที่รักษาซึ่งอุโบสถ อันใคร ๆ บอกแล้ว แก่บุรุษผู้กระทำซึ่งการจ้างนั้นหรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. ความเป็นแห่งวันเป็นที่รักษา ซึ่งอุโบสถ อันใคร ๆ ไม่บอกแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐีชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงหุง ซึ่งอาหารอันบุคคลพึงกินในเวลาเย็น เพื่อบุรุษนั้น ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ. ชน ท. หุงแล้ว ซึ่งข้าวสุกแห่งข้าวสารมีเล่งหนึ่ง เป็นประมาณ เพื่อบุรุษนั้น ฯ

อ. บุรุษนั้น กระทำแล้ว ซึ่งการงาน ในป่า ในวันนั้น มาแล้ว ในเวลาเย็น ครั้นเมื่อภัตร (อันชน ท.) ให้เจริญแล้ว ให้แล้ว ไม่บริโภคแล้ว โดยพลันเที่ยว (ด้วยความคิด) ว่า อ. เรา เป็นผู้หิวแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ คิดแล้ว ว่า อ. ความไกลาหลใหญ่ ว่า อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งภัตร อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งแกง อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งกับุ ดังนี้ ย่อมมีในเรือนนี้ ในวัน ท. เหล่าอื่น, ในวันนี้ อ. ชน ท. ทั้งปวง มีเสียงออกแล้ว นอนแล้ว, อ. ชน ท. (ยังอาหาร) ให้เจริญแล้ว เพื่อเรา ผู้เดียวนั้นเที่ยว ; อ. เหตุนั้น อะไรหนอแล ดังนี้ ถามแล้ว ว่า อ. ชน ท. ผู้เหลือลง บริโภคแล้วหรือ ดังนี้ ฯ (อ. ชน ท. กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะพ่อ อ. ชน ท. ไม่บริโภคแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษนั้น ถามแล้ว) ว่า (อ. ชน ท. ไม่บริโภคแล้ว) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ (อ. ชน ท. กล่าวแล้ว) ว่า (อ. ชน ท.) ในเรือนนี้ ย่อมไม่หุง ซึ่งอาหารอันบุคคลพึงกินในเวลา เย็น ในวันเป็นที่รักษาซึ่งอุโบสถ ท. อ. ชน ท. ทั้งปวง เป็นผู้รักษา ซึ่งอุโบสถ ย่อมเป็น, อ. มหาเศรษฐี ยังทารก ท. แม้ผู้ดื่มซึ่งน้ำนม โดยปกติ โดยกำหนดมีในที่สุด ให้บ้วนแล้ว ซึ่งปาก ยังบุคคลให้ใส่ เข้าแล้ว ซึ่งของอันอร่อยสี่อย่าง ในปาก (ยังบุคคล) ในกระทำแล้ว (ซึ่งทารก ท. เหล่านั้น) ให้เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ ครั้นเมื่อประทับ อันบุคคลตามแล้วด้วยน้ำมันอันเจือด้วยของหอม ลูกโพลงอยู่ อ. เด็กเล็กและเด็กใหญ่ ท. ผู้ไปแล้วสู่ที่เป็นที่นอน ย่อมสาธยาย ซึ่งอาการสามสิบสอง ; แต่ ว่า เรา ท. ไม่กระทำแล้ว ซึ่งสติ

เพื่ออันบอก ซึ่งความเป็นแห่งวันเป็นที่รักษาซึ่งอุโบสถ แก่ท่าน; เพราะเหตุนั้น อ. ภัตร (อันเรา ท.) หุงแล้ว เพื่อท่านนั้นเที่ยว, อ. ท่าน จงบริโภค ซึ่งภัตรนั้นเถิด ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษนั้น) กล่าวแล้ว ว่า ถ้าว่า ในกาลนี้ อ. อัน (อันเรา) เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็น ย่อมควรใช้รั, แม้อ. เรา (เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ) พึงเป็น ดังนี้ ฯ (อ. ชน ท. กล่าวแล้ว) ว่า อ. เศรษฐี ย่อมรู้ ซึ่งเรื่องนี้ ดังนี้ ฯ (อ. บุรุษนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ถ้า อย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงถาม ซึ่งเศรษฐีนั้น ดังนี้ ฯ อ. ชน ท. เหล่านั้น ไปแล้ว ถามแล้ว ซึ่งเศรษฐี ฯ

อ. เศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. บุรุษนั้นไม่บริโภคแล้ว ในกาลนี้ บ้วนแล้ว ซึ่งปาก อธิษฐานอยู่ ซึ่งองค์แห่งอุโบสถ ท. จักได้ ซึ่งอุโบสถกรรมเข้าไปด้วยทั้งกึ่ง ดังนี้ ฯ อ. บุรุษนอกนี้ พังแล้ว ซึ่งค่านัน ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

โส กิร เอโก ทุกคตมมนุษย์สุโต หุตวา ภาตี ปริเยสนโต อนาถปิณฑิกสุส สนฺติเก ภาติกมฺม ลภิตฺวา ตํ นิสุสาย ชีวิตํ กปฺเปสิ.

อถกสมฺมึ อฺโปสททิวเส สมฺปตฺเต, อนาถปิณฑิกโก วิหารโต อาคนฺตฺวา ปุจฺฉิ “ตสฺส ภาติกสุส อชฺช อฺโปสททิวสฺมาโว เกนจิ กถิตฺติ.

“น กถิตฺติ สามีติ.

“เตนหิสฺส สายมาลํ ปจฺจาทิ. อถสุส ปตฺโตทณฺ ปจฺฉิสฺส.

โส ตํทิวสํ อรญฺเวย กมฺมํ กตฺวา สายํ อาคนฺตฺวา, ภาตฺเต วฑฺฒตฺวา ทินฺเน, “ฉาโตสมฺมิตฺติ สหสา อภฺยชิตฺวา “อญฺเวยสุ ทิวเสสุ อิมสมฺมึ เคเห ภาตฺตํ เทถ สฺปิ เทถ พฺยญฺชนํ เทธาติ มหาไกลาหลฺ หิติ, อชฺช สพฺเพ นิสุสทฺทา นิปฺชชีสุ, มยฺหเมเวกสุส อาหารํ วฑฺฒเยสุ: กิณฺณุ โข เอตนฺติ จินฺเตตฺวา ปุจฺฉิ “อวเสสา ภฺยชีสุติ. “น ภฺยชีสุ ตาตาติ. “กึ การณาติ. “อิมสมฺมึ เคเห อฺโปสททิวเสสุ สายมาลํ น ปจฺจนฺติ, สพฺเพ อฺโปสททิกา โหนฺติ, อนฺตมโส ถนฺปายิโนปิ ทารเก มุขํ วิชฺชาเลตฺวา จตฺมจฺจํ มุเข ปกฺขิปาเปตฺวา มหาเสฏฺฐิ อฺโปสททิกเก กาเรสิ, คนฺธเตลปฺปทีเป ชาลนฺเต, ชุทฺทกมฺหุลลกทารกา สยนคตา ทฺวตฺตีสาการํ สชฺชมายฺนฺติ; ตฺยหํ ปน อฺโปสททิวสฺมาวํ กเถตุํ สตี น กิริมาหา; ตสฺมา ตเวว ภาตฺตํ ปกฺกํ, ภฺยชฺชสุ นนฺติ. “สเจ อิทานิ อฺโปสททิกเก ภาวิตฺวํ วฏฺฏนฺติ, อหํปิ ภเวยฺยนฺติ อหา. “อิทํ เสฏฺฐิ ชานาตีติ. “เตนหิ นํ ปุจฺฉนฺตฺวา เต คนฺตฺวา เสฏฺฐิ ปุจฺฉิสฺส.

โส เอวมาห “อิทานิ อภฺยชิตฺวา มุขํ วิชฺชาเลตฺวา อฺโปสททิกานิ อธิภฺยชฺชนฺโต อฺปฺพตฺมฺโปสททิกมฺมํ ลภิสฺสตีติ. อิตโร ตํ สุตฺวา ตถา อกาลิ.

ในวันรุ่งขึ้น อ. เศรษฐี ท. ยังข้าวต้มและข้าวสวย ให้ถึงพร้อมแล้ว ยังบุคคลให้ปลูกลดแล้ว ซึ่งอาสนะ ท. รู้แล้วว่า อ. วันนี้ เป็นวันที่มา แห่งพระผู้เป็นเจ้าของเรา ท. (ยอมเป็น) ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ พาเอา ซึ่งดาบส ท. เหล่านั้น ไปแล้ว สุนิเวศน์ ยังดาบส ท. ให้นั่งแล้ว ได้ถวายแล้ว ซึ่งภิกษา ฯ

อ. ดาบส ท. เหล่านั้น ผู้มีกิจด้วยภักตรอันกระทำแล้ว กล่าวแล้วว่า ดูก่อนมหาเศรษฐี ท. อ. เรา ท. จักไป ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ปฏิญญา อันท่าน ท. รับแล้ว ต่อข้าพเจ้า ท. ตลอดเดือน ท. อันมีในฤดูฝน สี่เดือน มิใช่หรือ ? ; ในกาลนี้ อ. ท่าน ท. จะไป ในที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ได้ยินว่า ท. พระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว ในโลก, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว, อ. พระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว ; เพราะเหตุนี้ อ. เรา ท. จักไป สู่สำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี ท. ทราบแล้ว) ว่า ก็ อ. อันอันท่าน ท. นั้นเที่ยวไปสู่ สำนักของพระศาสดานั้น ย่อมควร หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. ดาบส ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ. การไป) แห่งชน ท. แม้เหล่าอื่น (อันพระศาสดา) ไม่ทรงห้ามแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี ท. กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. (ยังกาล) จงให้มาเถิด, แม้ อ. ข้าพเจ้า ท. กระทำแล้ว ซึ่งการตระเตรียม จะไป ดังนี้ ฯ

อ. ดาบส ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า ครั้นเมื่อท่าน ท. กระทำอยู่ ซึ่งการตระเตรียม อ. ความเย็นช้า จะมี แก่เรา ท., อ. เรา ท. จะไป ข้างหน้า, อ. ท่าน ท. พึงมา ข้างหลัง ดังนี้ ไปแล้ว ก่อนกว่า ฝ่าแล้ว ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชมเชยแล้ว ถวายบังคมแล้ว นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่ดาบส ท. เหล่านั้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา อ. ดาบส ท. ทั้งปวง บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ทูลขอแล้ว ซึ่งการบวช เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งบาตรแล้วจึงรอันสำเร็จแล้วด้วยฤทธิ เป็นราวกะว่า พระเถระผู้มีรอยแห่งกาลฝน ได้เป็นแล้ว ในลำดับแห่งพระดำรัส ว่า อ. ท่าน ท. เป็นภิกษุ (เป็น) จงมาเถิด ดังนี้ นนทเทียว ฯ

อ. เศรษฐี ท. สาม แม่เหล่านั้นแล ถือเอาแล้ว ซึ่งอุปกรรณ แห่งท่าน ท. มีวัตถุเป็นเครื่องปกปิดคือผ้าและเนยใสและน้ำมันและ น้ำอ้อยเป็นต้น ด้วยรอยแห่งเกวียน ท. ห้า ฯ ถึงแล้ว ซึ่งเมืองสาวัตถิ เข้าไปแล้ว สู่พระเชตวัน ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา พังแล้ว ซึ่งธรรมกถา

ปุณทิวเส เสฏฺฐิโน ยาคุภตฺติ สมฺปาเตตฺวา อาสนานิ ปรุญาเปตฺวา “อชฺช ใน อยุยานิ อาคมนทิวโสติ ฌตฺวา ปจฺจุคฺคมนิ กตฺวา เต อาทาย นิเวสนิ คนฺตฺวา นิสีทาเปตฺวา ภิกฺขุ อทฺสุ.

เต กตฺมาตฺตกิจฺจา “มหาเสฏฺฐิโน มยฺ คมิสฺสามาติ วทิสฺสุ.

“นनु ภาเนตฺ ตุมฺเหติ จตฺตาริ วสฺสิเก มาเส อมฺหากิ คหิตา ปฏิญฺญา; อิทานิ กุหิ คจฺจถาติ.

“โลเก กิร พุทฺโธ อุปฺปนฺโน, ธมฺโม อุปฺปนฺโน, สงฺโฆ อุปฺปนฺโน; ตสฺมา สตฺถุ สนฺติกิ คมิสฺสามาติ.

“กิ ปน ตสฺส สตฺถุ สนฺติกิ ตุมฺหากญฺเวยว คนฺตุ วมฺภูตฺติ.

“อญฺเวยสมฺปิ อวาริตฺ อวฺสุเสติ.

“เตนหิ ภาเนตฺ อาคเมถ, มยฺปิ ปริวจฺฉิ กตฺวา คจฺจมาติ.

“ตุมฺhesฺสุ ปริวจฺฉิ กโรเนตฺสฺ, อมฺหากิ ปปญฺโจ โหติ, มยฺ ปฺรโต คจฺจาม, ตุมฺเห ปจฺจโต อาคจฺเจยยาถาติ วตฺวา เต ปฺเรตฺริ คนฺตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธิ ทิสฺวา อภิตฺถวิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตุ นิสีทิสฺสุ.

อถ เนลฺลิสฺส ตฺถา อญฺปุพฺพิกถิ กเถตฺวา ธมฺมํ เทเสสิ.

เทศนาปริโยसानะ สพุเพ สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา “เอถ ภิกฺขโวติ วจนสมนฺนตฺรเมว อิทุทิมยปตฺตจิวรรธา วสฺสสตฺติกตฺเถรา วิย อหฺลฺสุ.

เตปิ โข ตโย เสฏฺฐิโน ปญฺจหิ ปญฺจหิ สกฺกฺสเตหิ วตฺถจฺจาทนสฺส ปิมฺภุณาณิตาทีนํ ทานุปรกฺกณานิ อาทาย สาวตฺถิ ปตฺวา เชตวนิ ปวิสิตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ธมฺมกถิ สุตฺวา

ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกถา
ถวายเป็นอยู่ ซึ่งทาน (สิ้นกาล มีกึ่งแห่งเดือนเป็นประมาณ อยู่แล้ว
ในสำนัก ของพระศาสดา ทูลวิงวอนแล้ว ซึ่งพระศาสดา เพื่อประโยชน์
แก่การเสด็จไปสู่เมืองโกสัมพี, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ดูก่อนคนคบดี ท.
อ. ตถาคต ท. ย่อมยินดียิ่ง ในเรือนอันว่างแล ดังนี้ อันพระศาสดา
ผู้เมื่อประทาน ซึ่งปฏิญญา ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้
เจริญ (อ. เรืองนันท) (อันข้าพระองค์ ?) รู้ทั่วแล้ว, อ. อันอันพระองค์ ท.
เสด็จมา ด้วยข่าวสาสน์อันอันข้าพระองค์ ท. ส่งไปแล้ว ย่อมควร ดังนี้
ไปแล้ว ผู้เมืองโกสัมพี ยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งมหาวิหาร ท. สาม คือ
อ. เศรษฐีชื่อว่าโสมกะ ยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งอารามชื่อว่าโสมิตะ
อ. เศรษฐีชื่อว่ากุกกุฏะ (ยังบุคคลให้กระทำแล้ว) ซึ่งอารามชื่อว่ากุกกุฏะ
อ. เศรษฐีชื่อว่าปาวาริกะ (ยังบุคคลให้กระทำแล้ว) ซึ่งอารามชื่อว่า
ปาวาริกะ ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ เพื่อประโยชน์แก่การเสด็จมา
แห่งพระศาสดา ฯ

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ ของเศรษฐี ท. เหล่านั้น
ได้เสด็จไปแล้ว ในที่นั้น ฯ

อ. เศรษฐี ท. เหล่านั้น ต้อนรับแล้ว ทูลยังพระศาสดา ให้เสด็จ
เข้าไปแล้ว ในวิหาร มอญถวายแล้ว สามครั้ง (ด้วยคำ) ว่า อ. ข้าพระองค์
ย่อมถวายเป็น ซึ่งวิหารนี้ แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
ผู้มาแล้วจากทิศ ๔ ดังนี้ ย่อมปฏิบัติ ตามวาระ ฯ

อ. พระศาสดา ย่อมประทับอยู่ในวิหารหนึ่ง ๆ ทุก ๆ วัน, (อ. พระศาสดา)
เป็นผู้ประทับอยู่แล้ว ในวิหาร ของเศรษฐีใด ย่อมเป็น, อ. พระศาสดา
ย่อมเสด็จเที่ยวไป เพื่อบิณฑชะ ณ ประตู่แห่งเรือน ของเศรษฐีนั้น
นั้นเพียง ฯ

ก. นายมาลาการ ชื่อว่าสุมนะ ผู้เป็นอุปัฏฐาก ของเศรษฐี ท. สาม
เหล่านั้น ได้มีแล้ว ฯ

อ. นายมาลาการนั้น กล่าวแล้ว อย่างนี้ กะเศรษฐี ท. เหล่านั้น ว่า
อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะ แก่ท่าน ท. ตลอดกาลนาน (ย่อมเป็น),
อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้ใคร่เพื่ออันยังพระศาสดาให้เสวย ย่อมเป็น ;
อ. ท่าน ท. ขอจงให้ ซึ่งพระศาสดา แก่ข้าพเจ้า ตลอดวันหนึ่ง ดังนี้ ฯ

(อ. เศรษฐี ท. กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะพนาย ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน
(ยังพระศาสดา) จงให้เสวย ในวันพรุ่งเกิด ดังนี้ ฯ

อ. นายมาลาการนั้น (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่นาย อ. ดีละ ดังนี้
ทูลนิมนต์แล้ว ซึ่งพระศาสดา จัดแจงแล้ว ซึ่งสักการะ ฯ

ในกาลนั้น อ. พระราชา ย่อมพระราชทาน ซึ่งกหาณะ ท. แปร
อันเป็นค่าแห่งดอกไม้ แก่พระนางสามาวดี ทุก ๆ วัน ฯ

อ. ทาสี ของพระนางสามาวดีนั้น ชื่อว่าชุชุตตรา ไปแล้ว ผู้สำนัก
ของนายมาลาการชื่อว่าสุมนะ ย่อมรับ ซึ่งดอกไม้ ท. เนื่องนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. นายมาลาการ กล่าวแล้ว กะทาสีนั้น ผู้มาแล้ว ในวันนั้น ว่า
อ. พระศาสดา อันข้าพเจ้า นิมนต์แล้ว, ในวันนี้ อ. ข้าพเจ้า จักบูชา
ซึ่งพระศาสดา ด้วยดอกไม้อันเลิศ ท. ; อ. ท่าน จงหยุด ก่อน, อ. ท่าน
เป็นหญิงสหาย ในการเลี้ยงดู เป็นฟังแล้ว ซึ่งธรรม รับแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท.
อันเหลือลง จักไป ดังนี้ ฯ

กถาปริโยสานะ โสดาปัตติผล ปฏิญจาย
อชุตมาสมตต์ ทานํ ททมานา สตฺถุ สนฺติเก
วสิตฺวา โสมุพีคฺคมนตรีถาย สตฺถารํ ยาจิตฺวา,
สตฺถารา ปฏิญฺจํ ททฺเตน “สุญฺญาคาเร ไช
คหปตโย ตถาคตอภิมรณฺตฺติ วุตฺเต, “อญฺญาตํ
ภนฺเต, อมฺเหติ ปหิตสสเนนาคนฺตุ วฏฺฐตฺติ วุตฺวา
โสมมุพี คนฺตฺวา โสมกฺเสฏฺฐี โสมิตารามํ
กุกฺกุฏเสฏฺฐี กุกฺกุฏารามํ ปาวาริกเสฏฺฐี
ปาวาริการามนฺติ ตโย มหาวิหารเ กเรตฺวา
สตฺถุ อคฺคมนตรีถาย สาสนํ ปหิณฺสู.

สตฺถา เตสํ สาสนํ สตฺถา ตตฺถ อคฺมาสิ.

เต ปจฺจุคนฺตฺวา สตฺถารํ วิหารเ ปเวเสตฺวา
“อิมํ วิหารํ จาตุทฺทิสสฺส พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุ
สงฺฆสฺส เทมิติ ติกฺขตฺตุํ นิยฺยาเทตฺวา วาเรน วาเรน
ปฏฺิขคฺคนฺติ.

สตฺถา เทวสิกํ เอเกกฺสมิ วิหารเ วสตี, ยสฺส
วิหารเ วุตฺโต โหตี, ตสฺเสว ชรฺทฺวาเร ปิณฺฑทฺยาจรตี.

เตสํ ปน ตินฺถนํ เสฏฺฐินํ อฺุปฺภาจโก สุมฺโน นาม
มาลาการเ อโหสิ.

โส เต เสฏฺฐิโน เอวมหา “อหํ ตุมฺหากํ
ทีชเรตฺตุํ อฺุปการโก, สตฺถารํ โภเชตฺตุกาโมเมหิ;
มยฺหํ เอกทิวสํ สตฺถารํ เทถาตี .

“เตนหิ ภเณ เสว โภเชตีตี.

“สาธุ สามิติ โส สตฺถารํ นิมนฺเตตฺวา สกฺกาเร
ปฏฺิยาเทสิ.

ตทา ราชา สามาวตฺติยา เทวสิกํ ปุเปมฺมุเล อญฺจ
กหาปเณ เทตี.

ตสฺสา ชุชุตฺตรา นาม ทาสี สุมฺนมาลาการสฺส
สนฺติกํ คนฺตฺวา นิพฺพุตํ ปุเปมานิ คนฺหาตี.

อถ นํ ตสฺมิ ทิวเส อาคตํ มาลาการเ อหา
“มยา สตฺถา นิมนฺตีตี, อชฺช อคฺคปฺุเมหิ สตฺถารํ
ปุเชสฺสามิ; ติฏฺฐ ตาว ตฺวํ, ปริเวสนาย สหายิกา
หุตฺวา ธมฺมํ สตฺถา อวเสธานี ปุเปมานิ คเหตฺวา
คมิสฺสตีตี.

อ. ทาสีนั้น (ยังคำ) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ให้อยู่ทับแล้ว อ. นายสมณะ อังคาสแล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข ได้รับแล้ว ซึ่งบาตร เพื่อประโยชน์แก่การกระทำซึ่งการอนุโมทนา ฯ

อ. พระศาสดา ทรงเริ่มแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนาเป็นเครื่องอนุโมทนา ฯ

แม่ อ. นางชุชชุตตรา พังอยู่ ซึ่งธรรมกถา ของพระศาสดานั้น เทียบ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล ฯ อ. นางชุชชุตตรานั้น รับแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. สี เพื่อตน รับแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วยกหาปณะ ท. สี ย่อมไป ในวัน ท. เหล่าอื่น, ในวันนั้น อ. นางชุชชุตตรานั้น รับแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วยกหาปณะ ท. แม่แปด ไปแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระนางสามาวดี ตรัสแล้ว กะนางชุชชุตตรานั้น ว่า

แનેแม่ อ. ค่าแห่งดอกไม้อันคุณด้วยสอง อันพระราชา พระราชทาน แล้ว แก่เรา ท. หรือหนอแล ดังนี้ ฯ (อ. นางชุชชุตตรา ทูลแล้ว) ว่า

ข้าแต่พระแม่เจ้า (อ. ค่าแห่งดอกไม้ อันคุณด้วยสอง อันพระราชา พระราชทานแล้ว แก่เรา ท.) หามีได้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระนางสามาวดี ตรัสถามแล้ว ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ดอกไม้ ท. เป็นของมาก (ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. นางชุชชุตตรา ทูลแล้ว) ว่า ในวัน ท. เหล่าอื่น อ. หม่อมฉัน รับแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. สี เพื่อตน ย่อมนำมา ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วยกหาปณะ ท. สี ดังนี้ ฯ (อ. พระนางสามาวดี ตรัสถามแล้ว) ว่า

ในวันนี้ อ. เจ้า ย่อมไม่รับ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ (อ. นางชุชชุตตรา ทูลแล้ว) ว่า (ในวันนั้น อ. หม่อมฉัน ย่อมไม่รับ) เพราะความที่แห่งธรรม เป็นสภาพอันหม่อมฉันฟังแล้ว ซึ่งธรรมกถาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บรรลุแล้ว ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. พระนางสามาวดี) ไม่ทรงคุกคามแล้ว ซึ่งนางชุชชุตตรานั้น ว่า แเน่ทาสีผู้อันโทษประทุษร้ายแล้ว โวย

อ. เจ้า จงให้ ซึ่งกหาปณะอันอันเจ้ารับแล้ว ท. ตลอดกาล มีประมาณเท่านี้ แก่เรา ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่าแเน่แม่ อ. เจ้า แม่ยังเรา ท. จงให้เต็ม ซึ่งน้ำอมฤต อันอันเจ้าดื่มแล้ว ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า

ถ้าอย่างนั้น อ. พระองค์ ทรงยังหม่อมฉัน จงให้อาบเถิด ดังนี้ (อันนางชุชชุตตรา) ทูลแล้ว, ทรงยังนางชุชชุตตรา ให้อาบแล้ว ด้วยหม้ออันเต็มแล้วด้วยน้ำอันเจือปนด้วยของหอม ท. สิบหก (ทรงยังบุคคล) ให้ให้แล้ว ซึ่งผ้าสาฎกเนื้อเกลี้ยง ท. สอง ฯ

อ. นางชุชชุตตรานั้น นุ่งแล้ว ซึ่งผ้าสาฎกผืนหนึ่ง ห่มแล้ว ซึ่งผ้าสาฎกผืนหนึ่ง ยังบุคคลให้ปลาดแล้ว ซึ่งอาสนะ ยังบุคคล ให้นำมาแล้ว ซึ่งพัด อันหนึ่ง นุ่งแล้ว บนอาสนะ จับแล้ว ซึ่งพัดอันวิจิตร เรียกมาแล้ว ซึ่งร้อยแห่งมาตุคาม ท. ห้า แสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่หญิง ท. เหล่านั้น โดยทำนองแห่งธรรมอันอันพระศาสดาทรงแสดงแล้ว นั้นเทียว ฯ

อ. หญิง ท. เหล่านั้น แม่ทั้งปวง ฟังแล้ว ซึ่งธรรมกถา ของนาง ชุชชุตตรานั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล ฯ อ. หญิง ท. เหล่านั้น แม่ทั้งปวง ให้อาบแล้ว ซึ่งนางชุชชุตตรา กล่าวแล้วว่า แเน่แม่ อ. ท่าน อยากกระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันเศร้าหมองแล้ว จำเดิม แต่วันนี้, อ. ท่าน ตั้งอยู่แล้ว ในฐานะแห่งมารดาด้วย ในฐานะแห่งอาจารย์ด้วย ของข้าพเจ้า ท. ไปแล้ว สู้สำนัก ของพระศาสดา ฟังแล้ว ซึ่งธรรม อันอันพระศาสดาทรงแสดงแล้ว จงบอก แก่ข้าพเจ้า ท. ดังนี้ ฯ

สา “สาธิตี อธิวาเสสิ. สมโน พุทธรูปมุขิ ภิกขุสงฆ์ ปริวิสิตวา อนุโมทนภรณตถาย ปตฺตํ อคฺคเหสิ. สตุถา อนุโมทนธมฺมเทสนํ อารภิ. ชุชชุตตราปี สตุถุ ธมฺมกถํ สุณฺนตีเยว โสตา- ปตฺติผล เ ปตฺติภุจฺหิ. สา อญฺเญสุ ทิวเสสุ จตฺตาริ กหาปเณ อตฺตโน คเหตุวา จตฺติ ปุปฺพานิ คเหตุวา คจฺจติ, ตํทิวสํ อญฺจหิปี ปุปฺพานิ คเหตุวา คตา.

อถ นํ สามาวดี อาห “กิณฺฺนุ โข อมฺม อมฺหากํ รมฺภา ทฺวิคฺฉณํ ปุปฺพมฺมูลํ ทินฺนุนฺนติ. “โน อญฺเยติ.

“อถ กสมฺมา พหุณี ปุปฺพานีติ. “อญฺเญสุ ทิวเสสุ อหํ จตฺตาริ กหาปเณ อตฺตโน คเหตุวา จตฺติ ปุปฺพานิ ออาหารมีติ. “อชฺช กสมฺมา น คณฺหสีติ. “สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมกถํ สุตฺวา ธมฺมสฺส อธิคตฺตตฺตาติ.

อถ นํ “อเร พุทฺธทาสี เอตฺตํ กาลํ ตยา คหิตกหาปเณ เม เทหิตํ อตฺตชฺเชตฺวา “อมฺม ตยา ปิตํ อมตํ อมฺเหปี ปาเยหิตี วตฺวา, “เตนหิ มํ นหาเปหิตี วุตฺเต, โสฬสฺหิ คณฺโฆทกมฺภุหิ นหาเปตฺวา เทว มญฺจสาฎกเก ทาเปสิ.

สา เอกํ นิวาเสตฺวา เอกํ ปารุปีตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา เอกํ วิชฺณี ออาหารเปตฺวา อาสเน นิสีทิตฺวา จิตฺตวิชนี อาทาย ปญฺจ มาตุคามสฺตานิ อามนฺเตตฺวา ตาสํ สตุถารา เทสิตฺตนิยาเมเนว ธมฺมํ เทเสสิ.

ตสฺสา ธมฺมกถํ สุตฺวา ตา สพุพาปี โสตา- ปตฺติผล เ ปตฺติภุจฺหิสฺสุ. ตา สพุพาปี ชุชชุตฺตรํ วนฺทิตฺวา “อมฺม อชฺชโต ปญฺจาย ตฺวํ กิลฺกิฏกมฺมํ มา กริ, อมฺหากํ มาตฺตฺวา จ อจฺจริยฺวา จ จตฺวา สตุถุ สนฺตํ คณฺตฺวา สตุถารา เทสิตํ ธมฺมํ สุณฺนิตฺวา อมฺหากํ กเถหิตี วทิสฺสุ.

อ. นางชุชชุตตรานันท์ กระทำอยู่ อย่างนั้น เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งปฏิภนสาม เกิดแล้ว ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ๕

สา ตถา กโรหุเต อปรภาเค ติปิฏกธรา ชาตา.

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงตั้งไว้แล้ว ซึ่งนางชุชชุตตรานันท์ ในเขตทศคะ ว่า ดูก่อนมิทกษุทั้งหลาย ท., (อ. ขันธปัญจกะ) นี้ใด คือ อ. นางชุชชุตตรา, (อ. ขันธปัญจกะ) นั้น เป็นยอศ แห่งอุปาสิกาท. ผู้เป็นสาวิกา ของเรา ผู้เป็นธรรมกถิกา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อถ นั สตุถา “เอตทคัค กิกขเว มม สาวิกานั อุปาสิกานั ธมมกถิกานั ยทิทัง ชุชชุตตราติ เอตทคเค จเปสิ.

อ. หญิง ท. มีรอยห้าเป็นประมาณ แม่เหล่านั้นแล กล่าวแล้ว กะนางชุชชุตตรานันท์ อย่างนี้ ว่า แม่แม่ อ. ข้าพเจ้า ท. เป็นผู้ปรารธนา เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ย่อมเป็น, อ. ท่าน ขอจงแสดง ซึ่งพระศาสดานั้น แก่ข้าพเจ้า ท., อ. ข้าพเจ้า ท. จักบูชา ซึ่งพระศาสดานั้น (ด้วยวัตถุ ท.) มีของหอมและระเบียบเป็นต้น ดังนี้ ๕

ตาปี โข ปญจสตา อิติถิโย ตั เอวมาหังสุ “อมุม สตุถารั ปสฺสิตุกามมุห, ตั โน ทสฺเสหิ, คนุธมาลาทีหิ นั ปุเชตฺตสามาติ.

(อ. นางชุชชุตตรา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ท. ชื่อ อ. ราชตระกูล เป็นที่หนัก (ย่อมเป็น), (อันข้าพเจ้า) ไม่อาจ เพื่ออันพาเอาซึ่งท่าน ท. ไปในภายนอก ดังนี้ ๕

“อเยเย ราชกุลั นาม ภาริยั, ตุมเห คเหตุวา พหิ คนตุ น สกุกาติ.

(อ. หญิง ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า แม่แม่ อ. ท่าน ขอจงอย่า ยังข้าพเจ้า ท. ให้ฉิบหาย, อ. ท่าน ขอจงแสดงนั้นเทียว ซึ่งพระศาสดา แก่ข้าพเจ้า ท. ดังนี้ ๕

“อมุม มา โน นาเสหิ, ทสฺเสเหว อุมหากั สตุถารนฺติ.

(อ. นางชุชชุตตรา กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น, อ. อัน (อันท่าน ท.) อาจ เพื่ออันแลดู ด้วยของมีประมาณเท่าใด ย่อมเป็น, อ. ท่าน ท. กระทำแล้ว ซึ่งช่อง มีประมาณเท่านั้น ที่เฝ้า ท. แห่งห้องเป็นที่อยู่ ท. ของท่าน ท. ยังบุคคลให้นำมาแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท.) มีของหอมและระเบียบเป็นต้น ยืนแล้ว ในที่ ท. เหล่านั้น ๗ จงแลดูด้วยเทียว เหยียดออกแล้ว ซึ่งมีอ ท. จงถวายบังคมด้วย จงบูชาด้วย ซึ่งพระศาสดา ผู้เสด็จไปอยู่ สูประตู่ แห่งเรือน ของเศรษฐี ท. สาม ดังนี้ ๕

“เตนหิ ตุมหากั วสนคพฺพานั ภิตฺตีสุ, ยตฺตเกน โอลิเกตุ สกุกา โหติ, ตตฺตกั จิทุท กตฺวา คนุธมาลาทีหิ อหฺราเปตฺวา สตุถารั ตินฺนุณั เสฏฺฐิณั ชฺรทวารั คจฺจนฺตุ ตุมเห เตสุ เตสุ จาเนสุ จตฺวา โอลิเกถ เจว หตฺเต ปสาเรตฺวา วนฺทถ จ ปุเชถ จาติ.

อ. หญิง ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น แลดูแล้ว ซึ่งพระศาสดา ผู้เสด็จไปอยู่ด้วยนั้นเทียว ผู้เสด็จมาอยู่ด้วย ถวายบังคมแล้วด้วยนั้นเทียว บูชาแล้วด้วย ๕

ตา ตถา กตฺวา สตุถารั คจฺจนฺตฺตฺยเจว อาคจฺจนฺตฺตฺยเจว โอลิเกตฺวา วนฺทีสุ เจว ปุเชตฺตฺย จ.

ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง อ. พระนางมาคันทิยา เสด็จออกแล้ว จากพื้นแห่งปราสาทของพระองค์ ทรงเดินไปมาอยู่ เสด็จไปแล้ว สูที่เป็นที่อยู่ แห่งหญิง ท. เหล่านั้น ทรงเห็นแล้ว ซึ่งช่องในห้อง ท. ตรัสถามแล้วว่า อ. ช่องนี้ อะไร ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว สูพระนครนี้, อ. หม่อมฉัน ท. ยืนแล้ว ในที่นี้ ย่อมถวายบังคมด้วยนั้นเทียว ย่อมบูชาด้วย ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ อันหญิง ท. เหล่านั้น ผู้ไม่รู้ที่อยู่ ซึ่งความอาฆาต อันเป็นเครื่องผูก ในพระศาสดา แห่งพระนางมาคันทิยานั้น ทูลแล้ว ทรงดำริแล้วว่า อ. พระสมณะ ผู้โคดม ชื่อว่าเสด็จมาแล้ว สูพระนครนี้, อ. เรา จักรู้ ซึ่งกรรม อันอันเราพึงทำ แก่พระสมณะ ผู้โคดมนี้, ในกาลนี้ อ. หญิง ท. แม่เหล่านี้ เป็นอุปัฏฐายิกา ของพระสมณะ ผู้โคดมนี้ ย่อมเป็น อ. เรา จักรู้ซึ่งกรรม อันอัน เราพึงทำ แก่หญิง ท. แม่เหล่านี้ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชา ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. ความปรารธนาในภายนอก มีอยู่แก่หญิง ท. มีรอยห้าเป็นประมาณ ผู้เจือด้วยพระนางสามาวดี,

อถกทิวสั มาคนฺทิยา อตฺตโน ปาสาทตลโต นิทฺทมิตฺวา จงฺกมมานา ตาสั วสนนฺจฺจานั คนฺตฺวา คพฺเภสุ จิทุท ทิสฺวา “อิทัง กิณฺติ ปุจฺจิตฺวา, ตาหิ ตสฺสา สตุถริ พนฺธามาตึ อชานนฺตฺตีหิ “สตุถา อิมั นคริ อาคโต, มยึ เอตฺถ จตฺวา สตุถารั วนฺทาม เจว ปุเชม จาติ วุตฺเต, “อาคโต นาม อิมั นคริ สมโณ โคตโม, อิทานิสุส กตฺตพฺพั ชานิสฺสามิ, อิมานิ ตสฺส อุปฺภุจายิกา, อิมาสึปี กตฺตพฺพั ชานิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา คนฺตฺวา ระบุเณ อาริเจสิ “มหาราช สามาวตีมิสฺสกานั ปญฺจสฺตานั อิตฺถินั พหิทฺธา ปตฺตนา อตฺถิ,

อ. พระชนมชีพ ของพระองค์ จักไม่มี โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียบ
ดังนี้ ๔ อ. พระราชา ไม่ทรงเชื่อแล้ว (ด้วยทรงดำริ) ว่า
อ. หุญจิง ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งกรรมมีอย่างนี้เป็นรูป หามิได้
ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ อันพระนางมาคันทิยา) แม้กราบทูลแล้ว อีก
อ. พระราชา ไม่ทรงเชื่อแล้วนั้นเทียบ ๔

ครั้งนั้น อ.พระนางมาคันทิยา กราบทูลแล้ว ว่า ถ้าว่า
อ.พระองค์ ย่อมไม่ทรงเชื่อต่อหม่อมฉันไซ้ร้ ข้าแต่มหाराชเจ้า
อ.พระองค์ เสด็จไปแล้ว สู่ที่อันเป็นที่อยู่แห่งหุญจิง ท. เหล่านั้น
ขอจงทรงไคร่ครวญ ดังนี้ กะพระราชา นั้น ผู้-ครั้นเมื่อพระดำรัส
อันตน แม้กราบทูลแล้ว สิ้นสามครั้ง อย่างนี้ ไม่ทรงเชื่ออยู่ ๔

อ. พระราชา เสด็จไปแล้ว ทรงเห็นแล้ว ซึ่งช่องในหีบ ท.
ตรัสถามแล้ว ว่า อ.ช่องนี้ อะไร ดังนี้ ครั้นเมื่อเนื้อความนั้น
อันหุญจิง ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว ไม่กริ้วแล้วต่อหุญจิง ท.
เหล่านั้น ไม่ตรัสแล้ว ซึ่งพระดำรัส อะไร ๆ เทียบ ยังบุคคล
ให้ปิดแล้วซึ่งช่อง ท. ยังบุคคลให้ทำแล้ว ซึ่งช่อง อันเป็นที่ตีมกีน
ซึ่งลมอันมีช่องอันเล็ก ท. ในห้องทั้งปวง ท. ๔ ได้ยินว่า อ. หน้าต่าง
มีช่องอันเล็ก ท. เกิดขึ้นแล้ว ในกาลนั้น ๔

อ.พระนางมาคันทิยา ไม่ทรงอาจแล้ว เพื่ออันทรงกระทำ
ซึ่งกรรมอะไร ๆ แก่หุญจิง ท. เหล่านั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. เราจักกระทำ
(ซึ่งกรรม) อันอันเราพึงกระทำ แก่พระสมณะผู้โคดมมันนเทียบ ดังนี้
ประทานแล้ว ซึ่งสินจ้าง แก่ชน ท. ผู้อยู่ในเมือง (ตรัสแล้ว) ว่า
(อ. ท่าน ท.) กับ ด้วยประชุมแห่งบุรุษผู้เป็นทาสและกรรมกร ท.
ดำแล้ว บริภาษแล้ว ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม ผู้เสด็จเข้าไปสู่ภายใน
แห่งพระนครแล้วเสด็จเที่ยวไปอยู่ (ยังพระสมณะผู้โคดม) จงให้
เสด็จหนีไปเถิด ดังนี้ ๔

อ. ชน ท. ผู้มีความเห็นผิด ผู้ไม่เลื่อมใสแล้ว ในวัตนะ ท. สาม
ติดตามแล้ว ซึ่งพระศาสดา ผู้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งพระนคร
ย่อมด่า ย่อมบริภาษ ด้วยวัตถุเป็นเครื่องด่า ท. สิบ ว่า อ. เจ้า
เป็นโจร ย่อมเป็น อ.เจ้า เป็นพาล ย่อมเป็น อ. เจ้า เป็นผู้หลงแล้ว
ย่อมเป็น อ. เจ้า เป็นอูฐ ย่อมเป็น อ. เจ้า เป็นโค ย่อมเป็น
อ. เจ้า เป็นลา ย่อมเป็น อ. เจ้า เป็นสัตว์ผู้เกิดแล้วในนรก
ย่อมเป็น อ. เจ้า เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ย่อมเป็น, อ. สุนัขของเจ้า
ย่อมไม่มี, อ. ทุกคืนนั้นเทียบ อันเจ้า พึงหวังเฉพาะ ดังนี้ ๔

อ. พระอานนท์ ผู้มีอายุ พังแล้ว ซึ่งคำนั้น ได้กราบทูลแล้ว
ซึ่งคำนั้นกะพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ชน ท.
ผู้อยู่ในเมืองเหล่านี้ ย่อมด่า ย่อมบริภาษ ซึ่งเรา ท., อ. เรา ท. จะไป
ในที่อื่นจากที่นี่ ดังนี้ ๔ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า
ดูก่อนอานนท์ (อ. เรา ท. จะไป) ในที่ไหน ดังนี้ ๔ (อ. พระอานนท์
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. เรา ท. จะไป) สู่เมืองอื่น
ดังนี้ ๔ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนอานนท์ ครั้นเมื่อ
มนุษย์ ท. ในเมืองนั้น ด่าอยู่ อ. เรา ท. จักไป ในที่ไหน อีก ดังนี้ ๔
(อ. พระอานนท์ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. เรา ท.
จะไป) สู่เมืองอื่น จากเมืองแม้นั้น ดังนี้ ๔

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ครั้นเมื่อมนุษย์ ท.
ในเมืองนั้น ด่าอยู่ อ. เรา ท. จักไป ในที่ไหน ดังนี้ ๔ (อ. พระอานนท์
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. เรา ท. จะไป) สู่เมืองอื่น
จากเมืองนั้น ดังนี้ ๔

กติปาเหเนว เต ชีวิตं น ภวิสสตีติ. ราชาน “น
ตา เอวรูปิ ภวิสสตีติ น สหุทธิ, ปุณ วุตเตปิ, น
สหุทธิเยว.

ถน น, เอว ติกขตุตุ วุตเตปิ, อสหุทนต์ “สเจ
เม น สหุทธิ, ตาสั วสนญจัน คนตุวา อุปธาเรหิ
มหाराชาติ อาห.

ราชาน คนตุวา คพเสสุ ฉิทุ ทิสฺวา “อิท กิณฺติ
ปุจฺจิตฺวา, ตสฺมี อตุเถ อาโรจิต, ตาสั อุกฺขมิตฺวา
กิณฺจि อวตุวา ฉิทฺวานิ ปิทฺทาเปตุวา สหุทคพเสสุ
ขุทฺทจฺฉิทฺทวตฺพานานิ กาลสิ. ขุทฺทจฺฉิทฺทวต-
พานานิ กิร ตสฺมี กาล อุปฺปนฺนานิ.

มาคนฺทิยา ตาสั กิณฺจि กาคู อสกุณฺติวา
“สมณฺสฺส โคตมฺสฺสเว กตฺตพฺพํ ภวิสฺสามีติ
นาครานํ ลญฺจํ ทตุวา “สมณํ โคตมํ อนฺุตฺตนคฺรึ
ปวิสิตุวา จรฺนุตํ ทาสกมฺมกรปฺริเสหิ สหุทธิ
อกฺโกสิตุวา ปฺริภาสิตุวา ปลาเปถาติ.

มิจฺฉาทิภฺจิกกา ติสฺสุ รัตนฺสฺสุ อุปฺปสนฺนา
อนฺุตฺตนคฺรึ ปวิญฺจํ สตุถารํ อนฺุพฺนฺธิตุวา “โจโรสิ
พาโลสิ มุพฺโหสิ โอบุโจสิ โคโณสิ คทฺโรสิ
เนรยิโกสิ ตฺริจฺฉานคฺโตสิ, นตฺถิ ตฺยหํ สุกฺติ,
ทฺคฺคฺติเยว ตฺยหํ ปาฏิกฺขชาติ ทสฺหิ อุกฺโกสฺวตฺถุหิ
อกฺโกสนฺติ ปฺริภาสนฺติ.

ตํ สุตฺวา อายสฺมา อานนฺุโท สตุถารํ เอตทโวจ
“ภนฺุเต อิมเ นาคฺรา อมฺุเห อุกฺโกสนฺติ ปฺริภาสนฺติ,
อิโต อญฺุตฺต คจฺฉามาติ. “กุหิ อานนฺุทาติ.
“อญฺุถํ นคฺรึ ภนฺุเตติ. “ตตฺถ มนฺุสฺเสสุ
อกฺโกสนฺเตสุ, ปุณ กตฺถ คมิสฺสาม อานนฺุทาติ.
“ตโตปิ อญฺุถํ นคฺรึ ภนฺุเตติ.

“ตตฺถ มนฺุสฺเสสุ อุกฺโกสนฺเตสุ, กุหิ คมิสฺสามาติ.
“ตโต อญฺุถํ นคฺรึ ภนฺุเตติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนอานนท์ อ. อันกระทำ อย่างนี้ ย่อมไม่ควร; อ. อธิกรณ์ เกิดขึ้นแล้ว ในที่ใด, ครั้นเมื่ออธิกรณ์นั้น เข้าไปสงวนพิเศษแล้ว ในที่นั้นนั่นเทียว อ. อันไป ในที่อื่น ย่อมควร; ดูก่อนอานนท์ ก็ อ. ชน ท. เหล่านั้นเหล่านั้นเหล่าไหน ย่อมดำ ดังนี้ ฯ (อ. พระอานนท์ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ชน ท. ทั้งปวง เข้าไปถือเอา ซึ่งทาสและกรรมกร ท. ย่อมดำ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนอานนท์ อ. เรา เป็นผู้เช่นกับด้วย ช้างตัวข้ำมลงแล้ว สู้งคราม (ยอมเป็น), เหมือนอย่างว่า อ. อันอดกลั้น ซึ่งลูกศร ท. อันมาแล้ว จากทิศ ท. สี่ เป็นภาระ ของช้างตัวข้ำมลงแล้ว สู้งคราม (ยอมเป็น) (ฉันใด), ชื่อ อ. อันอดกลั้น ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันอันชน ท. ผู้มีศีลอันโทษประทุษร้ายแล้ว มาก กล่าวแล้ว ท. เป็นภาระ ของเรา (ยอมเป็น) ฉันนั้นนั่นเทียว ดังนี้ เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม ปวารณ ซึ่งพระองค์ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. สาม ในนาควรรคว่า

อ. เรา จักอดกลั้น ซึ่งคำอันบุคคลพึงกล่าวล่วงเกิน เพียงดัง
อ. ช้างตัวประเสริฐ (อดกลั้นอยู่) ซึ่งลูกศร อันตกแล้ว จากแล่ง
ในสงคราม, เพราะว้อ. ชนมากเป็นผู้มีศีลอันโทษประทุษร้ายแล้ว
(ยอมเป็น) ฯ อ. ชน ท. ย่อมนำไป ซึ่งพาหนะ อันบุคคลฝึกแล้ว
สู่ที่ประชุม, อ. พระราชา ย่อมเสด็จขึ้นเฉพาะ สู่พาหนะอันบุคคล
ฝึกแล้ว อ. บุคคลใด ย่อมอดกลั้น ซึ่งคำอันบุคคลพึง-
กล่าวล่วงเกิน, อ. บุคคลนั้น ผู้ฝึกแล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด
ในมนุษย์ ท. (ยอมเป็น), อ. ม้าอัสตร ท. ด้วย อ. ม้าสินธพ ท.
ตัวอาชาไนยด้วย อ. ช้างใหญ่ ท. ชนิดกุกุชรรด้วย
ตัวอันบุคคลฝึกแล้ว เป็นสัตว์ประเสริฐ (ยอมเป็น), อ. บุคคล
ผู้มีตนอันฝึกแล้ว เป็นผู้ประเสริฐ กว่าพาหนะมีม้าอัสตรเป็นต้น
นั้น (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. ธรรมกถา เป็นกถาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว
แก้มหาชนผู้ถึงพร้อมแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ครั้นทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรมอย่างนี้ (ตรัสแล้ว) ว่า
ดูก่อนอานนท์ อ. เธอ อยู่อาศัยแล้ว, อ. ชน ท. เหล่านั้น จักดำ (สินกาล)
มีวันเจ็ดเป็นประมาณนั่นเทียว, อ. ชน ท. เหล่านั้น เป็นผู้จักเป็น
ในวัน ที่แปด ; เพราะว้อ อ. อธิกรณ์ อันเกิดขึ้นแล้ว แก่พระพุทธเจ้า ท.
ยอมไม่ไป ยิ่ง กว่าวันเจ็ด ดังนี้ ฯ

อ. พระนางมาคันทिया ทรงยังมหาชนให้ดำแล้ว ซึ่งพระศาสดา
ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันทรงยังพระศาสดา ให้เสด็จหนีไป ทรงดำริแล้ว ว่า
อ. เรา จักกระทำ อย่างไหนขอแล ดังนี้ (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. หลิง ท.
เหล่านี้ เป็นหญิงผู้มีความอุปถัมภ์ซึ่งพระสมณะผู้โคดมนั้นเป็นแล้ว
(ยอมเป็น), อ. เรา จักกระทำ ซึ่งความฉิบหาย แก่หญิง ท. เหล่านั้น ดังนี้
ทรงกระทำอยู่ ซึ่งการบำรุง ในที่เป็นที่เสวยซึ่งนำจันท์ ของพระราชา
ในวันหนึ่ง ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน แก่อา (มีอันให้รู้) ว่า ได้ยินว่า
อ. ความต้องการ ด้วยไก่ ท. แห่งฉัน (มีอยู่),

“อานนุท น เหว กาคู วฏฏติ; ยตุถ อธิกรณ
อุปปนุณ, ตตุเถว ตสุมี วุสนเต, อญญตุถ คนตุ
วฏฏติ; เก ปน เต อานนุท อุกโกสนุตติ. “ภนุเต
ทาสกมมกร อุปาทาย สพุเพ อุกโกสนุตติ.

“อหิ อานนุท สงคาม โอตินุณหตุติโส,
สงคาม โอตินุณหตุติโน หิ จตุหิ ทิสาหิ อาคเต
สเร สหิตุ ภาโร, ตเถว พนุหิ ทุสุสิเลหิ กถิตถาน
สหน นาม มยหิ ภาโรติ วตุวา อตุทาน อารพ
ธมฺมิ เทเสนุโต อิมานาควคฺเค ติสุโส คากา อภาสิ

“อหิ นาโคว สงคาม จาปาโต ปติตฺ สริ
อติวากุยฺ ติติกุขิสฺ, ทุสุสิโล หิ พุชฺชโน.
ทนต์ นยฺนติ สมิตฺ, ทนต์ ราชากิริหติ,
ทนต์ เสฏฺโฆ มนุสฺเสสุ, โยติวากุยฺ ติติกุขติ.
วรมสฺสตรา ทนต์, อาชานียา จ สินฺธวา
กุกุชรา จ มหานาคา, อตุตทนต์ ตโต วรนต์.

ธมฺมกถา สมฺปตฺตมหาชนสฺส สาทฎิกกา อโหสิ.

เอว ธมฺมิ เทเสตุวา “มา จินฺตยิตฺถ อานนุท,
เอเต สตุตฺตาทมตฺตเมว อุกโกสิสฺสนฺติ, อญฺจเม ทิวเส
ตุณฺหิ ภวิสฺสนฺติ; พุทฺธานํ หิ อุปปนุณ อธิกรณ
สตุตฺตาทโต อุตฺตริ น คจฺจตฺติ.

มาคนุทिया สตุถาริ อุกโกสาเปตุวา ปลาเปตุ
อสุกโกนุติ “กินฺนุ โข กิริสฺสามิติ จินฺตเตตุวา “อิม
เอตสฺส อุปตฺตมฏฏตา, เอตาสํ พุยสนํ กิริสฺสามิติ
เอกทิวสํ ญญเ อสุปาณญฺจานเ อฏฏจานํ กโรนฺติ
จูปิตฺ สาสนํ ปหิณิ “อตุเถ เม กิริ กุกุญฺหิ,

อ. อา ถือเอา ซึ่งไต่ตัวตายแล้ว ท. แปรตัว ซึ่งไต่ตัวเป็นไปกับ ด้วยความเป็นอยู่ ท. แปรตัว จงมา, ก็แล อ. อา ครั้นมาแล้ว ยืนแล้ว บนที่สวดแห่งบันได บอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้มาแล้ว, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า อ. อา จงเข้าไป ดั่งนี้ (อันพระราชา) แม่ตรัสแล้ว, ไม่เข้าไปแล้ว จงส่งไป ซึ่งไต่ตัวเป็นไปกับด้วยความเป็นอยู่ ท. แปรตัว ก่อน จงส่งไป ซึ่งไต่ ท. เหล่านอกนี้ ในภายหลัง ดั่งนี้ (เป็นเหตุ), อนึ่ง อ. พระนางมาคันทิยา ได้ประทานแล้ว ซึ่งสินจ้าง แก่จุฬาราช (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. เจ้า ฟังกระทำ ซึ่งคำ ของเรา ดั่งนี้ ๕

อ. นายมาคันทิยะ มาแล้ว ยังบุคคลให้กราบทูลแล้ว แก่พระราชา, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า อ. อา จงเข้าไป ดั่งนี้ (อันพระราชา) ตรัสแล้ว, กล่าวแล้วว่า อ. เรา จักไม่เข้าไป สู่ภาคพื้นเป็นที่มาเสวย ของพระราชา ดั่งนี้ ๕

อ. พระนางมาคันทิยา นอกนี้ ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งจุฬาราช (ด้วยพระดำรัส) ว่า แน่ะพ่อ อ. เจ้า จงไป สู่สำนัก ของอา ของเรา ดั่งนี้ ๕

อ. จุฬาราช นั้น ไปแล้ว นำมาแล้ว ซึ่งไต่ตัวเป็นไปกับด้วยความ เป็นอยู่ ท. แปรตัว อัน อันนายมาคันทิยะ นั้น ให้แล้ว กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. เครื่องบรรณาการ อันปุโรหิต ส่งมาแล้ว ดั่งนี้ ๕

อ. พระราชา ตรัสแล้ว ว่า อ. เกงอ่อม อันเจริญหนอ เกิดขึ้นแล้ว แก่เรา ท., อ. ไครหนอแล ฟังแกง ดั่งนี้ ๕

อ. พระนางมาคันทิยา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. หญิง ท. มีรอยทำเป็นประมาธ มีพระนางสามาดีเป็นประมุข มีการงานออกแล้ว ย่อมเที่ยวไป, อ. พระองค์ ขอจงทรงส่งไป แก่หญิง ท. เหล่านั้น, อ. หญิง ท. เหล่านั้น แกงแล้ว จักนำมา ดั่งนี้ ๕

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. เจ้า จงไป ให้แล้ว แก่หญิง ท. เหล่านั้น, ได้ยินว่า อ. หญิง ท. เหล่านั้น ไม่ให้แล้ว ในมือ ของบุคคลอื่น ยังไต่ ท. ให้ตายแล้ว เองนั้นเที่ยว จงแกง ดั่งนี้ ๕

อ. จุฬาราช (รับพร้อมแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ดีละ ดั่งนี้ ไปแล้ว กล่าวแล้ว อย่างนั้น ผู้อันหญิง ท. เหล่านั้น คัดค้านแล้ว ว่า อ. เรา ท. ย่อมไม่กระทำ ซึ่งปาณาติบาต ดั่งนี้ มาแล้ว กราบทูลแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น แก่พระราชา ๕

อ. พระนางมาคันทิยา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า (อ. กรรมนั้น) อันพระองค์ ทรงเห็นแล้ว หรือ ?, ในกาลนี้ อ. พระองค์ จักทรงทราบ ซึ่งการกระทำ หรือ หรือว่า ซึ่งการไม่กระทำ ซึ่งปาณาติบาต แห่งหญิง ท. เหล่านั้น, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระองค์ จงตรัส ว่า อ. หญิง ท. เหล่านั้น แกงแล้ว จงส่งไป แก่พระสมณะ ผู้โคดม ดั่งนี้ ดั่งนี้ ๕

อ. พระราชา ตรัสแล้ว อย่างนั้น ทรงส่งไปแล้ว ๕ อ. จุฬาราช นอกนี้ เป็นราวกะว่าถือเอาไปอยู่ เป็น ไปแล้ว ให้แล้ว ซึ่งไต่ ท. เหล่านั้น แก่ปุโรหิต รับแล้ว ซึ่งไต่ตัวตายแล้ว ท. นำไปแล้ว สู่สำนัก ของหญิง ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ. ท่าน ท. แกงแล้ว ซึ่งไต่ ท. เหล่านี้ จงส่งไป สู่สำนัก ของพระศาสดา ดั่งนี้ ๕ (อ. หญิง ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะนาย อ. ท่าน จงนำมาเถิด,

อภุช มตฤกษุณ อภุช สชีวกฤกษุณ คเหตุวา อาคจตุ, อาคนตุวา จ ปน โสปาณมตฤเก จตุวา อาคตภาวํ นิเวเทตวา, `ปวิสตฺติ วุตเตปิ, อปวิสตฺติวา ปจฺมํ อภุช สชีวกฤกษุณ ปหิณฺตุ, ปจฺจวา อิตเรติ, จุฬุปฺปฏฺจจากฺสูส จ “มม วจฺนํ กเรยฺยาสีตี ลลฺลจฺจ อทาสี.

มาคนุทียอ อาคนตุวา ฤฎโณ นิเวทาเปตฺวา, “ปวิสตฺติ วุตเต, “ฤฎโณ อาปानญฺมี น ปวิสตฺติสสามีตี อาห.

อิตฺรา จุฬุปฺปฏฺจกํ ปหิณฺติ “คจฺจ ตาต มม จุฬุปิตฺตุ สนฺตฺติกนฺตี.

โส คนฺตุวา เตน ทินฺเน อภุช สชีวกฤกษุณ อาเนตฺวา “เทว ปุโรหิตฺเตน ปณฺณากาโร ปหิโตตี อาห.

ราชา “ภทฺทโก วต โน อุตฺตริภฺงโค อฺปฺปนฺโน, โโก นฺุ โข ปเจยฺยาตี อาห.

มาคนุทียา “มหाराช สามาเวตีปฺมุขา ปญฺจสตา อิตฺติโย นิฏฺกมฺมา วิจฺรฺนตี, ตาสํ เปเสหิ, ตา ปจิตฺวา อาหริสฺสนฺตฺตี อาห.

ราชา “คจฺจ ตาสํ ทตฺวา, อญฺญสฺส กิร หตฺเต อทตฺวา สยเมว มาเรตฺวา ปจฺนตฺติ เปเสสิ.

จุฬุปฺปฏฺจกโก “สาธฺว เทวตี คนฺตุวา ตถา วตฺวา ตาหิ “มยํ ปาณาตีปาตํ น กโรมาตี ปฏฺิกฺขิตฺโต อาคนตุวา ตมตฺถํ ฤฎโณ อาโรเจสิ.

มาคนุทียา “ทิฏฺฐํ เต มหाराช, อิทานิ ตาสํ ปาณาตีปาตสฺส กรณํ วา อกรณํ วา ชานิสฺสสฺสี, `สมณฺสสฺส โคตมสฺส ปจิตฺวา เปเสนฺตฺติ วเทหิ เทวตี อาห.

ราชา ตถา วตฺวา เปเสสิ. อิตโร คเหตุวา คจฺจนฺโต วิย หุตฺวา คนฺตุวา เต ฤกษุณ ปุโรหิตสฺส ทตฺวา มตฤกษุณ คเหตุวา ตาสํ สนฺตฺติกํ เนตฺวา “อิมํ กิร ฤกษุณ ปจิตฺวา สตฺถุ สนฺตฺติกํ ปหิณฺถาตี อาห. “อาหฺร สามิ,

ชื่อ อ. การแกงนี้ เป็นกิจ ของเรา ท. (ยอมเป็น) ดังนี้ ต้อนรับแล้ว
ถือเอาแล้ว ฯ

อ. จูฬปฏิฐากนั้น มาแล้ว สู่สำนัก ของพระราชา ผู้อันพระราชา
ตรัสถามแล้วว่า แน่ะพ่อ อ. อะไร ดังนี้ กราบทูลแล้ว ว่า (ครั้นเมื่อคำ) ว่า
อ. ท่าน ท. แกงแล้ว จงส่งไป แก่พระสมณะ ผู้โคดม ดังนี้ เป็นคำ
สักว่าอันข้าพระองค์กล่าวแล้ว นั้นเทียว (มีอยู่) อ. หญิง ท. เหล่านั้น
มาแล้ว สู่หนทางตอบ ถือเอาแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระมหाराชเจ้า
อ. พระองค์ จงทอดพระเนตรเถิด, อ. หญิง ท. เหล่านั้น ย่อมกระทำ
(แก่ชนท.) ผู้เช่นกับด้วยพระองค์ให้มีได้ ; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ความปรารถนา
ในภายนอก มีอยู่ แก่หญิง ท. เหล่านั้น ดังนี้ (อันหม่อมฉัน) กราบทูลแล้ว,
อ. พระองค์ ย่อมไม่ทรงเชื่อ ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา แม้ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำนั้น ทรงยังคำนั้นให้อยู่ทับแล้ว
เป็นผู้ทรงนิ่งนั้นเทียว ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เรา จักกระทำ อย่างไร
หนอแล ดังนี้ ฯ

ก็ ในกาลนั้น อ. พระราชา ทรงยังวันเจ็ด ให้น้อมไปล่องวิเศษอยู่
โดยวาระ ๆ ณ พื้นแห่งปราสาท ของพระเทวี ท. เหล่านั้น แม้สาม คือ
ของพระนางสามาวดีด้วย ของพระนางवासุทิตตาด้วย ของพระนาง-
มาคันทิยาด้วย ฯ

ครั้งนั้น อ. พระนางมาคันทิยา ทรงทราบแล้ว ว่า อ. พระราชา
จักเสด็จไป สู่พื้นแห่งปราสาท ของพระนางสามาวดี ในวันรุ่งหรือ
หรือว่าในวันมะรืนนี้ ดังนี้ ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งชาวสาสน์ แก่อา (มีอันให้รู้) ว่า
ได้ยินว่า อ. ความต้องการ ด้วยยุงพิษ แห่งฉัน (มีอยู่), อ. อา ถอนขึ้นแล้ว
ซึ่งเชียว ท. จงส่งไป ซึ่งงูตัวหนึ่ง ดังนี้ ฯ

อ. อา นั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น ส่งไปแล้ว ฯ

อ. พระราชา ทรงถือเอา ซึ่งพิษอันยังข้างให้โค่นนั้นเทียว เสด็จไปอยู่
สู่ที่เป็นที่เสด็จไป ของพระองค์ ฯ

อ. ช่อง หนึ่ง มีอยู่ในวาง ของพิณนั้น ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา ทรงยังงู ให้เข้าไปแล้ว โดยช่องนั้น
ทรงปิดแล้ว ซึ่งช่อง ด้วยกลุ่มแห่งระเบียบ ฯ

อ. งู ได้มีแล้ว ในภายในแห่งพิณนั้นเทียว สิ้นวันสองและวันสาม ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา ทูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ
ในวันนี้ อ. พระองค์ จักเสด็จไป สู่ปราสาท ของมเหสีองค์ไหน ? ดังนี้
ในวันเป็นที่เสด็จไป แห่งพระราชา, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า (อ. เรา จักไป
สู่ปราสาท) ของสามาวดี ดังนี้ (อันพระราชา) ตรัสแล้ว, (กราบทูลแล้ว)
ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า ในวันนี้ อ. สุบิน อันไม่เป็นที่ยังใจให้เอิบอาบ
อันหม่อมฉัน เห็นแล้ว, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อันพระองค์) ไม่ทรงอาจ
เพื่ออันเสด็จไป ในที่นั้น ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา จะไปนั้นเทียว ดังนี้ ฯ

อิทนาม อมหากิ กิจจุนติ ปัจจุคนตุวา
คณหีสู.

โส รมุโณ สนุติกั อาคนตุวา “กั ตาตาติ
ปฏุโจ “สมณสุส โคตมสุส ปจิตฺวา เปเสถาติ
วุตตมตฺเตเวว, ปฏิมคคั อาคนตุวา คณหีสูติ
อาจิกฺขิ.

มาคณฺทียา “ปสฺส มหाराช, น ตา ตุมหาทิสานั
กโรนฺติ; พหิทฺธา ปตฺถนา ตาสั อตฺถิติ วุตเต, น
สทฺทหีสฺสิ อาห.

ราชา ตั สุตฺวาปิ อธิวาเสตุวา ตฺถุหิเยว
อโหสิ.

คณฺทียา “กิณฺนุ โข กิริสฺสามิตี จินฺเตสิ.

ตทา ปน ราชา “สามาวตฺติยา จ วาสุทิตฺตตาย จ
มาคณฺทียาย จาติ ติสฺสนุนิปี เอตาสั ปาสาทตฺเต
วาเรน วาเรน สตฺตาทัน วิตฺตินาเมติ.

อถ “เสว วา ปฺรเสว วา สามาวตฺติยา ปาสาทตฺลั
คมิสฺสตีติ ฅตฺวา มาคณฺทียา จุฬปิตฺุ สาสนั
ปฺหิณิ “อลคฺทฺเทน กิร เม อตฺถิ, ทาจา อฺทฺทริตุวา
เอกั สปฺปิ เปเสตุติ.

โส ตถา กตฺวา เปเสสิ.

ราชา อตฺตโน คมนฺญฺจานัน หตฺถิกนฺตุวีณั
อาทายเวว คจฺจติ.

ตฺถุสา ปุคฺชเว เอกั จิทฺทุ อตฺถิ.

มาคณฺทียา เตน จิทฺเทน สปฺปิ ปเวเสตุวา
จิทฺทุ มาลาคุเลน ฅเกสิ.

สปฺปิ ทฺวีหตีหิ อนุโตวีณายเมว อโหสิ.

มาคณฺทียา รมุโณ คมนทิวเส “อชฺช กตฺริสฺสา
ปาสาทั คมิสฺสสิ เทวาติ ปุจฺจิตฺวา, “สามาวตฺติยาติ
วุตเต, “อชฺช มยา มหाराช อมฺนาไป สฺปิโน
ทฺธิสฺส, น สกฺกา ตตฺถ คณฺตุ เทวาติ.

“คจฺจามาวาติ.

อ. พระนางมาคันทิยานั้นทูลห้ามแล้วกำหนดเพียงใดแห่งวาระที่๓ กราบทูลแล้ว ว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ แม่ อ. หม่อมฉัน จักไป กับ ด้วยพระองค์ ท. ดังนี้ แม่ผู้อันพระราชาทรงให้เสด็จกลับอยู่ ไม่เสด็จกลับแล้ว (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. หม่อมฉัน ย่อมไม่รู้ ว่า อ. อะไร จักมี (ดังนี้) ดังนี้ ได้เสด็จไปแล้ว กับ ด้วยพระราชานั้นเทียว อ. พระราชา ทรงทรงไว้แล้ว ซึ่งผ้า และดอกไม้และของหอมและอาภรณ์ ท. อันอันหญิงท. ผู้เจือปน ด้วยพระนางสามาวดี ถวายแล้ว เสวยแล้ว ซึ่งโภชนะอันดี ทรงวางแล้ว ซึ่งพิณ ในเบื้องบนแห่งพระเคี้ยว บรรทมแล้ว บนที่เป็นที่บรรทม ฯ

อ. พระนางมาคันทิยาเป็นราวกะว่าเสด็จเที่ยวไปอยู่ไปๆมาๆ เป็น ทรงนำไปปราศแล้ว ซึ่งกลุ่มแห่งดอกไม้ จากช่องแห่งพิณ ฯ

อ. ฐ เป็นสัตว์มีอาหารออกแล้ว สิ้นวันสองและวันสาม (เป็น) ออกแล้ว โดยช่องนั้น หายใจเข้าอยู่ กระทำแล้ว ซึ่งพังพาน นอนแล้ว บนหลังแห่งที่เป็นที่บรรทม ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งงูนั้น ทรงกระทำแล้ว ซึ่งเสียงใหญ่ ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ฐ ดังนี้ ทรงดำอยู่ ซึ่งพระราชาด้วย ซึ่งหญิง ท. เหล่านั้นด้วย ตรัสแล้วว่า อ. พระราชาผู้เขลานั้น เป็นผู้ไม่มีบุญ (เป็น) ย่อมไม่ฟัง ซึ่งคำ ของเรา, อ. หญิง ท. แม่เหล่านี้ เป็นผู้ไม่มีศีลออกแล้ว เป็นผู้อันบุคคลแนะนำ ได้โดยยากแล้ว (ย่อมเป็น), อ. หญิง ท. เหล่านี้ ย่อมไม่ได้ ชื่อซึ่ง อะไร จากสำนัก ของพระราชานี้หรือ ; ครั้นเมื่อพระราชานี้ สวรรคต แล้วนั้นเทียว อ. เจ้า ท. จักเป็นอยู่ สบาย หรือหนอ, ครั้นเมื่อพระ รชานี้ ทรงพระชนม์อยู่ อ. เจ้า ท. ย่อมเป็นอยู่ ลำบากหรือ ? ; ในวันนี้ อ. สุบินอันลามก อันเราเห็นแล้ว, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. เสียง ของหม่อมฉัน แม่ผู้ร้องอยู่ ว่า อ. อันอันพระองค์เสด็จไป สู่ปราสาท ของพระนางสามาวดี ย่อมไม่ควร ดังนี้ อันพระองค์ ไม่ทรงสดับแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งงูผู้อันภัยแต่ความคายนาคูกคามแล้ว (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. หญิง ท. เหล่านี้ กระทำ ซึ่งกรรมนี้ ชื่อแม่มีอย่างนี้เป็นรูป ; โอ ! อ. เรา ผู้ชั่วช้า ไม่เชื่อแล้ว ซึ่งคำ ของ นางคันทิยานี้ แม่ผู้บอกอยู่ ซึ่งความที่แห่งหญิง ท. เหล่านี้ เป็นผู้ชั่ว ช้า ; อ. หญิง ท. เหล่านี้ กระทำแล้ว ซึ่งช่อง ท. ในห้อง ท. ของตน นิ่งแล้ว ก่อน ส่งกลับแล้ว ซึ่งไก่ ท. อันอันเราส่งไปแล้ว อีก, ปล่อย แล้ว ซึ่งงู บนที่เป็นที่นอน ในวันนี้ ดังนี้ เป็นราวกะว่าอันความโกรธ ให้โพล่งทั่วพร้อมแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ

แม่ อ. พระนางสามาวดี ได้ประทานแล้ว ซึ่งโอวาท แก้อภัย แห่งหญิง ท. ห้า ว่า ดูก่อนแม่ ท. อ. ที่พึ่งเฉพาะ อื่น ย่อมไม่มี แก่เรา ท., อ. ท่าน ท. ยังจิตมีเมตตา อันเสมอนั้นเทียว จงให้เป็นไป ทั่ว ในพระราชานี้เป็นจอมแห่งนระด้วย ในพระเทวีด้วย ในตนด้วย, อ. ท่านท. อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความโกรธ ต่อใคร ๆ ดังนี้ ฯ

สา ยาวตติย์ วาเรตวา “เอว สนฺเต, อหิปี ตุมเหติ สหฺมึ คมิสฺสามิติ วตฺวา นิวตฺติยมานาปี อนิวตฺติตฺวา “น ชานามิ ‘ก็ ภวิสฺสติ’ เทวาทิ ญฺญวณฺสา สหฺมึญฺญวณฺ อคฺมาสิ. ราชา สามาวตีมิสฺสกาหิ ทินฺนานิ วตฺต- ปุพฺผคฺนธฺาภรณานิ ธาเรตฺวา สฺสโกชนํ ญฺญวณฺชิตฺวา วิณฺณํ อุตฺตฺสึสเสก จเปตฺวา สยเน นิปฺชฺชิตฺติ.

มาคันทิยา อปราปรี วิจฺจนฺตี วิย หุตฺวา วิณฺณาจิทฺทโต ปุพฺผคฺลํ อปเนสิ.

สไป ทูวิทฺตีหิ นิราหาโร เตเน จิตฺเทเน นิกฺขมิตฺวา อุตฺตฺสนฺโต ฌณฺํ กตฺวา สยเนปิฏฺจเน นิปฺชฺชิตฺติ.

มาคันทิยา ตํ ทิสฺวา “เทว สไปปิตฺติ มหาสทฺทํ กตฺวา ราชานญฺจ ตา จ อฏฺโกสนฺตี “อโย ทนฺธราชา อลกฺขโก มยฺหํ วจฺนํ น สฺนฺนาติ, อิมานิ นิสฺสิริกา ทฺพฺพินิตฺตา, กิณฺนาม ญฺญวณฺ สนฺติกา น ลกฺขณฺติ; ก็ นุ ตุมฺเห อิมสฺมึ มเตเยว, สฺมุ ชีวิสฺสธ, ชีวเน, ทฺกฺขํ ชีวณฺ; อชฺช มยา ปาปสฺสปิโน ทิฏฺโฐ, ‘สามาวตฺติยา ปาสาทํ คนฺตุํ น ญฺญวณฺชิตฺติ วิจฺจนฺตฺติยาปี เม ตยา สทฺโท น สฺโต เทวาทิ อห.

ราชา สไป ทิสฺวา มรณภยตฺชฺชิตฺโต “เอวรूपิ นาม อิมํ กริสฺสนฺติ; อโห ปาปาหํ อิมาสํ ปาปภาวํ อจฺจิกฺขนฺตฺติยาปี อิมิสฺสา วจฺนํ น สทฺทหิ; ปจฺมํ อตฺตโน คพฺเภสฺส จิตฺทานิ กตฺวา นิสฺสินฺนา, ปุน มยา เปสิเต กุกฺกุญฺจ ปฏฺิปปหิณฺณสฺ. อชฺช สยเน สไป วิสฺสชฺชิสฺสูติ โกเชเน สมฺปชฺชฺชิตฺโต วิย อโหสิ.

สามาวตีปี ปญฺจนฺนํ อิตฺถิสฺตานิ โอวาทํ อทาสิ “อมฺมา อมฺหากํ อญฺญํ ปฏฺิสรณํ นตฺถิ, นรินฺเท จ เทวียา จ อตฺตนิ จ สมฺเมว เมตฺตจิตฺตํ ปวตฺเตถ, มา กสฺสจฺจ โภปํ กริตฺถาติ.

ครั้งนั้น อ. พระนางสามารถขึ้นทูลคัดค้านแล้วซึ่งพระราชานั้น อีก โดยนัยมีในก่อนนั้นทีียว, (ครั้นเมื่อพระดำรัส) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เรา จะขอถึง ซึ่งเจ้าด้วย ซึ่งพระศาสดาด้วย ว่าเป็นที่พึง, อนึ่ง อ. เรา จะให้ ซึ่งพร แก่เจ้า ดังนี้ (อันพระราช) ตรัสแล้ว, กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. พร เป็นพรอันหม่อมฉันรับแล้ว จงเป็นเถิด ดังนี้ ๕

อ. พระราชานั้น เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ทรงถึงแล้ว (ซึ่งพระศาสดา) ว่าเป็นสรวณะ ทูลนิมนต์แล้ว ทรงถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่หมู่แห่งภิกษุ สิ้นวันเจ็ด ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งพระนางสามารถ ตรัสแล้วว่า อ. เจ้าจงลุกขึ้นจงรับ ซึ่งพรดังนี้ ๕ (อ. พระนางสามารถ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. ความต้องการ (ด้วยวัตถุ ท.) มีเงินเป็นต้น ย่อมไม่มี แก่หม่อมฉัน, แต่ ว่า อ. พระองค์ ขอจง ประทาน ซึ่งพรนี้ แก่หม่อมฉัน : อ. พระศาสดา จะเสด็จมา ในที่นี้ กับ ด้วยร้อยแห่งภิกษุ ท. ๕ เนื่องนิตย โดยประการใด, อ. พระองค์ ขอจงทรงกระทำ โดยประการนั้นเถิด ; อ. หม่อมฉัน ท. จักพึง ซึ่งธรรม ดังนี้ ๕

อ. พระราชา ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระองค์ ท. ขอจงเสด็จมา ในที่นี้ เนื่องนิตย กับ ด้วยร้อยแห่งภิกษุ ท. ๕, (อ. หญิง ท.) ผู้เจือปนด้วยพระนางสามารถ ย่อมกล่าว ว่า อ. หม่อมฉัน ท. จักพึง ซึ่งธรรมดังนี้ ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. อันไป ในที่แห่งเดียว เนื่องนิตย ย่อมไม่ควร ชื่อ แก่พระพุทธรเจ้า ท. ; อ. มหาชน ย่อมหวังเฉพาะ ดังนี้ ๕ (อ. พระราชา ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. พระองค์ ท. ทรงยังภิกษุรูปหนึ่ง จงให้รู้ทั่วเถิด ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ทรงยังพระเถระชื่อว่าอานนท ให้รู้ทั่วแล้ว ๕ อ. พระอานนทนั้น พาเอา ซึ่งร้อยแห่งภิกษุ ท. ๕ ย่อมไป สู่ราชตระกูล เนื่องนิตย จำเดิม แต่กาลนั้น ๕

อ. พระเทวี ท. แม่เหล่านั้น ทรงยังพระเถระ ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร ให้ฉันอยู่ ทรงสดับอยู่ ซึ่งธรรม เนื่องนิตย ๕

ในวันหนึ่ง อ. หญิง ท. เหล่านั้น พังแล้ว ซึ่งธรรมกถา ของพระเถระ เลื่อมใสแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งการบูชาซึ่งธรรม ด้วยร้อย แห่งผ้าสไบเฉียง ท. ห้า ๕ อ. ผ้าสไบเฉียง ผืนหนึ่ง ๆ ย่อมถึงค่า ซึ่งร้อยแห่งทรัพย์ ๕ ท. ๕ อ. พระราชา ไม่ทรงเห็นแล้ว แม่ซึ่งผ้าผืนหนึ่ง ของหญิง ท. เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า อ. ผ้าสไบเฉียง ท. (มีอยู่ ณ ที่ไหน ดังนี้ ๕ (อ. หญิง ท. กราบทูลแล้ว) ว่า (อ. ผ้าสไบเฉียง ท.) อันหม่อมฉัน ท. ถวายแล้ว แก่พระผู้เป็นเจ้า ดังนี้ ๕ (อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ผ้าสไบเฉียง ท. ทั้งปวง อันพระผู้เป็นเจ้านั้น รับแล้วหรือ ? ดังนี้ ๕ (อ. หญิง ท. กราบทูลแล้ว) ว่า เพคะ (อ. ผ้าสไบเฉียง ท. ทั้งปวง) อันพระผู้เป็นเจ้า รับแล้ว ดังนี้ ๕

อ. พระราชา เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระ ตรัสถามแล้ว ซึ่งความที่แห่งผ้าสไบเฉียง ท. เป็นผ้าอันหญิง ท. เหล่านั้นถวายแล้ว ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งผ้าสไบเฉียง ท.) เป็นผ้าอันหญิง ท. เหล่านั้นถวายแล้วด้วย ซึ่งความที่ (แห่งผ้าสไบเฉียง ท.) เป็นผ้าอัน พระเถระรับแล้วด้วย ตรัสถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ผ้า ท. อันมากเกิน มีใช้หรือ ? , อ. ท่าน ท. จักกระทำ อย่างไร (ด้วยผ้า ท.) มีประมาณเท่านี้ ดังนี้ ๕

อถ นั สภา ปริมนเยเนว ปุณ ปฏิทชิปิตวา, “เตนหิ ตตฺตฺจ สรวณั คจฺจามิ สตุตฺตารญฺจ, วรญฺจ เต ทมฺมมิตฺติ วุตฺเต, “วโร คหิตโต โหตุ มหाराชชาติ อาท.

โส สตุตฺตารั อฺปฺสํกมิตฺวา สรวณั คนฺตฺวา นิมนฺตฺตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตุตฺตารั ทานั ทตฺตฺวา สามาวตฺติ อามนฺตฺตฺวา “อฺฏฺฐเหตี วรึ คนฺหาหิตฺติ อาท. “มหाराช มยฺหึ หิริญฺญาทีหิ อตฺถเถ นตฺถิ, อิทํ ปน เม วรึ เทหิ: ตถา กโรหิ, ยถา สตุตฺตานิพฺพุตฺติ ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺส เตหิ สพุทฺธิ อธิคจฺจตฺติ; ธมฺมํ สฺถุณิสฺส สามาติ.

ราชา สตุตฺตารั วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺส เตหิ สพุทฺธิ นิพฺพุตฺติ อธิคจฺจตฺติ, สามาวตฺติ มิสฺสกา ธมฺมํ สฺถุณิสฺส สามาติ วนฺทิตฺติ อาท.

“มหाराช พุทฺธานั นาม เอกสมฺมึ จานเ นิพฺพุตฺติ คนฺตฺตุน วฏฺฏตฺติ; มหาชน ปจฺจาสีสฺส ติตฺติ. “เตนหิ ภนฺเต เอกั ภิกฺขุ อานฺนาเปถาติ.

สตุตฺตา อานนฺทตฺเถรึ อานฺนาเปสิ. โส ตโต ปฏฺจาย ปญฺจ ภิกฺขุสฺส ตานิ อาทาย นิพฺพุตฺติ ราชกฺลั คจฺจตฺติ.

ตาปี เทวียะ นิพฺพุตฺติ เถรึ สปริวารั โภเชนฺตฺติ ธมฺมํ สฺถุณฺตฺติ.

ตา เอกทิวสั เถรสฺส ธมฺมกถั สุตฺวา ปสฺสิตฺตฺวา ปญฺจหิ อุตฺตราสงฺคสฺส เตหิ ธมฺมปฺพุตฺติ อกฺสุ. เอกโก อุตฺตราสงฺโค ปญฺจสฺตานิ อคฺชตฺติ. ตาสั เอกั วตฺถปิ อทิสฺสวา ราชา ปุจฺฉิ “กฺุหิ อุตฺตราสงฺคาติ. “อฺยฺยสฺส โน ทินฺนาติ. “เตน สพุเพ คหิตาติ. “อาม คหิตาติ.

ราชา เถรึ อฺปฺสํกมิตฺวา ตาหิ อุตฺตราสงฺคานั ทินฺนภาวึ ปุจฺฉิตฺวา ตาหิ ทินฺนภาวญฺจ เถเรน คหิตภาวญฺจ สุตฺวา “นนุ ภนฺเต อติพฺพุนิ วตฺถานิ, เอตฺตเกหิ กิ กิริสฺสเถตาติ ปุจฺฉิ.

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. อาตมภาพ รับแล้ว (ซึ่งผ้า ท.) อันเพียงพอ แก่อาตมภาพ ท. จักถวาย (ซึ่งผ้า ท.) อันเหลือ (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีจีวรอันเก่าแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งจีวรอันเก่า ท. ของตน อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักถวาย (แก่ภิกษุ ท.) ผู้มีจีวรอันเก่าแล้วกว่า ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งจีวรอันเก่าแล้ว ท. ของตน อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ให้เป็น เครื่องปูลาด ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดอันเก่า ท. อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ให้เป็น เครื่องปูลาดซึ่งพื้น ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องปูลาดซึ่งพื้นอันเก่า ท. อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ให้เป็นเครื่องเช็ดซึ่งเท้า ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น จักกระทำ ซึ่งผ้าเป็นเครื่องเช็ดซึ่งเท้าอันเก่า ท. อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ทูบแล้ว (กระทำ) ให้เป็นของมีที่นอนและที่นอนอันเจริญ ขยำแล้ว ด้วยดินเหนียว จักฉาบ ซึ่งฝา ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ผ้า ท.) อันอันบุคคล ถวายแล้ว แก่พระผู้เป็นเจ้า ท. จะไม่เสียหาย แม้เพราะกระทำ ซึ่งกรรมมีประมาณเท่านี้หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ ทูลแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาบพิตร ขอถวายพระพร (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงเลื่อมใสแล้ว ทรงยังบุคคลให้นำมาแล้ว ซึ่งร้อยแห่งผ้า ท. ห้า เหล่าอื่นอีก (ทรงยังบุคคล) ให้วางไว้แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ของพระเถระ ได้ยินว่า อ. พระเถระ ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าร้อยห้า อัน (อันพระราชา) ทรงวาง ถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วนร้อยห้า ร้อยห้าครั้ง ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าพันหนึ่ง อัน (อันพระราชา ทรงวาง ถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วน พันหนึ่ง พันครั้ง, ได้แล้ว ซึ่งผ้า ท. อันมีค่าแสนหนึ่ง อัน (อันพระราชา) ทรงวาง ถวายแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า โดยส่วนแสนหนึ่ง แสนครั้ง ฯ

ก็ ชื่อ อ. การนับ (ซึ่งผ้า ท. อันอันพระเถระ) ได้แล้ว โดย นัย มี ว่า (อ. ผ้า) ผืนหนึ่ง (อ. ผ้า ท.) สองผืน (อ. ผ้า ท.) สามผืน (อ. ผ้า ท.) สี่ผืน (อ. ผ้า ท.) ห้าผืน (อ. ผ้า ท.) สิบล้าน ดังนี้เป็นต้น ย่อมไม่มี ฯ

ได้ยินว่า ครั้นเมื่อพระตถาคตเจ้า เสด็จ ปริณิพพานแล้ว อ. พระเถระ เทียวไปแล้ว ตลอดชมพูทวีปทั้งสิ้น ได้ถวายแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ท. อันมีอยู่ของตนนั้นเทียว แก่ภิกษุ ท. ในวิหารทั้งปวง ท. ฯ

อ. พระนางมาคันทยา ทรงดำริแล้ว ว่า อ. เรา ย่อมกระทำ ซึ่งกรรมใด, อ. กรรมนั้นไม่เป็นแล้ว อย่างนั้น ย่อมเป็น โดยประการอื่นเทียว, อ. เรา จักกระทำ อย่างไรหนอ แล ดังนี้ (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. อุบายนั้น มีอยู่ ดังนี้

“อมหากัม ปิโหนกานิ คณหิตฺวา เสสานิ ชินฺณจิวรกานิ ทสฺสามิ มหาราชาติ.

“เต อตฺตโน ปุราณจิวรานิ ก็ กริสฺสนฺตฺติ.

“ชินฺณตฺตรจิวรกานิ ทสฺสนฺตฺติ.

“เต อตฺตโน ชินฺณจิวรานิ ก็ กริสฺสนฺตฺติ.

“ปจฺจตฺตรณานิ กริสฺสนฺตฺติ.

“ปุราณปจฺจตฺตรณานิ ก็ กริสฺสนฺตฺติ.

“ภุมฺมตฺตรณานิ กริสฺสนฺตฺติ.

“ปุราณภุมฺมตฺตรณานิ ก็ กริสฺสนฺตฺติ.

“ปาทปฺปญฺจนานิ กริสฺสนฺตฺติ มหาราชาติ.

“ปุราณปาทปฺปญฺจนานิ ก็ กริสฺสนฺตฺติ.

“ขณฺฑาขณฺฑิกิ โภฏฺฏตฺวา มตฺติกาย มทฺทิตฺวา ฆิตฺตฺติ วิลิมฺปิสฺสนฺตฺติ.

“ภนฺเต เอตฺตํ กตฺวาปิ อญฺยานํ ทินฺนานิ น นสฺสนฺตฺติ.

“อาม มหาราชาติ.

ราชา ปสนฺโน อปรานิ ปญฺจ วตฺถสฺตานิ อหฺราเปตฺวา เภรฺสฺส ปาทฺมุเล จปาเปสิ. เภโร กิร ปญฺจสฺสคฺขนิกานิ วตฺถานิ ปญฺจสฺสกาเคน ปาทฺมุเล จเปตฺวา ทินฺนานิ ปญฺจสฺสทฺกฺขตฺตุ ลภิ, สหสฺสคฺขนิกานิ วตฺถานิ สหสฺสกาเคน ปาทฺมุเล จเปตฺวา ทินฺนานิ สหสฺสทฺกฺขตฺตุ ลภิ, สตฺสสฺสคฺขนิกานิ วตฺถานิ สตฺสสฺสกาเคน ปาทฺมุเล จเปตฺวา ทินฺนานิ สตฺสสฺสทฺกฺขตฺตุ ลภิ.

“เอกํ เทว ตฺถนิ จตฺตาริ ปญฺจ ทสฺสชาติอาทินา นเยน ลพฺธานํ ปน คณฺนา นาม นตฺถิ.

ตถาคเต กิร ปริณิพฺพุเต, เภโร สกฺลชฺมุพฺพิที่ปี วิจิริตฺวา สพฺพวิหฺราเรสุ ภิกฺขุณฺโณ อตฺตโน สนฺตกาเนว ปตฺตจิวรานิ อทาสิ. มาคณฺพิยา

“ยมหนํ กโรมิ, ตํ ตถา อญฺตฺวา อญฺญถาว โหติ; กิณฺนุ โข กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา “อเตฺโส อฺปาโยติ,

ครั้งเมื่อพระราชเสด็จไปอยู่ สถานที่ที่ทรงกรีธาในพระอุทยาน ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งชาวสาธน์ แก่อา (มีอันให้รู้) ว่า อ. อา ไปแล้ว สู่ปราสาท ของพระนางสามาวดี ยังบุคคลให้เปิดแล้ว ซึ่งเรือนคลังแห่งผ้าและเรือนคลังแห่งน้ำมัน ท. ยังผ้า ท. ให้เปียกแล้ว ในตุ่มแห่งน้ำมัน ท. พันแล้ว ซึ่งเสาท. กระทำแล้ว ซึ่งหญิง ท. เหล่านั้น ทั้งปวง โดยความเป็นอันเดียวกัน ปิดแล้ว ซึ่งประตู ให้แล้ว ซึ่งยนต์ ในภายนอก ให้อยู่ ซึ่งไฟ ในตำหนัก ด้วยประทีปอันมีด้าม ท. ข้ามลงแล้ว จงไป ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๕

อ. อานัน ขึ้นเฉพาะแล้ว สู่ปราสาท ยังบุคคลให้เปิดแล้ว ซึ่งเรือนคลัง ท. ยังผ้า ท. ให้เปียกแล้ว ในตุ่มแห่งน้ำมัน ท. เริมแล้ว เพื่ออันพัน ซึ่งเสาท. ๕

ครั้งนั้น อ. หญิง ท. มีพระนางสามาวดีเป็นประมุข กล่าวอยู่ว่า แน่อาอ. กรรมนั้นอะไร ดังนี้ เข้าไปหาแล้ว ซึ่งนายมาคันทิยะนั้น ๕

(อ. นายมาคันทิยะ) กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า แน่แม่ ท. อ. พระราชา (ทรงยังเรา) ให้พันอยู่ ซึ่งเสาท. เหล่านี้ ด้วยผ้าเก่า อันชุ่มแล้วด้วยน้ำมัน ท. เพื่อประโยชน์แก่การกระทำให้มันคง, (อ. กรรม) อันอันบุคคลทั้งประกอบดีแล้วทั้งประกอบชั่วแล้ว ชื่อในพระราชวัง เป็นกรรมอันบุคคลรู้ได้โดยยาก (ย่อมเป็น), แน่แม่ ท. อ. ท่าน ท. จงอย่ามี ในที่ใกล้ แห่งเรา ดังนี้ ยังหญิง ท. เหล่านี้ ผู้มาแล้ว ให้เข้าไปแล้ว ในห้อง ปิดแล้ว ซึ่งประตู ท. ให้แล้ว ซึ่งยนต์ ในภายนอก ให้อยู่ ซึ่งไฟ จำเดิม แต่ต้น ข้ามลงแล้ว ๕

อ. พระนางสามาวดี ได้ประทานแล้ว ซึ่งโอวาท แก่หญิง ท. เหล่านี้ ว่า อ. การกำหนด ซึ่งอัฐภาพ ท. อันอันไฟใหม่อยู่ อย่างนี้ ของเรา ท. ผู้เที่ยวไปอยู่ ในสงสาร อันมีเบื้องต้นและที่สูดอันใคร ๆ แม้ผู้ไปตามอยู่รู้ไม่ได้แล้ว เป็นสภาพแม่อันพระพุทธรูปกระทำ ได้โดยง่าย (ย่อมเป็น) หามิได้, อ. ท่าน ท. เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว จงเป็นเถิด ดังนี้ ๕

อ. หญิง ท. เหล่านี้ ครั้งเมื่อตำหนัก ใหม่อยู่ กระทำไว้ในใจอยู่ ซึ่งกัมมัญฐานมีการกำหนดถือเอาซึ่งเวทนาเป็นอารมณ์, บางพวก (บรรลุแล้ว) ซึ่งผลที่สอง, บางพวก บรรลุแล้ว ซึ่งผลที่สาม, เพราะเหตุนี้ (อ. คำ อันพระธรรมสังคหาคารย) กล่าวแล้ว ว่า ครั้งนั้นแล อ. ภิกษุ ท. ผู้มากพร้อม ผู้ก้าวกลับแล้วจาก บิณฑบาต ในกาลภายหลังแห่งภัต, อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า (ย่อมประทับอยู่) โดยส่วนแห่งทิศใด, เข้าไปเฝ้าแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น, อ. ภิกษุ ท. ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง; อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ผู้หนึ่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่งแล ได้กราบแล้ว ซึ่งค่านัน กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภายในแห่งวัง ของพระราช พระนามว่าอุเทน ในเมืองโกสัมพีนี้ ผู้เสด็จไปแล้ว สู่อุทยาน (อันไฟ) ใหม่แล้ว, อ. ร้อยแห่งหญิง ท. ๕ มีพระนาง สามาวดีเป็นประมุข เป็นผู้มีกาลละอันกระทำแล้ว (ย่อมเป็น),

รวณเณ อุทยานก็พี คจจนุต, จุฬปีตุ สาสน์ ปหิณิ “สามาวดียาปาสาทิ คนุตวา ทุสฺสโกฏฐาคาราณิ วิวราเปตฺวา ทุสฺसानิ เตลจาสฺสึ เตเมตฺวา ฌมฺเภา เวเสตฺวา ตา สพุพา เอกโต กตฺวา ทฺวารํ ปิทธิตฺวา พหิ ญนฺตํ ทตฺวา ทนฺนทฺธิปกาหิ เคเห อคฺคิ ททมานิ โอตฺริตฺวา คจจตุติ.

โส ปาสาทิ อภิรฺยฺห โภฏฐาคาราณิ วิวราเปตฺวา วตฺตานิ เตลจาสฺสึ เตเมตฺวา ฌมฺเภา เวเสตฺมารภิ.

อถ นํ สามาวดีปมฺขา อิตฺถิโย “กั เอตํ จุฬปีตฺวาติ วทฺนฺติโย อุปฺสงฺกมึสุ.

“อมฺมา ราชา ทพฺพิกมฺมตฺถาย อิมเ ฌมฺเภา เตลปิไลตฺกาหิ เวจาเปติ, ราชเคเห นาม สฺยุตฺตพฺยุตฺตํ พุชฺชานํ, มา เม สนฺติเก โทถ อมฺมาติ เอวํวตฺวา ตา อาคตา คพฺเภา ปเวเสตฺวา ทฺวารานิ ปิทธิตฺวา พหิ ญนฺตํ ทตฺวา อาทิตฺ ปฏฺฐาย อคฺคิ ททฺนฺโต โอตฺริ.

สามาวดี ตาสํ โอวาทํ อทาสิ “อมฺหากํ อนมตฺตเค สํสาเร วิจฺจนฺตึนํ เอวํ อคฺคินา ฉายมานานํ อตฺตภาวานํ พุทฺธธาณนฺปิ ปริจฺเจโท น สุกโร, อปฺปมตฺตา โทถาติ.

ตา, เคเห ฉายนฺเต, เวทนาปริคฺคหมฺมฏฺฐานํ มนสิกรโณตฺติโย, กาจิ พุตฺติยผลํ, กาจิ ตตฺติยผลํ ปาปฺปณฺนึสุ; เตน วุตฺตํ “อถโข สมฺพหุลา ภิกฺขุ ปจฺจภทฺตํ ปิณฺชปาตปฏิกฺกนฺตา, เยน ภควา, เตนฺอุปฺสงฺกมึสุ; อุปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทึสุ; เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺนา โข ต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ ‘อิธ ภนฺเต รวณเณ อุเทนสฺส อุทยานคตฺสฺส อนฺเตปฺปํ ทพฺพํ, ปญฺจ อิตฺถิสฺตานิ กาลกตฺตานิ สามาวดีปมฺขานิ,

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. คติ ของอุบาสิกา ท. เหล่านั้น เป็นอย่างไร (ย่อมนั้น), อ. ภาพเป็นที่ไปโน้มน้าวพร้อมเฉพาะ เป็นอย่างไร (ย่อมนั้น) ดังนี้ ๕

(อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนนิกขุ ท. ในอุบาสิกา ท. เหล่านี้หนา อ. อุบาสิกา ท. เป็นโสดาบัน มีอยู่. (อ. อุบาสิกา ท.) เป็นสกทาคามินี มีอยู่, (อ. อุบาสิกา ท.) เป็นอนาคามี มีอยู่ ดูก่อนนิกขุ ท. อ. อุบาสิกา ท. เหล่านี้ทั้งปวง เป็นผู้มีผลออกแล้ว หามิได้ เป็นผู้มีกาละอันกระทำแล้ว (ย่อมนั้น) ดังนี้ ๕

ครั้งนั้นแล อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระอุทานนี้ ในเวลานั้น ว่า

อ. โลก อันมีโมหะเป็นเครื่องผูกพร้อม ย่อมปรากฏ เป็นเพียงดังมีรูปอันควร (เป็น), อ. คนพาล ผู้มีอุภติเป็นเครื่องผูก ผู้อันความมืดแวดล้อมแล้ว ย่อมปรากฏ เป็นราวกะว่าเพียง (เป็น), อ. กิเลสชาติเป็นเครื่องกังวล ย่อมไม่มี (แก่บุคคล) ผู้เห็นอยู่ ดังนี้ ๕

ก็แล (อ. พระศาสดา) ครั้นตรัสแล้ว อย่างนี้ ทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรม ว่า ดูก่อนนิกขุ ท. ชื่อ อ. สัตว์ ท. เทียวไปอยู่ในวิภวัญญะ เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว สันกาลเนื่องนิตย เป็น ย่อมกระทำ ซึ่งบุญกรรมนั้นเทียว, อ. สัตว์ ท. เป็นผู้มีความประมาท เป็น ย่อมกระทำ แม้ซึ่งกรรมอันลามก ; เพราะเหตุนี้ อ. สัตว์ ท. เทียวไปอยู่ในวิภวัญญะ ย่อมเสวย ซึ่งสุขบ้าง ซึ่งทุกข์บ้าง ดังนี้ ๕

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ว่า ได้ยินว่า อ. ตำแหน่ง ของพระนางสามาวดี (อันไฟ) ไหม้อยู่ ดังนี้ แม้เสด็จมาอยู่ โดยเร็ว ไม่ได้ทรงอาจแล้ว เพื่ออันเสด็จถึงพร้อม (ซึ่งตำแหน่ง) อันอันไฟไม่ไหม้แล้ว,

ก็แล อ. พระราชา ครั้นเสด็จมาแล้ว ทรงยังตำแหน่งให้ดับแล้ว ผู้มีความโหม้น้อมกำลังอันเกิดขึ้นแล้ว ผู้อันหมุ่นแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว ประทับนั่งแล้ว ทรงอนุสรณ์ถึงอยู่ ซึ่งพระคุณ ท. ของพระนางสามาวดี ทรงดำริแล้ว ว่า อ. กรรมนี้ เป็นกรรม ของใครหนอแล (ย่อมนั้น) ดังนี้ ทรงทราบแล้ว ว่า (อ. กรรมนี้) เป็นกรรมอันนางมาคันทิยา ให้กระทำแล้ว จักเป็น ดังนี้ ทรงดำริแล้ว ว่า อ. มาคันทิยา ผู้อันเราให้สะดุ้งแล้วถามอยู่ จักไม่บอก, อ. เรา จักถาม โดยอุบาย ค่อย ๆ ดังนี้ ตรัสแล้ว กะอำมาตย์ ท. ว่า แน่ะท่านผู้เจริญ ท. ในกาลก่อน แต่กาลนี้ อ. เรา ลูกขึ้นแล้ว ลูกขึ้นพร้อมแล้ว เป็นผู้ทั้งรังเกียจทั่วแล้วทั้งรังเกียจรอบแล้วเทียว ย่อมเป็น, อ. สามาวดี ย่อมแสวงหา ซึ่งช่อง ของเรา เนื่องนิตยนั้นเทียว, อ. สามาวดีนั้น เป็นผู้ที่มีกาละอันกระทำแล้ว (ย่อมนั้น);

ก็ ในกาลนี้ อ. จิต ของเรา เป็นธรรมชาติดับแล้ว จักเป็น,

อ. เรา จักได้ เพื่ออันอยู่ โดยความสุข ดังนี้ ๕

(อ. อำมาตย์ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. กรรมนี้ อันใครหนอแล กระทำแล้ว ดังนี้ ๕

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. กรรมนี้) เป็นกรรมอันใคร ๆ กระทำแล้ว ด้วยความรัก ในเรา จักเป็น ดังนี้ ๕

ตาส์ ภาบุตร อุบาสิกานัน กาคติ, โก อภิ-สมบุราโยติ.

สนฺเตตฺถ ภิกฺขเว อุบาสิกาโย โสตาปนฺนา, สนฺติ สกทาคามินี, สนฺติ อนาคามินี, สพุพาตา ภิกฺขเว อุบาสิกาโย อนิพฺพลา กาลกตาติ.

อถโข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตาย เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทานสิ

โมหสมฺพฺพฺพนฺ โลกโก ภพฺพฺโรไปว ทิสฺสตี, อุภติพฺพฺพนฺ พาโล ตมสา บริวาริโต สฺสสตี วิย ขายตี, ปฺสฺสโต นตฺถิ กิณฺจนฺนตี.

เอวญฺจ ปน วตฺวา “ภิกฺขเว สฺตฺตา นาม วุญฺญ วิจฺจฺจฺจํ นิจฺจกัลลํ อปฺปมตฺตา หุตฺวา ปุณฺณกมฺมเมว กโรนฺติ, ปมาทิโน หุตฺวา ปาปกมฺมปิ กโรนฺติ; ตสฺมา วุญฺญ วิจฺจฺจฺจํ สฺสขิปี ทุกฺขิปี อนฺุภาวนฺตีติ ธมฺมํ เทเสสิ.

ราชา “สามาวดียา เคหํ กิร ฉายตีติ สุตฺวา เวเคนาคจฺจนฺโตปิ อทฺทตฺมํ สมฺปาปฺณิตุํ นาสกฺขิ,

อาคนฺตฺวา จ ปน เคหํ นิพฺพฺวาเปตฺวา อุปฺปนฺนพลวโทมนสฺโส อมจฺจคณฺบริวฺโต นิสฺสีติตฺวา สามาวดียา คฺเชน อนฺุสฺสฺจฺจฺจํ “กสฺส นฺุ โข อิทํ กมฺมฺนตี จินฺเตตฺวา “มาคณฺทียาย การิตํ ภวิสฺสตีติ อยตฺวา “ตาเสตฺวา ปุจฺฉิยมาณา น กเถสฺสตี, สณฺิกํ อุปาเยน ปุจฺฉิยสาเมตี จินฺเตตฺวา อมจฺเจ อาห “อมฺโภ อหํ อิตฺโต ปุพฺเพ อญฺุชฺชาย สมฺภูชฺชาย อาสฺงกิตฺปริสฺงกิตฺว โหมิ, สามาวตี เม นิจฺจํ โอตารเมว คเวสตี, สา กาลกตา;

อิทานิ ปน เม จิตฺตํ นิพฺพฺตํ ภวิสฺสตี, สฺสฺเชน วสฺตี ลภิสฺสาเมตี.

“เกน นฺุ โข เทว อิทํ กมฺมํ กตฺนตี.

“มยิ สิเนเหเน เกนจि กตํ ภวิสฺสตีติ.

อ. พระนางมาคันทิยา ประทับยืนแล้ว ในที่ใกล้ ทรงสดับ แล้วซึ่งพระดำรัสนั้น กราบทูลแล้วว่า อ. ไคร ๆ อื่น จักไม่อาจ เพื่ออันกระทำ, (อ. กรรมนี้) อันหม่อมฉัน กระทำแล้ว, ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. หม่อมฉัน ยังอา ให้รู้ทั่วแล้ว ให้กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา (ตรัสแล้ว) ว่า ชื่อ อ. สัตว์ผู้ประกอบแล้วด้วยความรัก ในเรา อื่น เว้น ซึ่งเจ้า ย่อมไม่มี, อ. เราเป็นผู้เลื่อมใสแล้ว ย่อมเป็น, คู่ก่อนเทวี อ. เรา จะให้ ซึ่งพร แก่เจ้า, อ. เจ้า (ยังบุคคล) จงให้ร้องเรียก ซึ่งหมู่แห่งญาติ ของตน ดังนี้ ฯ

อ. พระนางมาคันทิยา นั้น ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น แก่ญาติ ท. (มีอันให้รู้) ว่า อ. พระราชา ทรงเลื่อมใสแล้ว ต่อเรา ย่อมประทาน ซึ่งพร, (อ. หมู่แห่งญาติ) จงมาพลัน ดังนี้ (เป็นเหตุ) ฯ

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งสักการะ อันใหญ่ (แก่ญาติ ท.) ผู้ทั้งมาแล้วทั้งมาแล้ว ฯ

(อ. ชน ท.) แม้ผู้มีใ้ญาติ ของพระนางมาคันทิยานั้น เห็นแล้ว ซึ่งสักการะนั้น ให้แล้ว ซึ่งสินจ้าง (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. เป็นญาติ ของพระนางมาคันทิยา (ย่อมเป็น) ดังนี้ มาแล้ว ฯ

อ. พระราชา ทรงยังบุคคลให้จับแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ทั้งปวง ทรงยังบุคคลให้ขุดแล้ว ซึ่งหลุม ท. มีสะดือเป็นประมาณ ที่เนินแห่ง พระราชา ทรงยังชน ท. เหล่านั้น ให้นั่งแล้ว ในหลุม ท. เหล่านั้น ทรงยังดินร่วน ให้เต็มแล้ว ทรงยังบุคคลให้เกลี่ยแล้ว ซึ่งฟาง ในเบื้องบน (ทรงยังบุคคล) ให้ให้แล้ว ซึ่งไฟ, อ. พระราชา ทรงยัง บุคคลให้ไถแล้ว ด้วยไถอันเป็นวิหารแห่งเหล็ก ท. ในกาลแห่งหนึ่ง อันไฟไหม้แล้ว ทรงยังบุคคลให้กระทำแล้ว ให้เป็นท่อนและท่อน อันเจริญ ให้เป็นริ้วและริ้วอันเจริญ ฯ

อ. พระราชา ทรงยังบุคคลให้เชือดแล้ว ซึ่งเนื้อ แม้จากสัตว์ระ ของพระนางมาคันทิยา ในที่แห่งเนื้อดำและเนื้อดำ ท. ด้วยมีด อันคมนั้นเทียว ทรงยังบุคคลให้ยกขึ้นแล้ว สู่เตา อันเดือดพล่าน แล้ว ด้วยน้ำมัน ทรงยังบุคคลให้ทอดแล้ว รวากะ (อ. บุคคลทอดอยู่) ซึ่งขนม ท. (ทรงยังบุคคล) ให้เคียวกินแล้ว ซึ่งเนื้อนั้นนั้นเทียว ฯ

ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. ภิกษุ ท. ยังวาทาเป็นเครื่องกล่าว ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ว่า คู่ก่อนท่านผู้มีอายุท. อ. ความตายอันมีอย่างนี้เป็นรูปแห่งอุปาสิก้า ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยศรัทธา ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ไม่สมควรหวนอ ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า คู่ก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า คู่ก่อนภิกษุ ท. อ. ความตาย นั้น ไม่ควรแล้ว แก่หญิง ท. มีพระนาง สามารถดีเป็นประมุข ในอัทธภาพ นี้,

มาคันทิยา สมเป จิตา ตัม สุตฺวา “อญฺโณ โภจึ กาคฺตุ น สกฺขิสฺสตี, มยา กตฺ, เทว อหฺ จุพีตริ อานาเปตฺวา กาเรสิญฺตี อาห.

ราชา “ตัม จเปตฺวา อญฺโณ มยิ สีเนหสฺตโต นาม นตฺถิ, ปสนฺโนสมิ, วริ เต ทมฺมิ เทว, ตฺวํ อตฺตโน ภาตฺติคณฺ ปรุกฺโกสาเปหิติ.

สา ภาตฺกานํ สาสนํ ปหิณฺนิ “ราชา มม ปสนฺโน วริ เทติ, สีมํ อาคจฺจตฺตติ.

ราชา อาคตาคตานํ มหนตฺ สกฺกาโร กาเรสิ.

ตัม ทิสฺวา ตสฺสา อญฺญาตกาปิ ลญฺจํ ทตฺวา “มยํ มาคนฺทียาย ภาตฺกาทิ อาคจฺจิสฺสุ.

ราชา เต สพฺเพ คาหาเปตฺวา ราชจฺกณฺเณ นาภิปรมาณฺเณ อวาภา ฆนาเปตฺวา เต ตตฺถ นิสีทาเปตฺวา ปิสฺสุ ปฺเรตฺวา อูปริ ปลาลํ วิกริยาเปตฺวา อคฺคิ ทาเปสิ, จมฺมสฺส ทพฺตฺมาเล อยฺนจฺจเลหิ กสาเปตฺวา ฆนฺุชาฆนฺุทํ หีราหิโร กาเรสิ.

มาคันทิยาย สิริโรตฺปิ ติชิณฺเณว สตฺเถน ฆนฆนฺุภาเนสฺสุ มิสฺสํ อูปริปาญฺตฺวา เตเลน ปกฺกํ อูทฺธนํ อาริเปตฺวา ปฺเว วิย ปจาเปตฺวา ตเมว ชาทาเปสิ.

อถกทิวสฺสํ ธมฺมสฺกายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ “อนนฺุจฺจวิกิ วต อวฺุโส เอวฺุรฺุบาย สทฺธาสมฺปนฺนาย อูปาสิกาย เอวฺุรูปํ มรณฺนฺติ.

สตุธา อาคนฺุตฺวา “กาย นฺุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺริหิ กถาย สนฺุนฺิสนฺุนาติ ปฺจฺจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว อิมสฺสมิ อตฺตภาเว สามาตฺตีปฺมุขานํ อิตฺถินํ เอตํ อยฺุตฺตํ,

แต่ว่า (อ. ความตาย) อันควรแล้ว แก่กรรมอันตนกระทำแล้วในกาลก่อนนั้นเพียง อันหญิง ท. เหล่านั้น ได้แล้ว ดังนี้, ผู้อันภิกษุ ท. เหล่านั้นทูลวิวอนแล้วว่าข้าแต่พระองค์ผู้เจริญอ.กรรมอะไรอันหญิงท. เหล่านั้น กระทำแล้ว ในกาลก่อน, อ. พระองค์ ท. ขอจงตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ ท. ดังนี้ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า :

ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้นเมื่อพระเจ้าพรหมทัต ทรงยังบุคคลให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชชา ในเมืองพาราณสี อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. แปร ย่อมฉัน ในพระราชวัง เนื่องนิตย ๔

อ. หญิง ท. มีหำร้อยเป็นประมาณ ย่อมบำรุง ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น (๔ ในพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้นหนา อ.พระปัจเจกพุทธเจ้าท.เจ็ดย่อมไปสู่อำนาจพินาศ;อ.ซึ่งแห่งหนึ่งมีอยู่ ที่ฝั่งแห่งแม่น้ำ, อ. พระปัจเจกพุทธเจ้ารูปหนึ่ง นั่งเข้าแล้ว ซึ่งฉาน (ที่ซึ่งแห่งหนึ่ง) ๔

ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. พระราชา ครั้นเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. ไปแล้ว ทรงพาเอา ซึ่งหญิง ท. เหล่านั้น เสด็จไปแล้ว เพื่ออันทรงเล่น ทรงเล่นซึ่งน้ำ ในแม่น้ำ ๔

อ. หญิง ท. เหล่านั้น เล่นแล้ว ซึ่งน้ำ ตลอดส่วนแห่งวัน ในที่นั้นข้ามขึ้นแล้ว ผู้อันความหนาวบีบคั้นแล้วเที่ยว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันมี ซึ่งไฟ (เป็น) (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ท่าน ท. ฟังตรวจดู ซึ่งที่เป็นที่กระทำซึ่งไฟของเรา ท. ดังนี้ เที่ยวไปอยู่ ไป ๆ มา ๆ เห็นแล้ว ซึ่งซึ่งแห่งหนึ่ง ยืนแวดล้อมแล้ว ได้ให้แล้ว ซึ่งไฟ ด้วยความสำคัญว่า อ. กองแห่งหนึ่ง ดังนี้, ครั้นเมื่อหญิง ท. ไหม้แล้ว ตกไปอยู่ (อ. หญิง ท. เหล่านั้น) เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. เป็นผู้ฉิบหายแล้ว ย่อมเป็น อ. เรา ท. เป็นผู้ฉิบหายแล้ว ย่อมเป็น, อ. พระปัจเจกพุทธเจ้าของพระราชา (อันไฟ) ไหม้อยู่, อ. พระราชาทรงทราบแล้ว ทรงยังเราท. จักให้ฉิบหาย, อ. เรา ท. จักกระทำ ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ให้เป็นผู้อันไฟไหม้ดีแล้ว ดังนี้ ทั้งปวง นำมาแล้ว ซึ่งพิน ท. ข้างนี้ด้วย ข้างนี้ด้วย กระทำแล้ว ให้เป็นกอง ในเมืองบน แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ๔

อ. กองแห่งพินใหญ่ ได้มีแล้ว ๔

ครั้งนั้น อ. หญิง ท. เหล่านั้น สุ่มแล้ว ซึ่งกองแห่งพินนั้น หลีก ไปแล้ว ด้วยความสำคัญ ว่า อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า จักไหม้ ในกาลนี้ ดังนี้ ๔

อ. หญิง ท. เหล่านั้น เป็นผู้ไม่มีความจงใจ เป็น อันกรรมติดตามแล้ว ในกาลนี้ ก่อน, ก็ (อ. ชน ท.) แม้นำมาแล้วซึ่งพินมีพันแห่ง เกวียนเป็นประมาณ ท. สุ่มอยู่ ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ในภายในแห่งสมบัติ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันกระทำ (ซึ่งเหตุ) แม้นักว่าอาการคือไอยู่น ๔

เพราะเหตุนั้น ในวัน ที่ ๗ อ. พระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ลุกขึ้นแล้ว ได้ไปแล้ว ตามความสบาย ๔

อ. หญิง ท. เหล่านั้น ไหม้แล้ว ในนรก สิ้นพันแห่งปี ท. มาก เพราะความที่แห่งกรรมนั้นเป็นกรรมอันตนกระทำแล้ว ไหม้แล้ว ในเรือนอันอันไฟไหม้อยู่ โดยทำงานนี้เที่ยว ไนร้อยแห่งอัตกภาพ ด้วยวิบากอันเหลือลง แห่งกรรมนั้นนั้นเที่ยว ๔

ปุพเพ กตกรรมสุส ปน ยุตตเมว เอตาทิ ลทฺฐนฺติ วตฺวา, “ก็ ภาณุเต เอตาทิ ปุพเพ กต, อาจิกฺขถ โนติ เตหิ ยาจิตฺ อตฺตํ อาหริ:

อตีเต พาราณสียํ พุรหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต, ราชเคเห นิพทฺธํ ฏฺฐจฺ ปจฺเจกพุทฺธา ภูณฺชนฺติ.

ปญฺจสตา อิตฺติโย เต อุฏฺฐหนฺติ. เตสุ สตฺต ปจฺเจกพุทฺธา หิมวณฺตุ คจฺจณฺติ; เอโก, นทีตีเร เอกํ ตินคหนํ อตฺติ, ฉานํ สฺมาปชฺชิตฺวา นิสฺสี.

อถกทิวสํ ราชชา, ปจฺเจกพุทฺธเสสุ คเตสุ, ตา อิตฺติโย อาทาย นทียํ อุทกทึพํ กิพิตฺถุ คโต.

ตตฺถ ตา อิตฺติโย ทิวสภาคํ อุทกํ กิพิตฺวา อุตฺตริตฺวา สิตฺปีพิตาว อคฺคิ วิสิพฺเพตฺกามา “อมฺหากํ อคฺคิกฺรณฺภูจฺฉานํ โอลเเกยฺยาถาติ อปราปรํ วิจฺจรฺนฺติโย ตํ ตินคหนํ ทิสฺวา “ติณฺราสีติ สญฺญา ย ปริวาเรตฺวา จิตา อคฺคิ อทฺถุ, ตินฺเนสุ ฉายิตฺวา ปตฺนเตสุ, ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวา “นฺนฺจฺมฺห นฺนฺจฺมฺห, รมฺโอบ ปจฺเจกพุทฺโธ ฉายติ, ราชชา ญตฺวา อมฺเห นาเสสุสฺติ, สุทฺทฺตฺมํ นํ กิริสฺสามาติ สพุพา อิตฺโต จิตฺโต จ ทารฺฐนิ อาหริตฺวา ตสฺสุ อุปริ ราสี กิริสฺ. มหา ทารฺฐราสี อโหสิ.

อถ นํ อาลิมฺเปตฺวา “อิทานิ ฉายิสฺสตีติ สญฺญา ย ปกฺกมีสุ.

ตา ปจฺมํ อสญฺเจตฺนิกา หุตฺวา อิทานิ กมฺมฺนา พชฺฉีสุ, ปจฺเจกพุทฺธํ ปน อนฺนฺโตสฺมาปตฺตียํ สกฺกฺสฺหสฺสทารฺฐนิ อาหริตฺวา อาลิมฺเปตฺวาปิ อุสฺมาการมตฺตํ ปิ กาทฺถุ น สกฺโกนฺติ.

ตสฺมา โส สตฺตเม ทิวเส อุฏฺฐาย ยถาสฺสุ อคฺมาสิ.

ตา ตสฺส กมฺมฺสุส กตตฺตา พฺหุนิ วสุสฺสสุสฺสานิ นิรเย ปจิตฺวา ตสฺเสว กมฺมฺสุส วิปาการเสเสน อตฺตภาวเส อิมินาว นียาเมน เคเห ฉายมาเน ฉายีสุ.

อ. กรรมนี้ เป็นกรรมในกาลก่อน ของหญิง ท. เหล่านั้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

ครั้งเมื่อคำอย่างนี้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. นางชุชชุตตรา เป็นหญิงค่อม เกิดแล้ว เพราะกรรมอะไร, เป็นหญิงผู้มีปัญญามาก (เกิดแล้ว) เพราะกรรมอะไร, บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล เพราะกรรมอะไร, เป็นหญิงผู้กระทำซึ่งการรับใช้ ของชน ท. เหล่าอื่น เกิดแล้ว เพราะกรรมอะไร ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ในกาลเป็นที่กระทำ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชชา ในเมืองพาราณสีแห่งพระราชชา นั้นนันทียว อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า นั้นนันทียว เป็นผู้มิดาตุแห่งคนค่อม หน้อยหนึ่ง ได้เป็นแล้ว ๕

ครั้งนั้น อ. หญิง ผู้อุปัฏฐายิกา คนหนึ่ง ห่มแล้ว ซึ่งผ้ากัมพล ถือเอาแล้ว ซึ่งชั้นอันเป็นวิการแห่งทอง (กล่าวแล้ว) ว่า อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ของเรา ท. ย่อมเข้าไป อย่างนี้ด้วย อย่างนี้ด้วย ดังนี้ เป็นหญิงค่อม เป็น แสดงแล้ว ซึ่งอาการคือการเที่ยวไป แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ๕

อ. นางชุชชุตตรา เป็นหญิงค่อม เกิดแล้ว เพราะวิบากเป็น เครื่องไหลออก แห่งกรรมนั้น ๕

อนึ่ง ในวันที่หนึ่ง อ. พระราชา ทรงยังพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้นให้นั่งแล้วในวันที่หนึ่งทรงยังราชบุรุษให้รับแล้วซึ่งบาตรท. ทรงยังบาตรให้เต็มแล้ว ด้วยข้าวปายาส (ทรงยังราชบุรุษ) ให้ถวายแล้ว, อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. ยังบาตร ท. อันเต็ม ด้วยข้าวปายาสอันร้อน ให้เป็นไปรอบแล้ว ให้เป็นไปรอบแล้ว ย่อมถือน้ำ ๕

อ. หญิงนั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น ผู้กระทำอยู่ อย่างนั้น ถวายแล้วซึ่งวลัยอันเป็นวิการแห่งงา ท. แปด อันมีอยู่ ของตน กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน ท. วางแล้ว บนวลัยนี้ จงถือน้ำเถิด ดังนี้ ๕

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น แลดูแล้ว ซึ่งหญิงนั้น ๕ อ. หญิงนั้น ทราบแล้ว ซึ่งความประสงค์ แห่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ความต้องการ ด้วยวลัย ท. เหล่านั้น ย่อมไม่มี แก่ดิฉัน ท., อ. วลัย ท. เหล่านั้น (อันดิฉัน) บริจาคแล้ว แก่ท่าน ท. นั้นเทียว, อ. ท่าน ท. จงรับไปเถิด ดังนี้ ๕

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. เหล่านั้น รับแล้ว ได้ไปแล้ว สู่เงื้อมชื่อนันทมถูลกะ ๕ แม้ในวันที่ อ. วลัย ท. เหล่านั้น เป็นของ หาโรคมิได้นันทียว (ย่อมเป็น) ๕ อ. นางชุชชุตตรานั้น เป็นผู้ทรง ไร่ซึ่งปฏิภนสาม เป็นผู้มิดาตุมากเกิดแล้ว ในกาลนี้ เพราะวิบาก เป็นเครื่องไหลออก แห่งกรรมนั้น ๕

อ. นางชุชชุตตรา นั้น บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล เพราะวิบาก เป็นเครื่องไหลออกแห่งการบำรุงอันอันตนกระทำแล้ว แก่พระ ปัจเจกพุทธเจ้า ท. ๕ อ. กรรมนี้ เป็นกรรมในกาลก่อน ในพุทธันดร ของนางชุชชุตตรานั้น (ย่อมเป็น) ๕

ส่วนว่า ในกาล แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ อ. ธิดา ของเศรษฐีในเมืองพาราณสี คนหนึ่ง ถือน้ำแล้ว ซึ่งกระเจก นิ่งประดับอยู่แล้ว ซึ่งตน ในเวลามีเงาอันเจริญอยู่ ๕

อิทฺ ฆเตสํ ปุพฺพกมฺมฺนฺติ.

เอวํ วุตฺเต, ภิกฺขุ สตุถาโร ปุจฺฉิสฺสุ “ชุชฺชุตฺตรา ปน ฆนฺเต เกน กมฺเมเน ชุชฺชา ซาตา, เกน มหาปญฺญา, เกน โสตาปัตติผลํ อธิคฺตา, เกน ปเรสํ เปสนกาโรกา ซาตาติ.

“ภิกฺขเว ตสฺเสว ฆนฺตฺวา พาราณสีโย รชฺชํ ฆรณกาเล เสว ปุจฺเจกพุทฺโธ โถโก ชุชฺชชฺชาตุโก อโหสิ.

อถกา อุฏฺฐายิกา อิติถิ กมฺพลํ ปารุปีตฺวา สฺวณฺณสรกํ คเหตุวา ‘อมฺหากํ ปุจฺเจกพุทฺโธ เอวญฺจ เอวญฺจ วิจรตฺติ ชุชฺชา หุตฺวา ตสฺส วิจรณากาโร ทสฺเสสิ.

ตสฺส นิสฺสนฺเทน ชุชฺชา ซาตา.

เต ปน ปุจฺเจกพุทฺเต ปสมทิวเส ราชอาณาจักร เคเห นิสฺทาเปตฺวา ปตฺเต คาหาเปตฺวา ปายาสสฺส ปุเรตฺวา ทาเปสิ, อุณฺหปายาสสฺส ปุเร ปตฺเต ปุจฺเจกพุทฺธา ปริวตฺเตตฺวา ปริวตฺเตตฺวา คณฺหนฺติ.

สา อิติถิ เต ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา อตฺตโน สฺนตฺกานิ อฏฺฐ ทนฺตวลยานิ ทตฺวา ‘อิธ จเปตฺวา คณฺหธาติ อห.

เต ตถา กตฺวา ตํ โอลิเกสฺสุ. สา เตสํ อธิปายํ ฆตฺวา ‘นตฺติ ฆนฺเต อมฺหากํ เอเตหิ อตฺโถ, ตมฺหากญฺเวย ตานิ ปริจฺจตฺตานิ, คเหตุวา คจฺจธาติ อห.

เต คเหตุวา นนฺทมฺลกปพฺพกาโร อคมฺสฺ. อชฺชปิ ตานิ วलयานิ อโรคาเนว. สา ตสฺส กมฺมฺสฺส นิสฺสนฺเทน อิทานิ ติปิฏฺกธฺรา มหาปญฺญา ซาตา.

ปุจฺเจกพุทฺธานํ กตฺตฺวา นิสฺสนฺเทน โสตาปัตติผลํ ปตฺตา. อิทมฺสฺสา พุทฺธนฺตเร ปุพฺพกมฺมํ.

กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธสฺส กาเล ปน เอกา พาราณสีเสฏฺฐิโน ธิตา วพฺพมฺมานกจฺจายาย อาทาสํ คเหตุวา อตฺตานํ อลงฺกโรนฺติ นิสฺสิทิ.

ครั้งนั้น อ.ภิกษุณี ผู้ชีณาสพ รูปหนึ่ง ผู้มีความคุ้นเคย ของธิดาของ
เศรษฐี นั้น ได้ไปแล้ว เพื่ออันเห็น ซึ่งธิดาของเศรษฐีนั้น ๆ

จริงอยู่ อ. ภิกษุณี ท. แม่เป็นชีณาสพ (เป็น) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น
ซึ่งตระกูลแห่งอุปัฏฐาก ท. ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน ย่อมเป็น ๆ

ก็ ในขณะนั้น อ. หญิง ผู้กระทำซึ่งการรับใช้ บางคน ย่อมไม่มี
ในสำนัก ของธิดาของเศรษฐี ๆ

อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. ดิฉัน ย่อมไหว้ว
อ. ท่าน ท. ถือเอาแล้ว ซึ่งกระเช้าแห่งเครื่องประดับ นั้น จงให้ แก่ดิฉัน ก่อน
ดังนี้ ๆ

อ. พระเถรี คิดแล้ว ว่า ถ้าว่า อ. เรา จักไม่ถือนำแล้วซึ่งกระเช้าแห่ง
เครื่องประดับนี้ให้ แก่ธิดาของเศรษฐีนั้นไซ้, อ. ธิดาของเศรษฐี กระทำแล้ว
ซึ่งความอาฆาต ในเรา จักบังเกิด ในนรก; ก็ ถ้าว่า อ. เรา จักให้ไซ้,
อ. ธิดาของเศรษฐี จักบังเกิด เป็นหญิงผู้กระทำซึ่งการรับใช้ ของบุคคล
อื่น เป็น; แต่ว่า อ. ความเป็นคือการรับใช้ ซึ่งบุคคลอื่นเทียว เป็นสภาพ
ประเสริฐกว่า กว่าความรุ่มร้อนในนรก แล (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๆ

อ. พระเถรีนั้น อาศัยแล้ว ซึ่งความเอ็นดู ถือนำแล้ว ซึ่งกระเช้าแห่ง
เครื่องประดับนั้น ได้ให้แล้ว แก่ธิดาของเศรษฐีนั้น ๆ

อ. นางชุชุตตรา เป็นผู้กระทำซึ่งการรับใช้ ของชน ท. เหล่าอื่น
เกิดแล้ว ด้วยวิบากเป็นเครื่อง ไหลออก แห่งกรรมนั้น ดังนี้ ๆ

ในวันหนึ่งอีกอ.ภิกษุท.ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าวให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว
ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ว่า อ. หญิง ท. มีรอยเท้า
เป็นประมาณ มีพระนางสามาวดีเป็นประมุข อันไฟ ไหม้แล้ว
ในตำหนัก, อ. พระญาติ ท. ของพระนางมาคันทิยา (อันราชบุรุษ ท.)
ให้แล้ว ซึ่งไฟอันมีฟางเป็นเชื้อ ในเมืองบน ทำลายแล้ว ด้วยไถอันเป็น
วิการแห่งเหล็ก ท., อ. พระนางมาคันทิยา (อันราชบุรุษ ท.ทอดแล้ว ด้วย
น้ำมันอันเดือดพล่านแล้ว, ในชน ท. เหล่านี้หนา อ. ชน ท. เหล่าไหน
หนอแล ชื่อว่าย่อมเป็นอยู่, อ. ชน ท. เหล่าไหน ชื่อว่าตายแล้ว ดังนี้ ๆ

อ. พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสถามแล้วว่าดูก่อนภิกษุท.อ.เธอท.
เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี
ในกาลนี้ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว
ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้
(อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
อ. ชน ท. เหล่าใดเหล่าหนึ่ง ประมาทแล้ว อ. ชน ท. เหล่านั้น แม่เป็นอยู่อยู่
ตลอดร้อยแห่งปี ชื่อว่าตายแล้วนั้นเทียว; อ. ชน ท. เหล่าใด
ไม่ประมาทแล้ว, อ. ชน ท. เหล่านั้น แม่ตายแล้ว ชื่อว่าย่อมเป็นอยู่
นั้นเทียว;

เพราะเหตุนี้ อ. พระนางมาคันทิยา เป็นอยู่อยู่ที่ใด ตายแล้วก็ดี
ชื่อว่าตายแล้วนั้นเทียว, อ. หญิง ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ มีพระนาง-
สามาวดีเป็นประมุข แม่ตายแล้ว ชื่อว่าย่อมเป็นอยู่นั้นเทียว;
ดูก่อนภิกษุ ท. เพราะว่า (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไม่ประมาทแล้ว ชื่อว่าย่อมตาย
หาไม่ได้ ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาท.เหล่านี้ ว่า

อดสุสา วิสุสาสิกา เอกา ชีณาสวา ภิกษุณี ตั
ทฎฐิ อคมาสิ.

ภิกษุณีโย หิ ชีณาสวาปิ สายณฺหสมเย
อุปฏฺฐากกฺุลานิ ทฎฐกามา โหนฺติ.

ตสฺมี ปน ขณฺเ เสฎฺฐิจิธิตาย สนฺติเก กาจิ
เปสนนการิกา นตฺถิ.

สา “วณฺฑามิ อญฺเย เอตํ ตาว เม ปสาธนเปพิก
คเหตุวา เทถาติ อาท.

เถรี จินฺตสิ “สจฺจสุสา อิมํ คณฺหิตฺวาน น ทสฺสามิ,
มยิ อาฆาตํ กตฺวา นิรเย นิพฺพตฺติสฺสติ; สเจ ปน
ทสฺสามิ, ปรสฺส เปสนนการิกา หุตฺวา นิพฺพตฺติสฺสติ;
นिरยสนฺตปาโต โข ปน ปรสฺส เปสนนภาโว เสฎฺโยติ.

สา อญฺทยํ ปฏิจฺจ ตํ คเหตุวา ตสฺสา อทาสิ.

ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน ปเรสิ เปสนนการิกา
ชาตาติ.

ปุณฺณทิวสํ ภิกษุ ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูสาเปสิ
“สามาวตีปมฺฆา ปญฺจสตา อิตฺถิโย เคเห อคฺคินา
ฌายีสฺส, มาคฺนฺทียาย ฌาตกา อุบริ ปลาลคฺคิํ หุตฺวา
อญนฺคเลหิ ภินฺนา, มาคฺนฺทียา ปกฺกฏฺฐิตเตเลน
ปกฺกา, เก นฺุ โข เอตฺถ ชีวนฺติ นาม, เก มตา นามาติ.

สตฺถา อาคฺนฺตฺวา “กาย นฺุตถ ภิกษเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนินฺนินาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาติ
วฺุตเต, “ภิกษเว เยเกจิ ปมตฺตา, เต วสฺสสตํ
ชีวนฺตปิ มตาเยว นาม; เย อปฺปมตฺตา, เต
มตฺตาปิ ชีวนฺติเยว;

ตสฺมา มาคฺนฺทียา ชีวนฺตีปิ มตฺตาปิ มตาเยว
นาม, สามาวตีปมฺฆา ปญฺจสตา อิตฺถิโย มตฺตาปิ
ชีวนฺติเยว นาม; น หิ ภิกษเว อปฺปมตฺตา มรฺนฺติ
นามาติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

อ.ความไม่ประมาท เป็นหนทางเครื่องถึงซึ่งความไม่ตาย (ย่อมนั้น), อ. ความประมาท เป็นหนทาง แห่งมัจจุ (ย่อมนั้น); (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมไม่ตาย; (อ. สัตว์ ท.) เหล่าใด ประมาทแล้ว, (อ. สัตว์ ท.) เป็นผู้ตายแล้ว (ย่อมนั้น) ฉะนั้น; (อ. สัตว์ ท. เหล่านั้น ย่อมเป็น ฉะนั้น) อ. บัณฑิต ท. รู้แล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น โดยความแปลกกัน (ตั้งอยู่แล้ว) ในความไม่ประมาท ย่อมบันเทิงทั่ว ในความไม่ประมาท เป็นผู้ยินดีแล้ว ในธรรมอันเป็นอารมณ์ ของพระอริยเจ้า ท. (ย่อมนั้น); (อ. บัณฑิต ท.) เหล่านั้น ผู้เพ่งโดยปกติ ผู้มีความเพียรเป็นไปติดต่อกัน ผู้มีความบากบั่นอันมั่น เนื่องนิตยฺ ผู้เป็นปราชญ์ ย่อมถูกต้อง ซึ่งพระนิพพาน อันเป็นแดนเกษมจากโยคะ อันยอดเยี่ยม ดังนี้ ฯ

ในบท ท. เหล่านี้หนานอ. บท ว่า **อปฺปมาโท** ดังนี้ ย่อมแสดง ซึ่งเนื้อความ อันใหญ่ คือว่า ถือเอาแล้ว ซึ่งเนื้อความ อันใหญ่ ย่อมตั้งอยู่ ฯ

จริงอยู่ อ. พระพุทธพจน์ คือ อ. ประชุมแห่งปิฎก ๓ แม้ทั้งสิ้น อันอันอาจารย์นำมาแล้วกล่าวอยู่ ย่อมข้ามลง สู่ความไม่ประมาท นั้นเทียว, เหวะเหตุนี้ (อ. พระดำรัส อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. รอยเท้า ท. เหล่าใดเหล่าหนึ่งของสัตว์ผู้มีลมปราณ ท. ผู้เทียวไปบนแผ่นดิน, อ. รอยเท้า ท. เหล่านี้ ทั้งปวง ย่อมถึง ซึ่งความประชุมลง ในรอยเท้าของช้าง, อ. รอยเท้าของช้าง (อันชาวโลก ท.) ย่อมกล่าว ว่าเป็นยอดแห่งรอยเท้าท. เหล่านี้, เพราะความที่ (แห่ง-), (อ. รอยเท้าแห่งช้าง) นี้ใด, (-รอยเท้าแห่งช้างนั้น) เป็นรอยเท้าใหญ่ แม้ฉนั้น, คุณก่อนภิกษุ ท. อ. ธรรม ท. อันเป็นกุศล เหล่าใดเหล่าหนึ่ง, อ. ธรรม ท. เหล่านี้ ทั้งปวง เป็นสภาพมีความไม่ประมาทเป็นมูล เป็นสภาพมีความไม่ประมาทเป็นที่ประชุมลง (ย่อมนั้น), อ. ความไม่ประมาท (อันบัณฑิต) ย่อมกล่าว ว่าเป็นยอดแห่งธรรมท. เหล่านี้ ฉะนั้นนั้นเทียวแล ดังนี้ ฯ

ก็ อ. ความไม่ประมาทนั้น นั้น ชื่อว่าเป็นความไม่อยู่ปราศจาก สติ โดยเนื้อความ (ย่อมนั้น), ก็ (อ. คำว่า อปฺปมาโท ดังนี้) นั้น เป็น ชื่อ ของสติ อันอันบุคคลเข้าไปตั้งไว้แล้ว เนื่องนิตยฺ (ย่อมนั้น) ฯ

(อ. อันวินิจฉัยในบท) ว่า **อมตฺปทํ** ดังนี้ (อันบัณฑิต ฟังทราบ) อ. พระนิพพาน (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ย่อมตรัสเรียกว่าอมตะ, เพราะว่า อ. พระนิพพานนั้น ชื่อว่าย่อมไม่แก่, ชื่อว่าย่อมไม่ตาย เพราะความที่ (แห่งพระนิพพานนั้น) เป็นธรรมชาติไม่เกิดแล้ว, เพราะเหตุนี้ (อ. พระนิพพานนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ย่อมตรัสเรียกว่า อมตะ ดังนี้ ; (อ. สัตว์ ท.) ย่อมถือ อ. อธิบาย ว่า ย่อมบรรลู่ ซึ่งอมตะ ดังนี้ ด้วยความไม่ประมาทนี้ เพราะเหตุนี้ (อ. ความไม่ประมาทนี้) ชื่อว่า ปทํ ; (อ. ความไม่ประมาท) อันเป็น เครื่องถึง ซึ่งอมตะ, (อ. คำ) ว่า อันเป็นอุบายเป็นเครื่องบรรลู่ ซึ่งอมตะ ดังนี้ เป็นคำอธิบายอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว ย่อมเป็น ชื่อว่า อมตฺปทํ ฯ

“อปฺปมาโท อมตฺปทํ, ปมาโท มจฺจุโน ปทํ;
 อปฺปมตฺตา น มียนฺติ; เย ปมตฺตา, ยถา มตา;
 เอตํ วิเสสโต ฅตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปญฺชิตฺตา
 อปฺปมาเท ปโมทฺตฺติ อริยานํ โคจเร รตา;
 เต ฅมายิโน สาทติกา นิจฺจํ ทพฺพฺพรกฺกมา
 มุสนฺตฺติ ธีรา นิพฺพานํ โยคฺกฺเขมํ อนฺตฺตรนฺตฺติ.”

ตตฺถ **อปฺปมาโทติ**: ปทํ มนฺตฺติ อตฺถํ ทีเปติ มนฺตฺติ อตฺถํ คเหตุวาทิ ติฏฺฐติ.

สกลปิ หิ เตปิฏกํ พุทฺธวณฺ ฅาหริตฺวา กถิมานํ อปฺปมาทเมว โอตฺตติ, เตน วุตฺตํ “เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยานิ กานิจิ ชฺงคฺลานํ ปาณานํ ปทชาตานิ, สพฺพานิ ตานิ หตฺถิปเท สโมธานํ คจฺจนฺติ, หตฺถิปทํ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ, ยทิทํ, มนฺตฺตเตน; เหวเมว ไซ ภิกฺขเว เยเกจิ กุสลา ฅมฺมา, สพฺเพเต อปฺปมาทมูลกา อปฺปมาท- สโมสฺรณา, อปฺปมาโท เตสํ ฅมฺมานํ อคฺคฺมกฺขายติติ.

โส ปเนส อตฺตโต สติยา อวิปฺวาโส นาม, นิจฺจํ อฺปฏฺฐิตาย สติยา เจตํ นาม.

อมตฺปทฺนติ: อมตํ วุจฺจติ นิพฺพานํ, ตณฺหิ อชาตตฺตา น ชียติ, น มียติ, ตสฺมา อมตฺนฺติ วุจฺจติ; ปชฺชนฺติ อิมินาติ ปทํ, อมตํ ปาปฺณนฺตฺติ อตฺถอ; อมตฺสฺส ปทํ อมตฺปทํ, อมตฺสฺส อคฺคฺมฺปาโยติ วุตฺตํ โหติ.

อ. ความเป็นคืออันเมาทั่ว ชื่อว่าความประมาท ๕

อ. คำว่า **ปมาโท** ดังนี้ เป็นชื่อ ของการสลละง ซึ่งสติ อันบัณฑิตนัพบพร้อมแล้วว่าเป็นแห่งบุคคลผู้มีสติอันลึ้มแล้ว (ย่อมเป็น) ๕

(อ. อรรถ) ว่า แห่งความตาย (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **มจฺจุโน** ดังนี้ ๕ (อ. อรรถ) ว่า เป็นอุบาย คือว่า เป็นหนทาง (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปท** ดังนี้ ๕ จริงอยู่ อ. ชนผู้ประมาทแล้ว ย่อมไม่เป็นไปล่วง ซึ่งชาติ, (อ. ชนนั้น) แม้ผู้เกิดแล้ว ย่อมแก้ด้วยนั้นเที่ยว ย่อมตายด้วย เพราะเหตุนั้น อ. ความประมาทชื่อว่าเป็นหนทางแห่งมัจจุ ย่อมเป็น คือว่า ย่อมนำ เข้าไป สู่ความตาย ๕

(อ. อรรถ) ว่า ก็ (อ. สัตว์ ท.) ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยสติ ชื่อว่า ผู้ไม่ประมาทแล้ว (อันใครๆ) ไม่พึงกำหนดว่า (อ. สัตว์ผู้ไม่ประมาทแล้ว ท.) ย่อมไม่ตาย คือว่า เป็นผู้ไม่แก่และไม่ตาย ย่อมเป็น ดังนี้, เพราะว่ อ. สัตว์ ไรๆ ชื่อว่าผู้ไม่แก่และไม่ตาย ย่อมไม่มี, แต่ว่ ชื่อ อ. วิภูฏะ ของสัตว์ผู้ประมาทแล้ว (อันพระพุทฺธญาณ) ไม่กำหนดแล้ว, (อ. วิภูฏะ) ของสัตว์ผู้ไม่ประมาทแล้ว (อันพระพุทฺธญาณ) กำหนดแล้ว,

เพราะเหตุนี้ (อ. สัตว์ ท.) ผู้ประมาทแล้ว แม้เป็นอยู่อยู่ ชื่อว่าตายแล้วนั้นเที่ยว เพราะความที่ (แห่งตน) เป็นผู้ไม่พันรอบแล้ว (จากทุกข์ ท.) มีชาติเป็นต้น, ส่วนว่ (อ. สัตว์ ท.) ผู้ไม่ประมาทแล้ว ยังลักษณะแห่งความไม่ประมาท ให้เจริญแล้ว กระทำให้แจ้งแล้ว ซึ่งมรรคและผล ท. พลัน ย่อมไม่บังเกิด ในอรรถภาพที่สองและที่สาม ท.; เพราะเหตุนี้ (อ. สัตว์ผู้ไม่ประมาทแล้ว ท.) เหล่านั้น เป็นอยู่อยู่ก็ดี ตายแล้วก็ดี ชื่อว่าย่อมไม่ตายนั้นเที่ยว (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า อปฺปมตฺตา น มียนฺตฺติ ดังนี้ ๕

(อ. อรรถ) ว่า ส่วนว่ อ. สัตว์ ท. เหล่าใด ประมาทแล้ว, (อ. สัตว์ ท.) เป็นผู้ตายแล้ว คือว่า เป็นผู้มิวิญญานไปปราศแล้ว เช่นกับด้วยก่อน แห่งไม่ ด้วยการเข้าไปตัดซึ่งอินทรีย์คือชีวิต (ย่อมเป็น) ฉนั้นใด อ. สัตว์ ท. เหล่านั้น ชื่อว่า ย่อมเป็น ฉนั้นนั้นนั้นเที่ยว เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้ตายแล้ว ด้วยความตายคือความประมาท, จริงอยู่ แม้ อ. จิตดวงหนึ่ง ว่า อ. เรา ท. จักถวายเป็น ซึ่งทาน อ. เรา ท. จักรักษา ซึ่งศีล อ. เรา ท. จักกระทำ ซึ่งอุโบสถกรรม ดังนี้ ย่อมไม่เกิดขึ้น (แก่สัตว์ ท.) แม้เหล่านั้น ผู้เป็นคฤหัสถ์ ก่อน, แม้ อ. จิตดวงหนึ่ง ว่า อ. เรา ท. (ยังวัตร ท.) มีวัตรเพื่ออาจารย์และอุปัชฌาย์เป็นต้น จักให้เต็ม อ. เรา ท. จักสมทาน ซึ่งธุดงค์ ท. อ. เรา ท. ยังภาวนา จักให้เจริญ ดังนี้ ย่อมไม่เกิดขึ้น (แก่สัตว์ ท. เหล่านั้น) แม้ผู้เป็นบรรพชิต รวากะ (อ. จิตดวงหนึ่ง ไม่เกิดขึ้นอยู่ แก่สัตว์ ท.) ผู้ตายแล้ว, อ. สัตว์ ท. เหล่านั้น เป็นผู้มีการกระทำต่างๆ อะไร จากสัตว์ผู้ตายแล้วเที่ยว ย่อมเป็น, เพราะเหตุนี้ (อ. พระคัมภีร์) ว่า เย ปมตฺตา ยถา มตา ดังนี้ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า เย ปมตฺตา ยถา มตา ดังนี้

(อ. อรรถ) ว่า รู้แล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น โดยความแปลกกัน ว่า อ. การแล่นออกไป จากวิภูฏะ ย่อมไม่มี แก่สัตว์ผู้ประมาทแล้ว, (อ. การแล่นออกไป จากวิภูฏะ) ย่อมมี แก่สัตว์ผู้ไม่ประมาทแล้วดังนี้ (ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า เอตํ วิเสสโต ญตฺวา ดังนี้ ๕

ปมาโทติ: ปมฺชฺชนภาโว.

มฺภูจฺสจฺจสฺงฆาตสฺส สติยา โวสฺสคฺคฺสเสตํ นามิ.

มจฺจุโนติ: มรณสฺส. **ปทฺนฺติ:** อฺปาโย มคฺโค. ปมตฺโต ทิ ชาตี นาทิวตฺตติ, ชาโตปิ ชียติ เจวมียติ จาติ ปมาโท มจฺจุโน ปทฺนฺนาม โหติ มรณํ อฺปนฺเต. อปฺปมตฺตา น มียนฺตฺติ:

สติยา สมฺนฺนาคตา ทิ อปฺปมตฺตา “น มรณฺติ อชฺรามวา โหนฺตฺติ น สลฺลภฺเขตฺตพฺพา, น ทิ โภจิสฺสโต อชฺรามโร นาม อตฺถิ; ปมตฺตสฺส ปน วฏฺฏานฺนาม น ปริจฺฉินฺนํ; อปฺปมตฺตสฺส ปริจฺฉินฺนํ;

ตสฺมา ปมตฺตา ชาติอาทิตฺติ อปริมตฺตตฺตา ชีวนฺตาปิ มตาเยว นาม, อปฺปมตฺตา ปน อปฺปมาทลฺกขณํ วทฺตฺตฺวา ชิปฺปิ มคฺคผลานิสฺสจฺฉิตฺตฺวา ทฺตฺติยตฺตฺติยอตฺตภาเวสฺส น นิพฺพตฺตฺนฺติ; ตสฺมา เต ชีวนฺตาปิ มตาปิ น มียนฺตฺติเยว นาม.

เย ปมตฺตา ยถา มตาติ: เย ปน สตฺตา ปมตฺตา, เต ปมาทมรณฺน มตฺตฺตา ยถา ชีวิตฺนทฺริยฺปุจฺเจเทน มตา ทารุกฺขนฺธสฺทิสฺสา อปคตฺวิญญานา ตเถว โหนฺติ; เตสฺสปี ทิ มตฺตานํ วิย คหฺภูจฺจํ ตาว “ทานํ ทสฺสาม สิลํ รกฺขิสฺสาม อฺโปสฺถกมฺมํ กิริสฺสามาติ เอกจิตฺตฺปิ น อฺปฺปชฺชติ, ปพฺพชิตานํปี “อาจฺริยฺปุชฺฌาวตฺตาทินิ ปุเรสฺสาม ฐตฺตฺกานิ สมฺปาทยิสฺสาม ภาวนํ วทฺตฺตฺสฺสามาติ เอกจิตฺตฺปิ น อฺปฺปชฺชติ, มเตน เต กีนานาภรณาว โหนฺติ; เตน วุตฺตํ “เย ปมตฺตา ยถา มตาติ.

เอตํ วิเสสโต ญตฺวาติ: ปมตฺตสฺส วฏฺฏโต นิสฺสรณํ นตฺถิ, อปฺปมตฺตสฺส อตฺถิตฺติ เอตํ วิเสสโต ชาตินฺตฺวา.

(อ.อรรถ) ว่า อ. โยคะ ท. สี่ เหล่าใด ยังมหาชน ย่อมให้จมลงในวัฏฏะ อันเป็นแดนเกษม คือว่า อันมีภัยออกแล้ว จากโยคะ ท. เหล่านั้น ชื่อว่าอันยอดเยี่ยม เพราะความที่แห่งพระนิพพานเป็นธรรมชาติ ประเสริฐที่สุด กว่าธรรมอันเป็นโลกียะและโลกุตระ ท. ทั้งปวง ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า โยคกเขม อนุตตร ดังนี้ ๕

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบัน เป็นต้น ได้เป็นแล้ว ๕

อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล้ว ๕

อ. เรื่องแห่งพระนางสามาวดี (จบแล้ว) ๕

๒. อ. เรื่องแห่งเศรษฐีชื่อว่ากุมภไสกกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งเศรษฐีชื่อว่ากุมภไสกกะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนานี้ ว่า อุกฺขจาวโต ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. อหิวตโกโรค ย่อมเกิดขึ้น ในเรือนของเศรษฐีในเมืองราชคฤห์ ในนครชื่อว่าราชคฤห์ ๕

ครั้นเมื่อโรคนั้น เกิดขึ้นแล้ว อ. สัตว์ดิรัจฉาน ท. กระทำ ซึ่งแมลงวัน ให้เป็นต้น เพียงใด ซึ่งโค ท. ย่อมตาย ก่อน, ในลำดับนั้น อ. ทาสและกรรมกร ท. (ย่อมตาย), อ. เจ้าของแห่งเรือน ท. (ย่อมตาย) ในกาลภายหลังแห่งชนทั้งปวง ;

เพราะเหตุนั้น อ. โรคนั้น จับแล้ว ซึ่งเศรษฐีด้วย ซึ่งภรรยาด้วย ในกาลภายหลังแห่งชนทั้งปวง ๕

อ. ชน ท. เหล่านั้น ผู้อันโรคถูกต้องแล้ว แลดูแล้ว ซึ่งบุตร ผู้ยืนแล้ว ในที่ใกล้ มีนัยนตา ท. อันเต็มแล้วด้วยน้ำตา กล่าวแล้ว กะบุตรนั้น ว่า เนอะพ่อ ได้ยินว่า ครั้นเมื่อโรคนั้น เกิดขึ้นแล้ว (อ. ชน ท.) ทำลายแล้ว ซึ่งฝ่าหนีไปแล้ว ย่อมได้ ซึ่งชีวิต, อ. เจ้า ไม่แลดูแล้ว ซึ่งเรา ท. หนีไปแล้ว โดยประการใด โดยประการนั้น เป็นอยู่อยู่ มาแล้ว อีก, อ. โภกัแห่งทรัพย์ ท. ๔๐ อันเรา ท. ผังตั้งไว้แล้ว ในที่นั้น, ขุดขึ้นแล้ว ซึ่งโภกัแห่งทรัพย์ ท. เหล่านั้น ฟังสำเร็จ ซึ่งชีวิต ดังนี้ ๕

โยคกเขม อนุตตรนติ: เยจตตารโโยคามหาชนัง วุญฺญ โอสีทาปนฺติ, เตหิ เขม ฺนิพฺภยํ สพฺเพหิ โลกียโลตฺตตรธฺเมหิ เสฏฺฐตฺตา อนุตตรนฺติ.

เทศนาปริโยसानะ พหุ โสตาปนนาทโย อเหตุ.

เทศนา มหาชนสูส สาสติกา ซาตาดิ.

สามาวดีวัตถุ.

๒. กุมภไสกกวตฺต.

“อุกฺขจาวโตติ อิมํ ธมฺมเทศนํ สตฺถา เวฬุวนะ วิหรนฺโต กุมภไสกเสฏฺฐี อารพฺภ กเถสิ.

ราชคหนครสมิ ฺหิ ราชคหเสฏฺฐิโน เคเห อหิวตโกโรค อฺปปชฺชติ.

ตสมิ อฺปปนฺเน, มกฺขิกํ อาที กตฺวา ยาว คาโว ปสมิ ติรจฺจานคตา มรฺนฺติ, ตโต ทาสกมฺมกรา, สพฺพปจฺฉา เคหสามิกา;

ตสมฺมา โส โรคิ สพฺพปจฺฉา เสฏฺฐิณฺจ ภริยณฺจ คณฺหิ.

เต โรคณฺจฺจา ปฺตฺตํ สนฺติเก จิตฺโต โอลิเกตฺวา อสุสุปฺถุณฺเณหิ เนตฺเตหิ ตํ อานํสุ “ตาด อิมสมิ กิโรโรค อฺปปนฺเน, ภิตฺตี ภินฺทิตฺวา ปลาตา ซิวิตฺถณฺติ, ตฺวํ อมฺเห อนฺโละเกตฺวา ยถา ตถา ปลายิตฺวา ซิวฺนฺโต ปฺนาคณฺตฺวา, อมฺหากํ อสุกฺกฺจาเน จตฺตาทิสฺส ธนฺโภกฺโย นิหิตฺวา จปิตา, ตา อฺพุทฺธิตฺวา ซิวิตฺถ กปฺเปยฺยาสีติ.

ครั้งนั้น อ. นางสนมคนหนึ่งผู้ยืนแล้ว ในที่ใกล้ของพระราชานั้น คิดแล้วว่า อ. พระราชา จักไม่ตรัส ซึ่งพระดำรัสใดหรือ หรือว่านั้น, อ. อันอันเรารู้ซึ่งบุรุษนี้ ย่อมควร ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษคนหนึ่ง (ด้วยคำ) ว่า แน่ะพ่อ อ. ท่าน จงไป อ. ท่าน จงรู้ ซึ่งบุรุษนั้น ดังนี้ ๕

อ. บุรุษนั้น ไปแล้ว โดยเร็ว เห็นแล้ว ซึ่งบุรุษนั้น มาแล้ว บอกแล้วว่า อ. บุรุษนั้น เป็นมนุษย์ผู้กำพัว ผู้กระทำซึ่งการรับจ้าง ของนายจ้าง ท. คนหนึ่ง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำ ของบุรุษนั้น เป็นผู้หนึ่ง เป็นทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง ของบุรุษนั้น แม้ในวันที่สอง แม้ในวันทีสาม ตรัสแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว ๕

อ. นางสนมแม้นั้น คิดแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว ส่งไปแล้ว (ซึ่งบุรุษ) บ่อย ๆ, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. มนุษย์ผู้กำพัว ดังนี้ (อันบุรุษนั้น) กล่าวแล้ว, คิดแล้ว ว่า อ. พระราชา แม้ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำ ว่า อ. บุรุษนั้น เป็นมนุษย์ผู้กำพัว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ย่อมไม่ทรงเชื่อ, ย่อมตรัส ว่า อ. เสียงนั้น เป็นเสียง ของบุรุษ ผู้มีทรัพย์มาก (ย่อมเป็น) ดังนี้ บ่อย ๆ; อันเหตุ ในเรื่องนี้ ฟังมี; อ. อันอันเรารู้ซึ่งบุรุษนั้น ตามความเป็นจริง อย่างไร ย่อมควร ดังนี้ ๕

อ. นางสนมนั้น กราบทูลแล้ว กะพระราชานัน ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้สมมติเทพ อ. หม่อมฉัน ได้อยู่ ซึ่งพันแห่งทรัพย์ พาเอา ซึ่งธิดา ไปแล้ว ยังทรัพย์นั้น จักให้เข้าไป สู่อราชตระกูล ดังนี้ ๕

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้พระราชทานแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ แก่นางสนมนั้น ๕

อ. นางสนมนั้น พาเอาแล้ว ซึ่งธิดานั้น ยังธิดา ให้นุ่งแล้ว ซึ่งผ้า อันมีความเศร้าหมองเป็นธาตุ ผืนหนึ่ง ออกไปแล้ว จากพระราชวัง กับ ด้วยธิดานั้น ผู้ราวกะว่าเดินไปแล้วสู่หนทาง ไปแล้ว สู่ถนนอันเป็นที่ อยู่ของนางจ้าง เข้าไปแล้ว สู่เรือน หลังหนึ่ง กล่าวแล้ว ว่าแน่ะแม่ อ. เรา ท. เป็นผู้เดินไปแล้วสู่หนทาง (เป็น) พักผ่อนแล้ว ในเรือนนี้ สิ้นวันหนึ่งและ วันสอง จักไป ดังนี้ ๕

(อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะแม่ อ. ประชุมแห่งมนุษย์ ในเรือน ท. มาก, (อันท่าน ท.) ไม่อาจ เพื่ออันอยู่ในเรือนนี้, อ. เรือน ของนายกุมภโกเศสกะ นั้น เป็นเรือนว่าง (ย่อมเป็น), อ. ท่าน ท. จงไป ในเรือนนั้น ดังนี้ ๕

อ. นางสนมนั้น ไปแล้ว ในเรือนนั้น กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ท. เป็นผู้ไปสู่หนทาง (เป็น) จักอยู่ในที่นี้ สิ้นวันหนึ่งและวันสอง ดังนี้ แม้ผู้อันนายกุมภโกเศสกะนั้นห้ามแล้ว บ่อย ๆ (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ท. อยู่แล้ว (สิ้นกาล) มีวันหนึ่งเป็นประมาณ ในวันนี้ จักไป ในเวลาเช้าเทียว ดังนี้ ไม่ปรารถนาแล้ว เพื่ออันออกไป ๕

อ. นางสนมนั้น อยู่แล้ว ในเรือนนั้นนั้นเทียว กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ให้แล้ว ซึ่งคำกับข้าพเจ้า ของท่าน จงไป, อ. ดิฉัน จักหุงต้ม เพื่อท่าน ดังนี้ ในเวลาเป็นที่ไปสู่ป่า แห่งนายกุมภโกเศสกะนั้น ในวันรุ่งขึ้น, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. อย่าเลย อ. เรานั้นเทียว หุงต้มแล้ว จักกิน ดังนี้ (อันนายกุมภโกเศสกะ) กล่าวแล้ว , รับประทานอาหาร บ่อย ๆ,

อดสูส สนุติเก จิตา เอกา ปริจาริกา “ราชา ยี่ วา ตั วา น กเถสุสติ, อิมิ มยา ฉาตุ ฎฎฎดีติ จินฺเตตฺวา “คจฺจ ตาต เอตฺ ฆานาหิติ เอกิ ปริสุํ ปหิณิ.

โส เวเคน คนฺตฺวา ตั ทิสฺวา อากฺนฺตฺวา “เอโก ฆตฺกานํ ฆตฺกการโก กปถมนฺสุโส เอโสติ อาริเจสิ.

ราชา ตสุส วจฺนํ สุตฺวา ตฺนุหิ หุตฺวา ทฺติย- ทิวเสปิ ตตฺยทิวเสปิ ตสุส สทฺทํ สุตฺวา ตเถวาท.

สาปิ ปริจาริกา ตเถว จินฺเตตฺวา ปฺนปฺปฺนํ เปเสตฺวา, “กปถมนฺสุโสติ วุตฺเต, จินฺเตสิ “ราชา ฆกปถมนฺสุโส เอโสติ วจฺนํ สุตฺวาปิ น สทฺทหติ, ปฺนปฺปฺนํ มหาชนฺสุส ปริสฺสุเสโส สทฺโทติ วหติ; ฆวิตพฺพเมตฺถ การเถน; ยถาสภาวโต เอตฺ ฉาตุ ฎฎฎดีติ.

สา รากานํ อาท “เทว อหิ สหฺสุสํ ลภมานา จิตฺริ อาทาย คนฺตฺวา เอตฺ ธนํ ราชกฺลํ ปเวเสสุสามิติ.

ราชา ตสุสา สหฺสุสํ ทาเปสิ.

สา ตั คเหตุวา จิตฺริ เอกิ มลีนฉาตุํ วตุถํ นิวาเสตฺวา ตาย สทฺธิ ราชเคหโต นิฆฺขมิตฺวา มคฺคปฏิปฺนฺนา วิย ฆตฺกวิถิ คนฺตฺวา เอกิ ฆริ ปริสิตฺวา “อมฺม มยิ มคฺคปฏิปฺนฺนา เอกาทฺหวิหิ อธิ วิสุสมิตฺวา คมิสุสามาติ อาท.

“อมฺม พฺหุณี ฆรฺมานุสฺกานิ, น สกฺกา อธิ วสิตุํ, เอตฺ กุมฺภโกเศสฺกสุส เคหิ ตฺจจฺจํ, ตตฺถ คจฺจเถวาติ.

สา ตตฺถ คนฺตฺวา “สามิ มยิ มคฺคิกา เอกาทฺหวิหิ อธิ วสิสุสามาติ วตฺวา เตน ปฺนปฺปฺนํ ปฏิฆิตฺตาปิ “สามิ อฆฺเชกทิวสมตฺตํ วสิตฺวา ปาโตว คมิสุสามาติ นิฆฺขมิตฺ น อิจฺฉิ.

สา ตตฺถเถว วสิตฺวา ปฺนทิวเส ตสุส อรฺกฺกคฺคณเวลาย “สามิ ตว นิวาปํ ทตฺวา ยาหิ, อหฺนฺเต ปจฺจิสฺสามิติ วตฺวา, “อลิ อหฺเมว ปจฺจิตฺวา ฆุณฺขิสฺสามิติ วุตฺเต, ปฺนปฺปฺนํ นิพฺหุติตฺวา,

กระทำแล้ว (ซึ่งทรัพย์ ท.)* อันอันนายกุมภโฆสกะนั้นให้แล้ว ให้เป็นทรัพย์กว่าอันอันตนรับแล้วนั้นเทียว ยังบุคคลให้นำมาแล้ว ซึ่งโฆสกะ ท. ด้วยนั้นเทียว (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีข้าวสารอันบริสุทธิ์ เป็นต้นด้วย จากกระหวางแห่งร้านตลาด หุงต้มแล้ว ซึ่งข้าวสุก อันบริสุทธิ์ดีด้วย ซึ่งแกงและกับ ท. สอง สาม อันมีรสดีด้วย โดยทำนองแห่งการหุงต้ม ในราชตระกูล ได้ให้แล้ว แก่นายกุมภโฆสกะนั้น ผู้มาแล้ว จากป่า ฯ

ครั้งนั้น (อ. นางสนมนั้น) รู้แล้ว ซึ่งนายกุมภโฆสกะนั้น ผู้บริโภคแล้วถึงทั่วแล้วซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้มีจิตอ่อน กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ท. เป็นผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว ย่อมเป็น จะมี ในเรือนนั้นนี้เทียว สิ้นวันหนึ่งและวันสอง ดังนี้ ฯ

อ. นายกุมภโฆสกะ นั้น รับพร้อมแล้ว ว่า อ. ดีละ ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. นางสนมนั้น หุงแล้ว ซึ่งข้าวสวยอันอร่อย ได้ให้แล้ว แก่นายกุมภโฆสกะนั้น แม้ในเวลาเย็น แม้ในวันรุ่งขึ้น ฯ

อนึ่ง อ.นางสนมนั้น รู้แล้ว ซึ่งจิตอันอ่อน ของนาย กุมภโฆสกะนั้น(กล่าวแล้ว)ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ท. จักอยู่ในเรือนนี้ นั้นเทียวสิ้นวันเล็กน้อยดังนี้อยู่อยู่ในเรือนนั้นตัดแล้วซึ่งที่แห่งเตียง ของนายกุมภโฆสกะนั้น ด้วยมีดอันคม ในที่นั้น ๆ ณ แม่แคร์ ในภายใต้ ฯ

อ. เตียง ครั้นเมื่อนายกุมภโฆสกะนั้น เป็นผู้สึกว่ามาแล้ว นั่งแล้วนั้นเทียว (มีอยู่) ห้อยลงแล้ว ในภายใต้ ฯ

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. เตียงนี้ ขาดไปแล้ว อย่างนี้ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. นางสนมนั้น กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ย่อมไม่อาจ เพื่ออันห้าม ซึ่งเด็กหนุ่ม ท., อ. เด็กหนุ่ม ท. เหล่านั้น มาแล้ว ย่อมประชุมกัน ในที่นี้นั้นเทียว ดังนี้ ฯ

(อ. นายกุมภโฆสกะ กล่าวแล้ว) ว่า เนาะแม่ อ. ทุกข์นี้ เกิดแล้ว แก่เรา เพราะอาศัย ซึ่งท่าน ท., เพราะว่า ในกาลก่อน อ. เรา เมื่อไป ในที่ไหน ๆ ปิดแล้ว ซึ่งประตู ย่อมไป ดังนี้ ฯ

(อ. นางสนม กล่าวแล้ว) ว่า เนาะพ่อ อ. ดิฉัน จะกระทำ อย่างไรได้, อ. ดิฉัน ย่อมไม่อาจ เพื่ออันห้าม ดังนี้ ฯ

อ. นางสนมนั้น ตัดแล้ว สิ้นวัน ท. สองสาม โดยทำนองนี้เทียว แม้ผู้อันนายกุมภโฆสกะนั้นยกโทษแล้วติเตียนแล้วกล่าวอยู่ กล่าวแล้ว อย่างนั้นนั้นเทียว ตัดแล้ว (ซึ่งเชือก ท.) อันเหลืออ เว้น ซึ่งเชือกเส้นหนึ่งและสองเส้น ท. อีก ฯ

ในวันนั้น ครั้นเมื่อนายกุมภโฆสกะนั้น เป็นผู้สึกว่านั่งแล้วนั้นเทียว (มีอยู่) อ. ที่ทั้งปวง ตกไปแล้ว ที่ภาคพื้น ฯ

อ. ศีรษะได้เป็นแล้ว โดยความเป็นอันเดียวกันกับด้วยเข้าท. ฯ

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น ลูกขึ้นแล้ว กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา จะกระทำ อย่างไร, ในกาลนี้ อ. เรา จักไป ในที่ไหน, อ. เรา เป็นผู้อันท่าน ท. กระทำแล้ว ให้เป็นผู้มิใช่เจ้าของ แม่แห่งเตียงเป็น ที่นอน ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. นางสนมนั้น กล่าวแล้ว) ว่า เนาะพ่อ อ. ดิฉัน จะกระทำ อย่างไรได้, อ. ดิฉัน ย่อมไม่อาจ เพื่ออันห้าม ซึ่งเด็กผู้คุ้นเคย ท.,

เตน ทินุเน คหิตมตตเกเวว กตฺวา อนฺตราปณฺโต โภชนานิ เจว ปริสุทฺทตณฺฑุลาทีนึ จ อหฺราเปตฺวา ราชกุเล ปจฺนนิยาเมณ สุปริสุทฺธํ โอิทฺถํ สาธุรสาณึ จ เทว ตีณึ สุปฺพยุญฺชนานิ ปจิตฺวา ตสฺส อรณฺณโต อาคตสฺส อทาลึ.

อถ นึ ภูฏชิตฺวา มุทฺจิตฺตตี อापนฺนึ ฌตฺวา “สามึ กิลนฺตมฺห เอกาทฺหวิหึ อิวฺว โหมาติ อห.

โส “สาธุติ สมฺปฏิจฺฉิ.

อถสฺส สายมฺปิ ปุณฺทิวเสปิ มรฺรทตฺตํ ปจิตฺวา อทาลึ.

มุทฺจิตฺตญฺจสฺส ฌตฺวา “สามึ กติปาหึ อิวฺว วสิสฺสามาติ ตตฺถ วสมานา ติชิเณณ สตุเณณ ตสฺส มณฺญจฺจานํ เหมฺจฺจอาภฺนิยํ ตหึ ตหึ ฉินฺทึ.

มณฺญจฺ, ตสฺมี อาคนฺตฺวา นิสินฺนมตฺเตเยว, เหมฺจฺจ อิลมฺพิ.

โส “กสฺมา อยํ มณฺญจฺ เอวํ ฉิซฺชิตฺวา คโตติ อห.

“สามึ ทหฺรทารเก นึวาเรตฺถึ น สกฺโกมิ, อาคนฺตฺวา เอตฺเถว สนฺนึปตฺนฺตึตี.

“อมฺม อิทํ เม ทุกฺขํ ตฺมฺเห นิสฺสาย ชาตํ, อหฺนฺทึ ปุพฺเพ กตฺถจฺจ คจฺจณฺโต ทฺวารํ ปิทฺทิตฺวา คจฺจมาตี.

“กึ กโรมิ ตาต, วาเรตฺถึ น สกฺโกมีตี.

สา อิมินาว นึยาเมณ เทว ตโย ทิวเส ฉินฺทิตฺวา เตน อฺชฺชมายิตฺวา ชียิตฺวา วุจฺจมานาปิ ตเถว วตฺวา ปุณฺ เอกเทวฺรชฺชุกฺเก จเปตฺวา เสเส ฉินฺทึ.

ตฺทิวสํ ตสฺมี นิสินฺนมตฺเตเยว, สพฺพํ จานํ ภูมึยฺ ปตี.

สีสํ ชนฺนุเกหึ สทฺธิ เอโกโต อโหสิ.

โส อญฺจาย “กึ กโรมิ, อิทานิ กุหึ คมิสฺสามึ, นึปชฺชนมณฺญจฺจสาปิ ตฺมฺเหหึ อสฺสามึโก กโตมฺหึตี อห.

“ตาต กึ กโรมิ, ปฏิวิสฺสกทารเก วาเรตฺถึ น สกฺโกมิ,

(อ. เรื่องนั้น) จึงมีเกิด, อ. ท่าน อย่าคิดแล้ว, อ. ท่าน จักไป ในที่ไหน ในเวลานี้ ดังนี้ เรียกมาแล้ว ซึ่งบิดา กล่าวแล้วว่า แน่แม่ อ. เจ้า จงกระทำ ซึ่งโอกาสเป็นทีนอน เพื่อพี่ชาย ของเจ้า ดังนี้ ฯ

อ. บิดานั้น นอนแล้ว ณ ข้าง ๆ หนึ่ง กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน จงมา ในที่นี้เกิด ดังนี้ ฯ

อ. นางสนมแม่นอกนี้ ย่อมกล่าว กะนายกุมภโฆสกะนั้น ว่า แน่พ่อ อ. ท่าน จงไป อ. ท่าน จงนอน กับ ด้วยน้องหญิง ดังนี้ ฯ

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น นอนแล้ว บนเตียงเดียวกัน กับ ด้วยบิดานั้น ได้กระทำแล้ว ซึ่งความเขยชิด ในวันนั้นนั้นนี้เทียว ฯ

อ. กุมาริกา ร้องให้ทั่วแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. มารดา ถ้ามแล้ว ซึ่งบิดานั้น ว่า แน่แม่ อ. เจ้า ย่อมร้องให้ เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. บิดานั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่ อ. เรื่องนี้ เกิดแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. มารดา กล่าวแล้ว) ว่า แน่แม่ (อ. เรื่องนั้น) จึงมีเกิด, (อันเรา) อาจเพื่ออันกระทำ อย่างไรได้, อ. อัน แม่อันเจ้าได้ ซึ่งผัวคนหนึ่ง ย่อมควรร, อ. อัน แม่อันนายกุมภโฆสกะนั้นได้ ซึ่งหญิงผู้รับใช้ ไกล่เท้า คนหนึ่ง ย่อมควรร ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งนายกุมภโฆสกะนั้น ให้เป็น ลูกเขย ฯ

อ. ชน ท. เหล่านั้น อยู่แล้ว อยู่พร้อมแห่งบุคคลพร้อมเพรียงกัน ฯ

อ. นางสนมนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ แก่พระราชา โดยอันล่อง ไปแห่งวันเล็กน้อย ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระราชา ขอจง (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำ ซึ่งการป่าวร้อง ว่า อ. ชน ท. จงกระทำ ซึ่งมหรสพ ในถนนอันเป็นที่อยู่แห่งนายจ้าง, ก็ อ. มหรสพ อันบุคคล ได ย่อมไม่กระทำ ในเรือน, อ. สิ้นไหม ซึ่งมีประมาณเท่านี้ (ย่อมมี) แก่บุคคลนั้น ดังนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. แม่นาย กล่าวแล้ว กะนายกุมภโฆสกะนั้น ว่า แน่พ่อ อ. มหรสพ เป็นมหรสพ (อันเรา ท.) ฟังกระทำ ตามอาชญาของพระราชา ในถนนอันเป็นที่อยู่แห่งนายจ้างเทียว เกิดแล้ว, อ. เรา อ. จะกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. นายกุมภโฆสกะกล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่ อ. ข้าพเจ้าแม่กระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้าง ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเป็นอยู่, อ. ข้าพเจ้า จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. แม่นาย นั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ (อ. ชน ท.) ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน ย่อมรับเอา แม่ซึ่งหนึ่ง, อ. อาชญา ของพระราชา (อันใคร ๆ) ไม่ฟังได้ เพื่ออันไม่กระทำ, (อันเรา ท.) อาจ เพื่ออันฟัง ชื่อจากหนึ่ง ด้วยอุบาย อย่างใดอย่างหนึ่ง, แน่พ่อ อ. เจ้า จงไป อ. เจ้า จงนำมา ซึ่งกหาปณะหนึ่งหรือ หรือว่าซึ่งกหาปณะ ท. ๒ จากที่ไหน ๆ ดังนี้ ฯ

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น ยกโทษอยู่ ตีเตียนอยู่ ไปแล้ว ย่อมนำมา ซึ่งกหาปณะหนึ่งนั้นเทียว จากที่แห่งทรัพย์มีโกฏิสี่สิบเป็นประมาณ ฯ

อ. นางสนมนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งกหาปณะนั้น แก่พระราชา กระทำแล้ว ซึ่งมหรสพ ด้วยกหาปณะ ของตน ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ อย่างนั้นนั้นนี้เทียว โดยอันล่องไปแห่งวันเล็กน้อย อิก ฯ

โหด, มา จินตยิ, อิมาย เวลาย กุหิ คมิสุสสีติ ธีตร อามนุเตตวา “อมุม ตว ภาติกสุส นิปชชโนกาสิ กโรหิตี อาห.

สา เอกปสุเส สยิตวา “อิธาคจฺจ สามีติ อาห.

อิตรปิ น “คจฺจ ตาต ภคินียา สหุติ นิปชชชาติ วเทติ.

โส ตาย สหุติ เอกมญฺเจ นิปชชิตวา ตํ ทิวสญฺเวยว สนฺถวมกาสิ.

กุมาริกา ปโรหิ.

อถ น มาตา ปุจฺฉิ “กั อุมม โรหสีติ.

“อมุม อิทนฺนาม ชาตนฺติ.

“โหด อุมม, กั สกุกา กาคู, ตยาปี เอกั ภตฺตารั, อิมินาปี เอกั ปาทปฺริจาริกั ลหุฏั วฏฺฏตีติ ตํ ชามาตรั อกาสิ.

เต สมคฺคสํวาสั วสีสุ.

สา กติปาหจฺจเยน ญญเวยว สาสนํ เปเสสิ “ภตทวิถียํ ฉณํ กโรนฺตุ, ยสุส ปน ฆเร ฉณเ น กรียติ, ตสุส เอตฺตโก นาม ทนฺุฑิโต โฆสนํ กาทฺเต เทวาติ.

ราชา ตถา กาทฺเต.

อถ น สสุ อห “ตาต ภตทวิถียํ ราชานาย ฉณเ กตฺตพฺุโพว ชาโต, กั กโรมาติ.

“อมุม อห ภตี กโรนฺโตปี ชีวตุ น สกุกมิ, กั กริสสามีติ.

“ตาต ฆราวาสั วสนฺตนา นาม อธิปปี คณฺุหนฺติ, ญญเวยว อาณา อกาตุ น ลพฺุภา, อธินฺโต นาม เยน เกนจึ อฺุปาเยน มุจฺจิตฺตุ สกุกา, คจฺจ ตาต กุโตจึ เอกั วา เทว กหาปเณ อหฺราติ.

โส อฺุชฺฌายนฺโต ชียนฺโต คณฺุตา จตฺตาพีส- โภภินฺนฺจฺจานโต เอกเมว กหาปณํ อหฺรติ.

สา ตํ กหาปณํ ญญเวยว เปเสตฺวา อตฺตโน กหาปเณน ฉณํ กตฺวา ปฺน กติปาหจฺจเยน ตเถว สาสนํ ปหิณฺติ.

อ. พระราชา (ทรงยังชน ท.) ให้รู้ทั่วแล้ว อีก ว่า อ. ชน ท. จงกระทำ ซึ่งมหรสพ, อ. ลินใหม่ มีประมาณเท่านี้ (ย่อมมี แก่ชน ท.) ผู้ไม่กระทำอยู่ ดังนี้ ๔

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น ผู้อันนางสนมนั้นกล่าวแล้วอย่างนั้น นั้นเที่ยว ครอบงำอยู่ ไปแล้ว นำมาแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. สาม แม่อีก ๔

อ. นางสนมนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. แม่เหล่านั้น แก่พระราชา ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ โดยอันลวงไปแห่งวันเล็ก น้อย อีก ว่า ในกาลนี้ อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. ขอจง (ทรงยังบุรุษ ท.) ให้ร้องเรียก ซึ่งนายกุมภโฆสกะนี้เกิด ดังนี้ ๔

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ๔ อ. บุรุษ ท. ไปแล้ว ในที่นั้น ถ้ามแล้ว ว่า อ. บุรุษคนไหน ชื่อว่ากุมภโฆสกะ ดังนี้ แสงงหาอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งนายกุมภโฆสกะนั้น กล่าวแล้ว ว่า แน่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน จงมา, อ. พระราชา ย่อมรับสั่งหา ซึ่งท่าน ดังนี้ ๔

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น กล่าวแล้ว กล่าวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำว่า อ. พระราชา ย่อมทรงรู้จัก ซึ่งเรา หามิได้ ดังนี้เป็นต้น ไม่ปรารถนา แล้ว เพื่ออันไป ๔ ครั้งนั้น อ. บุรุษ ท. จับแล้ว ซึ่งนายกุมภโฆสกะนั้น (ที่อวยวะ ท.) มีมือเป็นต้น คร่ำมาแล้ว ด้วยการกระทำด้วยกำลัง ๔

อ. หญิงนั้น เห็นแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. เหล่านั้น คุณคามแล้ว ว่า แน่บุรุษผู้อันบุคคลแนะนำได้ยากแล้ว ท. ้วย อ. เจ้า ท. เป็นผู้ไม่ สมควร เพื่ออันจับ ซึ่งลูกเขย ของเรา (ที่อวยวะ ท.) มีมือเป็นต้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ อ. ท่าน จงมา, อ. ท่าน อยากแล้ว, อ. เรา ใฝ่แล้ว ซึ่งพระราชา จักทูล (ยังพระราชา) ให้ ทรงตัด ซึ่งมีอ. (ของบุรุษ ท.) ผู้จับซึ่งอวยวะมีมือเป็นต้น ของท่าน นั้นเที่ยว ดังนี้ พาเอา ซึ่งธิดา ไปแล้ว ข้างหน้า ถึงแล้ว ซึ่งพระราชวัง ยังเพศ ให้เป็นไปรอบแล้ว ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องอลังการ ทั้งปวง ได้ยื่นแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ๔

อ. บุรุษ ท. คร่ำไปรอบแล้ว นำมาแล้ว ซึ่งนายกุมภโฆสกะ แม่นอกนั้นนั้นเที่ยว ๔

ครั้งนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว กะนายกุมภโฆสกะนั้นผู้ถวาย บังคมแล้วยื่นแล้ว ว่า อ. เจ้า เป็นผู้ชื่อว่ากุมภโฆสกะ (ย่อมเป็น) หรือ ? ดังนี้ ๔

(อ. นายกุมภโฆสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้ สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ๔

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. เจ้า ลวงแล้ว ย่อมเคียดกิน ซึ่งทรัพย์มาก เพราะเหตุไร ดังนี้ ๔ (อ. นายกุมภโฆสกะ กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ทรัพย์ ของข้าพระองค์ (จักมี) แต่ที่ไหน , (อ. ข้าพระองค์) กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ย่อมเป็นอยู่ ดังนี้ ๔

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า อ. เจ้า อยู่ยกระทำแล้ว อย่างนี้, อ. เจ้า ลวงแล้ว ซึ่งเรา ท. เพราะเหตุไร ดังนี้ ๔

(อ. นายกุมภโฆสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้สมมติเทพ อ. ข้าพระองค์ ย่อมลวง หามิได้, อ. ทรัพย์ ของข้าพระองค์ ย่อมไม่มี ดังนี้ ๔

ครั้งนั้น อ. พระราชา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. เหล่านั้น แก่นายกุมภโฆสกะนั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. กหาปณะ ท. เหล่านี้ ของใคร ดังนี้ ๔

อ. นายกุมภโฆสกะนั้น รู้พร้อมแล้ว (คิดแล้ว) ว่าโอ ! อ. เรา เป็นผู้ฉิบหายแล้ว ย่อมเป็น อ. กหาปณะ ท. เหล่านี้ ถึงแล้ว ซึ่งพระหัตถ์ ของพระราชา อย่างไรหนอแล ดังนี้

ปุน ราชา “ฉณ กโรนตุ, อกรโณตานัน เอตตโก ทณุโทธิติ อาณาเปสิ.

ปุนปิ โส ตาย ตเถว วตฺวา นิปปีพียมาโน คนฺตฺวา ตโย กหาปณ อหริ.

สา เตปิ กหาปณ รณฺเณ เปเสตฺวา ปุน กติปาหจฺเจยน สาสนํ ปหิณฺนิ “อิทานิ ปุริเส เปเสตฺวา อิมํ ปกุโกสาเปตฺติ.

ราชา เปเสสิ. ปุริสา ตตฺถ คนฺตฺวา “กุมภโฆสโก นาม กตโรติ ปุจฺฉิตฺวา ปริเยสนฺตฺวา ตํ ทิสฺวา “เอหิ อมฺโห, ราชธา ตํ ปกุโกสตีติ อหํสุ.

โส ภีโต “น มํ ราชธา ชานาตีติอาทีนิ วตฺวา คนฺตุํ น อิจฺฉิ. อถ นํ พลกฺกาเรน หตฺถาทิสฺสุ คเหตุวฺวา อากขฺมุสิสุ.

สา อิตฺถิ เต ทิสฺวา “อเร ทฺพพินิตา ตฺมุเห มม ชามาตฺรํ หตฺถาทิสฺสุ คเหตุํ อนนฺจฺฉวิกาติ ตฺชเชตฺวา “เอหิ ตาต, มา ภายิ, ราชานํ ทิสฺวา ตว หตฺถาทิศากานํ หตฺถเอเว ฉินฺทาเปสุสามีติ อิตฺถิ อาทาย ปุโรโต คนฺตฺวา ราชเคหํ ปตฺวา เวสํ ปริวตฺเตตฺวา สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑลิตา เอกมนฺตุํ อฏฺฐาสิ.

อิตฺรมปิ ปริกขฺมุติตฺวา อานยฺสิสุเยว.

อถ นํ วณฺทิตฺวา จิตฺ ราชธา อห “ตฺวํ กุมภโฆสโก นามาติ.

“อาม เทวาติ.

“กึการณฺา มหาธนํ วณฺเจตฺวา ชาทสีติ. “กุโต เม เทว ธนํ, ภตี กตฺวา ชีวามีติ.

“มา เอวํ กิริ, กึ อมฺเห วณฺเจสีติ.

“น วณฺเจมิ เทว, นตฺถิ เม ธนฺนตฺติ.

อถสุส ราชธา เต กหาปณ ทสุเสตฺวา “อิเม กหาปณา กสุสาติ อห.

โส สณฺชานิตฺวา “อโห นฺนฺจฺฉิมฺหิ; กถํ นฺ ชโย อิเม รณฺเณ หตฺถํ ปตฺตาติ

แลดูอยู่ข้างนี้ด้วย ๆ เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ท. เหล่านั้น แม่สอง ผู้ทั้งประดับ แล้วทั้งตกแต่งแล้ว ผู้ยื่นแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งประตูแห่งห้อง คิดแล้ว ว่า อ. กรรม นี้ หนักหนอ, อันหญิง ท. เหล่านี้ เป็นผู้อันพระราชาทรง ประกอบแล้ว พึงเป็น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว กษัตริย์กษัตริย์นั้นว่า แน่ท่านผู้เจริญ อ. เจ้า จงกล่าว อ. เจ้า ย่อมกระทำ อย่างไร เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. นายกมุทโกศล กกราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. บุคคลผู้เป็นที่อาศัย ของข้าพระองค์ ย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า อ. บุคคล ผู้เป็นที่อาศัย ผู้เช่นกับด้วยเรา ย่อมไม่ควรหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นายกมุทโกศล กกราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ความดี (ย่อมเป็น), ถ้าว่า อ. พระองค์ผู้สมมติเทพ เป็นที่อาศัย ของข้าพระองค์ จะเป็นไฉน ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า แน่ท่านผู้เจริญ อ. เรา (เป็นที่อาศัย) จะเป็น, อ. ทริพย์ ของเจ้า มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ฯ

(อ. นายกมุทโกศล กกราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. โภทิ ท. สีสิบ (มีอยู่) ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. อัน (อันเจ้า) ได้ ซึ่งอะไร ย่อมควร ดังนี้ ฯ (อ. นายกมุทโกศล กกราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. อันอันข้าพระองค์ได้) ซึ่งเกวียน ท. (ย่อมควร) ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ทรงยังราชบุรุษให้เทียมแล้ว ซึ่งเกวียน ท. มีรอยมีเขหนึ่ง ทรงส่งไปแล้ว ทรงยังราชบุรุษให้นำมาแล้ว ซึ่งทริพย์นั้น ทรงยังราชบุรุษ ให้กระทำแล้ว ให้เป็นกอง ที่เนินของพระราชา (ทรงยังชน ท.) ผู้อยู่ใน เมืองราชคฤห์โดยปกติ ให้ประชุมกันแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า อ. ทริพย์ มี ประมาณเท่านี้ ของใคร ๆ มีอยู่ ในพระนครนี้หรือ ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ทริพย์มีประมาณเท่านี้ ของใคร ๆ) ย่อมไม่มี ดังนี้ (อันชน ท.) (กราบทูลแล้ว), (ตรัสแล้ว) ว่า ก็ อ. อัน (อันเรา) กระทำ ซึ่งอะไร แก่บุรุษนั้น ย่อมควร ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. อันอันพระองค์ทรงกระทำ) ซึ่งสักการะ แก่บุรุษนั้น (ย่อมควร) ดังนี้ (อันชน ท.) กกราบทูลแล้ว, ทรงตั้งไว้แล้ว ซึ่งนายกมุทโกศล นั้น ในตำแหน่งแห่งเศรษฐี ด้วยสักการะ อันใหญ่ พระราชทานแล้ว ซึ่งธิดา ของนางสนมนั้น แก่นายกมุทโกศลนั้น เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา กับ ด้วยนายกมุทโกศลนั้น ถวายบังคมแล้ว กกราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระองค์ ท. ขอจงทอดพระเนตร ซึ่งบุรุษนี้,

อ. บุรุษชื่อว่าผู้มีปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมไม่มี, (อ. บุรุษนั้น) เป็นผู้ที่มีสมบัติอันบุคคลพึงเสวยมีภิกษุสีสับ เป็นประมาณ แม้เป็นอยู่ ย่อมไม่กระทำ ซึ่งอาการอันเยอหยิ่งแล้วหรือ หรือว่า (ซึ่งอาการ) สักว่าอัสมิมานะ, (อ. บุรุษนี้) เป็นราวกะว่าชน ผู้กำพัว (เป็น) นุ่งแล้ว ซึ่งผ้าเก่า กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในถนนอัน เป็นที่อยู่แห่งนายจ้าง เป็นอยู่อยู่ อันหม่อมฉัน รู้แล้ว ด้วยอุบายชื่ออื่น, ก็แล (อ. บุรุษนั้น อันหม่อมฉัน) ครั้นรู้แล้ว ยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ยังบุรุษนั้นให้รับพร้อมแล้ว ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้เป็นไปกับด้วยทริพย์ ยังบุคคลให้นำมาแล้ว ซึ่งทริพย์นั้น ตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งแห่งเศรษฐี แม้ อ. ธิดา อันหม่อมฉัน ให้แล้ว แก่บุรุษนั้น ;

อิโต จิต ๑ โอลิเกนโต ตา เทวปี มนุชิตปสาธิตา คพทวารมูเล จิตา ทิสฺวา “ภาริย วติท กम्म, อิมานิ ฏณฺเฏ ปโยชิตาหิ ภวิตพพุนฺติ จินฺเตสิ.

อถ นํ ราชชา “วเพหิ โภ กสุมา เอวํ กโรสฺสึติ อหา.

“นิสฺสโย เม นตฺถิ เทวาติ.

“มาทิสฺโส นิสฺสโย น วฏฺฐตีติ.

“กฺลฺยาณํ เทว, สเจ เม เทโว นิสฺสโย โหตีติ.

“โหมมิ โภ, กิตฺตํ เต ธนฺนฺติ.

“จตฺตาพีส โภภฺโย เทวาติ.

“กึ ลทฺถุ วฏฺฐตีติ. “สภฺวานิ เทวาติ.

ราชา อเนกสถานิ สภฺวานิ โยชาเปตฺวา ปหิณฺตุวา ตํ ธนํ อหฺราเปตฺวา ราชํคฺเชน ราชํสิ กาทฺเตวา ราชคฺหวาสินฺ สนนฺิปาตาเปตฺวา “อตฺถิ กสฺสจฺจ อิมสฺมึ นคฺเร เอตฺตํ ธนฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “นตฺถิ เทวาติ, “กึ ปนฺสฺส กาทุ วฏฺฐตีติ, “สภฺกาโร ตสฺส เทวาติ วุตฺเต, มหฺนฺเตน สภฺกาเรน ตํ เสฏฺฐิภฺจฺจาเน จเปตฺวา ตสฺสา ธีตโร ตสฺส ทตฺวา เตน สทฺธิ สตฺถุ สนนฺิกํ คนฺตุวา วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ปสฺสธิมํ ปุริสํ,

เอวฺวโป ธีตีมา นาม นตฺถิ, จตฺตาพีสโภภฺยวิโก โหเนโตปี อฺพพิลลาวิทากาโร วา อสฺมิมานมตฺตํ วา น กโรติ, กปฺโณ วิย ปิไลตํ นินฺวาเสตฺวา ภาตฺทวิธิภฺ ภาตี กตฺวา ชีวนฺโต มยา อิมินา นาม อฺปาเยน ภาโต, ชานิตฺวา ๑ ปน ปกฺโกสาเปตฺวา สธฺนาภาวํ สภฺปฺภิจฺจาเปตฺวา ตํ ธนํ อหฺราเปตฺวา เสฏฺฐิภฺจฺจาเน จปิโต, ธีตาปิสฺส มยา ทินฺนา;

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. บุรุษ ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นผู้อันหม่อมฉันไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมาเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งพระดำรัสนั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อน มหาบพิตร อ. ชีวิต (ของบุคคล) ผู้เป็นอยู่อยู่ อย่างนี้ ชื่อว่าเป็นชีวิตอัน ประกอบแล้วด้วยกรรม (ย่อมาเป็น); ก็ อ. กรรมมีกรรมอันเป็นของมีอยู่ แห่งใจเป็นต้น ย่อมบีบคั้น ย่อมเบียดเบียน ในโลกนี้ด้วยนั่นเทียว,

ชื่อ อ. ความสุข อันมีกรรมนั้นเป็นเหตุย่อไม่มีในโลกอื่นด้วย; ก็ อ. อัน กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้างหรือ หรือว่าซึ่งการใด เป็นอยู่ แห่งบุรุษ ในกาลแห่งตนเป็นผู้มีความเสื่อมจากทรัพย์นั้นเทียว ชื่อว่าเป็นชีวิตอันประกอบแล้วด้วยกรรม (ย่อมาเป็น);

ก็ อ. ความเป็นใหญ่ ท. ย่อมเจริญนั้นเทียว (แก่บุคคล) ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยความเพียร ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยสติ ผู้มีกรรม อันหมดจดรอบแล้ว (โดยทวาร ท.) มีกายและวาจาเป็นต้น ผู้ใคร่ครวญด้วยปัญญาแล้วกระทำโดยปกติ ผู้สำรวมแล้ว (โดยทวาร ท.) มีกายเป็นต้น ผู้เป็นอยู่อยู่ เป็นอยู่โดยกรรม ผู้ตั้งอยู่แล้ว ในความไม่อยู่ปราศจากสติ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้ ตรัสแล้วซึ่งพระศาสดานี้ ว่า

อ. ยศ ย่อมเจริญยิ่ง (แก่บุคคล) ผู้มีความเพียรเป็นเหตุลุกขึ้นด้วย ผู้มีสติด้วย ผู้มีภาระงานอันสะอาดด้วย ผู้ใคร่ครวญแล้ว-กระทำโดยปกติด้วย ผู้สำรวมแล้วด้วย ผู้เป็นอยู่โดยกรรมโดยปกติด้วย ผู้ไม่ประมาทแล้วด้วย ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มีความเพียรเป็นเหตุลุกขึ้น (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้หนา (แห่งบท) ว่า **อุฏฐานวโต** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยสติ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สติมโต** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มาตามพร้อมแล้ว (ด้วยกรรม ท.) มีกายกรรม เป็นต้น อันมีโทษออกแล้ว คือว่า อันมีความผิดออกแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สุจิกมมุตส** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้พิจารณาแล้ว คือว่า ใคร่ครวญแล้ว อย่างนี้ ว่า หากว่า อ.ผล อย่างนี้ จักมีไฉรั, อ.เรา จักกระทำ อย่างนี้ ดังนี้หรือ หรือว่า ครั้นเมื่อกรรมนี้ (อันเรา) กระทำแล้ว อย่างนี้, อ.ผลชื่อนี้ จักมี ดังนี้ กระทำอยู่ ซึ่งการงานทั้งปวง ท. รวากะ (อ.หมอ) กำหนดแล้ว ซึ่งเหตุ (กระทำอยู่) ซึ่งการเยียววายซึ่งโรค (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **นิสมมการิโน** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้สำรวมแล้ว คือว่า ผู้มีช่องออกแล้ว (โดยทวาร ท.) มีกายเป็นต้น (ดังนี้ แห่งบท) ว่ามีการโง่งด้วยตาซึ่งเป็นต้น (สำเร็จอยู่ ซึ่งชีวิต ด้วยกรรมท.) มีการโง่งและการรักษาซึ่งโคเป็นต้น ผู้มิใช่ผู้ อยู่ครองซึ่งเรือน ผู้เว้นแล้ว (ซึ่งกรรม ท.) มีเวชกรรมและทูตกรรม เป็นต้น สำเร็จอยู่ ซึ่งชีวิต ด้วยการเที่ยวไปเพื่อรักษา โดยกรรม คือว่า โดยสม่าเสมอ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ธมฺมชีวิโน** ดังนี้ ฯ

ภนฺเต มยา เอวฺรูปิ ธิติมา น ทิฏฺฐปฺพุโพติ อาห.

ตํ สุตฺวา สตฺธา “เอวํ ชีวนฺตสฺส ชีวิตํ ธมฺมิกชีวิตํ นาม มหาราชา; โจริกาทิกมฺมํ ปน อธิ โลเก เจว ปิเพติ หนีเสติ, ปโรโลกे ฯ,

ตโตนิทานํ สุขํ นาม นตฺติ; บุริสฺสฺส ทิ ธนปาริสุญฺญกาเล ภาตี วา กสิ วา กตฺวา ชีวิตเมว ธมฺมิกชีวิตนฺนาม;

เอวฺรูปสฺส ทิ วิริยสมฺปนฺนสฺส สติสมฺปนฺนสฺส กายวาจาทีหิ ปริสุทฺถกมฺมสฺส ปญฺญาเย นิสมฺมการิโน กายาทีหิ สญฺเจตสฺส ธมฺมชีวิตํ ชีวนฺตสฺส สติอวิปฺวาเส จิตสฺส อิศฺสริยา วฑฺฒนฺติเยวาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“อุฏฐานวโต สติมโต
สุจิกมมุตส นิสมมการิโน
สญเจตสฺส ฯ ธมฺมชีวิโน
อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒตีติ.

ตตฺถ **อุฏฐานวโตติ:** อุฏฐานวิริยวฺนตสฺส.

สติมโตติ: สติสมฺปนฺนสฺส.

สุจิกมมุตสชาติ: นิทฺโตะเสหิ นิรปฺราเอหิ กายกมฺมาทีหิ สมฺนฺนาคตสฺส.

นิสมมการิโนติ: “เอวฺญฺเจ ภาวิสุตฺติ, เอวํ กริสฺสามีติ วา “อิมสฺมี กมฺเม เอวํ กเต, อิทนฺนาม ภาวิสุตฺตีติ วา เอวํ นินทานํ สลฺลภฺเขตฺวา โรคฺติกิจฺจณฺ วิย สพฺพกมฺมานิ นิสฺสามेतฺวา อุปฺธาเรตฺวา กโรนฺตสฺส.

สญเจตสฺสชาติ: กายาทีหิ สญฺเจตสฺส นิจฺฉิทฺตสฺส. ธมฺมชีวโนติ: อาคาริกสฺส ตฺลภาฏาทีนํ วฑฺฒเขตฺวา กสิโครฺกษาทีหิ อนาคาริกสฺส เวชฺชกมฺมทูต-กมฺมาทีนํ วฑฺฒเขตฺวา ธมฺเมเน สเมเน ภิกฺขวาจริยา ชีวิตํ กปฺเปนฺตสฺส.

(อ.อรรถ) ว่า ผู้มีสติอันไม่อยู่ปราศแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า
อปฺปมตฺตสฺส ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.ยศ อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าเป็นใหญ่
และโภคะและความนับถือด้วยดีด้วยนั้นเทียว อันบัณฑิตนับพร้อม
แล้วว่าเกียรติและการกล่าวซึ่งคุณอันบุคคลพึงพรรณนาด้วย
ย่อมเจริญ ดังนี้ (แห่งบท) ว่า ยโสภิวฑฺฒติ ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. นายกุมภโฆสกะ ตั้งอยู่
เฉพาะแล้ว ในโสดาปัตติผล ฯ (อ. ชน ท.) มาก แม้เหล่าอื่น บรรลุแล้ว
(ซึ่งอริยผล ท.) มีโสดาปัตติผลเป็นต้น ฯ อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับ
ด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน อย่างนี้ ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งนายกุมภโฆสกะ (จบแล้ว) ฯ

กุมภโฆสกวตฺถุ.

๓. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจุฬปັນถกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๓. จุฬปันถกตฺเถรวตฺถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเวฬุวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระ
ชื่อว่าจุฬปันถกะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน**
ดังนี้เป็นต้น ฯ

“**อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน** อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา
เวฬุวเน วิหรนฺโต จุฬปันถกตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. ธิดา ของตระกูลแห่งเศรษฐีผู้มีทรัพย์ ในเมืองราชคฤห์
ผู้อันมารดาและบิดา ท. รักษาอยู่ เกินเปรี๊ยะ ในเมืองบนแห่งพื้น
แห่งปราสาท อันประกอบแล้วด้วยชั้นเจ็ด ในกาลแห่งตนเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งวัย
เป็นหญิงโสดในบุรุษ เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีมาแล้วด้วยความ
เมาในความเป็นแห่งหญิงสาว เป็น กระทำแล้ว ซึ่งความชยชิต กับ ด้วยทาส
ของตนนั้นเทียว กล่าวแล้ว ว่า อ. ชน ท. แม้เหล่าอื่น พึงรู้ ซึ่งกรรมนี้
ของเรา ดังนี้ กล่าวแล้ว อย่างนี้ ว่า อันเรา ท. ไม่อาจ เพ้ออันอยู่ในที่นี้,
ถ้าว่า อ. มารดาและบิดา ท. ของดิฉัน จักรู้ ซึ่งโทษนี้ไซ้ไร,
อ. มารดาและบิดา ท. จักกระทำ ซึ่งดิฉัน ให้เป็นผู้มีที่นอนและที่นอนอันเจริญ
อ. เรา ท. ไปแล้ว สูประเทศอันต่าง จักอยู่ ดังนี้ ฯ

ราชคเห กิร ธนเสฏฺฐิจฺจุลสฺส ธิดา วยปฺปตฺตกาเล
มาตาปิตุหิ สตุตฺถมิกสฺส ปาสาทสฺส อุปริตเล
อติวีย รกฺขียมานา โยพฺพนมทมตฺตตาย บุริสโลลา
หุตฺวา อตฺตโน ทาเสเนว สทุธิ สนฺถวํ กตฺวา
“อญฺเฌปี เม อิทํ กมฺมํ ชาเนยฺยุนฺติ ภาตา
เอวมาห “อมฺเหหิ อิมสฺมี จาเน น สกฺกา วสิตุ,
สเจ มม มาตาปิตโร อิมํ โทสํ ชานิสฺสนฺติ,
ขณฺทหาขณฺทิกํ มํ กิริสฺสนฺติ; วิเทสํ คนฺตฺวา
วสิสฺสามาติ.

อ. ชน ท. เหล่านั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งทรัพย์อันเป็นสาระในมือ ในเรือน
ออกไปแล้ว โดยประตู ด้านเหนือ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. ไปแล้ว
สู่ที่เป็นที่อันชน ท. เหล่าอื่นไม่รู้ จักอยู่ ในที่ใดหรือ หรือว่าในที่นั้น ดังนี้
แม้ทั้งสอง ได้ไปแล้ว ฯ

เต เคเห หตฺถสโร คเหตุวา อุตฺตเรน ทฺวาเรน
นิขฺมิตฺวา “ยตฺถ วา ตตฺถ วา อญฺเฌหิ อชานนฺนฺจฺจานํ
คนฺตฺวา วสิสฺสามาติ อญฺเฌปี อคมํสุ.

เมื่อชน ท. เหล่านั้น อยู่อยู่ในที่เดียวกัน อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในท้อง ของหญิงนั้น เพราะอาศัย ซึ่งการอยู่พร้อมกัน ฯ

อ. หญิงนั้น อาศัยแล้ว ซึ่งความแก่รอบแห่งครรภ์ ปรีक्षाแล้ว กับ ด้วยสามีนั้น ว่า อ. ครรภ์ ของดิฉัน ถึงแล้ว ซึ่งความแก่รอบ, ชื่อ อ. อันออกแห่งสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ในที่ อันเว้นแล้วจาก ญาติและ พวกพ้อง เป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์ แก่เรา ท. แม้ทั้งสอง (ย่อมเป็น), อ. เรา ท. จงไป สู่เรือนแห่งตระกูลนั้นเทียว ดังนี้ ฯ

อ. สามีนั้น (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จะไป ในวันนี้ อ. เรา ท. จะไป ในวันพรุ่ง ดังนี้ ยังวัน ท. ให้ก้าวล่วงแล้ว เพราะความกลัว ว่า ถ้าว่า อ. เรา จักไป ในที่นั้นไซ้, อ. ชีวิต ของเรา จะไม่มี ดังนี้ ฯ

อ. หญิงนั้น คิดแล้ว ว่า อ. สามีผู้เขลา นี้ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันไป เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีโทษใหญ่, ชื่อ อ. มารดาและบิดา ท. เป็นผู้เกิดกุล โดยส่วนเดียวเทียว (ย่อมเป็น), อ. สามีนี้ จงไปหรือ หรือว่าจงอย่าไป, อ. เรา จักไป ดังนี้ ฯ

อ. หญิงนั้น ครั้นเมื่อสามีนั้น ออกไปแล้ว จากเรือน เก็บงำแล้ว ซึ่งเครื่องใช้ในเรือน บอกแล้ว ซึ่งความเป็นคืออันไปสู่เรือนแห่งตระกูล ของตน (แก่ชน ท.) ผู้อยู่ในเรือนอันเป็นลำดับโดยปกติ เดินไปแล้ว สู่หนทาง ฯ

อ. สามีแม้นั้น มาแล้ว สู่เรือน ไม่เห็นแล้ว ซึ่งภรรยา นั้น ถ้ามแล้ว (ซึ่งชน ท.) ผู้ค้นเคยกัน ฟังแล้ว ว่า (อ. ภรรยา นั้น) ไปแล้ว สู่เรือนแห่งตระกูล ดังนี้ ติดตามแล้ว โดยเร็ว ถึงพร้อมแล้ว ในระหว่างแห่งหนทาง ฯ

อ. อันออกแห่งสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ แห่งหญิงแม้นั้น ได้มีแล้ว ในระหว่างแห่งหนทางนั้นนั้นเทียว ฯ

อ. สามีนั้น ถ้ามแล้ว ว่า แนะนางผู้เจริญ อ. เหตุนี้ อะไร ดังนี้ ฯ (อ. ภรรยา นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. บุตร คนหนึ่ง เกิดแล้ว ดังนี้ ฯ (อ. สามีนั้น ถ้ามแล้ว) ว่า ในกาลนี้ (อ.เรา ท.) จักกระทำ อย่างไร ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท.) สอง (ปรีक्षाกันแล้ว) ว่า อ. เรา ท. ฟังไป สู่เรือน แห่งตระกูล เพื่อประโยชน์ แก่กรรมใด, อ. กรรมนั้น สำเร็จแล้ว ในระหว่างแห่งหนทางเทียว, อ.เราท. ไปแล้วในเรือนแห่งตระกูลนั้น จักกระทำ อย่างไร, อ. เรา ท. จงกลับเกิด ดังนี้ เป็นผู้มิจิตอันเดียวกัน เป็น กลับแล้ว ฯ

(อ. ชน ท. สองเหล่านั้น) กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. ปันถกะ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของทารกนั้นนั้นเทียว เพราะความที่แห่งทารก เป็นผู้เกิดแล้ว ในหนทาง ฯ อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ แม้อันอีก ของหญิงนั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ต่อกาลไม่นานนั้นนั้นเทียว ฯ

อ. เรื่องทั้งปวง (อันบัณฑิต) ฟังให้พิสดาร โดยนัยอันมีในก่อน นั้นเทียว ฯ

(อ. ชน ท. สองเหล่านั้น) กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. มหาปันถกะ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของทารก ผู้เกิดแล้ว ก่อน เพราะความที่แห่งทารก แม้นั้นเป็นผู้เกิดแล้ว ในหนทางกระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. จูฬปันถกะ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ (ของทารก) ผู้เกิดแล้ว ในภายหลัง ฯ

(อ. ชน ท. สอง) เหล่านั้น พาเอา ซึ่งทารก ท. แม้สอง ไปแล้ว สู่ที่เป็นที่อยู่ ของตนนั้นเทียว ฯ

เตลั เอกสมี่ จาเน วสนุตานี สิวาสมนุวาย ตสุสา กุจฉิมี่ คพุโก ปติภูจสิ.

สา คพุภปริปากมาคมุม เตน สทธี มนุเตสิ “คพุโก เม ปริปากั คโต, ญาติพนุวิวิทิต จาเน คพุภภูจจัน นาม อุกินุนปี อมุหากั ทุกุชาวหิ, กุลเคหเมว คจจามาติ. โส “สจจัน ตตุต คมิสุสามี, ชีวิท เม นตฤติ ภาเยน

“อชช คจจาม เสว คจจามาติ ทิวเส อติกาเมสิ.

สา จินุเตสิ “อัย พาลอ อตุตโน โทสมนุตตาย คนตุ น อสุสหติ, มาตาปิตโร นาม เอกนุตติตาว, อัย คจจตุ วา มา วา, อหิ คมิสุสามีติ.

สา, ตสมี่ เคหา นิคุนุเต, เคหปริกาขาริ ปฏิสาเมตวา อตุตโน กุลชมรคมนาวิ อนนุตร-เคหวาสัน อาริเจตวา มคคั ปฏิปชชิ.

โสปี ชมริ อากนุตวา ตั อทิสวา ปฏิวิสุสเก ปุจฉิตวา “กุลชมริ คตาทิ สุตวา เวเคน อนุพนุธิตวา อนุตรรามคเค สมปาปณิ.

ตสุสาปี ตตุเถว คพุภภูจจัน อโหสิ.

โส “กั อิทั ภาเทติ ปุจฉิ. “สามี เอกอ ปตุโต ชาโตติ. “อิทานิ กั กริสุสามาติ.

“ยสุสตุถาย มัย กุลชมริ คจเจยยาม, ตั กम्म อนุตรรามคเคว นิปุนนั, ตตุต คนุตวา กั กริสุสาม, นินตุตมาติ เทว เอกจิตตา หุตวา นินตุตสิ.

ตสุเสว ทารกสุส ปนุเถ ชาตตุตา “ปนุถโกติ นามั กริสุ. ตสุสา นจิรสเสว อปโรปี คพุโก ปติภูจสิ.

สพพิ ปริมนเยเนว วิตุลาเรตพพิ.

ตสุสาปี ทารกสุส ปนุเถ ชาตตุตา ปจัม ชาตสุส “มหาปนุถโกติ นามั กตุวา ปจจา ชาตสุส “จุฬปนุถโกติ นามั กริสุ.

เต เทวปี ทารเก คเหตุวา อตุตโน วสนภูจจันเมว คตา.

เมื่อชน ท. สองเหล่านั้ น อยู่อยู่ ในที่นั้น อ. ทารกชื่อว่ามหาบัณฑิต พังแล้ว ซึ่งทารก ท. เหล่าอื่น ผู้กล่าวอยู่ ว่า อ. อา อ. ลุง ดังนี้ด้วย ว่า อ. ปู่ อ. ย่า ดังนี้ด้วย ตามแล้ว ซึ่งมารดา ว่า ข้าแต่แม่ อ. ทารก ท. เหล่าอื่น ย่อมกล่าว ว่า อ. ปู่ ดังนี้ ย่อมกล่าว ว่า อ. ย่า ดังนี้, อ. ญาติ ท. ของเรา ท. ย่อมไม่มี แลหรือ ? ดังนี้ ๕

(อ. มารดา กล่าวแล้ว) ว่า แน่พ่อ เออ อ. ญาติ ท. ของเรา ท. ย่อมไม่มี ในที่นี้, แต่ว่า อ. ตา ของเจ้า ท. ชื่อว่าธนะเศรษฐี (ย่อมมี) ในเมืองชื่อว่าราชคฤห์, อ. ญาติ ท. ของเรา ท. ในเมืองราชคฤห์นั้น เป็นผู้มาก (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. มหาบัณฑิต กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่แม่ อ. เรา ท. ย่อมไม่ไป ในเมืองราชคฤห์นั้น เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

อ. หญิงนั้น ไม่บอกแล้ว ซึ่งเหตุแห่งการมา แห่งตน แก่บุตร ครั้นเมื่อบุตร ท. กล่าวอยู่ บ่อย ๆ กล่าวแล้ว กะสามี่ ว่า อ. ทารก ท. เหล่านี้ ยังดิฉัน ให้ลำบากอยู่ เกินเปรี๊ยะ, อ. มารดาและบิดา ท. เห็นแล้ว ซึ่งเรา ท. จักเคียวกิน ซึ่งเนื้อ หรือ ?, อ. ท่าน จงมา อ. เรา ท. จักแสดง ซึ่งตระกูลแห่งตา แก่ทารก ท. ในกาลนี้ ดังนี้ ๕

(อ. สามีนั้ น กล่าวแล้ว) ว่า อ. เราจักไม่อาจ เพื่ออันมีในที่พร้อมหน้า, แต่ว่า อ. เรา จักนำไป ซึ่งทารก ท. เหล่านี้ ดังนี้ ๕

(อ. ภรรยา นั้ น กล่าวแล้ว) ว่า อ. ดีละ อ. อัน อันทารก ท. เห็น ซึ่งตระกูลแห่งตา ด้วยอุบายอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เทียว ย่อมควร ดังนี้ ๕

อ. ชน ท. แม่สอง พาเอาแล้ว ซึ่งทารก ท. ถึงแล้ว ซึ่งเมืองราชคฤห์ โดยลำดับ อยู่แล้ว ในศาลาหลังหนึ่ง ใกล้ประตูแห่งพระนคร ๕

อ. มารดาของทารก (ยังบุคคล) ให้บอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้พาเอา ซึ่งทารก ท. สอง มาแล้ว แก่มารดาและบิดา ท. ๕

อ. มารดาและบิดา ท. เหล่านี้ พังแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า (แห่งชน ท.) ผู้เทียวไปอยู่ ในสงสารหนา (อ. ชน ท.) ชื่อว่าผู้ไม่เคยเป็นบุตรเป็นแล้ว ชื่อว่าผู้ไม่เคยเป็นธิดาเป็นแล้ว ย่อมไม่มี ; อ. ชน ท. สองเหล่านั้ น เป็นผู้มีความผิดใหญ่ ต่อเรา ท. (ย่อมเป็น), อันชน ท. สองเหล่านั้ น ไม่อาจ เพื่ออันยืน ในคลองแห่งจักขุ ของเรา ท., อ. ชน ท. แม่สอง ถือเอา ซึ่งทรัพย์ ซึ่งมีประมาณเท่านี้ ไปแล้ว สู่ที่อันสำราญ จงเป็นอยู่เกิด, แต่ว่า (อ. ชน ท. สอง) จงส่งไป ซึ่งทารก ท. ในที่นี้ ดังนี้ ๕

อ. ชน ท. สองเหล่านั้ น ถือเอาแล้ว ซึ่งทรัพย์ อันอันมารดาและบิดา ท. เหล่านี้ ส่งไปแล้ว ให้แล้ว ซึ่งทารก ท. ในมือ ของทูตผู้มาแล้ว ท. นั้นเทียว ส่งไปแล้ว ๕

อ. ทารก ท. เติบโตอยู่ในตระกูลแห่งตา ๕

เตลั ตตุถ วรรณานั้ , มหาบัณฑิต ทารกโก อญเณ ทารกเก “จุพิพิตา มหาพิพิตาติ “อญโยโก อญโยกาติ จ วรรณเต สุตวา มาตริ ปุจฉิ “อมม อญเณ ทารกา `อญโยโกติ วรรณติ `อญโยกาติ วรรณติ, กจจ อมหากั ภาตกา นตติติ.

“อาม ตาต อมหากั เอตถ ภาตกา นตติ, ราชคคณคเร ปน โว ธนเสฏฐี นาม อญโยโก, ตตุถ อมหากั พหุ ภาตกาติ.

“กสมา ตตุถ น คจจาม อมมาติ.

สา อตตุโน อากคณการณั้ ปุตตสสุ อกเถตวา, ปุตเตสสุ ปุณปุณั้ กเถนเตสสุ, สามิกั อาห “อิม มั ทารกา อติวิย กิลเมนติ, กิ โน มาตาปีตโร ทิสฺวา มัสสิ ชาทิสฺสนติ, เอหิทานิ ทารกานั้ อญโยกุกุลั ทสฺเสสฺสามาติ.

“อหิ สมุขสา ภวิตุ น สกฺขิสฺสามิ, เต ปน นยิสฺสามิติ.

“สาธุ เยน เกนจิ อูปาเยน ทารกานั้ อญโยกุกุลเมว ทฏฺฐิ วฏฺฐติติ.

เทวปี ชนา ทารเก อาทาย อญฺปุพฺเพน ราชคคั ปตฺวา นครทฺวาเร เอกิสฺสา สาลาย วสสิสุ.

ทารกมาตา เทว ทารเก คเหตุวา อากคภาวิ มาตาปีตุนั้ อาโรจาเปสิ.

เต ตั สาสนั้ สุตวา “สัสาเร วิจรรณานัน น ปุตโต น ธิตา ภูตปุพฺพา นาม นตติ; เต อมหากั มหาปราชิกา, น สกฺกา เตหิ อมหากั จกฺขุเปเถ จาตุ, เอตตคณนาม ธนั้ คเหตุวา เทวปี ชนา ผาสกฺกฺจจัน คณตฺวา ชีวณฺตุ, ทารเก ปน อธิ เปเสนฺตุติ.

เต เตหิ เปสิตึ ธนั้ คเหตุวา ทารเก อากค- ทูตานุญเณว หตุเถ ทตฺวา ปหิถิสฺสุ.

ทารกกา อญโยกุกุเล วรรณมนฺติ.

กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ว่า

อ. ดอกบัว ชื่อว่าโกกนุท มีกลิ่นอันดี บานแล้ว ในเวลาเช้า เป็นดอกไม้ไม่มีกลิ่นไม่ไปปราศแล้ว ฟังเป็น ฉันใด, อ. เธอ จงเห็น ซึ่งพระองค์ศรีส ผู้รุ่งเรืองอยู่, เพียงดั่งว่าพระ อาทิตย ส่องแสงอยู่ ในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง (ฉันนั้น) ดังนี้ ๕

อ. พระจุฬป็นถะนั้น ไม่ได้ आजแล้ว เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งคาถา ๗ หนึ่งในนี้ โดยเดือน ท. สี ๕

(อ. อันถาม) ว่า (อ. พระจุฬป็นถะนั้น ไม่ได้ आजแล้ว เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งคาถา ๗ หนึ่งในนี้ โดยเดือน ท. สี) เพราะเหตุใด? ดังนี้ ๕

(อ. อันแก่) ว่า ได้ยินว่า ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่ากัสสปะ อ. พระจุฬป็นถะนั้น บวชแล้ว เป็นผู้มึปัญญา เป็น ได้กระทำแล้ว ซึ่งการหว่านและการเพาะเย็บ ในกาลเป็นที่เรียนเอาซึ่ง อุเทศ ของภิกษุผู้เขลา รูปใดรูปหนึ่ง ๕

อ. ภิกษุนั้น ละอายแล้ว ด้วยการหว่านนั้น ไม่เรียนเอาแล้ว ซึ่งอุเทศนั้นเที่ยว ไม่ได้กระทำแล้ว ซึ่งการสาธยาย ๕

อ. จุฬป็นถะนี้บวชแล้วเที่ยวเป็นคนเขลาเกิดแล้วเพราะกรรมนั้น (ดังนี้), เมื่อพระจุฬป็นถะนั้น เรียนเอาอยู่ ซึ่งบทในเบื้องต้น ๗

อ. บทอันพระจุฬป็นถะทั้งเรียนเอาแล้ว ๗ ย่อมหายไป ๕ เมื่อพระ- จุฬป็นถะนั้น พยายามอยู่ เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งคาถานี้มันเที่ยว
อ. เดือน ท. สี ก้าวล่วงแล้ว ๕

ครั้งนั้น อ. พระมหาป็นถะ (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนจุฬป็นถะ อ. เธอ เป็นผู้ไม่สมควร ในศาสนานี้ (ยอมเป็น), อ. เธอ ย่อมไม่ आज เพื่ออันเรียนเอา แม้ซึ่งคาถา ๗ หนึ่งใน โดยเดือน ท. สี, ก็ อ. เธอ ยังกิจ แห่งบรรพชิต จักให้ถึง ซึ่งที่สุด อย่างไร, อ. เธอ จงออกไป จากที่นี่ ดังนี้ คร่าออกแล้ว ซึ่งพระจุฬป็นถะนั้น จากวิหาร ๕ อ. พระจุฬป็นถะ ย่อมไม่ปรารถนา ซึ่งความเป็นแห่งคฤหัสถ์ เพราะความรัก ในพระพุทธร ศาสนา ๕

ก็ ในกาลนั้น อ. พระมหาป็นถะ เป็นพระภิกษุผู้ยอมเป็น ๕ อ. หมอชิวก ผู้โกมารภัก ถือเอาแล้ว ซึ่งระเบียบและของหอมและเครื่อง ลูบไล้ อันมาก ไปแล้ว สู้อัมพวัน บูชาแล้ว ซึ่งพระศาสดา ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระทศพล เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระมหาป็นถะถามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อ. ภิกษุ ท. ในสำนัก ของพระศาสดา มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ๕

(อ. พระมหาป็นถะ กล่าวแล้ว) ว่า อ. ร้อยแห่งภิกษุ ท. มีห้า เป็นประมาณ ดังนี้ ๕

(อ. หมอชิวก กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ในวันรุ่ง อ. ท่าน ท. พาเอาแล้ว ซึ่งร้อยแห่งภิกษุห้า ท. มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข จงรับ ซึ่งภิกษา ในนิวศน์ ของกระผม ท. ดังนี้ ๕

อ. พระเถระ กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนอุบาสก อ. ภิกษุ ผู้เขลา ชื่อว่า จุฬป็นถะ เป็นผู้มึธรรมไม่ออกงามแล้ว (ยอมเป็น), อ. อาตมา ย่อมรับ พร้อม ซึ่งการนิมนต์ เพื่อภิกษุ ท. ผู้เหลือ เว้น ซึ่งภิกษุนั้น ดังนี้ ๕

อ. พระจุฬป็นถะ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น คิดแล้ว ว่า

“ปทุมม ยถา โกกนุทํ สุกนุถํ
ปาโต สียา ผลุลมวีตคฺคณฺถํ,
องฺคิรฺสํ ปสฺส วิโรจมานํ,
ตปฺนุตมาทิจฺจมิวฺนตฺติกุเชตี.

อิมํ เอกํ คาถํ จตุหิ มาเสหิ อุกฺคณฺหิตุํ
นาสกุชฺชि.

“กสฺมาตี.

โส กิร กสฺสปสฺมมาสมฺพุทฺธกาเล ปพฺพชิตฺวา
ปญฺญวา หุตฺวา อญฺญตรสฺส ทนฺนภิกฺขุโน
อุทฺเทสคฺคณฺกาเล ปริหาสเกหิ อกาสิ.

โส ภิกฺขุ เตน ปริหาเสน ลชฺชิตฺวา เวน อุทฺเทสํ
คณฺหิ น สชฺชฌายมกาสิ.

เตน กมฺเมเน อโย ปพฺพชิตฺวา ทนฺนโ ชชาติ,
คหิตคหิตปทํ, อปรุปริปทํ อุกฺคณฺหตฺสฺส, นสฺสตี.
ตสฺส อิมเมว คาถํ อุกฺคเหตฺว วายมฺนตฺสฺส, จตฺตารโ
มาสา อติกฺกนฺตวา.

อด นํ มหาปฺนุถโก “จุฬปฺนุถ ตวํ อิมสฺมึ
สาสเน อภพฺโป, จตุหิ มาเสหิ เอกํ คาถํปิ คเหตฺว
น สกโกสิ, ปพฺพชิตฺกิจฺจํ ปน กถํ มตฺถกํ ปาเปสฺสตี,
นิกฺขม อิตฺติ วิหารา นิกฺกชฺชตี. จุฬปฺนุถโก
พุทฺธสาสเน สีเนเหเน คินิภาวํ น ปตฺเตติ.

ตสฺมิมฺญจ กाले มหาปฺนุถโก ภตฺตพุทฺธโก โหตี.
ชิวโก โโกมารภจฺโจ พหุ มาลาคณฺฐวิเลปนมาทาย
อมฺพวนํ คนฺตฺวา สตฺถารํ ปุเชตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา
อฺภูจายาสนา ทสฺพลํ วนฺนทิตฺวา มหาปฺนุถกํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา “กิตฺตกา ฆนฺเต สตฺถุ สนฺติเก ภิกฺขุตี
ปฺจจฺฉิ.

“ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสฺตานิตี.

“เสว ฆนฺเต พุทฺธปฺมุขานิ ปญฺจภิกฺขุสฺตานิ
อาทาย อมฺหากํ นิเวสเน ภิกฺขุ คณฺหตาตี.

“อุปาสก จุฬปฺนุถโก นาม ทนฺนโ ภิกฺขุ
อวิรุฬฺหิธมฺโม, ตํ จเปตฺวา เสสานํ นิมนฺตณํ
สมฺปฏฺิจฺฉามิตี เถโร อาหา.

ตํ สุตฺวา จุฬปฺนุถโก จินฺเตตี

อ. พระเถระ เมื่อรับพร้อม ซึ่งการนิมนต์ เพื่อภิกษุ ท. มีประมาณเท่านี้ ย่อมรับพร้อม กระทำ ซึ่งเรา ให้เป็นผู้มีในภายนอก, อ. ความคิด ในเรา แห่งพี่ชาย ของเรา เป็นธรรมชาติแตกแล้ว จักเป็น โดยความไม่มีแห่งความสงสัย ในกาลนี้ อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยศาสนานี้, อ. เรา เป็นคฤหัสถ์ เป็น กระทำอยู่ ซึ่งบุญ ท. มีทานเป็นต้น จักเป็นอยู่ ดังนี้ ฯ

ในวันรุ่งขึ้น อ. พระจุฬป็นถะนั้น ได้ออกไปแล้ว เพื่ออันลึก ในเวลาเช้าเทียว ฯ

อ. พระศาสดา ทรงตรวดดูอยู่ ซึ่งโลก ในกาลอันขจัดเฉพาะ ซึ่งมีดั้นเทียว ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเหตุนี้ เสด็จไปแล้ว ก่อนกว่า เสด็จจงกรมอยู่ ใกล้ซุ้มแห่งประตู ได้ประทับยืนแล้ว ใกล้หนทาง เป็นที่ไป ของพระจุฬป็นถะ ฯ

อ. พระจุฬป็นถะ ไปอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา เข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะพระจุฬป็นถะนั้น ว่า ดูก่อนจุฬป็นถะ ก็ อ. เธอ จะไป ในที่ไหน ในเวลานี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระจุฬป็นถะ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พี่ชาย ย่อมคร่ำออก ซึ่งข้าพระองค์, อ. ข้าพระองค์ จะไป เพื่ออันลึก ด้วยเหตุนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนจุฬป็นถะ ชื่อ อ. บรรพชา ของเธอ (มีอยู่) ในสำนัก ของเรา, อ. เธอ แม่ผู้อันพี่ชายคร่ำออกแล้ว ไม่มาแล้ว สู่นัก ของเรา เพราะเหตุไร ; อ. เธอ จงมาเถิด, อ. ประโยชน์อะไร ของเธอ ด้วยความเป็นแห่งคฤหัสถ์, อ. เธอ จักมี ในสำนักของเราดังนี้ทรงดูแล้วซึ่งพระจุฬป็นถะนั้นที่ศีรษะด้วย ฝ่าพระหัตถ์ มีพื้นอันดาดาดแล้วด้วยกัจจกร ทรงพา เสด็จไปแล้ว ทรงยังพระจุฬป็นถะให้นั่งแล้ว ที่หน้ามุขแห่งพระคันธกุฎี ประทานแล้ว ซึ่งผ้าเก่า อันหมดจรรจบแล้ว อันอันพระองค์ทรง บันดาลแล้ว ด้วยฤทธิ (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนจุฬป็นถะ อ. เธอ เป็นผู้มีหน้าเฉพาะต่อทิศอันมีในเบื้องหน้า เป็น ลูกปล้ำอยู่ ซึ่งผ้าเก่านี้ (ด้วยบริกรรม) ว่า รโหโรณิ รโหโรณิ ดังนี้ จงมี ในที่นั้นนี้เทียว ดังนี้, ครั้นเมื่อกาล (อันบุคคล) กราบทูลแล้ว, ผู้อันหมู่แห่งภิกษุ แวดล้อมแล้ว เสด็จไปแล้ว สูเรื่อน ของหม่อชีวิต ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะอันบุคคลปลาดแล้ว ฯ

แม้ อ. พระจุฬป็นถะ แลดูอยู่ ซึ่งพระอาทิตย์ นั่งลูบคลำอยู่แล้ว ซึ่งผ้าเก่าผืนนั้น (ด้วยบริกรรม) ว่า รโหโรณิ รโหโรณิ ดังนี้ ฯ

เมื่อพระจุฬป็นถะนั้น ลูบคลำอยู่ ซึ่งท่อนแห่งผ้าเก่า ผืนนั้น (อ. ท่อนแห่งผ้าเก่า) เป็นของเศร้าหมองแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ

ในลำดับนั้น อ. พระจุฬป็นถะ คิดแล้วว่า อ. ท่อนแห่งผ้าเก่านี้ เป็นของหมดจรรจบแล้ว เกินเปรียบ (ย่อมเป็น), แต่ว่า (อ. ท่อน แห่งผ้าเก่า) อาศัยแล้ว ซึ่งอตุภพนี้ ละแล้ว ซึ่งปกติอันมีในก่อน เป็นผ้าเศร้าหมองแล้ว อย่างนี้ เกิดแล้ว, อ. สังขาร ท. ไม่เที่ยงหนอ ดังนี้ เริ่มตั้งอยู่ ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ยังวิปัสสนา ให้เจริญแล้ว ฯ

“เถโร เอตตคานัน ภิกขุณัน นิมนตุนัน สมปฏิจจนุนโต มัม พาทิรํ กตฺวา สมปฏิจจฺจติ, นิสฺสํสยํ มยฺหํ ภาติกสฺส มยิ จิตฺตํ ภินฺนํ ภวิสฺสติ; ก็ อิทานิ มยฺหํ อิมินา สาสเนน, คิหิ หุตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กโรนฺโต ชิวิสฺสามิตี.

โส ปุณฺทิวเส ปาโตว วิภุมมิตฺตํ ปายาสี.

สตฺถา ปจฺจสฺสกาเลเยว โลกํ โวโลเกนฺโต อิมํ การณํ ทิสฺวา ปจฺจมตฺรํ คนฺตฺวา จุฬปฺนถกสฺส คมนมคฺเค ทฺวารโกฏฺสเก จงฺกมนฺโต อฏฺฐาสี.

จุฬปฺนถโก คจฺจนฺโต สตฺถารํ ทิสฺวา อฺปฺสจฺจกมิตฺวา วนฺทิ.

อถ นํ สตฺถา “กนฺทํ ปน ตวํ จุฬปฺนถก อิมาย เวลาย คจฺจสฺสตี อาห.

“ภาตฺตา มํ ฆนฺเต นิกฺกทฺตฺมตี, เตนาหํ วิภุมมิตฺตํ คจฺจามิตี.

“จุฬปฺนถก ตว ปพฺพชฺชา นาม มม สนฺติเก, ภาตฺรา นิกฺกทฺตฺมิตฺตํ ปิ กสฺมา มม สนฺติกํ นาคจฺฉิ; เอยิ, ภินฺเต คิหิภาเวน, มม สนฺติเก ภวิสฺสสฺสตี จกฺกงฺกิตฺตเลน ปาณินา ตํ สิริสฺสี ปฺรามสฺสิตฺวา อาทาย คนฺตฺวา คนฺธกฺกุปฺมุเข นิสฺสิทาเปตฺวา “จุฬปฺนถก ปุรตฺถาภิมฺโข หุตฺวา อิมํ ปิโลตฺกํ ‘รโหโรณิ รโหโรณฺนฺติ ปฺริมชฺชุนฺโต อิวฺเว โหหิตฺติ อิทฺธิยา อภิสฺงขตํ ปฺริสฺทุรํ ปิโลตฺกํ ทตฺวา, กาลเ อาโรจเต, ภิกฺขุสงฺฆปฺริวฺโต ชิวกสฺส เคนํ คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน นิสฺสิทิ.

จุฬปฺนถโกปิ สุริยํ โวโลเกนฺโต ตํ ปิโลตฺกํ “รโหโรณิ รโหโรณฺนฺติ ปฺริมชฺชุนฺโต นิสฺสิทิ.

ตสฺส ตํ ปิโลตฺกขณฺทํ ปฺริมชฺชุนฺตสฺส กิลฺลิฏฺจํ อโหสิ.

ตโต จินฺตฺสสิ “อิทํ ปิโลตฺกขณฺทํ อติวิย ปฺริสฺทุรํ, อิมํ ปน อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปฺริมกตฺตี ชหิตฺวา เอวํ กิลฺลิฏฺจํ ชาตํ, อนิจฺจา วต สงฺขาราติ ขยวย ปฏฺฐเปนฺโต วิปฺสฺสนํ วทฺตฺสสิ.

อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้ว ว่า อ. จิต ของจุฬป็นถกะ ขึ้นแล้ว สู้วิปัสสนา ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนจุฬป็นถกะ อ. เธอ อายากกระทำแล้ว ซึ่งความหมายรู้ว่า อ. ท่านแห่งผ้าเก้านั้นนั้นเทียว เป็นผ้าเศรำหมองแล้ว เป็นผ้าอันธูลีย้อมแล้ว (ย้อมเป็น) ดังนี้ ก็ (อ. ธูลี ท.) มีธูลีย้อมแล้ว เป็นต้น มีอยู่ในกายใน ของเธอ, อ. เธอ จงนำไป ซึ่งธูลี ท. เหล่านั้น ดังนี้ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัสมิ เป็นผู้มีพระรูปปรากฏอยู่ รวากะว่าประทับนั่ง แล้ว ช้างหน้า เป็น ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถาท. เหล่านี้ ว่า

สตุถา “จุฬป็นถกสฺส จิตฺตํ วิปัสสนํ อารุพฺพหนฺติ
อตุวํ “จุฬป็นถก ตฺวํ เอตํ ปีโลติกขณฺฑเมว
สงฺกิลฺกฺจํ ฆรณฺฑชิตฺตุนฺติ มา สลฺภณํ กิริ; อพฺภนฺตเร
ปน เต วาครชาทโย อตุถิ, เต หรหิตฺติ วตุวํ
โอภาสํ วิสฺสชฺชเชตฺตวํ ปุรโต นิสฺสินฺโน วิย
ปณฺณายมานรूपิ หุตฺตวํ อีมา คาถา อภาสิ

อ. รากะ (อันเรา ย่อมเรียก) ว่าธูลี, ก็ แต่ว่า (อ. รากะ อันเรา) ย่อมไม่เรียกว่าละออง; (อ. คำ) นั้น ว่า ธูลี ดังนี้ เป็นชื่อ ของรากะ (ย้อมเป็น); อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ละขาดแล้ว ซึ่งธูลีย้อมแล้วนั้น ย่อมอยู่ในพระศาสนา (ของพระพุทธเจ้า) ผู้มีธูลีย้อมแล้วไปปราศแล้ว ๕ อ. โทสะ (อันเรา ย่อมเรียก) ว่าธูลี, ก็ แต่ว่า (อ. โทสะ อันเรา) ย่อมไม่เรียกว่าละออง; (อ. คำ) นั้น ว่า ธูลี ดังนี้ เป็นชื่อ ของโทสะ (ย้อมเป็น); อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ละขาดแล้ว ซึ่งธูลีย้อมแล้วนั้น ย่อมอยู่ในพระศาสนา (ของพระพุทธเจ้า) ผู้มีธูลีย้อมแล้วไปปราศแล้ว ๕ อ. โมหะ (อันเรา ย่อมเรียก) ว่าธูลี, ก็ แต่ว่า (อ. โมหะ อันเรา) ย่อมไม่เรียกว่าละออง; (อ. คำ) นั้น ว่า ธูลี ดังนี้ เป็นชื่อ ของโมหะ (ย้อมเป็น); อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ละขาดแล้ว ซึ่งธูลีย้อมแล้วนั้น ย่อมอยู่ในพระศาสนา (ของพระพุทธเจ้า) ผู้มีธูลีย้อมแล้วไปปราศแล้ว ดังนี้ ๕

“ราโค รโฆ, น จ ปน เรณฺว วุจฺจติ;
รากสฺสเสตฺตํ อธิวจฺนํ รัชิตฺติ ;
เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺตวํ ภิกฺขโว
วิหฺรณฺติ เต วิคฺตฺรชฺชสฺส สาสเน.
โทโส รโฆ, น จ ปน เรณฺว วุจฺจติ;
โทสฺสเสตฺตํ อธิวจฺนํ รัชิตฺติ ;
เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺตวํ ภิกฺขโว
วิหฺรณฺติ เต วิคฺตฺรชฺชสฺส สาสเน.
โมโห รโฆ, น จ ปน เรณฺว วุจฺจติ;
โมหฺสฺสเสตฺตํ อธิวจฺนํ รัชิตฺติ;
เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺตวํ ภิกฺขโว
วิหฺรณฺติ เต วิคฺตฺรชฺชสฺส สาสเนติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. พระจุฬป็นถกะ บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ๕

คาถาปริโยสาเน จุฬป็นถโก สห ปฏิสัมภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

อ. ปิฎก ท. สาม มาแล้ว แก่พระจุฬป็นถกะนั้น กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. นั้นเทียว ๕

สห ปฏิสัมภิทาหิเยวสฺส ตีณิ ปิฎกานิ อากมฺมิสฺสุ.

ได้ยินว่า ในกาลก่อน อ. พระจุฬป็นถกะนั้น เป็นพระราชา เป็นทวงกระทำอยู่ ซึ่งการปทักษิณซึ่งพระนคร ครั้นเมื่อพระเสโท ไหลออกออกจากพระนลาฏ ทรงเข็ดแล้ว ซึ่งที่สุดแห่งพระนลาฏ ด้วยผ้าสาฎก อันหมดจดรอบแล้ว ๕

โส กิริ ปุพฺเพ ราชํ หุตฺตวํ นครปทฺทฺชิตฺตํ
กโรนฺโต, นลาฏฺโต เสเท มุณฺจณฺเต, ปริสุทฺเทน
สาฎเกน นลาฏฺนตฺตํ ปุณฺณิ.

อ. ผ้าสาฎก เป็นผ้าเศรำหมองแล้ว ได้เป็นแล้ว ๕

สาฎโก กิลฺกฺจํ อโหสิ.

อ. พระราชานันท์ ทรงได้เฉพาะแล้ว ซึ่งอนิจจังสัญญา ว่า อ. ผ้าสาฎก อันหมดจรรจบแล้ว อันมีอย่างนี้เป็นรูป อาศัยแล้ว ซึ่งสรีระนี้ ละแล้ว ซึ่งปกติ เป็นผ้าเคี้ยวหมองแล้ว เกิดแล้ว, อ. สังฆาร ท. ไม่เที่ยงหนอ ดังนี้ , เพราะเหตุนี้ อ. ผ้าเป็นเครื่องนำไปซึ่งฐิตินันท์เที่ยว เป็นปัจจัย ของพระจุฬป็นถะนั้น เกิดแล้ว ๕

แม่ อ. หมอชิว กูโฆมารภจแล น้อมเข้าไปแล้ว ซึ่งนำเพื่อทักษิณา แก่พระทศพล ๕

อ. พระศาสดา (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนชิว ก อ. ภิกษุ ในวิหาร มีอยู่ มิใช่หรือ ดังนี้ ทรงปิดแล้ว ซึ่งบาตร ด้วยพระหัตถ์ ๕

อ. พระมหาป็นถะ กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ ย่อมไม่มี ในวิหาร มิใช่หรือ ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนชิว ก อ. ภิกษุ มีอยู่ ดังนี้ อ. หมอชิว ก ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ (ด้วยคำ) ว่า เนะพนาย ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ จงไป อ. เธอ จงรู้ ซึ่งความที่แห่งภิกษุ ท. ในวิหารมีอยู่หรือ หรือว่าซึ่งความที่แห่งภิกษุ ท. ในวิหารย่อมไม่มี ดังนี้ ๕

ในขณะนั้น อ. พระจุฬป็นถะ (คิดแล้ว) ว่า อ. พี่ชาย ของเรา ย่อมกล่าว ว่า อ. ภิกษุ ท. ในวิหาร ย่อมไม่มี ดังนี้, อ. เรา จักประกาศ ซึ่งความที่แห่งภิกษุ ท. ในวิหารมีอยู่ แก่พี่ชายนั้น ดังนี้ ยังอัมพวัน ทั้งสิ้น ให้เต็มแล้ว ด้วยภิกษุ ท. นั้นเที่ยว : อ. ภิกษุ ท. บางพวก ย่อมกระทำ ซึ่งกรรมคือการเย็บซึ่งจีวร, อ. ภิกษุ ท. บางพวก ย่อมกระทำ ซึ่งกรรมคือการย้อม, อ. ภิกษุ ท. บางพวก ย่อมกระทำ ซึ่งการสาธยาย; (อ. พระจุฬป็นถะ) เนมิตแล้ว ซึ่งพันแห่งภิกษุ อันไม่เช่นกัน กับ อื่น ๆ ด้วยประการฉะนี้ ๕

อ. บุรุษนั้น เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. มาก ในวิหาร กลับแล้ว บอกแล้ว แก่หมอชิว ก ว่า ข้าแต่เจ้า อ. อัมพวันทั้งสิ้น เต็มรอบแล้ว ด้วยภิกษุ ท. ดังนี้ ๕

(อ. พระธรรมสังคหาคารย กแล้วแล้ว) ว่า แม่ อ. พระเถระแล

ชื่อว่าป็นถะ เนมิตแล้ว ซึ่งตน พันครั้ง นั่งแล้ว ในอัมพวัน อันอันบุคคลพึงยินดีนั้นนั่นเที่ยว เพียงใด แต่การประกาศ ซึ่งกาล ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะบุรุษนั้น ว่า อ. ท่าน ไปแล้ว สุวิหาร จงกล่าว ว่า อ. พระศาสดา ย่อมรับสั่งหา ชื่อซึ่งพระจุฬป็นถะ ดังนี้ ดังนี้ ๕

ครั้นเมื่อค่านั้น อันบุรุษนั้น ไปแล้ว กล่าวแล้ว อ. พันแห่งปาก ขานแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้ชื่อว่าจุฬป็นถะ (ย่อมเป็น) อ. เรา เป็นผู้ชื่อว่า จุฬป็นถะ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

อ. บุรุษนั้น ไปแล้ว อีก กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ได้ยินว่า อ. ภิกษุ ท. แม่ทั้งปวง เป็นผู้ชื่อว่าจุฬป็นถะนั่นเที่ยว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

โส “อิม สรีริ นิสฺสาย เหวรูป ปริสุทฺโธ สาฎโก ปกติ ขหิตฺวา กิลฺกฺโง ชาโต, อนิจฺจาวต สงฺขาราติ อนิจฺจสญฺญํ ปฏฺฐิภิ, เตน การณฺณสฺส รโฆรณฺณเมว ปจฺจโย ชาโต.

ชิวโกปิ โข โฆมารภจฺโจ ทสพลสฺส ทกฺขิณฺณทกฺ อูปนาเมสิ.

สตฺถา “นฺนุ ชิวก วิหาเร ภิกฺขุ อตฺถิติ หตฺถเณน ปตฺตํ ปิทฺติ.

มหาปณฺธโก “นฺนุ ภาณฺเต วิหาเร นตฺถิ ภิกฺขุติ อาน.

สตฺถา “อตฺถิ ชิวกาติ อาน. ชิวโก “เตนฺหิ ภาณฺเต คจฺจนฺ วิหาเร ภิกฺขุณฺ อตฺถิภาวํ วา นตฺถิภาวํ วา ชานาหิติ บุริสฺส เปเสสิ.

ตสฺมี ขณฺณ จุฬปณฺธโก “มยฺหํ ภาติโก วิหาเร ภิกฺขุ นตฺถิติ ภาณฺติ, วิหาเร ภิกฺขุณฺ อตฺถิภาวมสฺส ปกาเสสฺสาเมตี สกฺลํ อมฺพวนํ ภิกฺขุณฺญเณว ปฺนฺเรสิ: เอกจฺเจ ภิกฺขุ จีวรกมฺมํ กโรนฺติ, เอกจฺเจ รชนกมฺมํ กโรนฺติ, เอกจฺเจ สชฺฐณฺญํ กโรนฺติ; เหว อณฺณมณฺณญํ อสทิสฺส ภิกฺขุสทสฺส มาเปสิ.

โส บุริโส วิหาเร พฺหุ ภิกฺขุ ทิสฺวา นินฺตติตฺวา “อญฺย สกฺลอมฺพวนํ ภิกฺขุติ ปริปฺนฺณนฺติ ชิวกสฺส อารโจะสิ.

เถโรปิ โข ตตฺถเวา

สทสฺสทฺทตฺตมตฺตานํ นิมนฺนิตฺวาน ปนฺธโก นิสิทฺธิ อมฺพวนเณ รุมฺเม ยาว กาลปฺปเวทนาติ.

อถ สตฺถา ตํ บุริสฺส อาน “วิหาโร คนฺตุวา `สตฺถา จุฬปณฺธกํ นาม ปกุโธสตีติ วเทหิติ.

เตน คนฺตุวา ตถา วุตฺเต, “อนฺหิ จุฬปณฺธโก อนฺหิ จุฬปณฺธโกติ มฺขสทสฺส อญฺจหิ.

โส บุริโส ปฺนฺ คนฺตุวา “สพฺเพปิ กิร ภาณฺเต จุฬปณฺธกาเยว นามาติ อาน.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ไปแล้ว, อ. ภิกษุ ไดย่อมกล่าว ว่า อ. เรา เป็นผู้ชี้ว่า จูฬป็นถกะ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ก่อน, จงจับซึ่งภิกษุ นั้น ที่มีอ, อ. ภิกษุ ท. ผู้เหลือลง จักหายไป ดังนี้ ฯ

อ. บุรุษนั้น ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

ในขณะที่นั้นนั้นเดียว อ. ภิกษุ ท. มีพื้นเป็นประมาณ หายไปแล้ว ฯ

อ. พระเถระ ได้ไปแล้ว กับ ด้วยบุรุษนั้น ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งหมอชิวก ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกิจด้วยวัตรว่า ดูก่อนชิวก อ. เธอ จงรับ ซึ่งบาตรของจูฬป็นถกะเกิด,

อ. จูฬป็นถกะนี้ จักกระทำ ซึ่งการอนุโมทนา แก่เธอ ดังนี้ ฯ

อ. หมอชิวก ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

อ. พระเถระ บันลืออยู่ บันลือเพียงดังสีหะ เป็นราวกะว่าสีหะหนุ่ม (เป็น) ยังปฏิภาท. สาม ให้กระฉ่อนแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนา ฯ

อ. พระศาสดา เสด็จลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ผู้อันหมู่แห่งภิกษุ แวดล้อมแล้ว เสด็จไปแล้ว สุวิหาร, ครั้นเมื่อวัตร อันภิกษุ ท. แสดงแล้ว, เสด็จลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ประทับยืนแล้ว ที่หน้ามุขแห่งพระคันธกุฎี ประทานแล้ว ซึ่งพระโอวาทแห่งพระสุคต ตรัสบอกแล้ว ซึ่งกัมมฐานแก่หมู่แห่งภิกษุ ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ เสด็จเข้าไปแล้ว สูพระคันธกุฎี อันอันบุคคลรอบแล้วด้วยของห้อมอันบุคคลพึงยินดีด้วยดี เสด็จเข้าถึงแล้ว ซึ่งสีหะไสยา โดยพระปรีศ เบื้องขวา ฯ

ครั้งนั้น อ.ภิกษุ ท. ประชุมกันแล้ว ข้างนี้ด้วย ข้างนี้ด้วย ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน เป็นราวกะว่าอันบุคคลแวดล้อมแล้ว ด้วยมานอันเป็นวิหารแห่งผ้ากัมพลสีแดง (เป็น) นั่งแล้ว ปรรอแล้ว ซึ่งกถาอันแสดงซึ่งคุณ ของพระศาสดา ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. พระมหาป็นถกะ ไม่รู้ที่อยู่ ซึ่งอัยยาศัย ของพระจูฬป็นถกะ ย่อมไม่อาจเพื่ออันยังพระจูฬป็นถกะให้เรียนเอา ซึ่งคาถา ฯ หนึ่ง โดยเดือน ท. สี, คร่าออกแล้ว จากวิหาร (ด้วยความคิด) ว่า อ. จูฬป็นถกะนี้ เป็นคนเขลา (ย่อมเป็น) ดังนี้;

แต่ว่า อ. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ประทานแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ในระหว่างแห่งภัตต หนึ่งนั้นเดียว เพราะความที่แห่งพระองค์เป็นพระธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม; อ. ปฏิภาท. สาม มาแล้ว กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. นั้นเดียว; โอ ! ชี้อ. กำลัง ของพระพุทธรเจ้า ท. เป็นกำลังใหญ่ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่วแห่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว นี้ ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดง ซึ่งธรรม (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. อันอันเราไป ในวันนี้ ย่อมควร ดังนี้ เสด็จลุกขึ้นแล้ว จากพุทธรไสยา ทรงนั่งแล้ว ซึ่งผ้าชั้นสองอันบุคคลย่อมดีแล้ว ทรงรัดแล้ว ซึ่งประคตเอว อันราวกะว่าสายแห่งฟ้า ทรงห่มแล้ว ซึ่งมหาบังสกุลจีวรของพระสุคต อันเช่นกับด้วยผ้ากัมพลสีแดง

“เตนหิ คนฺตวา, โย ปจฺมํ `อหํ จูฬปฺนถโกติ วทตี, ตํ หตฺเถ คณฺห, อวเสสา อนฺตรธายิสฺสนฺตตีติ.

โส ตถา อกาสิ.

ตาวเทว สหสฺสมตฺตา ภิกฺขุ อนฺตรธายีสฺสุ.

เถโร เตน ปุริเสน สทฺธิ อคฺมาสิ.

สตฺถา ภาตฺตกัจจปฺริยโสภาเน ชิวกํ อามนฺตฺเตสิ “ชิวก จูฬปฺนถกสฺส ปตฺตํ คณฺห, อยมนฺเต อนฺโมทนํ กิริสฺสตีติ.

ชิวโก ตถา อกาสิ.

เถโร สีหนาทํ นทฺนโต ตฺรณสีโห วิย ตีณิ ปิฎฺฎาณิ สงฺฆเภาตฺวา อนฺโมทนํ อกาสิ.

สตฺถา อญฺญาสาสนา ภิกฺขุสงฺฆปฺริวโต วิหารํ คนฺตวา, ภิกฺขุหิ วตฺเตท พฺลสิเต, อญฺญาสาสนา คนฺธกุฎีปฺมุขេ จตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส สฺคโตวาทํ ทตฺวา กมฺมฐานํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ อญฺโยเชตฺวา สุรภิกฺคนฺธวาสิตํ คนฺธกุฎี ปวิสิตฺวา ทกฺขิณฺเนน ปสุเสน สีหเสยฺยํ อูปคโต.

อถ สายณฺหสมเย ภิกฺขุ อิตฺโต จิตฺโต จ สโมสฺริตฺวา รตฺตกมฺพลสาณิยา ปริกฺขิตฺตา วิย นิสีทิตฺวา สตฺถุคฺคณฺถํ อารภิสฺสุ “อาวฺโส มหาปฺนถโก จูฬปฺนถกสฺส อชฺฌมาสยํ อชานนฺโต จตฺตฺติ มาเสหิ เอกํ คาคํ อุกคฺคณฺหาเปตฺตํ น สกฺโกติ, `ทฺนโธ อยมนฺติ วิหารา นิกฺกทฺตฺมิ;

สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อตฺตโน อนฺตฺตรธมฺมราชตฺาย เอกสฺมิณฺญเภาว อนฺตรธาภตฺเต สห ปฏฺธิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ อทาสิ; ตีณิ ปิฎฺฎาณิ สห ปฏฺธิสมฺภิทาหิเยว อาคตฺานิ; อโห พุทฺธานํ พฺลนฺนาม มหฺนตฺนฺติ.

อถ ภาควา ธมฺมสภายํ อิมํ กถาปวตฺตี ฌตฺวา “อชฺช มยา คนฺตํ วญฺญตีติ พุทฺธเสยฺยาย อญฺญาเย สฺสรตฺตทฺปญฺญํ นิวาเสตฺวา วิชฺชุตฺตํ วิย กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา รตฺตกมฺพลสทิสํ สฺคตฺมหาปํสฺสุลจิวฺโร ปาวฺปิตฺวา

เสด็จออกแล้ว จากพระคันธกุฎีอันบุคคลอบแล้วด้วยของหอม
อันบุคคลพึงยินดีด้วยดี เสด็จไปแล้ว สูโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการ
แสดงซึ่งธรรม ด้วยพุทธลีลา อันมีที่สุดหามิได้ โดยการเยื้องกราย
เพียงดั่งการเยื้องกรายแห่งช้างตัวประเสริฐตัวซบมันแล้วและ
ราชสีห์ เสด็จขึ้นแล้ว สู่พุทธอาสน์อันประเสริฐอันบุคคลปลูชาติแล้ว
ในท่ามกลางแห่งโรงกลมอันบุคคลประดับแล้ว ทรงเปล่งอยู่
ซึ่งพระรัศมีแห่งพระพุทธเจ้า ท. อันมีวรรณะหก ประทับนั่งแล้ว
ในท่ามกลางแห่งอาสนะ รวากะ (อ. ลม) ยังทำนองแห่งห้วงน้ำ
ให้กระเพื่อมอยู่ รวากะ อ. พระอาทิตย์อันอ่อน เหนือยอดแห่งภูเขา
ชื่อว่ายุคันธร ฯ

ก็ ครั้นเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้สักว่าเสด็จมาแล้ว
(มีอยู่) อ. หมูแห่งภิกษุ ตัดขาดแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว
เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระศาสดา ทรงแลดูแล้ว ซึ่งบริษัท ด้วยพระหฤทัย
อันอ่อนโยน (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. บริษัท นี้ ย่อมงาม เกินเปรียบ,
อ. ความคะนองแห่งมือหรือ หรือว่า อ. ความคะนองแห่งเท้า
อ. เสี่ยงแห่งการไต่หรือ หรือว่า อ. เสี่ยงแห่งการจาม แห่งภิกษุแม้
รูปหนึ่ง ย่อมไม่มี, อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ แม้ทั้งปวง ผู้เป็นไปกับด้วยความ
เคารพในพระพุทธเจ้า อันเดชแห่งพระพุทธเจ้า คุณความแล้ว,
ครั้นเมื่อเรา นั่งแล้ว ไม่กล่าว แม้ตลอดทุกปีแห่งอายุ, อ. ภิกษุ ท.
บางพวก ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว จักไม่กล่าว
ก่อน,

ที่อ. อ. ธรรมเนียมแห่งการยังวาจาเป็นเครื่องกล่าวให้ตั้งขึ้น
พร้อม อันเรา พึงรู้, อ. เวานั้นเทียว จักกล่าวก่อน ดังนี้ ตรัสเรียก
มาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ด้วยพระสุรเสียงเพียงดั่งเสียงแห่งพรหม อัน
ไพเราะ ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อม
กันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้,

ก็แล อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร อันเธอ ท. กระทำค้างไว้แล้ว
ในระหว่าง ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่งพร้อม
กันแล้ว ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว) ชื่อนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้
(อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท.
อ. จูฬปันถกะ เป็นคนเขลา (ย่อมเป็น) ในกาลนี้นั้นเทียว หามิได้,
แม้ในกาลก่อน (อ. จูฬปันถกะ) เป็นคนเขลาเทียว (ได้เป็นแล้ว);
อนึ่ง อ. เรา เป็นที่พึ่ง ของจูฬปันถกะนั้น เป็นผู้เกิดแล้ว (ย่อมเป็น)
ในกาลนี้นั้นเทียว อย่างเดียว หามิได้, แม้ในกาลก่อน อ. เรา เป็นที่พึ่ง
ได้เป็นแล้วนั้นเทียว;

อนึ่ง ในกาลก่อน อ. เรา ได้กระทำแล้ว ซึ่งจูฬปันถกะนี้ ให้เป็น
เจ้าของ แห่งชุมทรัพย์อันเป็นโลกิยะ, ในกาลนี้ (อ. เรา ย่อมกระทำ
ซึ่งจูฬปันถกะนี้ ให้เป็นเจ้าของ) แห่งชุมทรัพย์อันเป็นโลกุตระ
ดังนี้, ผู้อันภิกษุ ท. ผู้ใคร่ เพื่ออันฟัง ซึ่งเนื้อความนั้น โดยพิสดาร
ทูลวิงวอนแล้ว ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า

สุรภิกษุโฏฐิต นิกขมม มตตวรวารณสีห-
วิกฤษฏวิลาเสน อนนตตาย พุทธลีฬหาย
ธมมสภั คนตุวา อลงกตมณฑลมาลมาชฌ
สุภณตตปวรพุทธาสนั อารุยุห จพพณณา
พุทธวิสิโย วิสุตชเชนโต อดณณวกุจฉิ โขภยมาโน
วिय ยุคนุธรรมตถเก พาลสุริโย วिय อาสนมชฌ
นีสีทิ.

สมมาสมพุทเธ ปน อาคตมตเต, ภิกขุสงฆเ
กถั ปจจันนิติวา ตณฺเห อโหสิ.

สตถา มุทุเกน จิตฺเตน ปริสั โยโลเกตฺวา
“อัย ปริสา อติวिय โสภติ, เอกสุสาปิ หตฺถกุกุจจ
วา ปาทกุกุจจ วา อุกกาสิตสทฺโท วา ชิปิตสทฺโท
วา นตฺถิ, สพุเพปิเม พุทฺธคารเวณ สคารวา
พุทฺธเตเชน ตชฺชิตฺตา, มยิ อายุกปฺปมฺปิ อเกตฺวา
นินฺสิเน, เกจि ปจฺม กถั สมฺภูจาเปตฺวา น กเถสฺสนฺติ,

กถาสมฺภูจาปนวตฺตุนฺนาม มยา ชานิตพุพฺ
พฺ, อหเมว ปจฺม กเถสฺสามิติ มฺนฺเรณ พุทฺธมฺสเรณ ภิกขุ
อามนฺเตตฺวา “กาย นฺตฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺสินา,

กา จ ปน โว อนฺตรรา กถา วิปฺปกตาติ ปุจฺจิตฺวา,
“อิมาย นามาติ วุตเต, “น ภิกขเว จูฬปนฺนโก
อิทาเนว ทนฺโธ, ปุพฺเพปิ ทนฺโธว; น เกวลญฺจสุสาหิ
อิทาเนว อวสุสโย ชาโต, ปุพฺเพปิ อวสุสโย อโหสิเยว;

ปุพฺเพ ปนาหิ อิมิ โลกิยญฺมพฺสุส สามิกิ อกาสิ,
อิทานิ โลกุตฺตรญฺมพฺสุสาติ วตฺวา, ตมตฺถถิ
วิตฺถารโต โสตฺถกาเมหิ ภิกขุหิ ยาจิโต อติตฺ อานริ:

ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ. มาณพ คนหนึ่ง ผู้อยู่ในเมืองชื่อว่า พาราณสีโดยปกติ ไปแล้ว สู่เมืองตักสิลา เป็นอันเตวาลิก โดยธรรมชาติของอาจารย์ผู้ทิสปาโมกข์ เพื่อต้องการแก้อันเรียนเอาซึ่งศิลปะ เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะ แก่อาจารย์ เกินเปรียบ ได้เป็นแล้ว ในระหว่างแห่งร้อยแห่งมาณพ ท. ห้า, ย่อมกระทำ ซึ่งกิจทั้งปวง ท. มีภรรยาคู่หนึ่ง เป็นต้น ; แต่ว่า อ. มาณพนั้น ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งศิลปะ อะไร ๆ เพราะความที่แห่งตนเป็นคนเขลา ๆ

อ. อาจารย์ (คิดแล้ว) ว่า อ. มาณพนี้ เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะมาก แก่เรา (ย่อมเป็น), อ. เรา ยังมาณพนั้น จักให้ศึกษา ดังนี้ แม้พยายามอยู่ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันยังมาณพให้ศึกษา ซึ่งศิลปะอะไร ๆ

อ. มาณพนั้น อยู่แล้ว สิ้นกาลนาน ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเรียนเอา แม้ซึ่งคาถา ๆ หนึ่ง กระสันขึ้นแล้ว จำแล้ว ซึ่งอาจารย์ ว่า อ. กระผม จักไป ดังนี้ ๆ

อ. อาจารย์ คิดแล้ว ว่า อ. มาณพนี้ เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะ แก่เรา (ย่อมเป็น), อ. เรา ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งความเป็นแห่งบัณฑิต แก่มาณพ นั้น,

แต่ว่าอ.เราย่อมไม่อาจเพื่ออันกระทำซึ่งความเป็นแห่งบัณฑิตนั้น; อ. อุปการะตอบ อันเรา ฟังกระทำ แก่มาณพนี้แน่แท้, อ. เรา ผูกแล้ว ซึ่งมนต์ บทหนึ่ง จักให้ แก่มาณพนั้น ดังนี้ ๆ

อ. อาจารย์นั้น นำไปแล้ว ซึ่งมาณพนั้น สู่ป่า ผูกแล้ว ซึ่งมนต์ บทนี้ ว่า สมณสิ สมณสิ, ก็การณา สมณสิ; อหิปี ต่ ชานามิ ชานามิ อ. ท่าน ย่อมพยายาม ๆ, อ. ท่าน ย่อมพยายาม เพราะเหตุไร, แม้อ. เรา ย่อมรู้ ซึ่งเหตุนี้, อ. เรา รู้ อยู่ ดังนี้ ยังมาณพให้เรียนเอาอยู่ ยังมนต์ให้เป็น ไปรอบแล้ว ร้อยครั้งมีไช่หนึ่ง ถ้ามแล้ว ว่า อ. มนต์นั้น ย่อมปรากฏ แก่เธอหรือ ดังนี้, บอกแล้ว ว่า อ. ศิลปะ อันชื่ออันคนเขลา กระทำแล้ว ซึ่งความพยายาม กระทำแล้ว ให้คล่องแคล่ว ย่อมไม่เลือนหาย ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งเสียบียงในหนทาง กล่าวแล้ว ว่า อ. เธอ จงไป อ. เธอ อาศัยแล้ว ซึ่งมนต์นี้ จักเป็นอยู่,

แต่ว่า อ. เธอ ฟังกระทำ ซึ่งการสาธยาย เนื่องนี้จ เพื่อประโยชน์แก่อันไม่เลือนหาย แห่งมนต์นั้น ดังนี้ ส่งไปแล้ว ซึ่งมาณพนั้น ๆ

ครั้งนั้น ในกาลแห่งมาณพนั้น ถึงพร้อมแล้วซึ่งเมืองพาราณสี อ. มารดา ได้กระทำแล้ว ซึ่งสักการะและสัสมมานะใหญ่ (ด้วยความยินดี) ว่า อ. บุตร ของเรา ศึกษาแล้ว ซึ่งศิลปะ มาแล้ว ดังนี้ ๆ

ในกาลนั้น อ. พระราชาผู้เป็นใหญ่ในพระนครชื่อว่าพาราณสี ทรงพิจารณาว่า อ. โทษ อะไร ๆ ในกรรม ท. มีกายกรรมเป็นต้น ของเรา มีอยู่หรือหนอแล ดังนี้ ไม่ทรงเห็นแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ๆ อันไม่เป็นเหตุพหุพระทัย ของพระองค์ ทรงดำริแล้วว่า ชื่อ อ. โทษ ของตน ย่อมไม่ปรากฏแก่ตน,

อดีเต พาราณสีนครวาสี เอโก มาณโว ตกทุกสิล คนุตวา สิปปุคฺคณตฺตถาย ทิสปาโมกฺขสุสาจริยสุส ธมฺมุนฺเตวาลิกโก หุตฺวา ปญฺจนฺนํ มาณวกสฺตณฺ อุนฺตเร อติวिय อวาริยสุส อุปการโก อโหสิ, ปาทปริกฺขมาทีนํ สพุพกิจฺจานิ กโรติ; ทนฺธตฺย ปน กิณฺุจฺจ อุกฺคณฺุหิตฺุ น สกฺโกติ.

อวาริโย “อโย มม พหุปกโร, สิฏฺขาเปสุสामิ นนฺติ วายมนฺุโตปิ กิณฺุจฺจ สิฏฺขาเปตุํ น สกฺโกติ.

โส จิริ วสิตฺวา เอกํ คาถํปิ อุกฺคณฺุหิตฺุ อสกฺโกนฺุโต อุกฺคณฺุจฺจิตฺวา “คฺมิสุสामิติ อวาริโย อาปฺุจฺจนิ.

อวาริโย จินฺุเตสิ “อโย มยฺหํ อุปการโก, ปณฺุชิตฺภาวมสุส ปจฺจาสีสามิ,

น จ นํ กาทฺุ สกฺโกมิ; อวสุสํ มยา อิมสุส ปจฺจูปกาโร กาทพุโ, เอกมสุส มนฺุตํ พนฺุชิตฺวา ทสุสामิติ.

โส ตํ อรณฺุณํ เนตฺวา “สมณฺุสิ สมณฺุสิ, ก็การณา สมณฺุสิ; อหิปี ตํ ชานามิ ชานามิติ อิมํ มนฺุตํ พนฺุชิตฺวา อุกฺคณฺุหาเปนฺุโต อเนกสฺตกฺขตฺตุํ ปริวตฺตาเปตฺวา “ปณฺุณายติ เตติ ปุจฺจิตฺวา, “อาม ปณฺุณายติตี วุตเต, “ทนฺุเธน นาม วายามํ กตฺวา ปคฺุณํ กตํ สิปปํ น ปลายติตี อากิจฺจิตฺวา มคฺุคฺคปริพฺุพฺุยํ ทตฺวา “คจฺจ อิมํ มนฺุตํ นิสฺุสาย ชีวิสฺุสสิ,

อปลายนตฺถาย ปนฺุสฺส นิจฺจํ สชฺุฌายํ กเรยฺยาสีตี วตฺวา ตํ อฺุโยเยเชสิ.

อถสุส พาราณสีสมฺุปตฺตกาเล “ปุตุโต เม สิปปํ สิฏฺจิตฺวา อาคโตติ มาตา มหาสฺกการสมฺุมานมกาสิ.

ตทา พาราณสีราชา “อตุติ นุ โข เม กายกมฺุมาทีสุ โกจฺจ โทโสติ ปจฺจเวกฺขนฺุโต อตุตโน อรฺุจฺจนํ กิณฺุจฺจ กมฺุมํ อทิสฺุวา “อตุตโน วชฺุชนฺุนาม อตุตโน น ปณฺุณายติ,

ยอมปรากฏ แก่ชน ท. เหล่าอื่น, อ.เรา จักถือเอารอบ (ซึ่งความเป็นไปทั่ว) แห่งชนผู้อยู่ในพระนคร ท. ดังนี้ เสด็จออกแล้ว ด้วยเพศอันใคร ๆ ไม่รู้แล้ว ในเวลาเย็น ทรงดำริแล้วว่า ชื่อ อ.การเจรจา ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของมนุษย์ผู้หนึ่งบริโภคแล้ว ซึ่งอาหารอันตนพึงกินในเวลาเย็น ท. เป็นสภาพมีประการต่าง ๆ ย่อมเป็น,

ถ้าว่า อ.เรา ยังบุคคลให้กระทำอยู่ (ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา โดยอุบายอันไม่เป็นธรรมใช้, อ.มนุษย์ ท. จักกล่าวว่า อ.เรา ท. เป็นผู้อันพระราชาผู้ตั้งอยู่แล้วในอุบายอันไม่เป็นธรรม ผู้เลวทราม เบียดเบียนแล้ว ด้วยกรรม ท. มีอาชญาและพลีเป็นต้น ย่อมเป็น ดังนี้,

ถ้าว่า อ.เรา ยังบุคคลให้กระทำอยู่ (ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา) โดยธรรมใช้, อ.ชน ท. กล่าวแล้ว ซึ่งคำ ท. มีคำว่า อ.พระราชา ของเรา ท. จงเป็นผู้มีพระชนมายุยืนยาว จงเป็น ดังนี้เป็นต้น จักกล่าวซึ่งคุณ ของเรา ดังนี้ เสด็จเที่ยวไปแล้ว ตามแนวของฝา ของเรือน ท. เหล่าอื่น ๆ ๆ

ในขณะนั้น อ.โจรผู้ซัดซึ่งอุโมงค์ ท. ย่อมทำลาย ซึ่งอุโมงค์ ในระหว่าง แห่งเรือน ท. สอง เพื่อประโยชน์แก่การเข้าไป สู่เรือน ท. สอง โดยอุโมงค์เดียวกันนั้นนี้เถียว ๆ อ. พระราชา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ได้ประทับยืนแล้ว ที่เงาแห่งเรือน ๆ

อ.มาณพ ตื่นแล้ว เมื่อสาธยาย ซึ่งมนต์นั้น กล่าวแล้ว ว่า อ.ท่าน ย่อมพยายาม อ.ท่าน ย่อมพยายาม อ.ท่าน ย่อมพยายาม เพราะเหตุอะไร, แม้ อ.เรา รู้อยู่ อ.เรา รู้อยู่ ซึ่งเหตุนั้น ดังนี้ ในกาลเป็นที่ ทำลายซึ่งอุโมงค์แล้ว จึงเข้าไปสู่เรือนแล้ว จึงแลดู ซึ่งภักษะ ท. แห่งโจร ท. เหล่านั้น ๆ

อ. โจร ท. เหล่านั้น พังแล้ว ซึ่งมนต์นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า ได้ยินว่า อ. เรา ท. เป็นผู้อันมาณพนี้รู้แล้ว ย่อมเป็น, อ. มาณพนี้ ยังเรา ท. จักให้ฉิบหาย ในกาลนี้ ดังนี้ ทิ้งแล้ว แม้ซึ่งผ้าอันตนนุ่งแล้ว ท. กัดแล้ว หนีไปแล้ว โดยที่มีหน้าพร้อมและมีหน้าพร้อมนั้นนี้เถียว ๆ

อ. พระราชา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ผู้หนีไปอยู่ด้วย ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง ของมาณพนอกนี้ ผู้สาธยายอยู่ ซึ่งมนต์ด้วย ทรงกำหนดจับแล้ว (ซึ่งความเป็นไปทั่ว) แห่งชน ท. ผู้อยู่ในพระนคร ได้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่พระนิเวศน์;

ก็ ครั้นเมื่อราตรี สว่างแล้ว อ.พระราชา ทรงร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุรุษคนหนึ่ง แต่เข้าเที่ยว ตรัสแล้ว ว่า แน่จะพนาย อ.เจ้า จงไป อ.อุโมงค์ (อันโจร ท.) ทำลายแล้ว ในเรือน ชื่อโน้น ในถนนโน้น, อ.มาณพผู้เรียนเอาแล้ว ซึ่งศิลปะ มาแล้ว จากเมืองตักสิลา มีอยู่, ในเรือนนั้น อ. เจ้า จงนำมา ซึ่งมาณพนั้น ดังนี้ ๆ

อ. บุรุษนั้น ไปแล้ว กล่าวแล้ว ว่า อ. พระราชา ย่อมรับสั่งหา ซึ่งท่าน ดังนี้ นำมาแล้ว ซึ่งมาณพ ๆ

ครั้งนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว กะมาณพนั้น ว่า

ปเรสั ปญญาติ; นาครานั ปริคคณหิสฺสามีติ จินฺตเตตฺวา สายั อญฺญาตกเวเสน นิทฺทมิตฺวา “สายมาสั ภูณฺชิตฺวา นิสฺสินฺนมนุสฺसानั กถาสลฺลาไป นาม นานปฺปการโก โหติ;

สจหา อธฺมเมณ รชฺชั กาเรมิ, ปาเปเน ธธฺมมิกธฺมเยนา ทณฺฑพฺลิตาทีหิ หตฺมหาติ วุทฺชนฺติ;

สเจ ธฺมเมณ กาเรมิ, ทีชายุโก โน โหตุ ราชาทิอาทีนึ วตฺวา มม คณฺโณ กถสฺสนฺตีติ เตสฺส เตสฺส เคนานั ภิตฺติอนุสาเรน วิจฺริ.

ตสมฺมึ ขณฺเณ อุมฺมงฺคฺโจรา ทฺวินฺนึ เคนานั อนฺตเร อุมฺมงฺคั ภินฺทนฺติ เอกอุมฺมงฺคเณว เทว เคนานึ ปวิสฺนตฺถาย. ราชานึ เต ทิสฺวา เคนจฺจายาย อญฺจาสฺสิ.

เตสฺส อุมฺมงฺคั ภินฺทิตฺวา เคนั ปวิสฺสิตฺวา ภณฺฑานั โยโลกนกาเล มาณโว ปพฺพุตฺติตฺวา ตั มนฺตัสฺสชฺฌายนฺโต “สมฺภฺวสฺสิ สมฺภฺวสฺสิ, กิการณฺนา สมฺภฺวสฺสิ; อหฺปิ ตั ชานามิ ชานามิตี อาห.

เต ตั สุตฺวา “อิมินา กิรมฺห ภาตา, อิทานึ โน นาสฺสสฺสตีติ นิวตฺตวตฺถานึปี ฉทฺเทตฺวา ภิตฺตา สมฺมุขสมฺมุขญฺจานเณว ปลาเยสฺสุ.

ราชานึ เต ปลาณฺเต ทิสฺวา อิตฺรสฺส จ มนฺตัสฺสชฺฌายนฺตสฺส สทฺทํ สุตฺวา นาครานั ปริคคณฺหิตฺวานิเวสนึ ปาวิสฺสิ;

วิภาตฺยา ปน รตฺติยา ปาโตว เอกํ ปุริสํ ปกฺโกสฺสิตฺวา อาห “คจฺจ ภณฺเณ อสฺสกวีถิยํ อสฺสกสมฺมึ นาม เคนเ อุมฺมงฺโค ภินฺโน, ตตฺถ ตกฺกสฺสิโต สิบฺปํ อุกคณฺหิตฺวา อาคตฺมาณโว อตฺถิ; ตั อาเนหิตฺติ.

โส คนฺตุวา “ราชานึ ตั ปกฺโกสฺสตีติ วตฺวา มาณโว อาเนสฺสิ.

อถ นั ราชานึ อาห

แนะนำพ่อ อ. เธอ เป็นมาถนพผู้เรียนเอาแล้วซึ่งคิดปะมาแล้ว จากเมื่อตักศิลา (ยอมเป็น) หรือ ดังนี้ ฯ (อ. มาถนพ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า อ. เธอ จงให้ ซึ่งคิดปะนั้น แม่แก่เรา ท. ดังนี้ ฯ (อ. มาถนพ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ดิละ อ. พระองค์ ประทับนั่งแล้ว บนอาสนะอันเสมอ จงทรงเรียนเอาเถิด ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระราชา ทรงกระทำแล้ว อย่างนั้น ทรงเรียนเอาแล้ว ซึ่งมนต์นั้น กะมาถนพนั้น ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. ส่วนนี้ เป็นส่วนแห่งอาจารย์ ของเธอ (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

ในกาลนั้น อ. เสนาบดี กล่าวแล้ว กะนายภาษามาลา ของพระราชา ว่า อ. เธอ จักกระทำ ซึ่งพระมัสสุ ของพระราชา) ในวันพรุ่งหรือ หรือว่า ในวันมะรืนนี้ ดังนี้ ฯ

อ. เสนาบดีนั้น ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ แก่นายภาษามาลานั้น กล่าวแล้วว่า อ. กิจ ของเรา ท. มีอยู่ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่นาย อ. กิจอะไร ดังนี้ (อันนายภาษามาลา) กล่าวแล้ว, (กล่าวแล้ว) ว่า อ. เธอ เป็นราวกะว่ากระทำอยู่ ซึ่งกรรมคือการปลงซึ่งพระมัสสุ ของพระราชา เป็น สะบัดแล้ว ซึ่งมีดโกน เกินเปรี๊ยะ ตัดแล้ว ซึ่งก้านแห่งพระศอ เป็นเสนาบดี จักเป็น, อ. เรา เป็นพระราชา (จักเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. นายภาษามาลานั้น รับพร้อมแล้ว ว่า อ. ดิละ ดังนี้ ยังพระมัสสุ ให้เปียกแล้ว ด้วยน้ำอันเจือด้วยของหอม ในวันเป็นที่กระทำซึ่งพระมัสสุ ของพระราชา สะบัดแล้ว ซึ่งมีดโกน จับแล้ว บนที่สุดแห่งพระนลาฏ (คิดแล้ว) ว่า อ. มีดโกน เป็นมีดมีคมอันร่อย หน้อยหนึ่ง (ยอมเป็น), อ. อัน (อันเรา) ตัด ซึ่งก้านแห่งพระศอ โดยการประหารครั้งเดียวมันเกี่ยว ย่อมควร ดังนี้ ยืนแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง สะบัดแล้ว ซึ่งมีดโกน อีก ฯ

ในขณะนั้น อ. พระราชา ทรงระลึกถึงแล้ว ซึ่งมนต์ ของพระองค์ เมื่อทรงกระทำ ซึ่งการสาธยาย ตรัสแล้ว ว่า อ. ท่าน ย่อมพยายาม ฯ, อ. ท่าน ย่อมพยายาม เพราะเหตุไร, แม่ อ. เรา ย่อมรู้ ซึ่งเหตุนั้น อ. เรา รู้ อยู่ ดังนี้ ฯ อ. เหนือ ท. ไหลออกแล้ว จากหน้าผาก ของนายภาษามาลา ฯ อ. นายภาษามาลานั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. พระราชา ย่อมทรงรู้จัก ซึ่งเรา ดังนี้ กล่าวแล้ว โยนไปแล้ว ซึ่งมีดโกน ที่ภาคพื้น หมอบลงแล้ว ด้วยออก ณ ที่ใกล้แห่งพระบาท ฯ

ซึ่ง อ. พระราชา ท. เป็นผู้ทรงฉลาด ย่อมเป็น, เพราะเหตุนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว อย่างนี้ กะนายภาษามาลานั้น ว่า แนะนำภาษามาลาผู้อันโทษประทุษร้ายแล้ว ้วย อ. เจ้า ย่อมกระทำ ซึ่งความหมายว่า อ. พระราชา ย่อมไม่ทรงรู้จัก ซึ่งเรา ดังนี้หรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นายภาษามาลา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระองค์ ขอจงพระราชทาน ซึ่งอภัย แก่ข้าพระองค์เถิด ดังนี้ ฯ

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า (อ. เรื่องนั้น) จงมีเถิด, อ. เจ้า อย่างกล่าวแล้ว, อ. เจ้า จงกล่าว ดังนี้ ฯ

(อ. นายภาษามาลา กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. เสนาบดี ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ แก่ข้าพระองค์กล่าวแล้วว่า อ. เธอ เป็นราวกะว่ากระทำอยู่ ซึ่งพระมัสสุ ของพระราชา (เป็น) จงตัด ซึ่งก้านแห่งพระศอ; ครั้นเมื่อพระราชานั้น สวรรคตแล้ว, อ. เรา เป็นพระราชา เป็น จักกระทำ ซึ่งเธอ ให้เป็นเสนาบดี ดังนี้ ดังนี้ ฯ

“ตวิ ตาต ตกสิลโต สิปปิ อุกคณหิตวา อาคตมาถนโวติ. “อาม เทวาทิ.

“อมุหากปิ ตัง สิปปิ เทหิตติ. “สาธุ เทว สมาสเน นิสีหิตวา คณุหาติ.

อถ นัง ราชชา ตถา กตฺวา ตัง มนฺตํ คเหตุวา “อยนฺเต อัจฉริยาโกติ สหสฺสํ อทาสี.

ตทา เสนาปติ ญโณ กปฺปกํ อาท “กทา ญโณ มสฺสุ กริสฺสตีติ. “เสฺว วา ปฺรเสฺว วาติ.

โส ตสฺส สหสฺสํ ทตฺวา “กิจจํ โน อตุถิตติ วตฺวา, “กั สามีติ วุตเต, “ญโณ มสฺสุกมฺมํ กโรนฺโต วิย หุตฺวา ชุริ อติวิย ปหฺสิตฺวา คลนาพี ฉินฺหิตฺวา เสนาปติ ภาวิสฺสตี, อหิ ราชชาติ.

โส “สาธุติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ญโณ มสฺสุกรณทิวเส คนฺโหทเกน มสฺสุ เตเมตฺวา ชุริ ปหฺสิตฺวา นลาฏนฺเต คเหตุวา “ชูโร โถกํ กุณฺธุชาโร, เอกปฺปหาเรเนว คลนาพี ฉินฺหิตฺวํ ฏภูฏิตติ ปุณฺ เอกมนฺตํ จตฺวา ชุริ ปหฺสิ.

ตสฺมี ขณ ราชชา อตฺตโน มนฺตํ สหิตฺวา สชฺฌายํ กโรนฺโต “สมฺภุสิ สมฺภุสิ, กัการณนา สมฺภุสิ; อหิปี ตัง ชานามิ ชานามิติ อาท. นหาปิตสฺส นลาฏนฺโต เสทา มุจฺฉิสฺ. โส “ชานาติ มํ ราชชาติ ภาโต ชุริ ภูมียํ ชิปีตฺวา ปาทมฺมุเล อูเรน นิปฺชฺชิ.

ราชชาโน นาม ฉณา โจนฺติ, เตน นัง เอวมาท “อเว ภูฏจนหาปิต นัง ราชชา ชานาตีติ สณฺณํ กโรสตีติ.

“อภยํ เม เทหิ เทวาทิ.

“โหตุ, มา ภายิ, กเถหิตติ.

“เสนาปติ เม เทว สหสฺสํ ทตฺวา ญโณ มสฺสุ กโรนฺโต วิย คลนาพี ฉินฺห; ตสฺมี มเต, อหิ ราชชา หุตฺวา ตัง เสนาปติ กริสฺสामीติ อาทาติ.

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งคำนั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. ชีวิตอันเรา ได้แล้ว เพราะอาศัย ซึ่งอาจารย์ ดังนี้ ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งเสนาบดี (ตรัสแล้ว) ว่า คุณอนเสนาบดี ผู้เจริญชื่อ อ. วัตถุประสงค์อันเรา ไม่ได้แล้ว จากสำนักของเรา,

ในกาลนี้ อ. เรา ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเห็น ซึ่งเรา, อ. เธอจงออกไป จากแวนแคว้นของเรา ดังนี้ ทรงยังบุคคลให้เนรเทศแล้ว ซึ่งเสนาบดีนั้น จากแวนแคว้น ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งอาจารย์ ตรัสแล้ว ว่า ข้าแต่อาจารย์ อ. ชีวิต อันข้าพเจ้า ได้แล้ว เพราะอาศัย ซึ่งท่าน ดังนี้ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งสักการะ อันใหญ่ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งตำแหน่งแห่งเสนาบดี แก่อาจารย์นั้น ๆ

อ. มาณพนั้น ในกาลนั้น เป็นจุฬบิณฑกะ ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. พระศาสดา เป็นอาจารย์ผู้ทศปาโมกข์ (ได้เป็นแล้วในกาลนั้น) ดังนี้ ๆ

อ. พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว นี้ ตรัสแล้ว ว่า คุณอนภิกษุ ท. แม้ในกาลก่อน อ. จุฬบิณฑกะ เป็นคนเขลาเที่ยว ได้เป็นแล้ว อย่างนี้,

แม้ในกาลนั้น อ. เรา เป็นที่พึ่ง ของจุฬบิณฑกะนั้น เป็นยังจุฬบิณฑกะนั้น ให้ตั้งอยู่เฉพะแล้ว ในขุมทรัพย์อันเป็นโลกิยะ ดังนี้,

ในวันหนึ่งอีก ครั้นเมื่อวาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า โอ้อู ! อ. พระศาสดา เป็นที่พึ่ง ของพระจุฬบิณฑกะ เกิดแล้ว ดังนี้ ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว, ตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ในจุฬบิณฑกะชขาดก ตรัสแล้ว ว่า

อ.บุคคลผู้มีปัญญา ผู้เห็นแจ้งโดยปกติ ยังตน ย่อมให้ตั้งขึ้นพร้อม ด้วยทรัพย์อันเป็นต้นทุน แม้ร้อย เพียงดัง (อ.บุคคล) ก่ออยู่ ซึ่งไฟ อันน้อย ดังนี้ ๆ

คุณอนภิกษุ ท. อ. เรา เป็นที่พึ่ง ของจุฬบิณฑกะนี้ เป็นผู้เกิดแล้ว (ย่อมเป็น) ในกาลนี้ นั้นเที่ยว หามิได้,

แม้ในกาลก่อนอ. เรา เป็นที่พึ่ง ได้เป็นแล้วนั้นเที่ยว; หนึ่งอ. เรา ได้กระทำแล้ว ซึ่งจุฬบิณฑกะนี้ ให้เป็นเจ้าของ แห่งขุมทรัพย์อันเป็นโลกิยะ ในกาลก่อน, (อ. เรา ย่อมกระทำ ซึ่งจุฬบิณฑกะนี้ ให้เป็นเจ้าของ) แห่งขุมทรัพย์อันเป็นโลกิยะ ในกาลนี้ ดังนี้ ทรงยังชขาดก ให้ตั้งลงพร้อมแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า อ. อันเตวาสิกของเศรษฐีชื่อว่าจุฬกะ แม้ในกาลนั้น เป็นจุฬบิณฑกะ ได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้),

ส่วนว่า อ. เศรษฐีชื่อว่าจุฬกะ ผู้ฉลาด ผู้เฉียบแหลม ผู้ฉลาดในนักษัตริ (ในกาลนั้น) เป็นเรานั้นเที่ยว (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้) ดังนี้ ๆ

ราชา ตั้ สุตวา “อาจารย์ เม นิสุสาย ชีวิติ ลพฺพนฺติ เสนาปตี ปกุโกสาเปตฺวา “อมฺโห เสนาปตี กิ นาม ตยา มม สนฺติกา น ลพฺถิ,

อิทานิ ตั้ ฏฺฐุํ น สกฺโกมิ, มม ฏฺฐา นิกฺขมาตี ตั้ ฏฺฐา ปพฺพาเซตฺวา อาจารย์ ปกุโกสาเปตฺวา “อาจารย์ ตั้ นิสุสาย มยา ชีวิติ ลพฺพนฺติ วตฺวา มหนฺตํ สกฺกาโร กริตฺวา ตสฺส เสนาปตีฏฺฐานํ อทาสี.

โส ตทา จุฬฺปนฺนโก อโหสิ, สตุถา ทิสปาโมกฺขา- จริยตี.

สตุถา อิมํ อตีตํ อาหริตฺวา “เอวํ ภิกฺขเว ปุพฺเพปิ จุฬฺปนฺนโก ทนฺโรว อโหสิ,

ตถापิสฺส อหํ อวสุสโย หุตฺวา ตั้ โลกิยญฺญมฺเพ ปติฏฺฐาเปสิเนตี วตฺวา,

ปุณฺเนทิวสํ “อโห สตุถา จุฬฺปนฺนโกสฺส อวสุสโย ชาโตตี กถาย สมฺภูจิตาย, จุฬฺกเสฏฺฐิจชาตเก อตีตวตฺถุํ กถेतฺวา

“อปปฺเคนปี เมธาวิ ปากเตน วิจฺจขณเณ สมฺภูจาเปตี อตฺตานํ อณฺุ อคฺคิวิ สนฺธมนฺติ

คากํ วตฺวา “น ภิกฺขเว อิทาเนวาหํ อิมสฺส อวสุสโย ชาโต,

ปุพฺเพปิ อวสุสโย อโหสิเมว; ปุพฺเพ ปนาหํ อิมํ โลกิยญฺญมฺพสฺส สามิกํ อกาสี, อิทานิ โลกุตฺตร- ญฺญมฺพสฺสาตี วตฺวา “ตทาปี จุฬฺกนฺเตวาสิกโก จุฬฺปนฺนโก อโหสิ,

จุฬฺกเสฏฺฐี ปน ปณฺุชิตอ พฺยตฺโต นกฺขตฺตโกวิโท อหเมวาทิ ชาตํ สโมธานะสิ.

ในวันหนึ่งอีก อ. ภิกษุ ท. ยังวาทาเป็นเครื่องกล่าว ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวกับด้วยการแสดงซึ่งธรรม ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. พระจุฬินทระ แม่ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งคาถา มีบทสี่เป็น ประมาณ โดยเดือน ท. สี่ ไม่สละแล้ว ซึ่งความเพียร ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในพระอรหัต, เป็นเจ้าของ แห่งขุมทรัพย์คือธรรมอันเป็นโลกุตระ เกิดแล้ว ในกาลนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา เสด็จมาแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว อะไร หนอ ย่อมมี ในกาลนี้ ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. ข้าพระองค์ ท. เป็นผู้นั่ง พร้อมกันแล้ว ด้วยวาทาเป็นเครื่องกล่าว) ซ่อนนี้ (ย่อมมี ในกาลนี้) ดังนี้ (อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ภิกษุ ผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว ในศาสนา ของเรา เป็นเจ้าของ แห่งธรรมอันเป็นโลกุตระ ย่อมเป็นนั่นเทียว ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ว่า

อ. หวังน้ำ ย่อมไม่ท่วมทับ ซึ่งเกาะใด อ. บุคคลผู้มีปัญญา พึงกระทำ ซึ่งเกาะ (นั้น) ด้วยความเพียรเป็นเหตุลุกขึ้นด้วย ด้วยความไม่ประมาทด้วย ด้วยความสำรวมด้วย ด้วยการฝึกด้วย ดังนี้ ฯ

อ. อรรถ ว่า (อ. บุคคล) ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยปัญญามีโอชะ อันเกิดแต่ธรรม ชื่อว่า ผู้มีปัญญา พึงกระทำ คือว่า ควรกระทำ คือว่า พึงอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งเกาะคือพระอรหัตผล อันเป็นที่พึงของตนเป็นแล้ว ในสาคคือสงสาร อันลึกยิ่ง โดยความเป็นแห่งที่พึ่งอันสัตว์ได้โดยยากยิ่ง นี้ ด้วยธรรม ท. สี่ อันเป็นเหตุเป็นแล้ว เหล่านี้ คือ ด้วยความเพียรเป็น เหตุลุกขึ้น อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าความเพียรด้วย ด้วยความไม่ ประมาท อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าความไม่อยู่ปราศจากสติด้วย ด้วยความสำรวม อันอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าศีลคือความบริสุทธิ์ดีด้วย ด้วยการฝึกซึ่งอินทรีย์ด้วย ดังนี้ (ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ที่ปี กยิราถ** ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. บุคคล) ผู้มีปัญญา พึงกระทำ ซึ่งเกาะ อันเช่นไร ? (ดังนี้) (อ. อันแก่) ว่า อ. หวังน้ำ ย่อมไม่ท่วมทับ ซึ่งเกาะใด (อ. บุคคลผู้มี ปัญญา พึงกระทำ ซึ่งเกาะนั้น) ดังนี้ (อ. อธิบาย) ว่า อ. หวังน้ำคือกิเลส แม้มีอย่างสี่ ย่อมไม่อาจ เพื่ออันท่วมทับ คือว่า เพื่ออันกำจัด ซึ่งเกาะใด (อ. บุคคลผู้มีปัญญา พึงกระทำ ซึ่งเกาะนั้น), จริงอยู่ อ. พระอรหัต อันโอชะ ไม่อาจ เพื่ออันท่วมทับ ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งพระคาถา (อ. ขน ท.) มาก เป็นพระ- อริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว, อ. เทศนา เป็นเทศนา เป็นไปกับด้วยวาทามีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่บริษัทผู้ถึงพร้อมแล้ว อย่างนี้ ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่อง แห่งพระเถระชื่อว่าจุฬินทระ (จบแล้ว) ฯ

ปุณณทิวส์ ธรรมสภาย ภิกษุ กถิ สมุฏฐาเปสฺสุ “อาวุโส จุฬินทระ จตุทฺธิ มาเสทฺธิ จตุปฺปทฺธิ คาคํ คเหตุ อสกุโกนุโตปิ วิริยํ อโนสฺสชฺชิตฺวา อรหตฺเต ปตฺติจฺจโต, อิทานิ โลกุตฺตรธมฺมกฺกมฺพสฺส สามิโก ชาโตติ.

สตฺถา อาคนฺตฺวา “กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กาย สนนฺสิณฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว มม สาสเน อารทฺธวิริโย ภิกฺขุ โลกุตฺตรธมฺมสฺส สามิโก โหติเยวาทิ วตฺวา อิมํ คายมาห

“อญฺญาเนนปฺปมาเทน สญฺญเมเน ทเมเน จ
ที่ปี กยิราถ เมธาวิ, ยํ โอโสม นามิกิรตีติ.

ตตฺถ **ที่ปี กยิราถาติ**; “วิริยสงฺขาเตเน อญฺญาเนน สติยา อวิปฺปวาสสงฺขาเตเน อปฺปมาเทน จตุปาริสฺสุทฺธิ- สิลสงฺขาเตเน สญฺญเมเน อินฺทฺริยทมเนเน จาติ อิมเหิ การณญฺเตหิ จตุทฺธิ ธมฺเมหิ ธมฺโมชฺชปฺปญฺจาย สมนฺนาคโต เมธาวิ อิมสฺมึ อติทฺลลภปตฺติจฺจตฺตาย อติคฺมภีเร สํสารสาครเ อตฺตโน ปตฺติจฺจานญฺตํ อรหตฺตผลที่ปี กยิราถ เกรเยย กาคุํ สกฺกุณฺเยยฺยาติ อตฺโต.

กิติสฺ? ยํ โอโสม นามิกิรตีติ: ยํ จตุพฺพิโรปิ กิเลโสโสม อภิกิรตีตุํ วิทฺธฺเสตฺถ น สกฺโกติ; น หิ สกฺกา อรหตฺตํ โอเมเน วิกิริตฺตฺนติ.

คาถาวสาเน พหุ โสตาปนฺนาทโย อหฺลฺสุ, เหวํ เทสนา สมฺปตฺตปริสาย สาคฺตฺติกา ชาตาคิ.

จุฬินทระกตฺเถรวตฺตฺต.

**๔. อ. เรื่องแห่งนักษัตรของคนพาล
(อันข้าเจ้า จะกล่าว) ๕**

๔. พาลนภขตุตวตฤ. (๑๘)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งนักษัตรของคนพาล ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
ปมาทมนุญฺญชฺนติ ดังนี้ เป็นต้น ๕

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร ได้ยินว่า ในสมัยหนึ่ง
ข้อ อ. นักษัตรของคนพาล (อันบุคคล) ป่าวร้องแล้ว ในเมืองสาวัตถี ๕

อ. ชน ท. ผู้เป็นพาล ผู้มีปัญญาทราม ทาแล้ว ซึ่งสัตว์
ด้วยเถาด้วยนั้นเที่ยว ด้วยคิมยด้วย ย่อมเที่ยวไปกล่าวอยู่
ซึ่งวาจาอันมิใช่ของสัตบุรุษ ตลอดวันเจ็ด ในเพราะนักษัตร นั้น,
อ. ชน ท. เหล่านั้น ชื่อว่าผู้เห็นแล้วซึ่งใคร ๆ คือซึ่งญาติหรือหรือว่า
คือซึ่งบุคคลผู้มีใจดี หรือว่าคือซึ่งบรรพชิต ละอายอยู่ ย่อมไม่มี,
อ. ชน ท. เหล่านั้น ยินแล้ว ที่ประตุ ที่ประตุ ย่อมกล่าว ซึ่งวาจา
อันมิใช่ของสัตบุรุษ ๕

อ. มนุษย์ ท. ไม่อาจอยู่ เพื่ออันฟัง ซึ่งวาจาอันมิใช่ของสัตบุรุษ
ของชน ท. เหล่านั้น ย่อมส่งไป ซึ่งกึ่งบาทหรือ หรือว่า ซึ่งบาท
หรือว่าซึ่งกหาปณะ ตามกำลัง, อ. ชน ท. เหล่านั้น ถือเอาแล้ว
(ซึ่งทรัพย์) อันอันตนได้แล้ว ที่ประตุแห่งเรือน ของมนุษย์ ท. เหล่านั้น ๕
ย่อมหลีกเลี่ยงไป ๕

ก็ ในกาลนั้น อ. อริยสาวก ท. มีโกฏิห้าเป็นประมาณ ย่อมมี
ในเมืองสาวัตถี, อ. อริยสาวก ท. เหล่านั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์
แก่พระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า
ไม่เสด็จเข้าไปแล้ว สู่พระนคร กับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ จงมี ในวิหาร
นั้นเที่ยว ตลอดวันเจ็ด ดังนี้,

ก็แล อ. อริยสาวก ท. เหล่านั้น (ยังอาหารวัตร ท.) มีข้าวต้ม
และข้าวสวายเป็นต้น ให้ถึงพร้อมแล้ว ในวิหารนั้นเที่ยว เพื่อหมู่แห่งภิกษุ
ไม่ออกแล้ว จากเรือน แม่เอง ตลอดวันเจ็ดนั้น ๕

ก็ ครั้นเมื่อนักษัตร สิ้นสุดลงรอบแล้ว ในวันที่แปด อ. อริยสาวก ท.
เหล่านั้น นิมนต์แล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธานุเจ้าเป็นประมุข
ยังหมู่แห่งภิกษุนั้นให้เข้าไปแล้ว สู่พระนคร ถวายแล้ว ซึ่งทานใหญ่
นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. วัน ท. เจ็ด ของข้าพระองค์ ท. ก้าวล่วงแล้ว โดยยากยิ่ง,

(เมื่อข้าพระองค์ ท.) ฟังอยู่ ซึ่งวาจาอันมิใช่ของสัตบุรุษ
ของคนพาล ท. อ. หู ท. เป็นราวกะว่าถึงแล้วซึ่งอาการคืออันแตกไป
ย่อมเป็น, อ. ใคร ๆ ย่อมไม่ละอาย ต่อใคร ๆ, อ. ข้าพระองค์ ท.
ไม่ให้แล้ว เพื่ออันเสด็จเข้าไป สู่ภายในแห่งพระนคร แก่พระองค์ ท.
ด้วยเหตุนี้ แม่ อ. ข้าพระองค์ ท. ไม่ออกแล้ว จากเรือน ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว
ของอริยสาวก ท. เหล่านั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. กิริยา ของชน ท. ผู้เป็นพาล
ผู้มีปัญญาทราม เป็นกิริยามืออย่างนี้เป็นรูป (ย่อมเป็น),

“ปมาทมนุญฺญชฺนติ อิมิ ฌมฺมเทสนิ สตุถา
เชตวเน วิหรนฺโต พาลนภขตุตํ อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมิ หิ กิร สมเย สวตฺถิยํ พาลนภขตุตํ
นาม สงฺฆุจฺจํ.

ตสมิ นภขตุเต พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา ฉาริกาย
เจว โคมเยน จ สิริํ มกุชฺเตวา สตุตฺตาหํ อสพฺภิวาจํ
ภณฺนฺตา วิจฺรฺนฺติ, กญฺจิ ภาตี วา สุหฺชฺชํ วา
ปพฺพชิตํ วา ทิสฺวา ลชฺชฺนฺตา นาม นตฺถิ, ทฺวาเร
ทฺวาเร จตฺวา อสพฺภํ ภณฺนฺติ.

มนุสฺสา เตสํ อสพฺภํ โสตุํ อสกุโกนฺดา ยถา
พลํ อชฺฉมฺ วา ปาทำ วา กหาปณํ วา เปเสนฺติ, เตสํ
เตสํ สมฺทฺวาเร ลทฺธิํ ลทฺธิํ คเหตฺวา ปกฺกมฺนฺติ.

ตทา ปน สวตฺถิยํ ปญฺจโกฏิมฺตฺตา อริยสวากา
โหนฺติ, เต สตุถุ สาสนํ เปสยฺสิ “ภควา ฆนฺเต สตุตฺตาหํ
ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิํ นครํ อปวิสิตฺวา วิหาเรเยว โหตฺติ,

ตญฺจ ปน สตุตฺตาหํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส วิหาเรเยว
ยาคฺคฺกตฺตาทีนํ สมฺปาเทตฺวา สยมฺปิ เคหา น นิกฺขมฺสิ.

นภขตุเต ปน ปริโยสิเต, อญฺจเม ทิวเส พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา นครํ ปเวเสตฺวา มหาทานํ
ทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสินฺนา “ฆนฺเต อติทุกฺเขน โน สตุต
ทิวสา อติทุกฺกนฺตา,

พาลานํ อสพฺภํ สุณฺนฺตานํ กณฺณา
ภิกฺขุชานการปฺตฺตา วิย โหนฺติ, โกจิ กสฺสจฺจิ น ลชฺชฺติ,
เตน มยฺ ตุมฺหากํ อนุโตนครํ ปวิสิตฺตุํ น ทมฺหา, มยฺปิ
เคหโต น นิกฺขมฺิมฺหาติ อาหฺสุ.

สตุถา เตสํ กถิํ สุตฺวา “พาลานํ ทุมฺเมชานํ
กิริยา เอวรูปา โหติ,

ส่วนว่า (อ. ชนท.) ผู้มีปัญญา รักษาแล้ว ซึ่งความไม่ประมาท รวากะ (อ. บุคคล รักษาอยู่) ซึ่งทรัพย์อันเป็นสาระ ย่อมบรรลु ซึ่งสมบัติคือ อมตมหานิพพาน ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. เหล่านี้ ว่า

เมธาวิโน ปน ธนสารํ วिय อปฺปมาทํ ภุชิตฺวา อมตมหานิพพานสมฺปตฺตํ ปาปฺพนฺตํ วิตุวา อิมาคาธา อภาสิ

อ. ชนท. ผู้เป็นพาล ผู้มีปัญญาทราวม ย่อมตามประกอบ ซึ่งความประมาท ส่วนว่า อ. บุคคลผู้มีปัญญา ย่อมรักษา ซึ่งความไม่ประมาท เพียงดัง (อ. บุคคล รักษาอยู่) ซึ่งทรัพย์ อันประเสริฐที่สุด ฯ อ. ท่าน ท. จงอย่าตามประกอบ ซึ่งความประมาท, จงอย่าตามประกอบ ซึ่งความสนิทสนมด้วย อำนาจแห่งความยินดีในกาม; เพราะว่า (อ. บุคคล) ผู้ไม่ประมาทแล้ว ผู้เพ่งอยู่ ย่อมบรรลุ ซึ่งความสุข อันไพบุลย์ ดังนี้ ฯ

“ปมาทมนฺยุญฺชนฺตํ พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา, อปฺปมาทญฺจ เมธาวิ ธนํ เสฏฺฐจํ ภุชิตฺ. มา ปมาทมนฺยุญฺเชถ, มา กามรตฺติสนฺถํ; อปฺปมตฺโต ทิ ฌายนฺโต ปปฺโปติ วิปฺปลํ สุขนฺตํ.

(อ. อรรถ) ว่า ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยความเป็นแห่งชนพาล คือว่า ผู้ไม่รู้อยู่ ซึ่งประโยชน์ในโลกนี้และโลกอื่น (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้ในหน้า (แห่งบท) ว่า พาลา ดังนี้ ฯ

ตตฺถ พาลาติ: พาเลยน สมฺนฺนาคตา อธิ โลกปรโลกตฺถ อชานนฺตา.

(อ. อรรถ) ว่า ผู้มีปัญญาออกแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า ทุมฺเมธิโน ดังนี้ ฯ อ. ชนพาล ท. เหล่านี้ ไม่เห็นอยู่ ซึ่งโทษ ในความประมาท ย่อมตามประกอบ ซึ่งความประมาท คือว่า ยังกาล ย่อมให้หม่อมไปล่วงวิเศษ ด้วยความประมาท ฯ

ทุมฺเมธิโนติ: นิปฺปญฺญา. เต ปมาเท อาทินํ อปฺปสุสนฺตา ปมาทํ อญฺยุญฺชนฺตํ ปมาเทน กาลํ วิตฺตนาเมนฺตํ.

(อ. อรรถ) ว่า ส่วนว่า อ. บัณฑิต ผู้มาตามพร้อมแล้ว ด้วยปัญญา มีโอชะอันเกิดแต่ธรรม ย่อมรักษา ซึ่งความไม่ประมาท รวากะ (อ. บุคคล รักษาอยู่) ซึ่งทรัพย์คืออรรถนะเจ็ดอันประเสริฐที่สุด คือว่า อันสูงสุด อันไปตามแล้วซึ่งวงศ์แห่งตระกูล (ดังนี้ แห่งบท) ว่า เมธาวิ ดังนี้ เป็นต้น :

เมธาวิติ: ธมฺโมชฺปนฺนุญฺจา ย สมฺนฺนาคโต ปน ปญฺจติโต กุลวํสาณฺคตํ เสฏฺฐจํ อุตฺตมํ สตฺตตรตนธฺนํ วिय อปฺปมาทํ ภุชิตฺ:

อ. อธิบาย ว่า เหมือนอย่างว่า (อ. ชน ท.) เมื่อเห็น ซึ่งอันสงส ในทรัพย์ ว่า อ. เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งทรัพย์ อันสูงสุด จักถึง ซึ่งสมบัติคือกามคุณ ยังหนทางอันเป็นที่ไปสู่โลกอื่น จักให้หมดจด ดังนี้ ชื่อว่าย่อมรักษา ซึ่งทรัพย์นั้น ฉนฺโต, แม้อ. บัณฑิต เห็นอยู่ ซึ่งอันสงส ในความไม่ประมาท ว่า อ. บุคคล ผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมได้เฉพาะ (ซึ่งฉนท. ท.) มีปฐมฉนทเป็นต้น ย่อมบรรลุ (ซึ่งอริยทรัพย์ ท.) มีมรรค และผลเป็นต้น ยังวิชา ท. สาม ยังอภิญญา ท. หก ย่อมให้ถึงพร้อม ดังนี้ ชื่อว่าย่อมรักษา ซึ่งความไม่ประมาท รวากะ (อ. บุคคล รักษาอยู่) ซึ่งทรัพย์ อันประเสริฐที่สุด ฉนฺตํ ดังนี้ ฯ

ยถา ทิ “อุตฺตมํ ธนํ นิสุสาย กามคฺคณสมฺปตฺตํ ปาปฺปญฺนิสฺสาม ปรโลกคฺคณมคฺคํ โสเธสุสามาติ ธเน อานิสฺสํ ปฺปสุสนฺตา ตํ ภุชนฺตํ; เหวํ ปญฺจติโตปิ “อปฺปมตฺโต ปจฺมชฺฌานาทีนํ ปฏฺฐิภตฺติ มคฺคผลาทีนํ ปาปฺปญฺมาติ ติสฺโส วิชฺชา ฉ อภิญฺญา สมฺปาเทตฺติติ อปฺปมาเท อานิสฺสํ ปฺปสุสนฺโต ธนํ เสฏฺฐจํ วिय อปฺปมาทํ ภุชิตฺติ อตฺถโ.

(อ. อรรถ) ว่า เพราะเหตุนี้ อ. ท่าน ท. จงอย่าตามประกอบ ซึ่งความประมาท คือว่า อย่ายังกาลให้หม่อมไปล่วงวิเศษแล้ว ด้วยความประมาท (ดังนี้ แห่งบท) ว่า มา ปมาทํ ดังนี้ ฯ

มา ปมาทนฺติ: ตสมฺมา ตุมฺเห มา ปมาทมนฺยุญฺเชถ มา ปมาเทน กาลํ วิตฺตนาเมนฺตํ.

(อ. อรรถ) ว่า อ. ท่าน ท. จงอย่าตามประกอบ คือว่า อย่าคิดแล้ว คือว่า อย่าได้เฉพาะแล้ว แม้ซึ่งความสนิทสนมด้วยอำนาจแห่งตัณหา อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าความยินดี ในวัตถุกามและกิลเสกาม ท. (ดังนี้ แห่งบทแห่งพระศาสดา) ว่า มา กามรตฺติสนฺถํ ดังนี้ ฯ

มา กามรตฺติสนฺถนฺติ: วตฺตุกามกิลเสกามเสฺสุ รตฺติสฺสชาติ ตณฺหาสนฺถวํปิ มา อญฺยุญฺเชถ มา จินฺตยิตฺถ มา ปฏฺฐิภตฺถ.

(อ. อรรถ) ว่า เพราะว่า อ. บุคคล ชื่อว่าผู้ไม่ประมาทแล้ว เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้มีสติอันเข้าไปตั้งไว้แล้ว ผู้เพ่งอยู่ ย่อมบรรลุ ซึ่งความสุขคือพระนิพพาน อันไพบุลย์ คือว่า อันโอฬาร ดังนี้ (แห่งบท) ว่า อปฺปมตฺโต ทิ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

อปฺปมตฺโต ทิ: อุกฺกุจฺตสฺติตฺตาย ทิ อปฺปมตฺโต ฌายนฺโต ปุคฺคโล วิปฺปลํ โอิฬารํ นิพฺพานสุขํ ปาปฺปญฺมาตฺติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา (อ. ชน ท.) มาก เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้ แล ฯ

อ. เรื่องแห่งนักษัตรของคนพาล (จบแล้ว) ฯ

พาลนกษัตริยตฤ.

๕. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่ามหากัสสปะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๕. มหากัสสปตฤเถรวตฤ. (๑๙)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่ามหากัสสปะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า ปมาทํ อปฺปมาเทน ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“ปมาทํ อปฺปมาเทนาคิ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถาเชตวนเณ วิหรนฺโต มหากัสสปตฤเถโร อารพฺภ กเถสิ.

ดั่งจะกล่าวโดยพิสดาร ในวันหนึ่ง อ. พระเถระ อยู่อยู่ในถ้ำชื่อว่าปิปลิ เทียวไปแล้ว ในเมืองราชคฤห์ เพื่อบิณฑชะ ผู้ก้าวกลับแล้วจากบิณฑชาท ในกาลภายหลังแห่งภัตต์ ยังอาโลกกสิณ ให้เจริญแล้ว นั่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งสัตว์ ท. ผู้ประมาทแล้วด้วย ผู้ไม่ประมาทแล้วด้วย ผู้เคลื่อน ผู้เกิดขึ้น (ในที่ ท.) มีน้ำและแผ่นดินและภูเขาเป็นต้น ด้วยจักษุ อันเป็นทิพย์ ฯ

เอกสมิํ หิ ทิวเส เถโร ปิปลิคุหาญํ วิหรนฺโต ราชคเห ปิณฺฑทาย ธิตฺวา ปจฺจกมตฺติ ปิณฺฑทปาท- ปฏิกกนฺโต อาโลกํ วฑฺฒตฺวา ปมตฺเตจ อปฺปมตฺเตจ จ อุกทปจฺวิพฺพตฺวาทีสุ จวนเก อฺปปชฺชนเก สตุเต ทิพฺเพน จกฺขุณา โอลิเกนฺโต นิสฺสิทิ.

อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในพระเชตวันเทียว (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. กัสสปะ ผู้เป็นบุตร ของเรา ย่อมอยู่ ด้วยธรรมเป็นเครื่องอยู่ อะไรหนอ แล ในวันนี้ ดังนี้ ทรงใคร่ครวญอยู่ ด้วยจักษุ อันเป็นทิพย์ ทรงทราบแล้ว ว่า อ. กัสสปะ แลดูอยู่ ซึ่งการจตุและการอุบัติ แห่งสัตว์ ท. ย่อมอยู่ ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า ชื่อ อ. การจตุและการอุบัติ แห่งสัตว์ ท. แม้อันพระพุทฺธญาณ กำหนดไม่ได้แล้ว, (อันใคร ๆ) ไม่อาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งการกำหนด ซึ่งสัตว์ผู้ถือเอาแล้ว ซึ่งปฏิสนธิในท้องของมารดา ไม่ยังมารดาและบิดา ท. ให้รู้แล้ว เคลื่อน ท., อ. อันรู้ ซึ่งสัตว์ ท. เหล่านั้น เป็นอาการมิใช่วิสัย ของเธอ (ย่อมเป็น),

สตุถาเชตวนเณ นิสฺสินฺโภาว “เกน นุ โข วิหารเณ อชฺช มม ปฺตฺโต กสฺสโป วิหฺรตีติ ทิพฺเพน จกฺขุณา อฺปฺธาเรนฺโต “สตุตานํ จตุปปาตํ โอลิเกนฺโต วิหฺรตีติ ฅตฺวา “สตุตานํ จตุปปาโต นาม พุทฺธวาณเณนาปี อปริจฺฉินฺโน, มาตุกฺขฉิยํ ปฏิสนฺธิ คเหตุวา มาตาปิตโร อชานาเปตฺวา จวนกสตุตานํ ปริจฺเจทํ กาทุํ น สกฺกา. เต ชานิตุํ ตว อวิสโย,

อ. วิสัย ของเธอ เป็นสภาพมีประมาณน้อย (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ. อันรู้ อ. อันเห็น (ซึ่งสัตว์ ท.) ผู้เคลื่อนอยู่ด้วย ผู้เกิดขึ้นอยู่ด้วย โดยประการทั้งปวง เป็นวิสัย ของพระพุทฺธเจ้า ท. นั้นเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ทรงแผ่ไปแล้ว ซึ่งพระรัศมี เป็นราวกะว่า ประทับนั่งแล้ว ในที่มีหน้าพร้อม เป็น ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถานี้ ว่า

อปฺปมตฺตโก ตว วิสโย, สพฺพโส ปน จวนฺเต จ อฺปปชฺชนเต จ ชานิตุํ ปสฺสิตุํ พุทฺธานเมว วิสโยติ วตฺวา โอลาสํ ฅริตฺวา สมฺมุเข นิสฺสินฺโน วิย หุตฺวา อิมํ คาถมาห

๖. อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้เป็นสหายนัน ๒ รูป (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภ
ซึ่งภิกษุ ๒ รูป ผู้เป็นสหายนัน ๒ รูป ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า
อปปมตโต ปมตเตสุ ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า อ. ภิกษุ ๒ เหล่านี้ เรียนเอาแล้ว ซึ่งกัมมฐาน
ในสำนัก ของพระศาสดา เข้าไปแล้ว สู่วิหารอันตั้งอยู่แล้วในป่า ฯ
ในภิกษุ ๒ เหล่านี้ นานา อ. ภิกษุรูปหนึ่ง นำมาแล้ว ซึ่งพิน ท.
ต่อสมัยอันเป็นไปกันด้วยกาลนั้นเที่ยว จัดแจงแล้ว ซึ่งกระเบื้อง
เป็นเครื่องรองรับซึ่งถ่านเพลิง ผิงแล้ว เจริญอยู่ กับ ด้วยภิกษุหนุ่ม
และสามเณร ๒ นิ่งอยู่ ตลอดยามที่หนึ่ง ฯ

อ. ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ไม่ประมาทแล้ว กระทำอยู่ ซึ่งสมณธรรม
ย่อมกล่าวสอน ซึ่งภิกษุนอกนี้ ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน
อย่ากระทำแล้ว อย่างนี้, เพราะว่า อ. อบาย ท. สี่ เป็นเช่นกับ
ด้วยเรือนเป็นพื้นนอน ของบุคคลผู้ประมาทแล้ว (ยอมเป็น),
ซึ่ง อ. พระพุทธเจ้า ท. อันบุคคลผู้โง่เขลา ไม่อาจ เพื่ออันให้
โปรดปรานได้ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุนั้น ย่อมไม่ฟัง ซึ่งโอวาท ของภิกษุนั้น ฯ

อ. ภิกษุนอกนี้ (คิดแล้ว) ว่า อ. ภิกษุ นี้ เป็นผู้อดทนต่อคำ (ยอมเป็น)
หามิได้ ดังนี้ ไม่ปรารถนาแล้ว ซึ่งภิกษุนั้น ผู้ไม่ประมาทแล้ว
ได้กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ฯ

แม้ อ. พระเถระผู้เกี่ยวจรัญ ผิงแล้ว ในยามที่หนึ่ง เข้าไปแล้ว
ในกาลแห่งภิกษุนอกนี้จึงกรมแล้วเข้าไปแล้วสู่ห้อง กล่าวแล้ว ว่า
คุณก่อนท่านผู้เกี่ยวจรัญใหญ่ อ. ท่าน เป็นผู้เข้าไปแล้ว สู่ป่า
เพื่อต้องการแก่การนอนแล้วหลับ ย่อมเป็นหรือ; อ. อัน (อันท่าน)
เรียนเอาแล้ว ซึ่งกัมมฐาน ในสำนัก ของพระพุทธเจ้า ท. ลูกขึ้นแล้ว
กระทำ ซึ่งสมณธรรม ตลอดคืนและวัน ย่อมไม่ควร หรือ ? ดังนี้
เข้าไปแล้ว สู่ที่เป็นที่อยู่ ของตน นอนแล้ว ย่อมหลับ ฯ

อ. ภิกษุเหล่านั้น พักผ่อนแล้ว ในมัชฌิมยาม ลูกขึ้นเฉพาะแล้ว
ย่อมกระทำ ซึ่งสมณธรรม ในปัจฉิมยาม ฯ

อ. ภิกษุนั้น ผู้ไม่ประมาทแล้ว อยู่อยู่ อย่างนี้ บรรลุแล้ว
ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ต่อกาลไม่นานนั้นเที่ยว ฯ

อ. ภิกษุนอกนี้ (ยังกาล) ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ด้วยความ
ประมาทนั้นเที่ยว ฯ

อ. ภิกษุ ๒ เหล่านี้ ผู้มีกาลฝนอันอยู่แล้ว ไปแล้ว
สู่สำนัก ของพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นิ่งแล้ว
ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งปฏิสันถาร
กับ ด้วยภิกษุ ๒ เหล่านี้ ตรัสถามแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท.

อ. เธอ ท. ผู้ไม่ประมาทแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม แลหรือ,

อ. กิจแห่งบรรพชิต ของเธอ ท. ถึงแล้ว ซึ่งที่สุด แลหรือ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ผู้ประมาทแล้ว กราบพูลแล้ว ว่า

๖. เทวสหายนิกขุวตถุ. (๒๐)

“อปปมตโต ปมตเตสุติ อิมิ ฌมมเทสนิ สตุถา
เซตเวเน วิหรนุโต เทว สหายนเก ภิกขุ อารพุก กเถสิ.

เต กิร สตุถุ สนฺติเก กมฺมภูจฺจัน คเหตฺวา
อรณฺณกวิหาริ ปวิสิสฺสุ. เตสุ เอโก สกาลสุเสว ทารุณิ
อาหริตฺวา อุงฺคารกปลลฺลํ สขุเซตฺวา วิสิพฺเพตฺวา
ทหรสามเณเรหิ สทุธิ สลฺลปฺนุโต ปจฺมยามํ นิสิตฺติ.

เอโก อปฺปมตฺโต สมณธมฺมํ กโรนุโต อิตฺโร โวทฺติ
“อาวุโส มาเอวํ กิร, ปมตฺตสฺส หิ จตฺตาริ อปายา
สยนฆรฺสทิสฺสา, พุทฺธา นาม สาถะเยน อาราธตฺตํ
น สกฺกาติ.

โส ตสฺโสวาทํ น สุณฺนาติ.

อิตฺโร “นายํ วจฺนกุขโมติ ตํ อปฺตเถตฺวา
อปฺปมตฺโต สมณธมฺมํ อกาสิ.

อลสฺตเถโรปิ ปจฺมยामะ วิสิพฺเพตฺวา อิตฺรสฺส
จฺงกมิตฺวา คพฺภิ ปวิฏฺจกาเล ปวิสิตฺวา “มหากุสิต
นิปฺชฺชิตฺวา สยนตฺถาย อรณฺณํ ปวิฏฺจสิ; กิ พุทฺธานิ
สนฺติเก กมฺมภูจฺจัน คเหตฺวา อญฺจาย รตฺติทุทฺติ
สมณธมฺมํ กาคฺคํ น วฏฺฏติตฺติ วตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺจัน
ปวิสิตฺวา นิปฺชฺชิตฺวา สฺปฺติ.

อิตฺโรปิ มชฺฌิมยามะ วิสฺสสมิตฺวา ปจฺฉิมยามะ
ปจฺจุจฺจาย สมณธมฺมํ กโรติ.

โส เอวํ อปฺปมตฺโต วิหรนุโต นจฺริสฺเสว สห
ปฺปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺถนิ.

อิตฺโร ปมาเทเนว วิตฺตนาเมสิ.

เต วุตฺตวสฺสา สตุถุ สนฺติกํ คนฺตุวา สตุถาริ
วฺนุทิตฺวา เอกมฺนุตํ นิสิตฺติ.

สตุถา เตหิ สทุธิ ปฺปฏิสนฺถาริ กตฺวา “กจฺจิ
ภิกฺขเว อปฺปมตฺตา สมณธมฺมํ กโรตฺถ, กจฺจิ โว
ปพฺพชิตฺกิจฺจํ มตฺถกํ ปตฺตฺนุติ ปุจฺฉิ. ปมตฺโต
ภิกฺขุ อาห

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ความไม่ประมาท แห่งภิกษุนั้น (จักมี) แต่ที่ไหน,อ. ภิกษุนั้น นอนแล้ว ประพฤติหลับอยู่ (ยังกาล) ให้น้อมไป ล่วงวิเศษแล้ว จำเดิม แต่กาลแห่งตนไปแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ก็ อ. เธอเล่า ? ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ นำมา แล้ว ซึ่งพิน ท. ต่อสมัยอันเป็นไปกับด้วยกาลนั้นเทียว จัดแจงแล้ว ซึ่งกระเบื้องเป็นเครื่องรองรับซึ่งถ่านเพลิง นั่งนิ่งอยู่แล้ว ตลอดยามที่หนึ่ง ไม่ประพฤติกหลับอยู่ (ยังกาล) ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะภิกษุ นั้น ว่า อ. เธอ ผู้ประมาท แล้ว ยังกาล ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ย่อมกล่าว ว่า อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้, อนึ่ง อ. เธอ ย่อมกระทำ ซึ่งบุคคล ผู้ไม่ประมาทแล้ว ให้เป็นผู้ประมาทแล้ว : อ. เธอ เป็นผู้ราวกะว่าม้าตัวมี กำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว ตัวมีเขาว์อันขาดแล้ว ในสำนัก แห่งบุตร ของเรา (ย่อมเป็น),

ส่วนว่า อ. บุตรของเรานั้น เป็นผู้ราวกะว่าม้าตัวมีเขาว์อันเร็ว ในสำนัก ของเธอ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

(ครั้นเมื่อสัตว์ ท.) ประมาทแล้ว หลับแล้ว อ. บุคคล- ผู้มีปัญญาดี ผู้ไม่ประมาทแล้ว ผู้ตื่นโดยมาก ย่อมละไป (ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญาน้อยนั้น) เพียงดัง อ. ม้าตัวเร็ว (ละไปอยู่) ซึ่งม้าตัวมีกำลังหาได้ ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้ชื่อว่าถึงพร้อมแล้วด้วยความไม่ประมาท เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความไพบูลย์แห่งสติ คือว่า ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านั้น หนา (แห่งบท) ว่า **อปฺปมตฺโต** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ครั้นเมื่อสัตว์ ท. ตั้งอยู่แล้ว ในกาลระลະลงซึ่งสติ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **ปมตฺเตสฺสุ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (ครั้นเมื่อสัตว์ ท.) ชื่อว่าประพฤติกหลับอยู่ ในอิริยาบถ ทั้งปวง ท. เพราะความไม่มีแห่งธรรมเป็นเครื่องตื่นคือสตินั้นเทียว (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สฺตฺเตสฺสุ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ผู้ตั้งอยู่แล้ว ในธรรมเป็นเครื่องตื่นคือความไพบูลย์ แห่งสติ อันใหญ่ (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **พหุชาคโร** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ราวกะ อ.ม้าสินธพตัวอาชาไนย ตัวมีเขาว์อันเร็ว (ละไปอยู่) ซึ่งม้าตัวมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว ตัวมีเขาว์อันขาด แล้วโดยความเป็นม้ามีเท้าอันด้วน (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **อพลสฺสํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ.บุคคลผู้มีปัญญาอันสูงสุด ย่อมละไป ซึ่งบุคคล ผู้มีอย่างนั้นเป็นรูป ด้วยนิกายเป็นที่มาบ้าง ด้วยมรรคและผลเป็นที่ บรรลุบ้าง (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สฺเมโส** ดังนี้: (อ.อธิบาย) ว่า ก็ ครั้นเมื่อ บุคคลผู้มีปัญญาน้อย พยายามอยู่ เพื่ออันเรียนเอา ซึ่งสูตรสูตรหนึ่งนั้น เทียว อ.บุคคลผู้มีปัญญาดี ย่อมเรียนเอา ซึ่งวรรควรรคหนึ่ง, (อ.บุคคล ผู้มีปัญญาดี) ย่อมละไป ด้วยนิกายเป็นที่มา อย่างนี้ ก่อน ,

“กุโธ ภาณเต เขตตสฺส อปฺปมาโท, คตกาลโต ปฏฺฐาย นิปชฺชิตฺวา นิทฺทายนฺโต วิตฺตินาเมสฺสิติ.

“ตฺวํ ปน ภิกฺขุติ.

“อหํ ภาณเต สกาลสฺสเวว ทารุณิ อานริตฺวา อญฺคารกปลลํ สชฺเชตฺวา ปจฺมยามํ วิสิพฺพนฺโต นิสฺสิทฺตฺวา อนิทฺทายนฺโต วิตฺตินาเมสฺสิติ.

อถ นํ สตุถา “ตฺวํ ปมตฺโต กาลํ วิตฺตินาเมตฺวา ‘อปฺปมตฺโตมฺเหติ วทสิ, อปฺปมตฺตํ ปน ปมตฺตํ กโรสิ: ตฺวํ มม ปฺตฺตสฺส สนฺติเก ชวจฺฉินฺโน ทพฺพผลสฺสโร วีย,

เอส ปน ตว สนฺติเก สึชชวสฺสโร วียาติ วตฺวา อิมํ คามมาห

“อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสฺสุ สฺตฺเตสฺสุ พหุชาคโร อพลสฺสํ สึชชวสฺสโร หิตฺวา ยาติ สฺเมโสติ.

ตตถ **อปฺปมตฺโตติ**; สติเวปฺปุลลปตฺตตฺตาย อปฺปมาทสมฺปนฺโน ชีณาสโว.

ปมตฺเตสฺสุติ: สติโวสฺสคฺเค จิตฺเตสฺสุ สฺตฺเตสฺสุ.

สฺตฺเตสฺสุติ; สติชาคฺริยาภาเวน สพฺพิริยาปเถสฺสุ นิทฺทายนฺตฺเตสฺสเวว.

พหุชาคโรติ: มหฺนฺเต สติเวปฺปุลลชาคฺริเย จิตฺโต.

อพลสฺสํวาติ: กุณฺสุปาทฉินฺนชวํ ทพฺพผลสฺสํ สึชชว สินฺธุวาชานิโย วีย.

สฺเมโสติ: อุตฺตมปญฺโญ ตถารูปํ ปุคฺคํ อากเมณปิ อธิคเมณปิ หิตฺวา ยาติ: มนฺทปญฺญสฺมึ หิ เอกํ สฺตฺตํ คเหตุํ วายมฺนฺเตยว, สฺเมโส เอกํ วคฺคํ คณฺหาติ, เอวํ ตาว อากเมณ หิตฺวา ยาติ;

อนึ่ง ครั้นเมื่อบุคคลผู้มีปัญญาน้อย พยายามอยู่ เพื่ออันกระทำ ซึ่งที่เป็นที่พักในกลางคืนและที่เป็นที่พักในกลางวัน ท. นั้นเที่ยวด้วย เรือนเอาแล้ว ซึ่งก็มีภรรยา สาธยายอยู่นั้นเที่ยวด้วย อ.บุคคลผู้มีปัญญาดิ เข้าไปแล้ว สู่ที่เป็นที่พักในกลางคืนหรือ หรือว่าสู่ที่เป็น ที่พักในกลางวัน อันอันชนอันกระทำแล้ว แม้ในกาลอันเป็นส่วนเบื้องต้น พิจารณาอยู่ ซึ่งก็มีภรรยา ยังก็เลสทั้งปวง ท. ให้สิ้นไปแล้ว ย่อมกระทำ ซึ่งกรรมอันเป็นโลกุตระ ท. แก้ว ให้เป็นกรรมไปแล้วในเมื่อ ๔

(อ.บุคคลผู้มีปัญญาดิ) ย่อมละไป ด้วยมรรคและผลเป็นที่บรรลุน อย่างนี้: อนึ่ง (อ.บุคคลผู้มีปัญญาดิ) ละ คือว่า พึง ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา น้อยนั้น ในวิภวณ ย่อมแล่นออกไปอยู่จากวิภวณนั้นเที่ยว ดังนี้

ในกาลเป็นที่สุดลงรองแห่งพระคาถา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.) มีโศดาปัตติผลเป็นต้น ดังนี้แล ๔

๑. เรื่องแห่งภิกษุผู้เป็นสหายนกัน ๒ รูป (จบแล้ว) ๔

เทวสหายนภิกษุขุดตุ.

๗. อ. เรื่องแห่งท้าวสักกะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๔

๗. สกุกวตตุ. (๒๑)

๑. พระศาสดา เมื่อทรงอาศัยซึ่งเมืองเวสาลีประทับอยู่ในภูมิกวตศาลา ทรงปรารภ ซึ่งท้าวสักกะ ผู้พระราชแห่งเทพ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อุปปมาเทน มฆวา** ดังนี้เป็นต้น ๔

“**อุปปมาเทน มฆวาติ** อิมิ ธมฺมเทศนํ สตถา เวสาลี นิสฺสาย ภูมิกวตศาลายํ วิหรนฺโต สกุกิ เทวราชานํ อารพฺภ กเถสิ.

ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. เจ้าลิจฉวี พระนามว่ามหาลิ ย่อม ประทับอยู่ในเมืองเวสาลี ๔

เวสาลียํ หิ มหาลิ นาม ลิจฉวี วสตี.

๑. เจ้าลิจฉวีนั้น ทรงสดับแล้ว ซึ่งเทศนาในสักกะปัญหาสูตร ของพระตถาคตเจ้า ทรงดำริแล้ว ว่า อ. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมตรัส ซึ่งสมบัติ ของท้าวสักกะ กระทำ ให้เป็นสมบัติใหญ่ ; ๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเห็นแล้ว ย่อมตรัสหรือหนอแล หรือว่า ไม่ทรงเห็นแล้ว (ย่อมตรัส), ๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมทรงทราบ ซึ่งท้าวสักกะ หรือหนอแล หรือว่า ย่อมไม่ทรงทราบ (ซึ่งท้าวสักกะ); ๑. เรา จักทูลถาม ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ดังนี้ ๔

โส ตถาคตสฺส สกุกปฺนุหฺสฺตตฺนฺตฺเทศนํ สุตฺวา “สมฺมาสมฺพุทฺโธ สกุกสฺส สมฺปตฺตี มหตี กตฺวา กเถติ; ทิสฺวา นฺุ โข กเถติ อุตฺทาหุ อทิสฺวา, ชานาติ นฺุ โข สกุกิ อุตฺทาหุ โน; ปุจฺฉิสฺสํ นนฺติ จินฺตฺสิ.

ครั้งนั้นแล อ. เจ้าลิจฉวี พระนามว่ามหาลิ, ๑. พระผู้มีพระภาคเจ้า (ย่อมประทับอยู่) โดยส่วนแห่งทิศใด, เข้าไปเฝ้าแล้ว โดยส่วน แห่งทิศนั้น; ๑. เจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลินั้น ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่งแล้ว ณ ที่สุด แห่งหนึ่ง;

อถ โข มหาลิ ลิจฉวี, เยน ภควา, เตนุปลฺสงฺกมิ; อฺปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตุํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตุํ นิสฺสีทิ;

๑. เจ้าลิจฉวี พระนามว่ามหาลิ ผู้ประทับนั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่งแล ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งค่านัน กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ท้าวสักกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ* อันพระ ผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเห็นแล้วแลหรือ ? ดังนี้ ๔

เอกมนฺตุํ นิสฺสินฺโน โข มหาลิ ลิจฉวี ภควนฺตุํ เอตทโวจ “ทิสฺวา โข ภาเวเต ภควตา สกุกิ เทวานมฺินฺุเทติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ อันเรา เห็นแล้ว แล ดังนี้ ฯ

(อ. เจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ทำวสั๊กกะนั้น เป็นรูปเปรียบแห่งทำวสั๊กกะ จักเป็น แน่, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่า อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้อันบุคคลเห็นได้โดยยาก (ย่อมนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาลี อ. เรา ย่อมรู้ทั่วซึ่งทำวสั๊กกะด้วยซึ่งธรรมท. อันเป็นเครื่องกระทำให้เป็นทำวสั๊กกะด้วย; อ. ทำวสั๊กกะ ทรงถึงทับแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งทำวสั๊กกะ เพราะความที่แห่งธรรม ท. เหล่าใด เป็นธรรมอันพระองค์ทรงสมทานแล้วด้วย, อ. เรา ย่อมรู้ทั่ว ซึ่งธรรม ท. เหล่านั้นด้วย ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้เป็นมนุษย์เป็นแล้ว มีอยู่ ในกาลก่อน เป็นมาณพ ชื่อว่ามฆะ ได้เป็นแล้ว, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้เป็นมนุษย์เป็นแล้ว มีอยู่ ในกาลก่อน ได้ให้แล้ว ซึ่งทาน ในก่อน, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้มนุษย์เป็นแล้ว มีอยู่ ในกาลก่อน ได้ให้แล้ว ซึ่งทาน โดยเคารพ, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้เป็นมนุษย์เป็นแล้ว มีอยู่ ในกาลก่อน ได้ให้แล้ว ซึ่งประเทศเป็นที่พัก, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ ทรงดำริแล้ว ซึ่งเนื้อความพินหนิง โดยกาลครู่เดียว, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. นางอสุภกัญญา ชื่อว่าสุชาดา เป็นปชาบดีของทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ (ได้เป็นแล้ว), เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ (ทรงยังเทพ) ให้กระทำแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา อันมีความเป็นใหญ่ยิ่งโดยความเป็นใหญ่ (แห่งเทพ ท.) ผู้อยู่ในภาพชื่อว่าดาวดึงส์, เพราะเหตุนั้น (อ. ทำวสั๊กกะนั้น อันชน ท.) ย่อมเรียกว่า อ. ทำวสั๊กกะ ดังนี้ ;

ดูก่อนมหาลี อ. ทำวสั๊กกะ ทรงถึงทับแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งทำวสั๊กกะ เพราะความที่แห่งวัตรบท ท. ๗ เหล่าใด เป็นวัตรอันพระองค์ทรงสมทานแล้ว อ. วัตรบท ท.๗ (เหล่านั้น) เป็นวัตรอันทำวสั๊กกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพ เป็นผู้เป็นมนุษย์เป็นแล้ว มีอยู่ ในกาลก่อน ทรงสมทานแล้ว (กระทำ) ให้บริบูรณ์แล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. วัตรบท ท.) ๗ เหล่าไหน ? (อ. วัตรบท ท.๗ เหล่านี้) คือ* อ. เรา เป็นผู้เลี้ยงซึ่งมารดาและบิดา ฟังเป็น ตลอดจนการกำหนดเพียงใด แห่งชีวิต;

“ทิฏฐิ โข เม มหาลี สกโก เทวานมินุโติ.

“โส ทิ ฐนุ ภาเนต สกุกปฏิรูปโก ภวิสสตี, ทุทุโส หิ ภาเนต สกโก เทวานมินุโติ.

“สกุกญจาหิ มหาลี ปชานามิ สกุกกรณเณ จ ญเม; เยสญจ ญมานัน สมาทินุตตา สกโก สกุกตุต อชฺฌคา, เต จ ปชานามิ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานิ มโฆ นาม มาณโว อโหสิ, ตสฺมา มฆวาติ วุจฺจติ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานิ ปุเร ทานัน อทาสี, ตสฺมา ปุริณฺทโหติ วุจฺจติ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานิ สกุกจฺจ ทานัน อทาสี, ตสฺมา สกโกติ วุจฺจติ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ ปุพฺเพ มนุสฺสญฺโต สมานิ อวสถิ อทาสี, ตสฺมา วาสโวติ วุจฺจติ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ สหสฺสํ อตุตฺถิ มุหุตฺเตน จินฺเตสิ, ตสฺมา สหสฺสญฺโหติ วุจฺจติ;

สกุกสฺส มหาลี เทวานมินุทสฺส สุชาตา นาม อสุภกญฺญา ปชปาตี, ตสฺมา สฺขมฺปตีติ วุจฺจติ;

สกโก มหาลี เทวานมินุโ เทวานันฺ ตาวตีสานัน อิสฺสรียาธิปจฺจํ ราชัน กาทเรสิ, ตสฺมา เทวานมินุโหติ วุจฺจติ;

สกุกสฺส มหาลี เทวานมินุทสฺส ปุพฺเพ มนุสฺสญฺตสฺส สมานสฺส สตุต วตฺตปทานิ สมตฺตานิ สมาทินฺนานิ อหสิ, เยสิ สมาทินุตตา สกโก สกุกตุต อชฺฌคา.

กตมานิ สตุต? ยาวซีว มาตาเปตฺภิโร อสฺส;

อ. ท่าน ท. ย่อมเที่ยว กระทำอยู่ ซึ่งอะไร ดังนี้ ๔

(อ. ชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่่นาย (อ. เรา ท. ย่อมเที่ยว กระทำอยู่) ซึ่งหนทางแห่งสวรรค์ ดังนี้ ๔

(อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้าน กล่าวแล้ว ว่า อ. อัน (อันชน ท.) ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน กระทำ อย่างไร ย่อมไม่ควร, อ. อัน (อันชน ท.) (ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) นำมา (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีปลาและเนื้อเป็นต้น จากป่าด้วย อ. อัน (อันชน ท.) (ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) กระทำแล้ว ซึ่งสุรา ดื่มด้วย อ. อัน (อันชน ท.) (ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน) กระทำ ซึ่งการงานท. มีประการต่างๆ ด้วย ย่อมควร ดังนี้ ๔

อ. ชน ท. เหล่านั้น คัดค้านแล้ว ซึ่งคำ ของบุคคลผู้บริโภค ซึ่งบ้านนั้น, (อ. ชน ท. เหล่านั้น) แม่ผู้ (อันบุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านนั้น) กล่าวอยู่ บ่อย ๆ คัดค้านแล้วนั้นเที่ยว ๔

อ. บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านนั้น โกรธแล้ว (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ยัง ชน ท. เหล่านั้น จักให้ฉิบหาย ดังนี้ ไปแล้ว สู้สำนัก ของพระราชา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ข้าพระองค์ ย่อมเห็น ซึ่งโจร ท. ผู้เที่ยวไปอยู่ ด้วยการผูกกันโดยความเป็นพวก ดังนี้, (ครั้นเมื่อพระดำรัส ว่า อ. เธอ จงไป อ. เธอ จับแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น จงนำมา ดังนี้ (อันพระราชา) ตรัสแล้ว, กระทำแล้ว อย่างนั้น แสดงแล้ว แก่พระราชา ๔

อ. พระราชา ไม่ทรงพิจารณาแล้วเที่ยว (ทรงยังราชบุรุษ ท.) ให้รู้ทั่วแล้ว ว่า อ. เจ้า ท. ยังข้าง จงให้เหยียบ ดังนี้ ๔

อ. มาถนพชื่อว่ามชะ ได้ให้แล้ว ซึ่งโอวาท (แก่ชน ท.) ผู้เหลือว่า แน่สหาย ท. อ. ที่พึ่ง ของเรา ท. อย่างอื่น เว้น ซึ่งเมตตา ย่อมไม่มี, อ. ท่าน ท. ไม่กระทำแล้ว ซึ่งความโกรธ ในบุคคลไหน ๆ เป็นผู้มิจิตอันเสมอ ด้วยจิตมีเมตตาเที่ยว ในพระราชาด้วย ในบุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านด้วย ในช้างตัวเหยียบด้วย ในตนด้วย จงเป็นเถิด ดังนี้ ๔

อ. ชน ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว อย่างนั้น ๔ ครั้งนั้น อ. ข้าง ไม่อาจแล้ว เพื่ออันเข้าไปใกล้ ด้วยอานาภาพแห่งเมตตา ของชน ท. เหล่านั้น ๔

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ตรัสแล้วว่า อ. ข้าง เห็นแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. มาก จักไม่อาจ เพื่ออันเหยียบ, อ. เจ้า ท. จงไป อ. เจ้า ท. ปกปิดแล้ว ด้วยเสื้อลำแพน (ยังข้าง) จงให้เหยียบเถิด ดังนี้ ๔

อ. ข้าง ตัว (อันราชบุรุษ ท.) ปกปิดแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ด้วยเสื้อลำแพน ไล่ไปอยู่ เพื่ออันเหยียบ ก้าวกลับแล้ว จากที่ไกลเที่ยว ๔

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อันเหตุ ในเรื่องนี้ ฟังมี ดังนี้ ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า คุณก่อนพ่อ ท. อ. เธอ ท. อาศัยแล้ว ซึ่งเรา ย่อมไม่ได้ ซึ่งอะไรหรือ ? ดังนี้ ๔

(อ. ชน ท. เหล่านั้น ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. เรื่องนั้น อะไร ดังนี้ ๔

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า ได้ยินว่า อ. เธอ ท. เป็นโจร ด้วยการผูกกันโดยความเป็นพวก เป็น ย่อมเที่ยวไป ในป่า ดังนี้ ๔

(อ. ชน ท. เหล่านั้น ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ใคร กล่าวแล้ว อย่างนี้ ดังนี้ ๔

“ก็ กโรนตา วิจรธาติ.

“สคฺคมคฺคํ สามีติ.

“ฆราวาสํ วสนฺเตหิ นาม เหว กาทุํ น วฏฺฏติ, อรณฺโณโต มจฺจมนฺสาทีนึ อาหริตุํ สุริํ กตฺวา ปาตุํ นานปฺปกาเร จ กมฺมนฺเต กาทุํ วฏฺฏตีติ.

เต ตสฺส วจฺนํ ปฏิทฺธิปฺปิสฺส, ปุณฺปฺปุนิ วุจฺจมานาปิ ปฏิทฺธิปฺปิสฺสเยว.

โส กุชฺฌิตฺวา “นาเสสฺสามิ เนติ ญฺญโณ สนฺตึกํ คนฺตฺวา “โจเร เทว วคฺคพฺนฺธเน วิจรนฺเต ปสฺสามีติ วตฺวา, “คจฺจ เต คเหตุวา อาเนหีติ วุตฺเต, ตถา กตฺวา ญฺญโณ ทสฺเสสิ.

ราชา อวิมฺลิตฺวา “หตฺถินา มทฺทาเปลาติ อาณาเปสิ.

มโฆ เสสนํ โอวาทํ อทาสึ “สมฺมา จเปตฺวา เมตฺตํ อญฺโณ อมฺหากํ อวสฺสโย นตฺถิ, ตุมฺเห กตฺถจึ โภปี อกตฺวา ญฺญเณ จ คามโฆชเก จ มทฺททฺทหตฺถิมฺหิ จ อตฺตนิ จ เมตฺตจึตฺเตน สมฺจิตฺตฺวา โหธาติ.

เต ตถา กรีสฺส. อถ เนลฺลํ เมตฺตฺตานุกาเวณ หตฺถิ อฺปสฺงกมิตฺตํ น วิสฺหิ.

ราชา ตมตฺถํ สุตฺวา “พฺนุ มนฺสุเส ทิสฺวา มทฺทิตฺตํ น วิสฺหิสฺสตี, คจฺจถ กญฺสาเรณ ปฏิจฺฉาเทตฺวา มทฺทาเปลาติ อาห.

เต กญฺสาเรณ ปฏิจฺฉาเทตฺวา มทฺทิตฺตํ เปสิยาโม หตฺถิ ทูรโตว ปฏิทฺถิมิ.

ราชา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา “การณฺเนตฺถ ภาวิตพฺพนฺติ เต ปกุโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “ตาตา มํ นิสฺสาย ตุมฺเห กิ น ลภธาติ.

“กิเมตํ เทวาติ.

“ตุมฺเห กิร วคฺคพฺนฺธเน โจรา หุตฺวา อรณฺโณ วิจรธาติ.

“โก เหวมาห เทวาติ.

(อ. ช่างไม้ กล่าวแล้ว ว่า) (อันข้าพเจ้า) ไม่อาจ เพื่ออันกระทำ ด้วยต้นไม้อันบุคคลตัดแล้ว ในกาลนี้, อ. อัน (อันข้าพเจ้า) ได้ ซึ่งข้อฟ้า อัน (อันบุคคล) ตัดแล้ว ถากแล้ว เจาะแล้ว เก็บไว้แล้ว ในกาลก่อนนั้นเที่ยว ย่อมควร ดังนี้ ฯ

(อ. ชนท. เหล่านั้น ถามแล้ว) ว่า ในกาลนี้ อ. กรรมอะไร (อันเรา ท.) ฟังกระทำ ดังนี้ ฯ

(อ. ช่างไม้ กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าว่า อ. ข้อฟ้าอันบุคคลกระทำ แล้วเพื่ออันขาย อัน (อันบุคคล) ให้สำเร็จแล้ว เก็บไว้แล้ว ในเรือน ของใคร ๆ มีอยู่ใช้รื้อ, ข้อฟ้านั้น (อันท่าน ท.) ฟังแสวงหา ดังนี้ ฯ

อ. ชนท. เหล่านั้น แสวงหาอยู่ เห็นแล้ว ในเรือน ของนางสุธรรม ให้แล้ว ซึ่งพันแห่งทรัพย์ ไม่ได้แล้ว ด้วยราคา ฯ

(ครั้นเมื่อคำ) ว่า ถ้าว่า อ. ท่าน ท. จะกระทำ ซึ่งดิฉัน ให้เป็นหญิงผู้มีส่วนบุญ ในศาลาใช้รื้อ, อ. ดิฉัน จักให้ ดังนี้ (อันนางสุธรรม) กล่าวแล้ว, (อ. ชนท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา ท. ไม่ให้แล้ว ซึ่งส่วนบุญ แก่มาตุคาม ท. ดังนี้ ฯ

ครั้นนั้น อ. ช่างไม้ กล่าวแล้ว กะชน ท. เหล่านั้น ว่า ข้าแต่เจ้า ท. อ. ท่าน ท. ย่อมกล่าว ซึ่งคำอะไร ? , ชื่อ อ. ที่อันเว้นแล้ว จากมาตุคาม แห่งอื่น เว้น ซึ่งพรหมโลก ย่อมไม่มี, อ. ท่าน ท. จงรับ ซึ่งข้อฟ้าเถิด, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. การงาน ของเรา ท. จักถึง ซึ่งความสำเร็จ ดังนี้ ฯ

อ. ชนท. เหล่านั้น (รับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดีละ ดังนี้ รับแล้ว ซึ่งข้อฟ้า ยังศาลา ให้สำเร็จแล้ว แบ่งแล้ว โดยส่วนสาม; (อ. ชนท. เหล่านั้น) กระทำแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ (เพื่อชน ท.) ผู้เป็นใหญ่ ในส่วนหนึ่ง, (กระทำแล้วซึ่งที่เป็นที่อยู่เพื่อชนท.) ผู้ถึงแล้วซึ่งยาก (ใน ส่วน) ส่วนหนึ่ง, (กระทำแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ เพื่อชน ท.) ผู้เป็นใช้ (ใน ส่วน) ส่วนหนึ่ง ฯ

อ. ชนท. ๓๓ ปลูกแล้ว ซึ่งแผ่นกระดาน ท. ๓๓ ได้ให้แล้ว ซึ่งสัญญา แก่ช่าง ว่า อ. บุคคลผู้จรมมา มาแล้ว นั่งอยู่ บนแผ่น กระดาน อันบุคคลใดปลูกแล้ว, อ. เจ้า รับเอาแล้ว ซึ่งบุคคล ผู้จรมานัน (ยังบุคคลผู้จรมานัน) จงให้ตั้งอยู่เฉพาะ ในเรือน (ของบุคคล) ผู้เป็นเจ้าของแห่งแผ่นกระดาน (นั้น) นั้นเทียว, อ. การนวดซึ่งเท้า อ. การนวดซึ่งหลัง ของบุคคลผู้จรมานัน อ. ของอันบุคคลพึงเคียว และของอันบุคคลพึงบริโภคและที่เป็น ที่นอน ท. ทั้งปวง เป็นภาวะ ของเจ้าของแห่งแผ่นกระดานนั้นเทียว จักเป็น ดังนี้ ฯ

อ. ช่าง รับเอาแล้ว (ซึ่งบุคคล) ผู้ทั้งมาแล้ว ฯ ย่อมนำไป สู่เรือน ของเจ้าของแห่งแผ่นกระดานนั้นเทียว ฯ

อ. เจ้าของแห่งแผ่นกระดานนั้น ย่อมกระทำ ซึ่งกิจอันตน ฟังกระทำ ในวันนั้น แก่บุคคลนั้น ฯ

อ. มาณพชื่อว่ามชะ ปลูกแล้ว ซึ่งต้นทองกลาง ต้นหนึ่งในที่ไม่ไกล แต่ศาลา ปลูกแล้ว ซึ่งแผ่นกระดานแห่งแผ่นหิน ที่โคน ของต้นทองกลางนั้น ฯ

(อ. ชนท.) ผู้เข้าไปแล้ว ฯ สู่ศาลา แลดูแล้ว ซึ่งข้อฟ้า อ่านแล้ว ซึ่งอักษร ท. ย่อมกล่าว ว่า อ. ศาลา ชื่อว่าสุธรรมมา ดังนี้,

อ. ชื่อ ของชน ๓๓ ท. ย่อมไม่ปรากฏ ฯ

“อิทานิ ฉินฺนรูกฺเขน กาคฺ์ น สกฺกา, ปุพฺเพเยว ฉินฺนิตฺวา ตจฺเจตฺวา วิชฺเฌิตฺวา จปิ ตกณฺณิกํ ลทฺถํ วฏฺฏตีติ.

“อิทานิ ก็ กาทพฺพนฺติ.

“สเจ กสฺสจฺจิ เคเห นิฏฺฐาเปตฺวา จปิ ตา วิภฺกายิก- กณฺณิกา อตฺถิ, सा प्रियेति तपुपाति.

เต ปริเยสนฺตา สุธฺมฺมาย เคเห ทิสฺวา สหสฺสํ ทตฺวา มฺเเลน น ลภิสฺสุ.

“สเจ มํ सालาย ปตฺตีกํ กโรถ, ทสฺสามีติ วุตฺเต, “มยฺ มาตุคามานํ ปตฺตี น ทมฺหาติ อาหํสุ.

อถ เน วฑฺฒกึ อาห “อญฺยา ตุมฺเห ก็ กเถถ, จเปตฺวา พุรฺหมโลกํ อญฺญํ มาตุคามรหิตฺฏฺจฺจานนฺนาม นตฺถิ, คณฺหาถ กณฺณิกํ, เหวํ สนฺเต, อมฺหากํ กมฺมํ นิฏฺฐํ คมฺิสฺสตีติ.

เต “สาธฺฐิติ กณฺณิกํ คเหตุวา สาลํ นิฏฺฐาเปตฺวา ติธา วิภฺชีสุ; เอกสฺมี โภฏฺฐาเส อิสฺสรานํ วสนฺฏฺจฺจานํ กริสฺสุ, เอกสฺมี ทุคฺคตฺานํ, เอกสฺมี คิลานานํ.

เตตฺตีสฺส ชนา เตตฺตีสฺส ผลกานิ ปญฺญาเปตฺวา ทตฺติสฺส สญฺญํ อทฺสุ “อาคฺนฺตุโก อาคฺนฺตฺวา ยสฺส อตฺตตฺตผลเก นิสีทตี, ตํ คเหตุวา ผลกสามิกฺสฺเสว เคเห ปติฏฺฐาเปตี, ตสฺส ปาทปริกมฺมํ ปิฏฺฐิปริกมฺมํ ขาทนียโกชนียสยฺยานานิ สพฺพานิ ผลกสามิกฺสฺเสว ภาโร ภวิสฺสตีติ.

หตฺถิ อาคตาคตํ คเหตุวา ผลกสามิกฺสฺเสว ฆริ เนตี.

โส ตสฺส ตํทิวสํ กตฺตพฺพํ กโรตี.

มโข सालाय अविहरे एकं गोविलारुखं रोपेत्वा तसुस मुले पासान्फलं उत्तुरि.

สาลं पविฏ्जपविฏ्जा कण्ณिकं ओलेकेत्वा अक्षरानि वाजेत्वा “สุธฺมฺมา นาม सालาติ वनฺนฺติ, เตตฺตีสฺสชานํ นามํ น ปญฺญาเปตี.

อ. นางสุนันทา คิดแล้วว่า อ. ชนท. เหล่านี้ เมื่อกระทำซึ่งศาลา
กระทำแล้ว ซึ่งเรา ท. ให้เป็นผู้ไม่มีส่วนบุญ, แต่ว่า อ. นางสุธรรมมา
กระทำแล้ว ซึ่งข้อฟ้า เป็นผู้มีส่วนบุญ เกิดแล้ว เพราะความที่แห่ง
ตนเป็นผู้ฉลาด, อ. อัน แม่ฉันเรา กระทำ ซึ่งกุศลกรรมอะไร ๆ
ย่อมควร; อ. เรา จักกระทำ ซึ่งอะไรหนอแล ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่นางสุนันทานั้น ว่า
อ. อัน (อันชน ท.) ผู้มาแล้ว ผู้ศาลา ได้ ซึ่งนำอันบุคคลพึงดื่มด้วย
นั้นเที่ยว ซึ่งนำเป็นเครื่องอาบด้วย ย่อมควร, อ. เรา (ยังบุคคล) จักให้ชุด
ซึ่งสระโบกขรณี ดังนี้ ฯ อ. นางสุนันทานั้น (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว
ซึ่งสระโบกขรณี ฯ

อ. นางสุจิตรา คิดแล้วว่า อ. ข้อฟ้า อันนางสุธรรมมา ให้แล้ว,
อ. สระโบกขรณี อันนางสุนันทา ให้กระทำแล้ว, อ. อัน แม่ฉันเรา กระทำ
ซึ่งกุศลกรรมอะไร ๆ ย่อมควร; อ. เรา จักกระทำ ซึ่งอะไรหนอแล ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่นางสุจิตรานี้ ว่า
อ. อัน (อันชน ท.) ผู้มาแล้ว ผู้ศาลา ดื่มแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงดื่ม
อาบแล้ว ประดับแล้ว ซึ่งระเบียบ ในกาลเป็นที่ไป ไป ย่อมควร, อ. เรา
(ยังบุคคล) จักให้กระทำ ซึ่งสวนแห่งดอกไม้ ดังนี้ ฯ อ. นางสุจิตรานี้
(ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งสวนแห่งดอกไม้ อันบุคคลพึงยินดี ฯ

(อ. คำ) ว่า ข้อ อ. ต้นไม้อันเข้าถึงซึ่งดอกและเข้าถึงซึ่งผล ชื่อโน้น
ย่อมไม่มี ในสวนนั้น โดยมาก ดังนี้ ไม่ได้มีแล้ว ฯ

ส่วนว่า อ. นางสุชาดา คิดแล้วว่า อ. เรา เป็นลูกสาวของลุง
ของมาณพชื่อว่ามฆะด้วยนั้นเที่ยว เป็นหญิงผู้รับใช้ใกล้เท้า
(ของมาณพชื่อว่ามฆะ) ด้วย(ย่อมเป็น), อ. กรรมอันอันมาณพชื่อว่ามฆะ
นั้นกระทำแล้ว (ย่อมมี) แก่เรานั่นเที่ยว, อ. กรรม อันอันเรากระทำแล้ว
(ย่อมมี) แก่มาณพชื่อว่ามฆะนั้นนั้นเที่ยว ดังนี้ ไม่กระทำแล้ว
ซึ่งกุศลกรรมอะไร ๆ ประดับอยู่ ซึ่งอรรถภาพนั้นเที่ยว (ยังกาล)
ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว ฯ

แม่ อ. มาณพชื่อว่ามฆะ ยังวัตรบท ท. เจ็ด เหล่านี้ คือ ยังการบำรุง
ซึ่งมารดาและบิดา ยังกรรมแห่งบุคคลผู้ประพฤติก่อนน้อมต่อบุคคลผู้
เจริญที่สุดในตระกูลโดยปกติ ยังวาจาสัตย์ ยังวาจาอันไม่หยาบ
ยังวาจาอันไม่ส่อเสียด ยังการกำจัดซึ่งความตระหนี่ ยังความไม่โกรธ
ให้เต็มแล้ว ถึงทั่วแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้อันบัณฑิตพึงสรรเสริญ
อย่างนี้ว่า

อ. เทพ ท. ผู้อยู่ในภพชื่อว่าดาวดึงส์ เรียกแล้ว ซึ่งนระ
ผู้เลี้ยงซึ่งมารดาและบิดา ผู้เกิด ผู้ประพฤติก่อนน้อม-
ต่อบุคคลผู้เจริญที่สุดในตระกูลโดยปกติ ผู้มีวาจาอันหวาน
ผู้กล่าวซึ่งคำอันไพเราะ ผู้ละซึ่งคำอันเป็นที่ตั้งแห่งความ
ส่อเสียดโดยปกติ ผู้ประกอบแล้ว ในการกำจัดซึ่งความตระหนี่
ผู้มีวาจาสัตย์ ผู้ครอบงำซึ่งความโกรธ นั้น แล ว่า อ. สัตบุรุษ
ดังนี้ ดังนี้

บังเกิดแล้ว เป็นท้าวสักกะ ผู้พระราชาแห่งเทพ เป็นในภพชื่อว่าดาวดึงส์
ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งชีวิต ฯ

อ. สหาย ท. ของมาณพชื่อว่ามฆะนั้น แม่เหล่านั้น บังเกิดแล้ว
ในภพชื่อว่าดาวดึงส์นั้น นั้นเที่ยว ฯ

อ. ช่างไม้ บังเกิดแล้ว เป็นเทพบุตรชื่อว่าวิสุกรรม เป็น ฯ

สุนันทา จินุเตสิ “อิมะ สาลัง กโรนตา อมฺเหหิ
อปตฺติกิ กโรสุ, สุธมฺมา ปน อตฺตโน พุยตฺตตาย
กณฺณิกิ กตฺวา ปตฺติกา ซาตา, มยาปี กิณฺจิกิ กาคฺตุ
วฏฺฏติ; กิ นุ โข กโรสุสํมิตี.

อดสุสา เอตทโหสิ “สาลัง อาคตานิ ปานีเยญฺเจว
นหาโนทกฺขญจ ลทฺถุ วฏฺฏติ, โปกฺขรณี ขนาเปสุสํมิตี.
สา โปกฺขรณี กาเรสิ.

สุจิตฺตา จินุเตสิ “สุธมฺมาย กณฺณิกา ทินฺนา,
สุนฺนทาย โปกฺขรณี กโรตา, มยาปี กิณฺจิกิ กาคฺตุ
วฏฺฏติ; กิ นุ โข กโรสุสํมิตี.

อดสุสา เอตทโหสิ “สาลัง อาคเตหิ ปานีเย ปิวิตฺวา
นหาตฺวา คมนกาเล มาลํ ปิลนฺธิตฺวา คนฺตุ วฏฺฏติ,
ปุปฺผารามํ กาเรสุสํมิตี. สารมณฺเฑียํ ปุปฺผารามํ กาเรสิ.

“เยภฺยุเยน ตสฺมี อาราเม อสุโก นาม
ปุปฺผุคฺคผลฺปครุโข นาม นตฺถิตี นาโหสิ.

สุชาตา ปน “อหิ มฆสฺส มาตุลลิตฺตา เจว
ปาทปริจาริกา จ, เอเตน กตํ กมฺมํ มยฺหเมว, มยา
กตํ กมฺมํ เอตฺสเสวตี จินฺเตตฺวา กิณฺจิกิ อกตฺวา
อตฺตภาวเมว มณฺฑพฺพมานา วิดีนาเมสิ.

มโฆปิ “มาตฺตปิตุคฺคปฺภูจํ กุเล เขฏฺฐาปจายิกกมฺมํ
สจฺจวาจํ อมฺรฺสวาจํ อปิสุณฺวาจํ มจฺเจววินยํ
อกฺโกธนนฺติ อิมานิ สตฺต วตฺตปทานิ ปุเรตฺวา

“มาตาเปตฺตโร ชนฺตุ กุเล เขฏฺฐาปจายินิ
สนฺนํ สขิลสมฺภาลํ เปสฺสเนยฺยปฺปหายินิ
มจฺเจววินเย ยุตฺตํ สจฺจํ โภธาภิกฺกํ นรํ
ตํ เว เทวา ตาวตฺตีสา อาหุ `สปฺปุริโส อิตฺติ

เอวํ ปสฺสียภาวํ อาปชฺชิตฺวา ชีวิตปริโยसानะ
ตาวตฺตีสวเน สกุโก เทวราชา หุตฺวา นิพฺพุตฺติ.
เตปิสฺส สหายกา ตตฺเถว นิพฺพุตฺตีสุ.

วฑฺฒกิ วิสุสฺสกมฺมเทวปฺตุโต หุตฺวา นิพฺพุตฺติ.

ในกาลนั้น อ. อสุร ท. ย่อมอยู่ในภพชื่อว่าดาวดึงส์ ฯ

อ. อสุร ท. เหล่านี้ (คิดแล้ว) ว่า อ. เทพบุตร ท. ผู้ใหม่ยังบังเกิดแล้ว ดังนี้ ตระเตรียมแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงดื่มอันเป็นทิพย์ ฯ

อ. ทำวสัฏกะ ได้ประทานแล้วซึ่งสัญญาแก่บริษัท ของพระองค์ เพื่อประโยชน์แก่การไม่ดื่ม แห่งใคร ๆ ฯ

อ. อสุร ท. ดื่มแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงดื่มอันเป็นทิพย์ เมาทัวแล้ว ฯ

อ. ทำวสัฏกะ (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยความเป็นแห่งพระราช อันทัวไป ด้วยอสุร ท. เหล่านี้ ดังนี้ ประทานแล้ว ซึ่งสัญญา แก่บริษัท ของพระองค์ ทรงให้จับแล้ว ซึ่งอสุร ท. เหล่านี้ ที่เท่า ท. (ทรงยังบริษัท) ให้ขาดไปแล้ว ในมหาสมุทร ฯ อ. อสุร ท. เหล่านี้ มีหัวลง ตกไปแล้ว ในทะเล ฯ

ครั้งนั้น ชื่อ อ. วิมานของอสุร บังเกิดแล้ว ที่พื้นอันมีในภายใต้ แห่งภูเขาชื่อว่าสิเนรุ ด้วยอานุภาพแห่งบุญ ของอสุร ท. เหล่านี้ ฯ

อ. ต้นไม้ชื่อว่าจิตตปาตลี บังเกิดแล้ว ฯ

ก็ ครั้นเมื่ออสุร ท. แพ้แล้ว ในเพราะสงครามแห่งเทพและอสุร ชื่อ อ. นครแห่งเทพชื่อว่าดาวดึงส์ อันมีพื้นแห่งโยชน์สิบเป็นประมาณ บังเกิดแล้ว ฯ

ก็ อ. พื้นแห่งโยชน์สิบ ย่อมมี ในระหว่าง แห่งประตูในทิศปราจีนและทิศปัจฉิม ท. แห่งพระนครนั้น, อนึ่ง (อ. พื้นแห่งโยชน์สิบ ย่อมมี ในระหว่าง) แห่งประตูในทิศทักษิณและทิศอุดร ท. ฯ

ก็ อ. พระนครนั้น เป็นเมืองประกอบแล้วด้วยพื้นแห่งประตู เป็นเมืองอันประดับเฉพาะแล้วด้วยสวนและสระโบกขรณี ได้เป็นแล้ว, อ. ปราสาท ชื่อว่าเวชยันต์ อันสูงโดยร้อยแห่งโยชน์เจ็ด อันเป็นวิหารแห่งรัตนะ ๗ อันประดับเฉพาะแล้ว ด้วยธง ท. อันสูงโดยร้อยแห่งโยชน์สาม ผุดขึ้นแล้ว ด้วยวิบากเป็นเครื่องไหลออก แห่งศาลา ในท่ามกลาง แห่งพระนครนั้น ฯ

อ. ธงอันเป็นวิหารแห่งแก้วมณี ท. ได้มีแล้ว ในคันอันเป็นวิหารแห่งทอง ท., อ. ธงอันเป็นวิหารแห่งทอง ท. (ได้มีแล้ว) ในคันอันเป็นวิหารแห่งแก้วมณี ท., อ. ธงอันเป็นวิหารแห่งแก้วมุกดา ท. (ได้มีแล้ว) ในคันอันเป็นวิหารแห่งแก้วประพาฬ ท., อ. ธงอันเป็นวิหารแห่งแก้วประพาฬ ท. (ได้มีแล้ว) ในคันอันเป็นวิหารแห่งแก้วมุกดา ท., อ. ธงอันเป็นวิหารแห่งรัตนะ ๗ ท. (ได้มีแล้ว) ในคันอันเป็นวิหารแห่งรัตนะ ๗ ท. ฯ

อ. ธงอันตั้งอยู่แล้ว ในท่ามกลาง เป็นธงสูงโดยร้อยแห่งโยชน์สาม ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ปราสาท อันสูงโดยพื้นแห่งโยชน์ เป็นปราสาทอันเป็นวิหารแห่งรัตนะเจ็ดเทียว เป็นบังเกิดแล้ว ด้วยวิบากเป็นเครื่องไหลออก แห่งศาลา ด้วยประการฉะนี้ ฯ

อ. ต้นแคฝอย อันมีร้อยแห่งโยชน์สามเป็นปริมณฑล บังเกิดแล้ว โดยรอบ ด้วยวิบากเป็นเครื่องไหลออก แห่งต้นทองหลาง ฯ

ตทา ดาวตีสถวเน อสุรา วสนติ.

เต “อภินวา เทวปุตฺตา นิพฺพตฺตาติ ทิพฺพปानํ สขฺชยีสฺสุ.

สกุโก อตฺตโน ปริสาย กสฺสจฺจ อปฺวินตฺตาย สณฺณํ อทาลิ.

อสุรา ทิพฺพปานํ ปิวิตฺวา ปมฺชฺชิสฺสุ.

สกุโก “กึ เม อิเมหิ สาธารณฺน รชฺชเณติ อตฺตโน ปริสาย สณฺณํ ทตฺวา เต ปาทेषฺ คาหาเปตฺวา มหาสมฺมุเท ชิปาเปสิ. เต อวิสิรา สมฺมุเท ปตีสฺสุ.

อถ เณสิ ปุณฺณานุกาเวณ สิเนรุโน เหมฺจิมตเล อสุรวิมานนฺนาม นิพฺพตฺติ.

จิตฺตปาตลฺลิ นาม นิพฺพตฺติ.

เทवासฺสรสฺสงฺคาเม ปน อสุเรสุ ปราชิตฺเตสุ, ทสโยชนสทฺสฺสํ ดาวตีสเทวนคฺริ นาม นิพฺพตฺติ.

ตสฺส ปน นครสฺส ปาจีนปจฺฉิมทวารานํ อนฺตรา ทสโยชนสทฺสฺสํ โหติ, ตถา ทกฺขินฺนตฺตรทวารานํ.

ตํ ปน นครํ ทวารสทฺสฺสยฺตุตํ อโหสิ อารามปโกฺขรณีปฏฺิมนฺตฺติ, ตสฺส มชฺชเณ สาลา ยนิสฺสนฺเทน ติโยชนสทฺสฺสฺเพเหหิ ธเชหิ ปฏฺิมนฺตฺติโต สตฺตรตฺนมโย สตฺตรโยชนสทฺสฺสฺเพเหโ เวชยนฺโต นาม ปาสาทิ อุกฺคจฺฉิ.

สฺวณฺณยฺญจีสฺส มณฺธชา อเหสิ, มณฺญจีสฺส สฺวณฺณธชา, ปวาลยฺญจีสฺส มุตฺตาธชา, มุตฺตายฺญจีสฺส ปวาลธชา, สตฺตรตฺนยฺญจีสฺส สตฺตรตฺนธชา.

มชฺชเณ จิโต ธโช ติโยชนสทฺสฺสฺเพเหโ อโหสิ.

อิติ สาลา ยนิสฺสนฺเทน โยชนสทฺสฺสฺเพเหโ ปาสาทิ สตฺตรตฺนมโย หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

โกวิลารุกฺขสฺส นิสฺสนฺเทน สมฺนฺตา ติโยชนสทฺ- ปริมฺนฺชฺโถ ปาริจฺฉตฺตโก นิพฺพตฺติ.

อ. พระวรกายเข้าไปด้วยทั้งกิ่ง ย่อมเข้าไป ในกาลแห่งท้าวสักกะ ประทับนั่งแล้ว บนบัลลังก์มณฑลศิลาไค, (อ. บันฑุฑุมณฑลศิลาไค) ย่อมพู่ขึ้น ย่อมเต็มรอบ อีก ในกาลแห่งท้าวสักกะเสด็จลุกขึ้นแล้ว, อ. บันฑุฑุมณฑลศิลา (นั่น) อันมีสีเพียงต้นสีแห่งดอกชัยพฤกษ์และ ครั่งสดและบัวโรย อันมีโยชน์หกสิบเป็นประมาณ โดยส่วนยาว อันมี โยชน์ห้าสิบเป็นประมาณ โดยส่วนกว้าง อันมีโยชน์สิบห้าเป็นประมาณ โดยส่วนหนา บังเกิดแล้ว ที่โคนแห่งต้นแคฝอย ด้วยวิบากเป็นเครื่อง ไหลลออก แห่งแผ่นกระดานแห่งแผ่นหิน ฯ

ส่วนว่า อ. ช้าง บังเกิดแล้ว เป็นเทพบุตรชื่อว่าเอราวัณ เป็น ฯ

จริงอยู่ อ. สัตว์ดิรัจฉาน ท. ย่อมไม่มี ในเทวโลก ; เพราะเหตุที่นั้น อ. เทพบุตรนั้น ละแล้ว ซึ่งอรรถภาพ ในกาลเป็นที่เสด็จออกไป เพื่ออัน ทรงเล่นในพระอุทยาน เป็นช้าง ชื่อว่าเอราวัณ ตัวประกอบแล้วด้วย ร้อยแห่งโยชน์ทั้งสองด้วยทั้งกิ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ช้างผู้เทพบุตรนั้น เนมิตแล้ว ซึ่งกระพอง ๓๓ ท. เพื่อประโยชน์ แก่ชน ๓๓ ท. ฯ

(อ. พระพองอันหนึ่ง ฯ) เป็นกระพองมีคาวุธสามเป็นประมาณ โดยส่วนกลม เป็นกระพองมีโยชน์ด้วยทั้งกิ่งเป็นประมาณ โดยส่วนยาว (ย่อมเป็น) ฯ

อ. ช้างผู้เทพบุตรนั้น เนมิตแล้ว ซึ่งกระพอง อันประกอบแล้ว ด้วยโยชน์ ๓๐ ชื่อว่าสุทัศน์ เพื่อประโยชน์ แก่ท้าวสักกะ ในท่ามกลาง แห่งกระพอง ท. ทั้งปวง ฯ

อ. มณฑลอันเป็นวิหารแห่งรัตนะ อันประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๑๒ ย่อมมี ในเบื้องบน แห่งกระพองนั้น ฯ

อ. ธง ท. อันสูงโดยโยชน์ อันเป็นวิหารแห่งรัตนะ ๗ ย่อมตั้งขึ้น ในระหว่าง ฯ ในมณฑลอันเป็นวิหารแห่งรัตนะนั้น ฯ

อ. เสียง แห่งข้ายแห่งกระดิงไค อันอันลมอ่อนพัดแล้ว ย่อมเปล่งออก รวากะ อ. เสียงแห่งเพลงขับอันเป็นทิพย์ อันเจือด้วยเสียงแห่งดนตรีอัน ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕, อ. ข้ายแห่งกระดิง (นั่น) ย่อมห้อยลง ในที่สุดรอบ ฯ

อ. บัลลังก์อันเป็นวิหารแห่งแก้วมณี อันประกอบแล้ว ด้วยโยชน์ เป็นบัลลังก์อันเทวดาตั้งไว้ดีแล้ว เพื่อท้าวสักกะ ในท่ามกลางแห่งมณฑล ย่อมเป็น, อ. ท้าวสักกะ ย่อมประทับนั่ง บนบัลลังก์อันเป็นวิหารแห่ง แก้วมณีนั้น ฯ

อ. เทพบุตร ๓๓ ท. นั่งแล้ว บนบัลลังก์อันเป็นวิหารแห่งรัตนะ ในกระพอง ของตน ฯ อ. ช้างผู้เทพบุตรนั้น เนมิตแล้ว ซึ่งงา ท. เจ็ด ฯ แห่งกระพอง ท. ๓๓ หนา ในกระพองหนึ่ง ฯ, ในงา ท. เหล่านั้นหนา อ. งาอันหนึ่ง ฯ เป็นยาวโดยโยชน์ ๕๐ (ย่อมเป็น), อ. สระโบกขรณี ท. เจ็ด ฯ ย่อมมี ในงาหนึ่ง ฯ, อ. กอแห่งดอกปทุม ท. เจ็ด ฯ ย่อมมี ในสระ โบกขรณี สระหนึ่ง ฯ, อ. ดอกไม้ ท. เจ็ด ฯ ย่อมมี ในกอ กอหนึ่ง ฯ, อ. ใบ ท. เจ็ด ฯ ย่อมมี ในดอกไม้ ดอกหนึ่ง ฯ, อ. เทพธิดา ท. เจ็ด ฯ ย่อมมี ฟ้อน บนใบ ใบหนึ่ง ฯ, อ. มหรสพในเพราะอันฟ้อน ท. ย่อมมี บนงาแห่งช้าง ท. ในที่มีโยชน์ ๕๐ เป็นประมาณ ท. โดยรอบ อย่างนั้นนี้เทียว ฯ

อ. ท้าวสักกะ ผู้พระราชแห่งเทพ ทรงเสวยอยู่ ซึ่งพระยศ อันใหญ่ ย่อมเสด็จเที่ยวไป ด้วยประการฉะนี้ ฯ

แม้ อ. นางสุธรรมากระทำแล้ว ซึ่งกาละไปแล้ว บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดาวดึงส์นั้นนั้นเทียว ฯ

ปาสานผลกสุส นิสฺสนุเทน ปาวิจฺจตตกมุเล ที่ชมิโต สฎฺฐิโยชนา วิตุถารโต ปญฺญาสโยชนา พหฺลโต ปญฺณรสโยชนา ชยสุมนาลตตกปาฎฺฐิลินฺนุณา ปญฺฑุมกพฺลสิลา นิพฺพตฺติ; ยตถ นิสฺสนุกาเล อุกฺขุตฺตกาโย ปวิสติ, อุกฺขิตฺตกาเล อุนฺนเมติ ปุณฺนปริปุเรติ.

หตุตี ปน เอราวัณ นาม เทวปุตฺโต หตุวา นิพฺพตฺติ. เทวโลกสุมี หิ ติริจฺจานคตา น โหนฺติ; ตสฺมา โส อุกฺขยานกิพฺยา นิภฺขมนกาเล อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา ทิยพฺตฺตโยชนสฺติโก เอราวัณ นาม หตุตี อโหสิ.

โส เตตฺตีสฺสนานํ อตฺถาย เตตฺตีสฺสกุเม มาเปสิ.

อาวุฏฺเฐน ติคาวุตฺตปฺปมาโณ อายามโต อพฺตฺตโยชนปฺปมาโณ.

สพฺเพสํ มชฺเฒ สกฺกสุส อตฺถาย สุทฺถสฺนํ นาม ตีสโยชนิกํ กุเม มาเปสิ.

ตสฺส อูปริ ทฺวาทสโยชนิกो รตนมณฺฑปโป โหติ.

ตตฺถ อนฺตรนฺตรรา สตฺตรตฺตมยา โยชนุพฺเพธา ธชา อุกฺขหนฺติ.

ปริยญฺเต กิถินิกขาลํ โอลมฺเพติ, ยสฺส มนฺทฺวา เตริตสฺส ปญฺจจิกตฺริยสทฺทสมฺมุสฺโส ทิพฺพตฺตสทฺโท วิย สโร นิจฺจรติ.

มณฺฑปมชฺเฒ สกฺกสุส โยชนิกอ มณฺโปลฺลงฺโก สุปฺปญฺตฺโต โหติ, ตตฺถ สกฺโก นิสฺสิตฺติ. เตตฺตีสฺสเทวปุตฺตา อตฺตโน กุเม รตนปฺลลงฺเก นิสฺสึ.

เตตฺตีสฺสาย กุเมภาณํ เอเกกฺสุมี กุเม สตฺต สตฺต ทนฺเต มาเปสิ, เตสฺส เอเกโก ปญฺญาสโยชนายาโม, เอเกกฺสุมี ทนฺเต สตฺต สตฺต ปกฺขรณฺนิโย โหนฺติ, เอเกกาย ปกฺขรณฺนิยา สตฺต สตฺต ปทฺมินิคจฺจานิ โหนฺติ, เอเกกฺสุมี คจฺเช สตฺต สตฺต ปุปฺพานิ โหนฺติ, เอเกกฺสุมี ปุปฺเพ สตฺต สตฺต ปตฺตทานิ โหนฺติ, เอเกกฺสุมี ปตฺเต สตฺต สตฺต เทวธิตฺโร นจฺจนฺติ; เอวํ สมฺนฺตา ปญฺญาสโยชนุจฺจานสฺส หตฺถิทนฺเตสฺสเยว นจฺจสมฺชฺชฺชา โหนฺติ.

เอวํ มหฺนฺตํ ยสํ อนฺนฺวานฺโต สกฺโก เทวราชา วิจฺรติ.

สุธฺมมาปี กาลํ กตฺวา คนฺตฺวา ตตฺถเวว นิพฺพตฺติ.

อ. เทวสภา อันประกอบแล้วด้วยร้อยแห่งโยชนีห้า ชื่อว่า สุธรรมา บังเกิดแล้ว เพื่อนางสุธรรมานั้น ฯ

ไฉนว่า ชื่อ อ. ที่อื่น อันบุคคลพึงยินดีกว่า กว่าเทวสภา ย่อมไม่มี ฯ

อ. การฟังซึ่งธรรม ย่อมมี ในเทวสภานั้นนั้นเทียว ในวันคือดิถีที่แปด แห่งเดือน อ. ชน ท. เห็นแล้ว ซึ่งที่ อันบุคคลพึงยินดี แห่งใดแห่งหนึ่ง ย่อมกล่าว ว่า รวากะ อ. เทวสภา ชื่อว่าสุธรรมา ดังนี้ เพียงใด แต่กาลมีในวันนี้ ฯ

แม่ อ. นางสุนันทา กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ไปแล้ว บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดาวดึงส์นั้นนั้นเทียว ฯ

อ. สระโบกขรณี ชื่อว่านันทา อันประกอบแล้วด้วยร้อยแห่งโยชนีห้า บังเกิดแล้ว เพื่อนางสุนันทานั้น ฯ

แม่ อ. นางสุจิตรา กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ไปแล้ว บังเกิดแล้ว ในภพชื่อว่าดาวดึงส์นั้นนั้นเทียว ฯ

(อ. เทพบุตร ท.) นำไปแล้ว ซึ่งเทพบุตร ท. ผู้มีบุรพนิมิต อันเกิดขึ้นแล้ว ให้หลงอยู่ย่อมเทียวไป ในสวนชื่อว่าจิตรดดาไค, ชื่อ อ. สวนชื่อว่าจิตรดดา อันประกอบแล้วด้วยร้อยแห่งโยชนีห้า (นั้น) บังเกิดแล้ว เพื่อนางสุจิตราแม่นั้น ฯ

ส่วนว่า อ. นางสุชาดา กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว เป็นนางนกยาง เป็นในชอกแห่งเขา แห่งหนึ่ง ฯ

อ. ท้าวสักกะ ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งนางบำเรอ ท. ของพระองค์ ทรงทราบแล้ว ว่า อ. นางสุธรรมา บังเกิดแล้ว ในที่นั้นนั้นเทียว, อ. นางสุนันทาด้วย อ. นางสุจิตราด้วย (บังเกิดแล้ว ในที่นี้) อย่างนั้น* ดังนี้ ทรงดำริอยู่ ว่า อ. นางสุชาดา บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหนหนอแล ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งนางสุชาดานั้น ผู้บังเกิดแล้ว ในที่นั้น (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. นางสุชาดานี้ เป็นคนชลา (เป็น) ไม่กระทำแล้ว ซึ่งบุญอะไร ๆ บังเกิดแล้ว ในกำเนิดแห่งสัตว์ดิรัจฉาน ในกาลนี้, แมื่อกาลนี้ อ. อัน (อันเรา) ยังนางสุชาดานั้น ให้กระทำแล้ว ซึ่งบุญ นำมา ในที่นี้ ย่อมควร ดังนี้, ทรงละแล้ว ซึ่งอรรถภาพ เสด็จไปแล้ว สู่นักของนางสุชาดานั้น ด้วยเพศอันใคร ๆ ไม่รู้แล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า อ. เจ้า กระทำอยู่ ซึ่งอะไร ย่อมเทียวไป ในที่นี้ ดังนี้ ฯ

(อ. นางนกยาง ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ก็ อ. ท่าน เป็นใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นนักษะ ผู้เป็นสามี ของเจ้า (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. นางนกยาง ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน เป็นผู้บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. เรา เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ชื่อว่าดาวดึงส์ ย่อมเป็น, ก็ อ. เจ้า ย่อมรู้ ซึ่งที่แห่งหญิงสหาย ท. ของเจ้า บังเกิดแล้วหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นางนกยาง กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ดิฉัน ย่อมไม่รู้ ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. หญิง ท. แม่เหล่านั้น บังเกิดแล้ว ในสำนักของเรานั้นเทียว, อ. เจ้า จักเห็น ซึ่งหญิงสหาย ท. ของเจ้าหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. นางนกยาง กล่าวแล้ว) ว่า อ. ดิฉัน จักไป ในที่นั้น อย่างไร ดังนี้ ฯ

ตสุสา สุธรรมา นาม ปญฺจโยชนสติกา เทวสภา นิพฺพตฺติ.

ตโต รมณียตรํ กิร อญฺญํ จานํ นาม นตฺถิ.

มาสสุส อฏฺฐมีทิวเส ฐมฺมสุสวนํ ตตฺถเวท โหติ. ยาวชฺชุตฺตนา อญฺญตรํ รมณียํ จานํ ทิสฺวา “สุธรรมา เทวสภา วิทยาติ วทฺหติ.

สุนฺททาปี กาลํ กตฺวา คนฺตุวา ตตฺถเวท นิพฺพตฺติ.

ตสุสา ปญฺจโยชนสติกา นนฺทา นาม โปกฺขรณิ นิพฺพตฺติ.

สุจิตฺตาปี กาลํ กตฺวา คนฺตุวา ตตฺถเวท นิพฺพตฺติ.

ตสุสาปี ปญฺจโยชนสติกิ จิตฺตลตาวนํ นาม นิพฺพตฺติ, ยตฺถ อฺปฺปนฺนปฺพนิมิตฺเต เทวปฺตฺเต เนตฺวา โมหยมานา วิจรนฺติ.

สุชาตา ปน กาลํ กตฺวา เอกิสฺสา คิริกนฺทราย พกฺสกุณฺิกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

สกุโก อตฺตโน ปริจาริกาโย โอลเณนฺโต “สุธรรมา อิวะ นิพฺพตฺตา. ตตา สุนฺททา จ สุจิตฺตา จาติ ฅตฺวา “สุชาตา นฺโช กุหิ นิพฺพตฺตาติ จินฺเตนฺโต ตตฺถ นิพฺพตฺติ ทิสฺวา “อโย พาลา กิณฺจึ ปุณฺญํ อกตฺวา อิทานิ ติรจฺจนาโยนียํ นิพฺพตฺตา, อิทานิปี นํ ปุณฺญํ การาเปตฺวา อิทาเนตฺว ฏฺฐตีติ, อตฺตภาวํ วิหิตฺวา อญฺญาตกเวเสเน ตสุสา สนฺตึกํ คนฺตุวา “กิ กโรนฺตี อธิ วิจรสฺตี ปุจฺฉิ.

“โก ปน ตฺวํ สามีติ.

“อหํ เต สามิโก มโฆติ.

“กุหิ นิพฺพตฺโตสิ สามีติ.

“อหํ ดาวตีสเทวโลกะ นิพฺพตฺโตมฺหิ, ตว สหายิกานํ ปน นิพฺพตฺตญฺจานํ ชานาสีติ.

“น ชานามิ สามีติ.

“ตปิ มเมว สนฺตึเก นิพฺพตฺตา, ปสฺสิสฺสสิ เต สหายิกาคิ.

“กถาหํ ตตฺถ คมิสฺสามีติ.

อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา จักนำไป ซึ่งเจ้า ในที่นั้น ดังนี้ ทรงนำไปแล้ว สู่วะโลก ทรงปล่อยแล้ว ที่ฝั่ง แห่งสระโบกขรณี ชื่อว่านันทา ตรัสบอกแล้ว แก่หญิง ท. ๓ เหล่านี้ ว่า อ. เธอ ท. จักเห็น ซึ่งนางสุชาดา ผู้เป็นสหาย ของเธอ ท. หรือ ? ดังนี้ ๕

(อ. หญิง ท. เหล่านี้ ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพเจ้า อ. นางสุชาดา นั้น (ย่อมอยู่) ณ ที่ไหน ดังนี้ ๕ (อ. ท้าวสักกะ) ตรัสแล้ว ว่า อ. นางสุชาดา ยืนแล้ว ที่ฝั่ง แห่งสระโบกขรณี ชื่อว่านันทา ดังนี้ ๕

อ. หญิง ท. แม่ ๓ เหล่านี้ ไปแล้ว ในที่นั้น กระทำแล้ว ซึ่งการเยาะเย้ย ว่า โอ ! อ. รูป ของแม่เจ้า, โอ ! อ. ผล ของการประดับ-ซึ่งอัมพาต; ในกาลนี้ อ. ท่าน ท. จงดู ซึ่งจะงอยปาก ของนางสุชาดา นั้น, อ. ท่าน ท. จงดู ซึ่งแข็ง ท., อ. ท่าน ท. จงดู ซึ่งเท้า ท., อ. อัมพาต ของนางสุชาดา นั้น ย่อมงาม หนอ ดังนี้ หลีกไป แล้ว ๕

อ. ท้าวสักกะ เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของนางนงกายนัน อีก ตรัสแล้ว ว่า อ. หญิงสหาย ท. อันเจ้า เห็นแล้วหรือ ? ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. หญิงสหาย ท. อันหม่อมฉัน) เห็นแล้ว, (อ. หญิงสหาย ท. เหล่านี้) เยาะเย้ยแล้ว ซึ่งหม่อมฉัน ไปแล้ว, อ. พระองค์ ขอจงทรงนำไป ซึ่งหม่อมฉัน ที่ชอกแห่งเขานันนั้นเทียว ดังนี้ (อันนางนงกาย) กราบทูลแล้ว, ทรงนำไปแล้ว ซึ่งนางนงกายนั้น ในชอกแห่งเขานันนั้นเทียว ทรงปล่อยแล้ว ในน้ำ ตรัสถามแล้ว ว่า อ. สมบัติ ของหญิงสหาย ท. เหล่านี้ อันเจ้า เห็นแล้วหรือ? ดังนี้ ๕

(อ. นางนงกาย กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพเจ้า (อ. สมบัติ ของหญิงสหาย ท. เหล่านี้) อันหม่อมฉัน เห็นแล้ว ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. อัน แม่ฉันเจ้า กระทำ ซึ่งอุบายเป็น เหตุบังเกิด ในที่นั้น ย่อมควร ดังนี้ ๕

(อ. นางนงกาย ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพเจ้า อ. หม่อมฉัน จะกระทำ อย่างไร ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. เจ้า จักรักษา ซึ่งโอวาท อันฉันเรา ให้แล้วหรือ ? ดังนี้ ๕

(อ. นางนงกาย ทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพเจ้า อ. หม่อมฉัน จักรักษา ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. ท้าวสักกะ ประทานแล้ว ซึ่งศีล ท. ห้า แก่ นางนงกายนั้น ตรัสแล้ว ว่า อ. เจ้า เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว (เป็น) จงรักษาเถิด ดังนี้ เสด็จหลีกไป แล้ว ๕

อ. นางนงกายนั้น แสวงหาแล้ว ซึ่งปลาตัวตายแล้ว ท. นั้นเทียว ย่อมเคี้ยวกิน เอง จำเดิม แต่กาลนั้น ๕

อ. ท้าวสักกะ เสด็จไปแล้ว เพื่อต้องการแก่การทดลอง ซึ่งนางนงกายนั้น โดยอันล่วงไปแห่งวันเล็กน้อย เป็นราวกะว่า ปลาตัวตายแล้ว เป็น เป็นผู้หยาย (เป็น) นอนแล้ว บนหลังแห่งหาดทราย ๕

อ. นางนงกายนั้น เห็นแล้ว ซึ่งปลานั้น ได้คาบแล้ว ด้วยความสำคัญ ว่า อ. ปลาตัวตายแล้ว ดังนี้ ๕ อ. ปลา ยังหาง ให้ไหวแล้ว ในกาลเป็นที่กลืนกิน ๕ อ. นางนงกายนั้น (รู้แล้ว) ว่า อ. ปลาตัวเป็นอยู่ ดังนี้ ปล่อยแล้ว ในน้ำ ๕

อ. ท้าวสักกะนั้นทรงยังกาลหน้อยหนึ่ง ให้น้อมไปล่วงวิเศษแล้ว เป็นผู้หยาย เป็น นอนแล้ว ข้างหน้า ของนางนงกายนั้น อีก ๕

อ. นางนงกายนั้น คาบแล้ว ด้วยความสำคัญ ว่า อ. ปลาตัวตาย แล้ว ดังนี้ อีก เห็นแล้ว (ซึ่งปลา) ตัวยังหางส่วนปลาย ให้ไหวอยู่ในกาลเป็นที่กลืนกิน ปล่อยแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า

สกุโก “อหิ ตํ ตตฺถ เนสฺสามีติ วตฺวา เทวโลกํ เนตฺวา นนฺทาย โปกฺขรณียา ตีเร วิสฺสชฺเชตฺวา อิตฺราสํ ติสฺสนฺนํ อารโจะสิ “ตุเมหํ สหายิกํ สุชาตํ ปสฺสิสฺสเถวติ.

“กุหิ สา เทวาทิ. “นนฺทาย โปกฺขรณียา ตีเร จิตฺตาทิ อาห.

ตา ติสฺโสปี ตตฺถ คนฺตฺวา “อโห อญฺยาย รูปํ, อโห อตฺตภาวมณฺฑทนฺตฺส ผลํ: อิทานิสุสา ตฺถนฺทํ ปสฺสธ, ชงฺฆมา ปสฺสธ, ปาเท ปสฺสธ, โสภติ วตฺสฺสา อตฺตภาวติ เกพฺปี กตฺวา ปกฺกมฺสิ.

ปุณฺ สกุโก ตสฺสา สนฺติกํ คนฺตฺวา “ทิจฺจ เต สหายิกาทิ วตฺวา, “ทิจฺจ มํ อฺปฺผลฺเขตฺวา คตา, ตตฺถเว มํ เนหิติ วุตฺเต, ตํ ตตฺถเว เนตฺวา อุกฺเก วิสฺสชฺเชตฺวา “ทิจฺจ เต ตาสํ สมฺปตฺตีติ ปุจฺฉิ.

“ทิจฺจ เม เทวาทิ.

“ตยาปี ตตฺถ นิพฺพตฺตฺนฺปายํ กาคํ วฏฺฏตีติ.

“กึ กโรมิ เทวาทิ.

“มยา ทินฺนํ โอวาทํ รกฺขิสฺสตีติ.

“รกฺขิสฺสามิ เทวาทิ.

อถสฺสา ปญฺจ สีลา นิ ทตฺวา “อฺปฺมตฺตา รกฺขาหิติ วตฺวา ปกฺกามิ.

สา ตโต ปฏฺจาย สยํ มตฺมจฺจเกยว ปริเยสิตฺวา ชาทติ.

สกุโก กติปาหจฺเจเนน ตสฺสา วิมฺสนตฺถาย คนฺตฺวา วาลุกาปิฏฺเจ มตฺมจฺจโก วิย หุตฺวา อุตฺตานิ นิปฺชฺชติ.

สา ตํ ทิสฺวา “มตฺมจฺจโกติ สญฺญาเย อคฺคฺเขสิ. มจฺจโ คิลนกาเล นนฺคฺกุจฺ จาเลสิ. สา “ชีวมจฺจโกติ อุกฺเก วิสฺสชฺเชสิ.

โส โลกํ วีตฺติเนตฺวา ปุณฺ ตสฺสา ปุโรโต อุตฺตานิ หุตฺวา นิปฺชฺชติ.

ปุณฺ สา “มตฺมจฺจโกติ สญฺญาเย คเหตุวา คิลนกาเล อคฺคนงฺคฺกุจฺ จาเลนฺตํ ทิสฺวา

อ. ปลาตัวมีชีวิต ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ) ทรงทลองแล้ว สามครั้ง อย่างนี้ (ตรัสแล้ว) ว่า

อ. เจ้า ย่อมรักษา ซึ่งศีล ดี ดังนี้ ทรงยังนางนงกยงให้รู้แล้ว ซึ่งพระองค์ ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา เป็นผู้มาแล้ว เพื่อต้องการแก้การทลอง ซึ่งเจ้า (ย่อมเป็น), อ. เจ้า ย่อมรักษา ซึ่งศีล ดี, อ. เจ้า รักษาอยู่ อย่างนี้ จักบังเกิด ในสำนัก ของเรา ต่อกาลไม่นานนั้เทียว, อ. เจ้า เป็นผู้ไม่ประมาทแล้วจะเป็นเกิด ดังนี้ เสด็จหลีกไปแล้ว ๕

อ. นางนงกยงนั้น ย่อมได้ ซึ่งปลา ตัวตายแล้ว เองหรือ หรือว่า ย่อมไม่ได้ (ซึ่งปลาตัวตายแล้วเอง) จำเดิมแต่กาลนั้น, (อ. นางนงกยงนั้น) ไม่ได้อยู่ ชุบผอมแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งกาละ โดยอันลวงไปแห่งวัน เล็กน้อยนั้นเทียว บังเกิดแล้ว เป็นธิดา ของบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ในเมืองพาราณสี เป็น ด้วยผล แห่งศีลนั้น ๕

ครั้งนั้น ในกาลแห่งหญิงนั้น มีกาลฝนอันบุคคล พึ่งแสดงขึ้นว่าหญิงนี้มีกาลฝนสับห้าหรือสิบหก อ. ท้าวสักกะ ทรงใคร่ครวญอยู่ ว่า อ. นางสุชาดานั้น บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหนหนอแล ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว (ทรงดำริแล้ว) ว่า ในกาลนี้ อ. อัน อันเรา ไปในที่นั้น ย่อมควร ดังนี้ ทรงยังยานน้อย ให้เต็มแล้ว ด้วยรัตนะ ท. ๗ อันปรากฏอยู่ โดยสีเพียงดั่งสีแห่งฟักเหลือง ทรงขับไปอยู่ เสด็จเข้าไปแล้ว ในเมืองพาราณสีทรงปวงร้องอยู่ว่า อ. ท่านท. จงถือเอา ซึ่งฟักเหลืองท. ดังนี้ เสด็จดำเนินไปแล้วสู่ถนน; แต่ว่า (อ. ท้าวสักกะ) ตรัสแล้ว (กะชน ท.) ผู้ถือเอา (ซึ่งวัตถุ ท.) มีถั่วเขียวและ ถั่วราชมาสเป็นต้น มาแล้ว ว่า อ. เรา ย่อมไม่ให้ ด้วยราคา ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. ท่าน จะให้ อย่างไร ดังนี้ (อันชน ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา จะให้ แก่หญิง ผู้รักษาซึ่งศีล ดังนี้ ๕

(อ. ชน ท. เหล่านั้น ถ้ามแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย ชื่อ อ. ศील เป็นชนไร (ย่อมเป็น) : (อ. ศील) เป็นของดำ (ย่อมเป็น) หรือ หรือว่า (อ. ศील) เป็นของมีสีมีสีเขียวเป็นต้น (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. ท่าน ท. ย่อมไม่รู้ ซึ่งศีล ว่าเป็นชนไร ดังนี้, อ. ท่าน ท. จักรักษา ซึ่งศีลนั้น อย่างไรนั้นเทียว, แต่ ว่า อ. เรา จักให้ แก่หญิงผู้รักษาซึ่งศีล ดังนี้ ๕

(อ. ชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ธิดา ของบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ดิฉัน ย่อมรักษา ซึ่งศีล ดังนี้ ย่อมเทียวไป, อ. ท่าน จงให้ แก่ธิดาของบุคคลผู้กระทำ ซึ่งหม้อนั้นเกิด ดังนี้ ๕

อ. ธิดาของบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อนั้นนั้น กล่าวแล้ว กะท้าวสักกะนั้น ว่า ข้าแต่ นาย ถ้อยอย่างนั้น อ. ท่าน จงให้ แก่ดิฉันเกิด ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสตามแล้ว) ว่า อ. เธอ เป็นใคร ย่อมเป็น ดังนี้ ๕

(อ. ธิดาของบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ) กล่าวแล้ว ว่า อ. ดิฉัน เป็นผู้มิศีลห้าอันไม่ละแล้ว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. ฟักเหลือง ท. เหล่านั้น อันเรา นำมาแล้ว เพื่อเธอนั้นเทียว ดังนี้ ๕

อ. ท้าวสักกะ ทรงขับไปอยู่ ซึ่งยานน้อย เสด็จไปแล้ว สู่วีธอน ของธิดาของบุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อนั้น ประทานแล้ว ซึ่งทรัพย์สินอัน เทวดาให้แล้ว โดยสีเพียงดั่งสีแห่งฟักเหลือง กระทำ ให้เป็นของ อันชน ท. เหล่าอื่นไม่พียงนำมา

“ชีวมจฺเจติ วิสุตฺตฺเชติ.

เอวํ ติกฺขตฺตํ วิมฺลิตฺวา “สาธุกํ สीलํ ภุขสฺสิติ อตฺตานํ ชานาเปตฺวา “อหํ ตว วิมฺลิตฺตฺถาย อาคโต, สาธุกํ สीलํ ภุขสฺสิติ, เอวํ ภุขมานา นจิริสฺสเว มม สฺนฺติเก นิพฺพตฺติสฺสสฺสิติ, อปฺปมตฺตา โหหิติ วตฺวา ปกฺกามิ.

สา ตโต ปฏฺจาย สยํ มตฺมจฺจํ ลภติ วา โน วา, อลภมานา กติปาหจฺเจเนว สฺสฺสิตฺวา กาลํ กตฺวา ตสฺส สีสฺสสฺส ผเลน พาราณสียํ กุมฺภการสฺสสฺส ธิตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

อถสฺสา ปณฺณรสโสฬสฺสสุทฺเทสิกกালে สกฺโก “กุหิ นฺุ โข สา นิพฺพตฺตาติ อวชฺชเชนฺโต ทิสฺวา “อิทานิ มยา ตตฺถ คนฺตุํ ฏฺฏฺฐิตฺติ เอลาพุทฺถนฺเนน ปญฺญาเยมาเนหิ สตฺตฺติ รัตฺเตหิ ยานกํ ปุเรตฺวา ปาเชนฺโต พาราณสียํ ปวิสิตฺวา “เอลาพุทฺถานิ คนฺถาติ อุกฺโขเสนฺโต วิถิ ปฏฺฐิตฺติ; มุคฺคมาสาทีนึ คเหตุวา อาคเต ปน “มฺูเลน น เหมหิติ วตฺวา, “กถิ เทสิติ วุตฺเต, “อหํ สีสฺสภุขิกาย อิตฺถิยา ทมฺหิติ อห.

“สีลํ นาม สามี กิทิสฺ: กิ กาทิ อูทาทู นีลาทิว วรรณฺนฺติ. “ตุมฺเห สีลํ

กิทิสฺนฺติ น ชานาถ, กิเมว นํ ภุขิสฺสสฺส, สีสฺสภุขิกาย ปน ทสฺสสามิติ.

“สามี เอสา กุมฺภการสฺสสฺส ธิตา ‘สีลํ ภุขามิติ วิจฺรติ, เอติสฺสา เทหิติ.

สาปี ตํ “เตนหิ มยฺหิ เทหิ สามิติ อห.

“กาสิ ตฺวนฺตฺติ.

“อหํ อวิชฺหิตปญฺจสีลาติ อห.

“ตฺยฺหเมว ตานิ มยา อาเนตฺตานีติ.

สกฺโก ยานกํ ปาเชนฺโต ตสฺสสา สมฺริ คนฺตฺวา อญฺเญหิ อนาหริยํ กตฺวา เอลาพุทฺถนฺเนน เทวตฺตฺติยธฺนํ ทตฺวา

อ. ท้าวสักกะ ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง ของนกรุทธุ์ผู้ถูกน้อย ท. เหล่านี้ ตรัสถามแล้ว ซึ่งเทพบุตรชื่อว่ามาตลี ว่า อ. สัตว์ ท. เหล่านี้ เหล่าไหน ย่อมร้อง ดังนี้ ฯ

(อ. เทพบุตรชื่อว่ามาตลี กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่เทพเจ้า อ. นกรุทธุ์ผู้ถูกน้อย ท. (ย่อมร้อง) ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. นกรุทธุ์ผู้ถูกน้อย ท. ย่อมร้อง) เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

(อ. เทพบุตรชื่อว่ามาตลี กราบทูลแล้ว) ว่า (อ. นกรุทธุ์ผู้ถูกน้อย ท.) ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งรถ (ย่อมร้อง) เพราะความกลัวแต่ความตาย ดังนี้ ฯ

(อ. ท้าวสักกะ ตรัสแล้ว) ว่า อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วสองหน มีประมาณเท่านี้ อาศัยแล้ว ซึ่งเรา ผู้เดียว อันกำลังแห่งรถ ให้ย่อยยับไปแล้ว, อ. สัตว์ผู้เกิดแล้ว สองหน อย่าฉิบหายแล้ว, อ. เธอ ยังรถ จงให้กลับเกิด ดังนี้ ฯ

อ. เทพบุตรชื่อว่ามาตลีนั้น ให้แล้ว ซึ่งสัญญา ด้วยท่อนไม้ แก่พันแห่งมาสินธพ ยังรถ ให้กลับแล้ว ฯ

อ. อสุร ท. เห็นแล้ว ซึ่งกิริยานั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. ท้าวสักกะผู้แก่ หนีไปอยู่ จำเดิม แต่บุรีแห่งอสุร ยังรถ ให้กลับแล้ว ในกาลนี้, อ. บุคคลผู้ช่วยเหลือ เป็นผู้อันท้าวสักกะนี้ได้แล้ว จักเป็น แน่แท้ ดังนี้ กลับแล้ว เข้าไปแล้ว สู่อุทธานแห่งอสุร ตามหนทางแห่งตนมาแล้ว นั้นเทียว ไม่ยกขึ้นแล้ว ซึ่งศิระษะ อีก ฯ

แม่ อ. ท้าวสักกะ ทรงนำไปแล้ว ซึ่งนางอสุรภักษญา ชื่อว่า สุชาดา สูเทพนคร ทรงตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งอันเจริญที่สุด แห่งโกฏีแห่งนางอัปสร ท. ที่สามด้วยทั้งกิ่ง ฯ

อ. นางอสุรภักษญานันทูลขอแล้ว ซึ่งพร กะท้าวสักกะ ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. มารดาและบิดา ท. หรือ หรือว่า อ. พี่น้องชาย และพี่น้องสาว ท. ของหม่อมฉัน ในเทวโลกนี้ ย่อมไม่มี; อ. พระองค์ จะเสด็จไป ในที่ใด ๆ, อ. พระองค์ ทรงพาเอา ซึ่งหม่อมฉัน ฟังเสด็จไป ในที่นั้น ๆ เกิด ดังนี้ ฯ

อ. ท้าวสักกะนั้น (ทรงรับพร้อมแล้ว) ว่า อ. ดิละ ดังนี้ ได้ประทานแล้ว ซึ่งปฏิญญา แก่นางอสุรภักษญานันท์ ฯ

ก็ ครั้นเมื่อดอกไม้ชื่อว่าจิตตปาดลิต บานแล้ว อ. อสุร ท. ผู้ปรารถนาเพื่ออันรบเฉพาะ กะท้าวสักกะ ขึ้นเฉพาะแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อันรบ ด้วยความสำคัญ ว่า (อ. กาลนี้) เป็นกาล เป็นที่บาน แห่งดอกไม้ชื่อว่าปริจิตตรอันเป็นทิพย์ ของเรา ท. (ย่อมเป็น) ดังนี้ จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

อ. ท้าวสักกะ ได้ประทานแล้ว ซึ่งการอารักขา แก่นาค ท. ในภายใต้แห่งทะเล, (ได้ประทานแล้ว ซึ่งการอารักขา) *แก่ครุท ท. (แต่การอารักขา แห่งนาค ท.) นั้น, (ได้ประทานแล้ว (ซึ่งการอารักขา) แก่กุ่มภันท์ ท. (แต่การอารักขา แห่งนาค ท.) นั้น, (ได้ประทานแล้ว ซึ่งการอารักขา) แก่ท้าวมหाराช ท. ๔ (แต่การอารักขา แห่งยักษ์ ท.) นั้น, หนึ่ง (อ. ท้าวสักกะ) ทรงตั้งไว้แล้ว ซึ่งรูปเปรียบแห่งพระอินทร์ ท. ผู้มีวิระในพระหัตถ์ ที่ประตูแห่งเทพนคร ท. ในเบื้องบนแห่งการ อารักขาทั้งปวง ฯ

อ. อสุร ท. ชนะแล้ว (ซึ่งอมนุษย์ ท.) มีนาคเป็นต้น แม้มาแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งรูปเปรียบแห่งพระอินทร์ ท. แต่ที่ไกล ย่อมหนีไป (ด้วยความสำคัญ) ว่า อ. ท้าวสักกะ เสด็จออกแล้ว ดังนี้ ฯ

เตลั สหุท สุตวา สกุโก มาตลี ปุจฉิ “เก เอเต วิรวนฺตีติ.

“ครุทไปตกา เทวาติ.

“ก็การณมาติ.

“รถสหุท สุตวา มรณภเยนาติ.

“มึ เอกั นิสฺสาย เอตตโก ทิไซ รถเวเคน วิจฺจนฺตีติ, มา นสฺสิ, นีวตฺเตหิ รถนฺตี.

โส สินฺธวสฺหสฺสสฺส ทณฺทเกน สญฺญํ ทตฺวา รถํ นีวตฺเตสิ.

ตํ ทิสฺวา อสุรา “ซรฺสกุโก อสุรปุโรโต ปฏฺจาย ปลายนฺโต อิทานิ รถํ นีวตฺเตสิ, อทฺธานน อุตฺตมโก ลทฺโธ ภวิสฺสตีติ นีวตฺตีตฺวา อาคตมคฺเคเนว อสุรปุโร ปวิสฺตีวา ปฺน สีสํ น อุกฺขิปีสฺสุ.

สกุโกปิ สฺมุํ อสุรภญฺญํ เทวนคฺริ เนตฺวา อทฺตมเตยฺยานํ อจฺจราโกฏีณํ เขฏฺจกฏฺจาเน จเปสิ.

สา สกุํ วรึ ยาจิ “มหาราช มม อิมสฺมี เทวโลก มาตาปีตโร วา ภาติกภคินีโย วา นตฺติ; ยตฺต ยตฺต คจฺฉสิ, ตตฺต ตตฺต มึ คเหตุวา คจฺเจยฺยาสิตี.

โส “สาธฺตี ตสฺสา ปฏฺิณฺญํ อทาสิ.

ตโต ปฏฺจาย จ จิตฺตปาดลิตฺยา ปุปฺพิตฺยา, อสุรา “อมฺหากํ ทิพฺพปาริจฺจตฺตคฺสฺส ปุปฺพนกาโลตี สญฺญา ยุทฺตฺตฺยา สกุํ อภิชฺชฺฉิตฺตฺกามา อภิวฺทิสฺสุ.

สกุโก เหมฺจาสฺมทฺเท นาคานํ อารกฺขํ อทาสิ, ตโต สฺปนฺณานํ, ตโต กุมฺภณฺทานํ, ตโต ยกฺขานํ, ตโต จตฺนุณํ มหाराชานํ, สพฺพบุริ ปน เทวณฺครทฺวาเรสุ วชิรฺหตฺธา อินฺทปฏฺิมา จเปสิ.

อสุรา นาคาทโย ชินิตฺวา อาคตาปี อินฺทปฏฺิมา หุโรโต ทิสฺวา “สกุโก นิกฺขนฺตีติ ปลายนฺตี.

(อ. พระศาสดา) ตรัสแล้วว่า ดูก่อนมหาลี อ. มาณพ ชื่อว่ามฆะ ปฏิบัติแล้ว ซึ่งปฏิบัติคือความไม่ประมาท อย่างนี้; ก็แล อ. มาณพชื่อว่า มฆะนั้น ผู้ไม่ประมาทแล้ว อย่างนี้ ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นใหญ่ มีอย่างนี้ เป็นรูป (ยังเทวดา) ให้กระทำแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชานในเทวโลก ท. ๒ ชื่อ อ. ความไม่ประมาท นั้น (อันบัณฑิต ท.) มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น สรรเสริญแล้ว, เพราะอ. การบรรลु ซึ่งคุณวิเศษ ท. อันเป็นโลกียะ และโลกุตระ แม้ทั้งปวง ย่อมมี เพราะอาศัย ซึ่งความไม่ประมาท ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาเห็นว่า

อ. ทำมฆะ ทรงถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งเทพผู้ประเสริฐที่สุด กว่าเทพ ท. เพราะความไม่ประมาท; (อ. บัณฑิต ท.) ย่อมสรรเสริญ ซึ่งความไม่ประมาท อ. ความประมาท, (อันพระอริยเจ้า ท.) ตีเตียนแล้ว ในกาลทุกเมื่อ ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า เพราะความไม่ประมาท อันอันตนกระทำแล้วกระทำซึ่งการยังประเทศแห่งภาคพื้น ท. ในอจลคามให้หมดจดให้เป็นที่ (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้ในหน้า (แห่งบท) ว่า **อปปมาเทน** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. มาณพ ชื่อว่ามฆะ ผู้ (อันชน ท.) รู้ทั่วแล้ว ว่า อ. ทำมฆะ ดังนี้ ในกาลนี้ ชื่อว่าถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งเทพผู้ประเสริฐที่สุด กว่าเทพ ท. เพราะความที่แห่งตนเป็นพระราชานแห่งเทวโลก ท. ๒ (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **มฆวา** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. บัณฑิต ท. มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ย่อมชมเชย คือว่า ย่อมสรรเสริญ ซึ่งความไม่ประมาทนั้นเทียว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ปลัสสนติ** ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. บัณฑิต ท. ย่อมสรรเสริญ ซึ่งความไม่ประมาท) เพราะเหตุอะไร ? (ดังนี้) (อ. อันแก้) ว่า (อ. บัณฑิต ท. ย่อมสรรเสริญ ซึ่งความไม่ประมาท) เพราะความที่ (แห่งความไม่ประมาทนั้น) เป็นเหตุแห่งการได้เฉพาะ ซึ่งคุณวิเศษ ท. อันเป็นโลกียะและโลกุตระทั้งปวง (ดังนี้) ฯ

(อ. อรรถ) ว่า ส่วนว่า อ. ความประมาท อันพระอริยเจ้า ท. เหล่านี้ ตีเตียนแล้ว คือว่า นิินทาแล้ว เนื่องนิตย (ดังนี้ แห่งบทแห่งพระศาสดา) ว่า **ปมาโท ครหิตโต สทา** ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ. ความประมาท อันพระอริยเจ้า ท. ตีเตียนแล้ว ในกาลทุกเมื่อ) เพราะเหตุอะไร ? (ดังนี้) (อ. อันแก้) ว่า (อ. ความประมาท อันพระอริยเจ้า ท. ตีเตียนแล้ว ในกาลทุกเมื่อ) เพราะความที่ (แห่งความประมาทนั้น) เป็นมูลแห่งความวิบัติทั้งปวง ท. (ดังนี้) ฯ

(อ. อธิบาย) ว่า จริงอยู่ (อ. ความวิบัติ ท.) ทั้งปวง คือ อ. ความเป็นแห่งบุคคลผู้มีส่วนชั่วในมนุษย์หรือ หรือว่า คือ อ. การเข้าถึงซึ่งอบาย เป็นธรรมชาติมีความประมาทเป็นมูลนั้นเทียว (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงอบแห่งพระศาสดา อ. เจ้าลิจฉวี พระนามว่า มหาลี ทรงตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสตาปัตติผล ฯ แม้อ. บริษัท ผู้ถึงพร้อมแล้ว ท. มาก เป็นพระอริยบุคคลมีพระไสตาบันเป็นต้น เกิดแล้ว ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งท้าวสักกะ (จบแล้ว) ฯ

สกุทตฤ.

“เอวํ มหาลี มโฆ มาณโว อปฺปมาทปฏิปทํ ปฏิปชฺชติ; เอวํ อปฺปมตฺโต จ ปเนสฺ เอวรูปํ อีสฺสรียํ ปตฺวา ทฺวีสฺ เทวโลเกสฺ รชฺชํ กาเรสิ, อปฺปมาโท นามสฺ พุทฺธาทีหิ ปสฺตโต, อปฺปมาทํ หิ นิสฺสายสฺ พุทฺสํปิ โลกียโลกุตฺตรานํ วิเสสานํ อธิคโม โหตีตี วตฺวา อิมํ คากมาห

“อปฺปมาเทน มฆวา เทวานํ เสฏฺฐตํ คโต;
อปฺปมาทํ ปลัสสนติ, ปมาโท ครหิตโต สทาติ.

ตตฺถ **อปฺปมาเทนาคิ**: อจลคาม ภูมิปรเทศ ไสธนํ อาที กตฺวา กเตน อปฺปมาเทน. มฆวาติ:

อิทานิ “**มฆวาติ** ปญฺญาโต มโฆ มาณโว ทฺวินฺนํ เทวโลกานํ ราชภาเวน เทวานํ เสฏฺฐตํ คโต.

ปลัสสนติ: พุทฺธาทโย ปญฺชิตา อปฺปมาทเมว โธเมนฺติ วณฺณณฺนติ.

กัการณา? สพุพฺสํ โลกียโลกุตฺตรานํ วิเสสานํ ปฏิลาภการณตฺตา.

ปมาโท ครหิตโต สทา: ปมาโท ปน เตหิ อริเยหิ นิจฺจํ ครหิตโต นิินฺทิตโต.

กัการณา? สพุพิวปฺตฺตึนํ มูลภาวโต.

มนุสฺสโทภคฺยํ วา หิ อปายฺปฺตฺติ วา สพุพา ปมาทมูลิกายเววาติ.

คากาปริโยसानะ มหาลี ลิจฉวี ไสตาปัตติผล ปติฏฺฐหิ, สมฺปตฺตปฺริสาปี พฺนุ ไสตาปนฺนาทโย ซาตาคิ.

**๘. อ. เรื่องแห่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕**

๘. อภยตรภิกษุขุด.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตุวัน ทรงปรารภ
ซึ่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **อปฺปมาทโรโต**
ภิกฺขุ ดังนี้ เป็นต้น ๕

ได้ยินว่า อ. ภิกษุนั้นทูล ยังพระศาสดา ให้ตรัสบอกแล้ว
ซึ่งกัมมัญฐาน เพียงใด แต่พระอรหันต์ ในสำนัก ของพระศาสดา
เข้าไปแล้ว สู้ป่า พวกเพียรอยู่ พยายามอยู่ ไม่ได้โอกาสแล้ว เพื่ออันบรรลุ
ซึ่งพระอรหันต์ ๕

อ. ภิกษุนั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา จักทูล (ยังพระศาสดา) ให้ตรัสบอก
ซึ่งกัมมัญฐาน ให้วิเศษ ดังนี้ ออกไปแล้ว จากบ้านั้น มาอยู่ สู่สำนัก
ของพระศาสดา เห็นแล้ว ซึ่งไฟไหม้ป่า อันใหญ่ อันตั้งขึ้นแล้ว
ในระหว่างแห่งหนทาง ซึ่งเฉพาแล้ว สู้ยอดแห่งภูเขาอันโล้น
ลูกหนึ่ง โดยเร็ว นั่งแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งไฟ อันไหม้อยู่ ซึ่งป่า ถือเอาแล้ว
(ซึ่งไฟนั้น กระทำ) ให้เป็นอารมณ์ ว่า อ. ไฟนี้ ย่อมเผาไปอยู่
ซึ่งธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอา ท. อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย
เทียว ฉนั้นใด ; อ. อัน แม้อันไฟคืออริยมรรคญาณ เผาอยู่ ซึ่งสังโยชน์ ท.
อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย ฟังไป จักมี ฉนั้นนี้ ดังนี้ ๕

อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎี เทียว ทรงทราบแล้ว
ซึ่งวาระแห่งจิต ของภิกษุนั้น ตรัสแล้ว ว่า ดูกอนภิกษุ อ. อย่างนั้น
นั้นเทียว อ. สังโยชน์ ท. ทั้งละเอียด ทั้งหยาบ อันเกิดขึ้นอยู่ ในภายใน
ของสัตว์ ท. เหล่านี้ รวากะ อ. ธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอา ท.
อันใหญ่บ้าง อันน้อยบ้าง,

อ. อัน (อันบุคคล) เผาแล้ว ซึ่งสังโยชน์ ท. เหล่านั้น ด้วยไฟคือญาณ
กระทำ ให้เป็นธรรมชาติไม่ควรเพื่ออันเกิดขึ้น ย่อมควร ดังนี้
ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี ทรงปรากฏอยู่ แก่ภิกษุนั้น รวากะว่า
ผู้ประทับนั่งแล้ว ในที่มีหน้าเฉพา ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ว่า

อ. ภิกษุ ผู้ยินดีแล้วในความไม่ประมาทหรือ หรือว่า
ผู้มีอันเห็นซึ่งภัยเป็นปกติ ในความประมาท ย่อมเผาไปอยู่
ซึ่งสังโยชน์ ทั้งละเอียดทั้งหยาบ เพียงดัง อ. ไฟ (เผาไปอยู่
ซึ่งธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอาทั้งใหญ่ทั้งน้อย) ดังนี้ ๕

(อ.อรรถ) ว่า ผู้ยินดีแล้ว คือว่า ผู้ยินดียิ่งแล้ว ในความไม่ประมาท
(ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านี้หน้า (แห่งบท) ว่า **อปฺปมาทโรโต** ดังนี้
อ.อธิบาย ว่า ผู้ (ยังกาล) ให้น้อมไปล่วงวิเศษอยู่ ด้วยความไม่
ประมาท ดังนี้ ๕ ดังนี้ ๕

“**อปฺปมาทโรโต ภิกฺขุ** อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตุถา
เชตวนเ วิหรนฺโต อภยตรํ ภิกฺขุ อารพฺภา กเถสิ.

โส กิร สตุถุ สนฺติเก ยาว อรหตุตา กมฺมญฺจานํ
กถาเปตฺวา อรณฺถํ ปวิสิตฺวา สมฺณฺนฺโต วายมนฺโต
อรหตุตํ ปตฺตํ นาสภฺขิ.

โส “วิเสเสตฺวา กมฺมญฺจานํ กถาเปตฺวา สามีตี
ตโต นิภฺขมิตฺวา สตุถุ สนฺติเก อาคจฺจนฺโต
อนฺตรามคฺเค มหฺนตํ ทาวคฺคิ อญฺจิตํ ทิสฺวา เวเคน
เอกํ มุญฺชปพฺพตมตฺถกํ อภิรฺยฺห นิสฺสิโน อรณฺถํ
ทฺยฺหมานํ อคฺคิ ทิสฺวา อารมฺมณํ คณฺหิ “ยถา
อโย อคฺคิ มหฺนตานิ จ ชุทฺทกานิ จ อฺปาทานานิ
ทฺหนฺโตว คจฺจติ; เหวํ อริยมคฺคญาณคฺคินาปี
มหฺนตานิ จ ชุทฺทกานิ จ สญฺโฆชนานิ ทฺหนฺเตน
คนฺตพฺพิ ภวิสฺสตีติ.

สตุถา คนฺธกุฎฺธิยํ นิสฺสิโนว ตสฺส จิตฺตวารี ฌตฺวา
“เอวเมว ภิกฺขุ มหฺนตานิปี ชุทฺทกานิปี อฺปาทานานิ
วีย อิเมสํ สตุตฺตานิ อพฺภนฺตเร อฺปฺปชฺชมานานิ
อณฺุถฺตานิ สญฺโฆชนานิ,

ตานิ ญาณคฺคินา ฌาเปตฺวา อภพฺพปฺปตฺติกานิ
กาตุํ วญฺญตีติ วตฺวา โอบาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตสฺส
ภิกฺขุโน อภิมฺเช นิสฺสิโน วีย ปญฺญาเยมาโน
อิมิ คากมาห

“**อปฺปมาทโรโต ภิกฺขุ** ปมาเท ภัยทสฺสิ วา
สญฺโฆชนํ อณฺุถฺลํ ทํ อคฺคิวิ คจฺจตีติ.

ตตุถ **อปฺปมาทโรโตติ:** อปฺปมาเท โรโต อภิโรโต
อปฺปมาเทน วิตฺตินาเมนฺโตติ อตฺตโก.

อ. พระเถระนั้น ย่อมเที่ยวไป เพื่อบิณฑชะในบ้านแห่งญาตินั้นเที่ยว
เนื่องนิจ ฯ

(ครั้นเมื่อชน ท.) มีเศรษฐิชื่อว่าอนาถบิณฑชะเป็นต้น กระทำ
อยู่ ซึ่งทานใหญ่ ท. ก็ดี, ครั้นเมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงกระทำอยู่
ซึ่งอสทิสทานก็ดี, (อ. พระเถระ) ย่อมไม่มา สู่เมืองสาวตติ ฯ

อ.ภิกษุ ท. ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าว ว่า อ. พระนิคมตีสสะ นี้
ลุกขึ้นแล้ว ลุกขึ้นพร้อมแล้ว ผู้คลุกคลีแล้วด้วยญาติ อยู่อยู่,
(ครั้นเมื่อชน ท.) มีเศรษฐิชื่อว่าอนาถบิณฑชะเป็นต้น กระทำอยู่
ซึ่งทานใหญ่ ท. ก็ดี, ครั้นเมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงกระทำอยู่
ซึ่งอสทิสทานก็ดี, (อ. พระนิคมตีสสะนี้) ย่อมไม่มานั้นเที่ยว ดังนี้
ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระศาสดา ฯ

อ. พระศาสดา ทรงยังบุคคลให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น
ตรัสถามแล้ว ว่า คุณอนภิกษุ ได้ยินว่า อ. เธอ ย่อมกระทำ
อย่างนี้ จริงหรือ ? ดังนี้ (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ความคลุกคลีด้วยญาติ แห่งข้าพระองค์ ย่อมไม่มี, อ. ข้าพระองค์
อาศัยแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. เหล่านั้น ย่อมได้ (ซึ่งอาหารวัตถุ)
สักว่าอาหารอันบุคคลพึงกลืนกิน, อ. ข้าพระองค์ ย่อมไม่มา
(ด้วยความคิด) ว่า (ครั้นเมื่ออาหารวัตถุ) อันเลวหรือ หรือว่า
อันประณีต อันสักว่าเป็นเครื่องยังอัตภาพให้เป็นไป (อันเรา)
ได้แล้ว อ. ประโยชน์อะไร ด้วยการแสวงหาซึ่งอาหาร อีก ดังนี้,

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ ชื่อ อ. ความคลุกคลี ด้วยญาติ ท.
ย่อมไม่มี แก่ข้าพระองค์ ดังนี้ (อันพระเถระ) กราบทูลแล้ว,
ทรงทราบอยู่ซึ่งอัธยาศัยของพระเถระนั้นแม้โดยปกติประทานแล้ว
ซึ่งสาธุการ ว่า คุณอนภิกษุ อ. ดีละ อ. ดีละ ดังนี้ ตรัสแล้ว ว่า
คุณอนภิกษุ ก็, อ. เธอ ได้แล้ว ซึ่งอาจารย์ ผู้เช่นกับด้วยเรา
เป็นผู้มีความปรารถนาน้อย ได้เป็นแล้ว ไต, (อ. ความที่ แห่งเธอ
เป็นผู้ ได้แล้ว ซึ่งอาจารย์ ผู้เช่นกับด้วยเรา มีความปรารถนาน้อย) นั้น
เป็นเรื่องไม่น่าอัศจรรย์แล (ย่อมเป็น); เพราะ ว่า ชื่อ อ. ความเป็น
แห่งบุคคลผู้มีความปรารถนาน้อย นี้ เป็นแบบแผน ของเรา
เป็นประเพณี ของเรา (ย่อมเป็น) ดังนี้ ผู้อนภิกษุ ท. ทูลวิงวอนแล้ว
ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า :

ในกาลอันล่วงไปแล้ว อ. นกแขกเต้า ท.ตัวมีพินมิใช่หนึ่ง อยู่
แล้ว ในป่าแห่งไม้มะเดื่อ แห่งหนึ่ง ไก่ฝั่งแห่งแม่น้ำชื่อว่าคงคา
ในป่าหิมพานต์ ฯ ในนกแขกเต้า ท. เหล่านั้นหนา อ. นกแขกเต้า
ผู้พระราชฯ ตัวหนึ่ง ครั้นเมื่อผล ท. ของต้นไม้อันเป็นที่อาศัยอยู่
ของตน สิ้นแล้ว, (อ. รุกขาวัยวะ) ไต นั้นเที่ยว คือ อ. หน่อหรือ หรือว่า
คือ อ. ใบ หรือว่า คือ อ. เปลือก เป็นของเหลือลงแล้ว ย่อมเป็น,
จิกกินแล้ว ซึ่งรุกขาวัยวะนั้น ต้มแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงต้ม
ในแม่น้ำคงคา เป็นผู้มีความปรารถนาน้อยอย่างยิ่ง เป็นผู้ยินดีแล้ว
ด้วยของที่มีอยู่ เป็น ย่อมไม่ไป ในที่อื่น ฯ

อ. ภพของทำวสักกะ ห้วนไหวแล้ว ด้วยคุณคือความที่แห่งนก
แขกเต้าผู้พระราชฯ นั้นเป็นผู้มีความปรารถนาน้อยและยินดีแล้ว
ด้วยของที่มีอยู่ ฯ

โส นิพทฺธิ ภาติคาเมเยว ปิณฺฑทาย จรติ.

อนาถปิณฑุทิกาทิสฺสุ มหาทานานิ กโรนฺเตสุปิ,
ปเสนทิโกสเล อสทิสทานํ กโรนฺเตปิ, สวาทุถิ นาคจฺจติ.

ภิกขุ “อโย นิคมตีสฺโส อญฺญาเย สมญฺญาเย
ภาติสฺสญฺโฆ วิหริติ, อนาถปิณฑุทิกาทิสฺสุ มหาทานานิ
กโรนฺเตสุปิ, ปเสนทิโกสเล อสทิสทานํ กโรนฺเตปิ,
เนว อาคจฺจติถิ กถํ สมญฺญาเปตฺวา สตุถฺ อาริเยสฺสุ.

สตฺถา ตํ ปกุโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกขุ
เอวํ กโรสฺสิติ ปุจฺจติว, “นตฺถิ ภาเนตฺมยฺหิ ภาติสฺสคฺโค,
อหิ เอเต มนุสฺเส นิสฺสาเย อชฺโฆนฺตมฺยตฺตํ ลภามิ,
‘ลฺลฺเข วา ปถนฺเต วา ยาปนมตฺเตเต ลพฺเต, ปุณฺ กิ
อาหารปริเยสเนนาติ นาคจฺจามิ,

ภาติสฺสํ ปน เม สฺสคฺโค นาม นตฺถิ ภาเนตฺติ
วุตฺเต, ปกตฺติยาปิ ตสฺส อชฺชฺมาสยํ ชานนฺโต “สาธุ
สาธุ ภิกขุติ สาธุการํ ทตฺวา “อนจฺจริยํ โข ปเนตฺติ
ภิกขุ, ยํ ตฺวํ มาทิสฺสํ อจฺจริยํ ลภิตฺวา อปฺปิจฺจ
อโหสิ; อยญฺหิ อปฺปิจฺจตา นาม มม ตนฺตติ มม
ปเวณฺตี วตฺวา ภิกขุหิ ยาจิโต อตฺตํ อหาริ:

อตีเต หิมวฺนเต คงคาตีเร เอกสฺมี อุมฺพพรวเน
อเนกสทฺสสา สุวกา วสฺสึ, ตตฺถ เอโก สุวราชา
อตฺตโน นิวาสนรฺกขสฺส ผลสฺสุ ชีเนสฺสุ, ยเทว อวสิญฺจ
โหติ องฺกุโร วา ปตฺตํ วา ตโจ วา, ตํ ชาทิตฺวา
คงคายํ ปาเนยํ ปิวิตฺวา ปรมฺปิจฺจโณ สนฺตญฺโฆ หุตฺวา
อญฺญตฺถ น คจฺจติ.

ตสฺส อปฺปิจฺจสนฺตญฺจภาวคฺคเณน สกฺกสฺส ภาวนํ
กมฺปิ.

อ. ทำวสัฏกะ ทรงใคร่ครวญอยู่ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งเหตุนี้
ทรงยังต้นไม้นั้น ให้แห้งแล้ว ด้วยอำนาจ ของพระองค์ เพื่ออัน
ทรงทดลอง ซึ่งนกแขกเต้าผู้พระราชานั้น ๕

อ. ต้นไม้ หักลงแล้ว เป็นต้นไม่มีตอเป็นประมาณเทียว เป็น
มีช่องน้อยและช่องใหญ่, ครั้นเมื่อลม พัดอยู่ เปล่งออกอยู่ ซึ่งเสียง
ราวจะว่าอันบุคคลเคาะแล้ว ได้ตั้งอยู่แล้ว ๕

อ. ขุย ท. ย่อมไหลออกจากช่อง ท. ของต้นไม้นั้น, อ. นกแขกเต้าผู้
พระราชาน่า จิกกินแล้ว ซึ่งขุย ท. เหล่านั้น ต้มแล้ว ซึ่งนำอันบุคคลพึงต้ม
ในแม่น้ำคงคา ไม่ไปแล้ว ในที่อื่น ไม่พริ้งแล้ว ซึ่งลมและแดด
จับแล้ว บนที่สุดแห่งตอของไม้มะเดื่อ ๕

อ. ทำวสัฏกะ ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งนกแขกเต้าผู้พระราชานั้น
เป็นผู้มีความปรารถนาผู้อย่างยิ่ง (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. เรา
ยังนกแขกเต้าผู้พระราชานั้น ให้กล่าวแล้ว ซึ่งคุณแห่งมิตรธรรม ให้แล้ว
ซึ่งพร แก่นกแขกเต้าผู้พระราชานั้น กระทำแล้ว ซึ่งไม้มะเดื่อ ให้เป็นต้น
มีผลอันไม่ตายแล้ว จักมา ดังนี้ เป็นหงส์ผู้พระราชาน่า ตัวหนึ่ง เป็น
กระทำแล้ว ซึ่งนางอสุภกัญญา ชื่อว่าสุชาดา ข้างหน้า ไปแล้ว สู่ป่าแห่ง
ไม้มะเดื่อ นั้น จับแล้ว ที่กิ่ง ของต้นไม้ ต้นหนึ่ง ในที่ไม้ไกล เมื่อกล่าว
กับ ด้วยน้าแขกเต้าผู้พระราชาน่า กล่าวแล้ว ซึ่งคำถาถา ว่า

อ. ต้นไม้ ท. มีใบอันเขียวสด มีอยู่, อ. หมูไม้ ท. มาก อันมีผลมิใช่หนึ่ง
(มีอยู่), อ. ใจ ของนกแขกเต้า ยินดีลงแล้ว (ในต้นไม้) อันแห้งแล้ว
อันผู้ เพราะเหตุไร หนอ ดังนี้ (ดังนี้) ๕

อ. สุชาดา ท. ทั้งปวง (อันมณฑล) พึ่งให้พิสดาร ตามนัยอันมาแล้ว
ในนวนกนิบาตนั้นเทียว; ก็ อ. ความเกิดขึ้นแห่งเนื้อความนั้นเทียว
ในนวนกนิบาตนั้นด้วย ในที่นี้ด้วย เป็นต่าง ๆ กัน (ย่อมเป็น), อ. คำที่เหลือ
เป็นเช่นกับด้วยคำนั้นนั้นเทียว (ย่อมเป็น) ๕

อ. พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้วซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ตรัสแล้วว่า
อ. ทำวสัฏกะ ในกาลนั้น เป็นอาณนทได้เป็นแล้ว (ในกาลนี้), อ. นกแขก
เต้าผู้พระราชาน่า (ในกาลนั้น) เป็นเรานั้นเทียว (ได้เป็นแล้ว ในกาลนี้) ดังนี้
ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อย่างนั้น ชื่อ อ. ความเป็นแห่งบุคคลผู้
มีความปรารถนาผู้อย่างยิ่ง นั้น เป็นแบบแผน ของเรา เป็นประเพณี ของเรา
(ย่อมเป็น), อ. ความที่แห่งตีสสะผู้อยู่ในนิคมโดยปกติ ผู้เป็นบุตร
ของเรา ได้แล้ว ซึ่งอาจารย์ ผู้เช่นกับด้วยเรา เป็นผู้มีความปรารถนาผู้อย่าง
ยิ่ง เป็นเรื่องไม่ว่าอัครจารย์ (ย่อมเป็น); ชื่อ อันภิกษุ เป็นผู้มีความปรารถนาผู้อย่าง
ยิ่งราวจะว่าตีสสะผู้อยู่ในนิคมโดยปกติ พึงเป็น ; เพราะ ว่า อ. ภิกษุ
ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นผู้ไม่ควร เพื่ออันเสียมรรค จากมรรคและผล ท.
(ย่อมเป็น), (อ. ภิกษุนั้น) ย่อมมี ในที่ใกล้ แห่งพระนิพพาน โดยแท้
นั้นเทียว ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า

สกุโก อวชชมาโน ตัม ทิสฺวา ตสฺส วิมฺสนตฺถํ
อตฺตโน อานุกาเวน ตัม รุกฺขํ สุกฺขาเปลี.

รุกฺโข โอบคฺคา ชาตุมฺตฺโตว หุตฺวา ฉิทฺทาวฉิทฺโท,
วาเต ปฺพรุเต, อาโกวิทฺโต วิย สทฺทํ นิจฺจนาเรฺนฺโต
อญฺจาสี.

ตสฺส ฉิทฺเทหิ จุณฺณานิ นิภฺขมนฺติ, สุวราชา
ตานิ ชาติตฺวา คงคายํ ปานีโย ปิวิตฺวา อญฺจตฺถ
อคนฺตฺวา วาตาทปํ อคเณตฺวา อุกุมฺพรชาตุมฺตฺตเก
นีสีทิ.

สกุโก ตสฺส ปรมฺปิจฺจมาวํ ญตฺวา “มิตฺตธมฺมคฺคณฺ
กถาเปตฺวา วรมฺสฺส ทตฺวา อุกุมฺพรํ อมตผลํ กิริตฺวา
อาคมิสฺสสามีติ เอโก หัสฺสราชา หุตฺวา สฺขํ อสุภกญฺญํ
ปุโรโต กตฺวา ตํ อุกุมฺพรานํ คนฺตฺวา อวิทฺเว เอกสฺส
รุกฺขสฺส สาขายํ นีสีทิตฺวา เตน สทฺธี กเถนฺโต อิมํ
คาถมาห

“สนฺติ รุกฺขา หริตฺปตฺตา, ทูมาเนกผลา พฺหุ,
กสมฺมา นุ สุกฺเข โกลาเป สฺวสฺส นโรโต มโนติ.

สพฺพํ สุวชาตํ นวกนิปาเต อาคตฺนเยเนว
วิตถาเรตฺตพฺพํ; อตฺตฺวปฺตฺติเยว หิตตฺถ จ อธิ จ นานา,
เสสฺสํ ตาทิสฺเมว.

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา “ตทา สกุโก
อาณนฺโท อโหสิ, สุวราชา อหเมวาทิ วตฺวา “เอวํ
ภิกฺขเว อปฺปิจฺจตา นามเสสา มม ตฺนฺติ มม ปเวถิ;
อนจฺจริโย มม ปุตฺตสฺส นิคฺมวาสิตฺตสฺส มาทิสฺ
อาจฺริโย ลภิตฺวา อปฺปิจฺจตา; ภิกฺขุณา นาม
นิคมวาสิตฺตสฺสเนว วิย อปฺปิจฺเจน ภวิตฺพฺพํ; เอวฺวโรโป หิ
ภิกฺขุ อภพฺโพ มคฺคผลหิ ปริหานาย, อญฺจทตฺถ
นิพฺพานสฺสเสว สนฺติเก โหตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

อ. ภิกษุ ผู้ยินดีแล้วในความไม่ประมาทหรือ หรือว่า ผู้เห็นซึ่งภัยใน ความประมาทโดยปกติ เป็นผู้ไม่ควร เพื่ออันล้อมรอบ (ย่อมเป็น อ. ภิกษุนั้น ย่อมมี) ในที่ใกล้ แห่งพระนิพพานนั้นเทียว ดังนี้ ฯ

“อุปมาทรโต ภิกษุ ปมาเท ภัยทสสิ वा
อภัพโพ ปรินายาย นิพพานสุเสว สนฺติเกติ.

อ.(อรรถ) ว่า อ.ภิกษุ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป นั้น เป็นผู้ไม่ควร เพื่ออันล้อมรอบ จากกรรมคือสมณะและวิปัสสนา ท. หรือ หรือว่า จากมรรคและผล ท. (ย่อมเป็น), คือว่า จะล้อมรอบ (จากมรรคและผล ท.) อันอันตนบรรลุแล้ว แม้หามีได้ คือว่า จะไม่บรรลุ (ซึ่งมรรคและผล ท.) อันอันตนไม่บรรลุแล้ว หามีได้ (ดังนี้ ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งบาท แห่งพระคาถา) ว่า **อภัพโพ ปรินายาย** ดังนี้ ฯ

ตตฺถ **อภัพโพ ปรินายาย**: โส เอวฺวูปิ ภิกฺขุ
สมถวิปัสสนาธมฺเมหิ वा मकुम्भेहि वा ปรินาย
อภัพโพ, नापि पतुत्तेहि परिहायति न उपपत्तुतानि न
पाप्नुवति.

(อ.อรรถ) ว่า (อ.ภิกษุนั้น ย่อมมี) ในที่ใกล้ แห่งกิเลสปรินิพพานบ้าง แห่งอนุปาทาปรินิพพานบ้างนั้นเทียว ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **นิพพานสุเสว สนฺติเก** ดังนี้ ฯ

นิพพานสุเสว สนฺติเกติ: กิเลสปรินิพพานสุสาปิ
อนุปาทาปรินิพพานสุสาปิ สนฺติเกยวาติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. พระเถระชื่อว่าติสสะ ผู้อยู่ในนิคมโดยปกติ บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ฯ (อ. ชนท.) มาก แม้เหล่าอื่น เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว, อ. เทศนา เป็นเทศนามีผลใหญ่ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

คาถาปริโยสาณ นิคมตีสฺสตุเถโร สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตุตฺ ปาปฺณิ.

อญฺเณปิ พหุ โสตาปนฺนาทโย อเหตุ, มหาชนสุส
มหปฺผลา เทศนา ชาตาคติ.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้อยู่ในนิคมโดยปกติ (จบแล้ว) ฯ

นิคมวาสิตีสฺสตุเถรวตฺถ.

อ. กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยความไม่ประมาท (จบแล้ว) ฯ

อุปฺปมาทวคฺคฺวณฺณา นิฏฺจิตา.

อ. วรรค ที่สอง (จบแล้ว) ฯ

ทฺติโย วคฺโค

(อ.อรรถ) ว่า อันชื่อว่าอันบุคคลรักษาได้โดยยาก เพราะอันตั้งไว้ได้โดยยาก ในอารมณ์อันเป็นที่สบาย อันหนึ่งนั้นเที่ยว อันราวกะว่า โคตัวเคี้ยวกินซึ่งข้าวกล้า ในที่อันคับแคบด้วยข้าวกล้า (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ทุรกฺขํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อันชื่อว่าอันบุคคลห้ามได้โดยยาก เพราะความที่แห่งจิตนั้นเป็นธรรมชาติอันบุคคลรักษาได้โดยยาก เพื่ออันห้าม (ซึ่งจิต) อันไปอยู่ สู่อารมณ์อันมีส่วนอันเสมอไปปราศแล้ว (ดังนี้ แห่งบท) ว่า **ทุนฺนิวารยํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ. บุคคลผู้กระทำซึ่งลูกศร นำมาแล้ว ซึ่งก่อนไม่ท่อนหนึ่ง จากป่า กระทำแล้ว ให้เป็นท่อนไม่มีเปลือกออกแล้ว ทาแล้วด้วยน้ำมันข้าวและน้ำมัน ยังท่อนไม่ให้ร้อนแล้ว ที่กระเบื้องแห่งถ่านเพลิงตัดแล้ว ที่ง่ามแห่งต้นไม้ ย่อมกระทำ ให้เป็นท่อนไม่มีความคดออกแล้ว ชื่อว่า ให้เป็นท่อนไม่ตรง คือว่า ให้เป็นท่อนไม่ควรแก่การยิงซึ่งชนทราย,

ก็ แล (อ.บุคคลผู้กระทำซึ่งลูกศรนั้น) ครั้นกระทำแล้ว แสดงแล้วซึ่งศิลปะ แก่พระราชและมหาอำมาตย์ของพระราช ท. ย่อมได้ซึ่งสักการะและความนับถือด้วยดี อันใหญ่ ชื่อฉันใด, อ.บุรุษผู้มีปัญญา คือว่า ผู้ฉลาด คือว่า ผู้รู้แจ้ง กระทำแล้ว ซึ่งจิต นั้นอันมีเหตุมีความดิรนเป็นต้นเป็นสภาพ ให้เป็นธรรมชาติมีเปลือกออกแล้ว คือว่า ให้เป็นธรรมชาติมีกิเลสอันหายไปในปราศแล้ว ด้วยอำนาจแห่งเหตุและการอยู่ในป่า ยังจิตให้ชุ่มแล้ว ด้วยยางเหนียวคือศรัทธา ยังจิตให้เร่าร้อนแล้ว ด้วยความเพียรอันเป็นไปในกายและเป็นไปในจิต ตัดแล้ว ที่ง่ามคือสมณะและวิปัสสนา ย่อมกระทำ ให้เป็นธรรมชาติตรง คือว่า ให้เป็นธรรมชาติไม่คดโกง คือว่า ให้เป็นธรรมชาติมีความเสพผิดออกแล้ว,

ก็ แล (อ.บุรุษผู้มีปัญญานั้น) ครั้นกระทำแล้ว พิจารณาแล้วซึ่งสังขาร ท. ทำลายแล้ว ซึ่งกองแห่งอวิชชา กองใหญ่ กระทำแล้วซึ่งคุณวิเศษ นี้ คือ ซึ่งอวิชชา ท. สาม ซึ่งอภิญญา ท. หก ซึ่งธรรมอันเป็นโลกุตระ ท. เก้า ให้เป็นธรรมชาติไปแล้วในมีอนันต์เที่ยว ย่อมได้ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้ควรซึ่งทักษิณานันต์ (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **อุสุกาโรว เตชนํ** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ราวกะ อ.ปลา (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **วาริโฆว** ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (อันชาวประมง) เหวี่ยงไปแล้ว บนบก ด้วยมือหรือหรือว่า ด้วยเท้า หรือว่า (แห่งวัตถุ ท.) มีข้ายเป็นต้นหนา (ด้วยวัตถุ) อย่างใดอย่างหนึ่ง (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **ถเล ขิตฺโต** ดังนี้ ฯ

(อ. อันวินิจฉัย ในบาทแห่งพระคาถา) ว่า **โอกโมกตอุพฺภโต** ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ): อ. นำ ชื่อว่าโอกะ (อันบัณฑิต ย่อมได้) ในคำนี้ว่า โอกปุณฺณเณหิ จิวเรหิ (ครั้งนั้นแล อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ฯลฯ) ด้วยทั้งจิวร ท. อันชุ่มแล้วด้วยน้ำ มีรูปอันลำบากแล้ว.....) ดังนี้, อ. ที่อยู่ (ชื่อว่าโอกะ อันบัณฑิต ย่อมได้) ในคำนี้ ว่า **โอกํ ปหาย อนิเกตสํ** (อ. มณี ละแล้ว ซึ่งที่อยู่ ผู้มีอันไม่ระลึกถึง ซึ่งที่อยู่เป็นปกติ) ดังนี้, อ. นำและที่อยู่แม่ทั้งสอง (อันบัณฑิต) ย่อมได้ในบาทแห่งพระคาถานี

ทุรกฺขณฺติ: ภูมิสมุพพาเอ ภูมิขาทกโคณํ ภูมิเอกสุมี สปปายารมฺมณเวยว ภูมิสนโต ภูมิขํ.

ทุนฺนิวารยณฺติ. วิสภาคารมฺมณํ คุจฺจนฺตํ ปฏิเสเธตฺตุ ภูมิขตฺตา ภูมินิวารยํ.

อุสุกาโรว เตชนนฺติ: ยถา นาม อุสุกาโร อรณฺยโต เอกํ ทณฺทํ อาหริตฺวา นิตฺตจํ กตฺวา กณฺธิยเตเลน มกฺขิตฺวา อุงฺคารกปลฺลเ ตาเปตฺวา รุกฺขาพโก อุปฺปีเพตฺวา นีวํกํ อุขุํ วาลิชฺฌนโยคฺคํ กโรติ,

กตฺวา จ ปน ราชราชมฺหามตฺตานํ สิปปํ ทสฺเสตฺวา มหนฺตํ สกฺการสมฺมานํ ลภติ; เวยเมว เมธาวิ ปณฺทิตฺโต วิญญู ปุริโส ผนฺทนาทิสภาวเมตฺติ จิตฺตํ อุตฺตงฺการณฺยวาสนเสน นิตฺตจํ อปคตโอฟาริก-กิลลํ กตฺวา สทฺธาสิเนเหน เตเมตฺวา กายิก-เจตสิกวิริเยน ตาเปตฺวา สมถวิปฺสุสนาพโก อุปฺปีเพตฺวา อุขุํ อฏฺฐิลํ นิพฺพิเสวนํ กโรติ,

กตฺวา จ ปน สงฺขारे สมฺมสิตฺวา มหนฺตํ อวิชฺชาภฺขณฺโต ปทาเลตฺวา “ติสฺโส วิชฺชา ฉ อภิญญา นว โลกุตฺตรมฺเมตฺติ อิมํ วิเสสํ หตฺถคตฺเมว กตฺวา อคฺคทกฺขิณเวยยภาวํ ลภติ.

วาริโฆวาติ: มจฺโฉ ภูมิ.

ถเล ขิตฺโตติ: หตฺเถน วา ปาเพน วา ซาลาทินํ วา อณฺยตเรน ถเล ฉทฺทิตฺโต.

โอกโมกตอุพฺภโตติ: “โอกปุณฺณเณหิ จิวเรหิตฺติ เอตฺถ อุทกํ โอกํ, “โอกํ ปหาย อนิเกตสํ” เอตฺถ อาลโย, อธิ อุภยปี ลพฺภติ.

อ. เนื้อความนี้ ว่า จากที่อยู่คือน้ำ คือว่า จากที่อยู่ อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าน้ำ ดังนี้ ในคำนี้ ว่า **โลกโมกโต** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า (อันชาวประมง) ยกขึ้นแล้ว ดังนี้ (แห่งบท) ว่า **อุพุกโต** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. ปลานั้น (อันชาวประมง) ยกขึ้นแล้ว จากที่อยู่คือน้ำ ชัดไปแล้ว บนบก เมื่อไม่ได้ ซึ่งน้ำย่อมดินร่นไปรอบ ฉันใด, อ. จิตนี้คือว่า อันยินดียิ่งแล้วในที่ที่อยู่คือกามคุณห้า (อันพระโยคาวจร) ยกขึ้นแล้ว จากที่อยู่คือกามคุณห้า นั้นชัดไปแล้ว ในวิปัสสนาก็มีฐานเพื่ออันละ ซึ่งวิภูษะอันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่าบ่วงแห่งมาร ให้เรารู้อันอยู่ด้วยความเพียรอันเป็นไปในกายและเป็นไปในจิต ชื่อว่าย่อมดินร่นไปรอบ คือว่า ย่อมไม่อาจ เพื่ออันตั้งอยู่พร้อม ในวิปัสสนาก็มีฐานนั้น ฉันนั้น, ครั้นเนื้อความเป็นอย่างนั้น แม้มีอยู่ อ. บุคคล ผู้มีปัญญา ไม่ทอดทิ้งแล้ว ซึ่งฐานะ ย่อมกระทำ ซึ่งจิตนั้น ให้เป็นธรรมชาติตรง คือว่า ให้เป็นธรรมชาติควรแก่การงาน โดยนัยแห่งคำอันข้าพเจ้ากล่าวแล้วนั้น เทียบ ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **ปริพนุทติ จิตต** ดังนี้ ฯ

อ. นัย อื่นอีก ว่า อ. จิต นี้ คือว่า อัน ไม่ละแล้ว ซึ่งบ่วงแห่งมาร คือว่า ซึ่งกิเลสวัฏ ตั้งอยู่แล้ว ย่อมดินร่นไปรอบ รวากะ อ. ปลานั้น ; เพราะเหตุนั้น อ. บ่วงแห่งมาร (อันพระโยคาวจร) ฟังละ, คือว่า อ. จิตนั้น ย่อมดินร่นไปรอบ เพราะบ่วงแห่งมาร อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่า กิเลสวัฏ ไต, อ. บ่วงแห่งมารนั้น (อันพระโยคาวจร) ฟังละ ดังนี้ (อันบัณฑิตฟังทราบ) ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งพระคาถา อ. พระเถระชื่อว่าเมฆิยะ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในไสดาปัตติผล, (อ. ชน ท.) มาก แม้เหล่าอื่น เป็นพระ-อริยบุคคลมีพระไสดาบันเป็นต้น เกิดแล้ว ดังนี้แล ฯ

๑. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าเมฆิยะ (จบแล้ว) ฯ

เมฆิยตเถรวตถุ.

๒. อ. เรื่องแห่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๒. อถุณตฤภิกษุวตถุ.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **ทุนนิกคหสส ลหุโนติ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**ทุนนิกคหสส ลหุโนติ** อิมิ ฐมมเทสนิ สตุถา เซตวเน วิหรนุโต อถุณตริ ภิกขุ อารพุก กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. บ้าน อันเป็นที่อยู่หนาแน่น ตำบลหนึ่ง ชื่อว่ามาติกคาม ได้มีแล้ว ไกลเชิงแห่งภูเขา ในแคว้นแคว้น ของพระราชาพระนามว่าโกศล ฯ ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. ภิกษุ ท. มีหกลีบเป็นประมาณ ทูลยังพระศาสดา ให้ตรัสบอกแล้ว ซึ่งก็มีฐาน เพียงใด แต่พระอรหันต์ ในสำนัก ของพระศาสดา ไปแล้ว สูบ้านนั้น เข้าไปแล้ว เพื่ออภินิหาร ฯ

โกศลธมฺมโณ กิร วิชิตะ ปพฺพตปาเท มาติกคานิ นามโก ชนวาโส คาโม อโหสิ. อถกทิวสํ สมุจิมตฺตานิ ภิกขุ สตุถุ สนฺติเก ยาว อรหตฺตานิ กมฺมกุชานํ กถาเปตฺตวา ตํ คามิ คนฺตฺวา ปิณฺฑทาย ปวิสิสฺสุ.

ครั้งนั้น, อ. นาย ของบ้าน นั้น ชื่อว่ามาติกะ ใด, อ. มารดา ของนายของบ้านนั้นเห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ยังภิกษุ ท. เหล่านั้น ให้นั่งแล้ว ในเรือน อังคาสแล้ว ด้วยข้าวต้มและข้าวสวย มีรสอันเลิศต่าง ๆ ถ้ามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันไป ในที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิก (อ. เรา ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันไป) ผู้ที่มีความสำคัญอย่างไร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. มหาอุบาสิกานั้น รู้แล้ว ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. เห็นจะ ย่อมแสวงหา ซึ่งที่เป็นที่อยู่ที่ตลอดพรรษา ดังนี้หมอบลงแล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า กล่าวแล้ว ว่า ถ้าวว่า อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. จักอยู่ในที่นี้ ตลอดประชุมแห่งเดือน ๓ นี้ไซ้, อ. ดิฉัน รับแล้ว ซึ่งสรวณะ ท. ๓ ซึ่งศีล ท. ๕ จักกระทำ ซึ่งอุโบสถกรรม ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งมหาอุบาสิกนั้น ไม่ลำบากอยู่ ด้วยภิกษา จักอาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งการสลัดออกไปจากภพ ดังนี้ (ยังคำนินมิต) ให้อยู่ทับแล้ว ฯ

อ. มหาอุบาสิกานั้น ปฏิบัติแล้ว ซึ่งวิหาร อันเป็นที่เป็นที่อยู่ ได้ถวายแล้ว แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้นอยู่อยู่ในที่นั้นประชุมกันแล้วกล่าวสอนแล้ว ซึ่งกันและกัน ในวันหนึ่ง ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. อัน อันเรา ท. ประพฤติ ประพฤติโดยความประมาท ย่อมไม่ควร, เพราะว่า อ. นรกลใหญ่ ท. ๘ เป็นสภาพมีประตูอันเปิดแล้วนั้นเที่ยว เพื่อเรา ท. รวากะ อ. เรือนอันเป็นของตน (ย่อมเป็น);

ก็ อ. เรา ท. เรียนเอาแล้ว ซึ่งกัมมฐาน ในสำนัก ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระชนม์อยู่แล เป็นผู้มาแล้ว (ย่อมเป็น); ก็ชื่อ อ. พระพุทธเจ้า อันบุคคลผู้ไฉ่อด แม้ผู้เที่ยวไปอยู่ ผู้ที่มีรอยเท้าและรอยเท้าตาม ไม่อาจ เพื่ออันให้โปรดปรานได้; (อันบุคคล) ผู้มีอภัยอาศัยอย่างไรนั้นเที่ยว อาจ เพื่ออันให้โปรดปรานได้ ; อ. ท่าน ท. เป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว จงเป็น, (อันเรา ท.) ๒ ไม่ควรยืน ไม่ควรนั่ง ในที่แห่งเดียวกัน, แต่ว่า อ. เรา . จักเป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ในกาลเป็นที่บำรุงซึ่งพระเถระ ในเวลาเย็นแล ในกาลเป็นที่เที่ยวไปเพื่อภิกษา ในเวลาเช้าเที่ยว, อ. เรา ท. ๒ จักไม่เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ในกาลอันเหลือ;

ก็ อีกอย่างหนึ่งแล ครั้นเมื่อระฆัง อันภิกษุ ผู้ไม่มีความสำคัญ มาแล้ว เคาะแล้ว ในท่ามกลางแห่งวิหาร อ. เรา ท. มาแล้ว ด้วยสัญญาแห่งระฆัง จักกระทำ ซึ่งยา แก่ภิกษุนั้น ดังนี้ ฯ

อถ เน, โย ตสฺส คามสฺส สามิโก มาติโก นาม, ตสฺส มาตา ทิสฺวา เคเห นิสฺสาเปตฺวา นานคฺคฺรเสณ ยาคฺคฺตเตน ปวิวิสิตฺวา “ภนฺเต กตฺถ คนฺตฺกามตฺถาติ ปฺจุฉิ.

“ยถาฆาตฺถุญฺจัน มหาอุปาสิกเกติ.

สา “วสุสวาวาสฺสุญฺจัน อญฺยา ปริเยสนฺติ มญฺเญติ ฅตฺวา ปาทมฺมุเล นิปฺชฺชิตฺวา “สเจ อญฺยา อิมํ เตมาสํ อิทฺ วสิสฺสนฺติ, อหํ ตีณิ สรณานิ ปญฺจ สีสฺยานิ คเหตฺวา อุโปสภกมฺมํ กิริสฺสามีติ อาห.

ภิกฺขุ “มยฺ อิมํ นิสุสาย ภิกฺขาย อภิกลมนฺตฺวา ภาวนิสุสธณํ กาคฺตุํ สกฺขิสฺสามาติ อธิวาสยฺยิสฺ.

สา เตสํ วสนญฺจัน วิหารํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา อทาสิ.

เต ตตฺถ วสนฺตา เอกทิวสํ สนนฺปิตฺวา อญฺณมญฺณํ ใวทิสฺสุ “อาวฺโส อมฺเหหิ ปมาทจาริ จริตฺตํ น วญฺญติ, อมฺหากํ หิ สกฺเคหํ วิย อญฺจ มหานิรยา วิญฺญทฺวาราย;

ธรมานกพฺพุตฺตสฺส โข ปน สนฺติเก กมฺมญฺจัน คเหตฺวา มยฺ อาคตา, พฺพุธา จ นาม ปทานุปทิกํ วิจฺจนฺเตนปิ สเสน อาราเธตฺตํ น สกฺกา, ยถาชฺฐมาสเยเนว อาราเธตฺตํ สกฺกา; อปฺปมตฺตา โทถ, ทฺวิหิ เอกญฺจานเนน จาตพฺพํ น นิสฺสิตฺพพํ, สายํ โข ปน เถรฺปญฺจานกาเล ปาโตว ภิกฺขาจากรกาเล เอกโต ภวิสฺสาม, เสสกาเล เทว เอกโต น ภวิสฺสาม;

อปฺิจ โข ปน อฆาตฺถุญฺจัน ภิกฺขุณา อาคนฺตฺวา วิหารมชฺฐเม คณฺฐทฺยา ปหตฺยา, คณฺฐทฺสิญฺญาย อาคนฺตฺวา ตสฺส ฆาตฺถุญฺจัน กิริสฺสามาติ.

ครั้นเมื่อภิกษุ ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว ซึ่งกตีกา อยู่อยู่ อย่างนี้ ในวันหนึ่ง อ. อุบาสิกา นั้น ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งภาสัทท.) มีเนยใส และนำอ้อยเป็นต้นผู้ (อันชนท.) มีทาสและกรรมกรเป็นต้นแวดล้อมแล้ว ไปแล้ว สุวิหารนั้น ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน ไม่เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ในท่ามกลางแห่งวิหาร ถ้ามแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. ไปแล้ว ณ ที่ไหน หนอ แล ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า ข้าแต่แม่เจ้า (อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท.) เป็นผู้นั่งแล้ว ในที่เป็นที่พักในกาลคืนและที่เป็น ที่พักในกลางวัน ท. ของตน จักเป็น ดังนี้ (อันบุรุษ ท.) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา กระทำแล้ว อย่างไร หนอ แล จักอาจ เพื่ออันเห็น ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. มนุษย์ผู้ซึ่งกตีกาวัตร ท. ของหมู่แห่งภิกษุ กล่าวแล้ว กะอุบาสิกา นั้น ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ครั้นเมื่อระฆัง (อันบุคคล) เคาะแล้ว อ. พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. จักประชุมกัน ดังนี้ ๕

อ. อุบาสิกา นั้น (ยังบุคคล) ให้เคาะแล้ว ซึ่งระฆัง ๕

อ. ภิกษุ ท. ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งระฆัง (คิดแล้ว) ว่า อ. ความไม่ สำคัญ จักมี แก่ภิกษุบางรูป ดังนี้ ออกแล้ว จากที่อันเป็นของตน ๆ ท. ประชุมกันแล้ว ในท่ามกลางแห่งวิหาร ๕

อ. ชน ท. แม้สอง ชื่อว่าผู้มาแล้ว โดยหนทางเดียวกัน ย่อมไม่มี ๕

อ. อุบาสิกา เห็นแล้ว (ซึ่งภิกษุ) รูปหนึ่ง ๆ นั้น เทียวผู้มาอยู่ จาก ที่หนึ่ง ๆ คิดแล้ว ว่า อ. ความทะเลาะ ซึ่งกันและกัน เป็นอาการ อันมุตร ท. ของเรา กระทำแล้ว จักเป็น ดังนี้ ไหว้แล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ถ้ามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. กระทำแล้ว ซึ่งความทะเลาะหรือหนอ แล ? ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิกา อ. เรา ท. ย่อมไม่ กระทำ ดังนี้ ๕

(อ. อุบาสิกา กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ. ความ ทะเลาะ แห่งท่าน ท. ย่อมไม่มีไซ้, ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่), อ. ท่าน ท. ทั้งปวง ผู้เมื่อมา สุเรือน ของดิฉัน ท. ย่อมมา โดยความเป็น อันเดียวกัน ฉนใด, อ. ท่าน ท. ไม่มาแล้ว ฉนนัน, ผู้ผู้เดียวเทียว เป็นผู้มาแล้ว จากที่หนึ่ง ๆ (ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิกา อ. เรา ท. นั่งแล้ว ใน ที่หนึ่ง ๆ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ดังนี้ ๕ (อ. อุบาสิกา ถ้ามแล้ว) ว่า ข้า แต่พ่อท. ชื่อ อ. สมณธรรม นั้น อะไร ดังนี้ ๕ (อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิกา อ. เรา ท. ย่อมกระทำ ซึ่งการสาธยาย ซึ่งอาการ ๓๒ ย่อมเริ่มตั้ง ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพ ดังนี้ ๕

(อ. อุบาสิกา ถ้ามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. อันกระทำ ซึ่งการสาธยาย ในอาการ ๓๒ ด้วย อ. อันเริ่มตั้ง ซึ่งความสิ้นไปและ ความเสื่อมไป ในอรรถภาพด้วย ย่อมควร แก่ท่าน ท. นั้นเทียว หรือ หรือว่า (ย่อมควร) แม่แก่ดิฉัน ท. ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิกา อ. ธรรม นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ไม่ทรงห้ามแล้ว แก่ใคร ๆ ดังนี้ ๕

(อ. มหาอุบาสิกา กล่าวแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งอาการ ๓๒ ด้วย จงบอก ซึ่งการเริ่มตั้ง ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อม ไป ในอรรถภาพด้วย แม่แก่ดิฉัน ดังนี้ ๕

เตสุ เอว กตีก กตวา วิหรนเตสุ, เอกทิวส์ สภา อุบาสิกา สปริผาณิตาทีนิ คาหาเปตวา ทาส- กุมกราทิหิ ปริจฺจตา สายณฺหสมเย ตี วิหารี คนฺตวา วิหารมชฺเฒ ภิกฺขุ อทิสฺวา “กหํ นุ โข อญฺญา คตาทิ ปริเส ปุจฺฉิตฺวา, “อตุตฺโน รตฺติฏฺจฺจานทิวาฏฺจฺจานเส นิสฺสนฺนา ภวิสฺสนฺติ อญฺเยติ วุตฺเต, “กั นุ โข กตฺวา ฏฺจฺจ สกฺขิสฺสามีติ อาห.

อถ นั ภิกฺขุสงฺฆสฺส กตีกวตฺตชานนมนฺสุสา อาหุสุ “คณฺฑิยา ปหตฺยา สนนฺิปตฺติสฺสนฺติ อญฺเยติ.

สภา คณฺฑี ปหฺราเปสิ.

ภิกฺขุ คณฺฑิสทฺทํ สุตฺวา “กสฺสจฺจ อผาสฺกํ ภวิสฺสตีติ สกสฺสฏฺจฺจานเห นิฏฺขมิตฺวา วิหารมชฺเฒ สนนฺิปตฺติสฺ.

เทวปี ชนา เอกมคฺเคนาคตา นาม นตฺติ.

อุบาสิกา เอกกฏฺจฺจานโต เอกเมกเมว อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา “มม ปุตฺเตหิ อญฺณมญฺญํ กลโห กโต ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ “กหํ นุ โข ภาเนตฺ กิริตฺถาติ.

“น กโรม มหาอุปาสิเกติ.

“สเจ โว ภาเนตฺ กลโห นตฺติ, อถ กสฺมา, ยถา อมฺหากํ เคหํ อาคจฺจนฺตา สพฺเพ เอกโต อาคจฺจถ; เอวํ อนาคนฺตฺวา, เอกกฏฺจฺจานโต เอกกาว อาคตาติ.

“มหาอุปาสิเก เอกกสฺมี จานะ นิสิติตฺวา สมณ ธิมฺมํ กริมฺหาติ. “โก เอส ตาตา สมณธฺมโม นามา ติ. “ทฺวตฺตีสากาเรสฺสชฺชมาโย กโรม อตุตฺถาเว ขยวโย ปฏฺจเปม มหาอุปาสิเกติ.

“กั ปน ภาเนตฺ ทฺวตฺตีสากาเร สชฺชมาโย กาคฺตุ อตุตฺถาเว จ ขยวโย ปฏฺจเปตฺตุ ตุมฺหากเมว วฏฺฏติ อุตฺทาหุ อมฺหากํปิติ.

“กสฺสจฺจ ภควตา อวาริตฺโต เอส ธิมฺโม มหาอุปาสิเกติ.

“เตนหิ มยฺหึปี ทฺวตฺตีสากาเร เทถ อตุตฺถาเว จ ขยวโย ปฏฺจปณฺ อัจฺจิกฺขตาติ.

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนมหาอุบาสิกา ถ้าอย่างนั้น
อ. ท่าน จงเรียนเอาเถิด ดังนี้ (ยังอุบาสิกา) ให้เรียนเอาแล้ว
ซึ่งสมณธรรมทั้งปวง ฯ

อ. อุบาสิกานั้น กระทำแล้ว ซึ่งการสาธยาย ในอาการ ๓๒
เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในตน จำเดิม แต่กาลนั้น
บรรลุแล้ว ซึ่งมรรค ท. ๓ ด้วย ซึ่งผล ท. ๓ ด้วย ก่อนกว่า กว่าภิกษุ ท.
เหล่านั้นนั้นเทียว ฯ ก็ อ. ปฏิสัมภีทา ท. ๔ ด้วย อ. โลกียอภิญญา ท.
ด้วย มาแล้ว แก่อุบาสิกานั้น โดยมรรคนั้นเทียว ฯ

อ. อุบาสิกานั้น ออกแล้ว จากสุขอันเกิดแล้วแต่มรรคและผล
ตรวजूแล้ว ด้วยจักขุอันเป็นทิพย์ ไคร่ครวญอยู่ ว่า อ. ธรรม นี้
อันบุตร ท. ของเรา บรรลุแล้ว ในกาลไร หนอ แล ดังนี้ ไคร่ครวญแล้ว
ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. เหล่านี้ แม้ทั้งปวง เป็นผู้เป็นไปกับด้วยราคา
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยโทษะ เป็นผู้เป็นไปกับด้วยโมหะ (ย่อมเป็น),
(อ. ผล) สักว่าฉานและวิปัสสนา ย่อมไม่มี แก่พระผู้เป็นเจ้า ท.
เหล่านั้น;

อ. อุปนิสัย แห่งพระอรหัต แห่งบุตร ท. ของเรา มีอยู่ หรือหนอแล
(หรือว่า) ย่อมไม่มี ดังนี้ เห็นแล้ว ว่า (อ. อุปนิสัย แห่งพระอรหัต
แห่งบุตร ท. ของเรา) มีอยู่ ดังนี้ ไคร่ครวญแล้ว ว่า อ. เสนาสนะ
อันเป็นที่สบาย มีอยู่หรือหนอแล (หรือว่า) ย่อมไม่มี ดังนี้ เห็นแล้ว
แม้ซึ่งเสนาสนะอันเป็นที่สบาย ไคร่ครวญแล้ว ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.
ย่อมไม่ได้ ซึ่งบุคคลผู้เป็นที่สบาย หรือหนอ แล ดังนี้ เห็นแล้ว
แม้ซึ่งบุคคลผู้เป็นที่สบาย ไคร่ครวญอยู่ ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.
ย่อมไม่ได้ ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบายหรือหนอแล ดังนี้ เห็นแล้ว ว่า
อ. อาหารอันเป็นที่สบาย ย่อมไม่มี แก่พระผู้เป็นเจ้า ท. เหล่านั้น
ดังนี้ ยังข้าวต้ม อันมีอย่างต่าง ๆ ด้วย ยังของอันบุคคลพึงเคี้ยว
มีประการมิใช่หนึ่งด้วย ยังโภชนะมีรสอันเลิศต่าง ๆ ด้วย
ให้ถึงพร้อมแล้ว จำเดิม แต่กาลนั้น ยังภิกษุ ท. ให้นั่งแล้ว ถวายแล้ว
ซึ่งน้ำเพื่อทักขิณา มอบถวายแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
อ. วัตถุประสงค์ ๆ อันท่าน ท. ย่อมชอบใจ, อ. ท่าน ท. รับแล้ว ซึ่งวัตถุประสงค์
นั้น ๆ จงฉันเถิด ดังนี้ ฯ

เมื่อภิกษุ ท. เหล่านั้น ได้อยู่ ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบาย อ. จิต
เป็นธรรมชาติมีอารมณ์เดียว ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น มีจิต อันมีอารมณ์เดียว ยังวิปัสสนา
ให้เจริญแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภีทา ท. ต่อกาล
ไม่นานนั้นเทียว คิดแล้ว ว่า โอ! อ. มหาอุบาสิกา เป็นที่พึงของเราท.
เกิดแล้ว; ถ้าว่า อ. เรา ท. ไม่ได้แล้ว ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบายใช้ร,
อ. การรู้ตลอดซึ่งมรรคและผล จักได้มีแล้ว แก่เรา ท. หามิได้;
ในกาลนี้ อ. เรา ท. ผู้มีกามอันอยู่แล้ว ปวารณาแล้ว จักไป
สู่สำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ ฯ

“แต่นี้ อุกคณฺห มหาอุบาสิกเถติ สพฺพํ อุกคณฺหาปสุํ.

สา ตโต ปฏฺจาย ทวตฺตีสากาเร สขฺขมายํ กตฺวา
อตฺตนิ ขยวํ ปฏฺจเปตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ปุเรตรเมว
ตโย มคฺเค เตถิ ๑ ผลานิ ปาปุถิ. มคฺเคเนว จสฺสา
จตฺสเส ปฏฺจสมฺภีทา โลกียอภิญฺญา ๑ อากมฺมึสุ.

สา มคฺคผลสฺสขโต อฏฺจาย ทิพฺพจกฺขุณา โอล
เกตฺวา “กทา นุ โข มม ปุตฺเตหิ อญฺ ฐมฺโม อธิ
คโตติ อุปฺภาเรนฺตี “สพฺเพปิเม สรคา สโทสา สโม
หา, ฉานวิปสฺสนามตฺตํ เตสํ นตฺถิ;

กิณฺุ โข มยฺหํ ปุตฺตานํ อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสโย
อตฺถิ นตฺถิติ อวชฺเชตฺวา “อตฺถิติ ทิสฺวา
“เสนาสนสฺปายํ นุ โข อตฺถิ นตฺถิติ อวชฺเชตฺวา
เสนาสนสฺปายํปี ทิสฺวา “ปุคฺคสฺปายํ นุ โข
น ลภนฺตีติ อวชฺเชตฺวา ปุคฺคสฺปายํปี ทิสฺวา
“อาหฺรสฺปายํ นุ โข น ลภนฺตีติ อุปฺภาเรนฺตี
“อาหฺรสฺปายํ เนสํ นตฺถิติ ทิสฺวา ตโต ปฏฺจาย
นानาวิธํ ยาคุ อเนกปฺปการํ ขชฺชกํ นานคฺครสฺสญจ
โภชนํ สมฺปาเทตฺวา ภิกฺขุ นิสฺสึทาเปตฺวา
ทกฺขิณฺทกํ ทตฺวา “ภนฺเต ตมฺหากํ ยํ ยํ รุจฺจติ,
ตํ ตํ คเหตุวา ปริภุญฺชเถติ นิยุยาเทสิ. เต
ยถารุจฺจา ยาคฺคาทีนํ คเหตุวา ปริภุญฺชนฺตี.

เตสํ สฺปายาหารํ ลภนฺตานํ จิตฺตํ เอกคฺคํ อโหสิ.

เต เอกคฺเคน จิตฺเตน วิปสฺสนํ วชฺฺเมตฺวา
นจิรสฺเสว สห ปฏฺจสมฺภีทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา จินฺตยฺสิสุ
“อโห มหาอุบาสิกา อมฺหากํ ปติภฺจา ชาตา;
สเจ มยฺ สฺปายาหารํ น ลภิมฺหา, น โน
มคฺคผลปฏฺเวโร อภวิสฺส; อิทานิ วุตฺตาสฺสา
ปวาเรตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมฺิสฺสามาติ.

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น อ้ามาแล้ว ซึ่งมหาอุบาสิก้า ว่า อ. เรา ท. เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น ซึ่งพระศาสดา ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ. มหาอุบาสิก้า (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ท. อ. ดิฉัน ดังนี้ ตามส่งแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันเป็นที่รัก ท. มาก ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ฟังแลดู ซึ่งดิฉัน ท. แม้อีก ดังนี้ กลับเฉพาะแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้นแล ไปแล้ว สู่เมืองสาวัตถี ถวายบังคม แล้ว ซึ่งพระศาสดา นั่งแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ผู้ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ยนต์คือสรีระ มีจักรสี มีทวารเก้า อันเธอ ท.) ฟังอดทนได้ แลหรือ, (อ. ยนต์คือสรีระ มีจักรสี มีทวารเก้า อันเธอ ท.) ฟังให้เป็นไปได้ แลหรือ, หนึ่ง อ. เธอ ท. ไม่ลำบากแล้ว ด้วยก่อนข้าวหรือ ? ดังนี้ (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ยนต์คือสรีระ มีจักรสี มีทวารเก้า อันข้าพระองค์ ท.) ฟังอดทนได้, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ยนต์คือสรีระ มีจักรสี มีทวารเก้า อันข้าพระองค์) ฟังให้เป็นไปได้, หนึ่ง อ. ข้าพระองค์ ท. ไม่ลำบากแล้ว ด้วยก่อนข้าวฉันนี้เถียว, เพราะอ่า อ. อุบาสิก้า คนหนึ่ง ชื่อว่า มาติกมารดา ทราบแล้ว ซึ่งวาระแห่งจิต ของข้าพระองค์ ท. (ครั้นเมื่อเหตุนี้) ว่า โอ ! หนอ อ. มหาอุบาสิก้า ฟังจัดแจง ซึ่งอาหาร ชื่อมีอย่างนี้เป็นรูป แก่เรา ท. ดังนี้ (อันข้าพระองค์ ท.) คิดแล้ว, จัดแจงแล้ว ซึ่งอาหาร อันอัน ข้าพระองค์ ท. คิดแล้วอย่างไร ได้ถวายแล้ว ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งกถาอัน แสดงซึ่งคุณ ของมหาอุบาสิก้า นั้น ฯ

อ. ภิกษุ รูปใดรูปหนึ่ง ฟังแล้ว ซึ่งกถาอันแสดงซึ่งคุณ ของมหาอุบาสิก้า นั้น เป็นผู้ใคร่เพื่ออันไป ในที่นั้น เป็น เที่ยนเอาแล้ว ซึ่งกัมมฐาน ในสำนัก ของพระศาสดา ทูลลาแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ จักไป สู่บ้าน นั้น ดังนี้ ออกแล้ว จากพระเชตวัน ถึงแล้ว ซึ่งบ้านนั้นโดยลำดับคิดแล้ว ในวันแห่งตนเข้าไปแล้วสูวิหารว่า ได้ยินว่า อ. อุบาสิก้า นี้ ย่อมรู้ (ซึ่งเหตุ) อัน ๆ บุคคลอื่นคิดแล้ว ๆ, ก็ อ. เรา ผู้เห็นเห็น้อยแล้ว ในหนทาง จักไม่อาจ เพื่ออันกวาด ซึ่งวิหาร; โอ ! หนอ อ. อุบาสิก้า ฟังส่งไป ซึ่งมนุษย์ ผู้ปฏิบัติซึ่งวิหาร แก่เรา ดังนี้ ฯ

อ. อุบาสิก้า นั่งแล้ว ในเรือนเที่ยว ใคร่ครวญอยู่รู้แล้ว ซึ่งเนื้อความนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งมนุษย์ (ด้วยคำ) ว่า อ. เจ้า จงไป, อ. เจ้า ปฏิบัติแล้ว ซึ่งวิหาร จงมา ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ แม้นอกนี้ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันดีม ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่ม (เป็น) คิดแล้ว ว่า โอ ! หนอ อ. อุบาสิก้า กระทำแล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึง ดื่มอันบุคคลปรุงแล้วด้วยน้ำตาลกรวด ฟังส่งไป แก่เรา ดังนี้ ฯ

อ. อุบาสิก้า ส่งไปแล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่มอันบุคคลปรุงแล้ว ด้วยน้ำตาลกรวดนั้น ฯ

(อ. ภิกษุนั้น) คิดแล้ว ว่า อ. อุบาสิก้า จงส่งไป ซึ่งข้าวต้มอันสนิท ซึ่งแก่อ่อม แก่เรา ในเวลาเช้าเที่ยว ในวันรุ่งขึ้น ดังนี้ ฯ อ. อุบาสิก้า ได้กระทำแล้ว อย่างนั้น ฯ

อ. ภิกษุ นั้น ดื่มน้ำแล้ว ซึ่งข้าวต้ม คิดแล้ว ว่า โอหนอ อ. อุบาสิก้า ฟังส่งไป ซึ่งของอันบุคคลพึงเคี้ยว มีอย่างนี้เป็นรูป แก่เรา ดังนี้ ฯ อ. อุบาสิก้า ส่งไปแล้ว ซึ่งของอันบุคคลพึงเคี้ยว แม้นั้น ฯ

เต “สตถาริ ทุมฺมุตฺตมมฺหาติ มหาอุปาสิกิ อปุจฺฉิสฺสุ.

มหาอุปาสิก้า “สาธุ อญฺญาติ เต อนฺนคฺนฺตฺวา “ปุณฺปิ ภาณฺเต อมฺเห โอโลเกยฺยาถาติ พุณฺนิ ปิยวจนานิ วตฺวา ปฏิณฺวตฺติ.

เตปิ โข ภิกฺขุ สวตฺถึ คณฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสินฺนา “กจฺจึ ภิกฺขเว ชมฺนียํ, กจฺจึ ยาปนียํ, น จ ปิณฺฑกเณน กิลฺมิตฺถาติ วุตฺตา “ชมฺนียํ ภาณฺเต, ยาปนียํ ภาณฺเต, ปิณฺฑกเณน ปน เณว กิลฺมิมฺหา; อมฺหากิ ํ มาติกมาตา นาเมกา อุปาสิก้า จิตฺตวารี ฅตฺวา ‘อโห วต โน เหวรูปฺนฺนาม อหาริ ปฺฏิยาเทยฺยาติ จินฺตเต, ยถาจินฺตตี อหาริ ปฺฏิยาเทตฺวา อทาสีตี ตสฺสา คุณณฺถิ กถยฺสิสุ.

อณฺตโร ภิกฺขุ ตสฺสา คุณณฺถิ สุตฺวา ตตฺถ คณฺตฺกาโม หุตฺวา สตฺถุ สนฺตึเก กมฺมญฺจานํ คเหตุวา “ภาณฺเต ตํ คามิํ คมิสฺสามีตี สตฺถาริ อปุจฺฉิตฺวา เขตฺตนา นิทฺทมิตฺวา อนฺนปุพฺเพน ตํ คามิํ ปตฺวา วิหาริ ปวิทฺฐทิวเส จินฺตสิ “อโย กิร อุปาสิก้า จินฺตติจินฺตตี ชานาติ, อหฺนฺจ มคฺเค กิลฺนฺโต วิหาริ สมฺมุชฺชิตุํ น สกฺขิสฺสามิ; อโห วต เม วิหารปฺริชคฺคํ มนุสฺสํ เปเสยฺยาติ.

อุปาสิก้า เคเห นิสินฺนาว อวชฺเชนฺตี ตมตฺถิ ฅตฺวา “คจฺจึ วิหาริ ปฺริชคฺคิตฺวา เอหีตี มนุสฺสํ เปเสสิ.

อิตรปิ ปาณียํ ปิวิตฺตกาโม “อโห วต เม สกฺขรปานํ กตฺวา เปเสยฺยาติ จินฺตสิ.

อุปาสิก้า ตํ เปเสสิ.

“ปุณฺทิวเส ปาโตว สินฺทฺธยาคุ เม อุตฺตริวงฺคิ เปเสตฺติ จินฺตสิ. อุปาสิก้า ตถา อกาสิ.

โส ยาคุ ปิวิตฺวา “อโห วต เม เหวรูปฺ ชชฺชํ เปเสยฺยาติ จินฺตสิ. อุปาสิก้า ตปิ เปเสสิ.

อ.ภิกษุฉันนั้น คิดแล้ว ว่า อ.อุบาสิกาฉันนี้ ส่งไปแล้วซึ่งวัตถุอันเราคิดแล้ว ทั้งคิดแล้ว ๆ ทั้งปวง, อ. เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็นซึ่งอุบาสิกาฉันนั้น ย่อมเป็น, โอ หนอ อ. อุบาสิกา ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว ซึ่งโภชนะมีรสอันเลิศต่าง ๆ เพื่อเรา ฟังมาเองนั่นเทียว ดังนี้ ฯ

อ.อุบาสิกา คิดแล้วว่า อ.บุตรของเราเป็นผู้ใคร่ เพื่ออันเห็นซึ่งเรา ย่อมเป็น ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งการไปแห่งเรา ดังนี้ ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว ซึ่งโภชนะ ไปแล้วสู่วิหาร ได้ถวายแล้ว แก่ภิกษุฉันนั้น ฯ

อ. ภิกษุฉันนั้น ผู้มีกิจด้วยภักดีอันตนทำแล้ว ถ้ามแล้ว ว่า คุณก่อนมหาอุบาสิกา อ.ท่าน เป็นผู้ชื่อว่ามาติกมารดา ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ฯ

อ. อุบาสิกาฉันนั้น กล่าวแล้วว่า คุณก่อนพ่อ จี๊ อ. ดิฉัน เป็นผู้ชื่อว่ามาติกมารดา ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุฉันนั้น ถ้ามแล้ว ว่า คุณก่อนอุบาสิกา อ.ท่าน ย่อมรู้ซึ่ง จิตของบุคคลอื่น หรือ ดังนี้ ฯ

อ.อุบาสิกาฉันนั้น กล่าวแล้วว่า คุณก่อนพ่อ อ. ท่าน ย่อมถามซึ่งดิฉัน เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุฉันนั้น กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ได้กระทำแล้วซึ่งวัตถุอันเราคิดแล้วทั้งคิดแล้ว ทั้งปวง, เพราะเหตุอันนั้น อ.เรา ย่อมถามซึ่งท่าน ดังนี้ ฯ

อ.อุบาสิกาฉันนั้น กล่าวแล้ว ว่า คุณก่อนพ่อ อ. ภิกษุผู้รู้ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ท. เป็นผู้มาก ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุฉันนั้น กล่าวแล้วว่า อ. เรา ย่อมไม่ถาม ซึ่งภิกษุทั้งหลายเหล่านี้, คุณก่อนอุบาสิกา อ. เรา ย่อมถาม ซึ่งท่าน ดังนี้ ฯ

ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น แม้มืออยู่ อ. อุบาสิกา ไม่กล่าวแล้วว่า อ. ดิฉัน ย่อมรู้ ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า คุณก่อนบุตร (อ. ชน ท.) ชื่อว่าผู้รู้อยู่ ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ย่อมกระทำ อย่างนี้ ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุฉันนั้น คิดแล้ว ว่า อ.กรรมนี้ เป็นกรรมหนักหนอ ย่อมเป็น, ชื่อ อ.ปุถุชน ท. ย่อมคิด แม้ซึ่งเรื่องอันงาม แม้ซึ่งเรื่องอันไม่งาม, ถ้าว่า อ. เรา จักคิดซึ่งเรื่องอันไม่ควรแล้วไซ้, อ.อุบาสิกาฉันนี้ ยังเรา ฟังให้ถึงซึ่งประการอันแปลก รวากะว่า อ. หญิง ผู้จับอยู่ซึ่งใจเรากับด้วยภักดีที่มวดยม, อ. อันอันเรา หนีไปจากที่นี้ ย่อมควร ดังนี้ กล่าวแล้วว่า คุณก่อนอุบาสิกา อ.เราจักไป ดังนี้ ฯ

อ.อุบาสิกาฉันนั้น ถ้ามแล้ว ว่า ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า อ.ท่าน จักไป ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุฉันนั้น กล่าวแล้วว่า คุณก่อนอุบาสิกา อ. เรา จักไปสู่สำนักของพระศาสดา ดังนี้ ฯ

อ.อุบาสิกาฉันนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่าน ท. ขอจงอยู่ ในที่นี้ก่อน ดังนี้ ฯ

อ.ภิกษุฉันนั้น กล่าวแล้วว่า คุณก่อนอุบาสิกา อ.เรา จักไม่อยู่ อ.เรา จักไป นั้นเทียว ดังนี้ ออกแล้ว ได้ไปแล้ว สู่สำนักของพระศาสดา ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว ซึ่งภิกษุฉันนั้น ว่า คุณก่อนภิกษุ อ. เธอ ย่อมไม่อยู่ ในที่นั้น หรือ ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุฉันนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น), (อันข้าพระองค์) ไม่อาจ เพื่ออันอยู่ ในที่นั้น ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า คุณก่อนภิกษุ (อันเธอ ไม่อาจ เพื่ออันอยู่ ในที่นั้น) เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุฉันนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. อุบาสิกาฉันนั้น ย่อมรู้ (ซึ่งเหตุ) ทั้งปวง อันอันบุคคลคิดแล้ว ๆ; (อ. ข้าพระองค์) คิดแล้ว ว่า ก็ ชื่อ อ. ปุถุชน ท. ย่อมคิด ซึ่งเหตุอันงามบ้าง ซึ่งเหตุอันไม่งามบ้าง ; ถ้าว่า อ. เรา จักคิดซึ่งเหตุอะไร ๆ อันไม่สมควรแล้วไซ้, อ.อุบาสิกาฉันนั้น ผู้รวากะว่า จับอยู่ซึ่งใจเรากับ ด้วยสิ่งของ ยังเรา จักให้ถึง ซึ่งประการอันแปลก ดังนี้ เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

โส จินุตติ “อภัย อุปาสิกา มยา สพุพ จินุตติ-จินุตติ เปเสสิ; อหิ เอตํ ทฏฐกาโม, อโห วต เม นานคุครสโภชนํ คาหาเปตวา สยเมว อาคจฺเจยฺยาติ. อุปาสิกา “มม ปุตฺโต มํ ทฏฐกาโม คมนํ เม ปจฺจาสิสตีติ โภชนํ คาหาเปตวา วิหารํ คนฺตฺวา ตสฺส อทาสี.

โส กตฺตมตฺตกฺกฺจฺจ “มาติกมาตา นาม ตฺวํ มหาอุปาสิเกติ ปุจฺฉิ. “อาม ตาตาติ. “อุปาสิเก ตฺวํ ปรจิตฺตํ ชานาสีติ. “กึ มํ ปุจฺฉสิ ตาตาติ. “มยา จินุตติจินุตติ สพุพมกาสิ, เตน ตํ ปุจฺฉามิตี. “ปรจิตฺตชานนภิกฺขุ พหู ตาตาติ. “นาหิ อญฺเฏ ปุจฺฉามิ, ตฺวํ ปุจฺฉามิ อุปาสิเกติ.

เอวํ สนฺตปิ, อุปาสิกา “ปรจิตฺตํ ชานามิตี อวตฺวา “ปรจิตฺตํ ชานนฺตนา นาม เอวํ กโรนฺติ ปุตฺตาติ อาท.

โส “ภาริยํ วตฺถิ กมฺมํ; ปุถุชฺชนา นาม โสภณปี อโสภณปี จินฺเตนฺติ; สจฺหาหิ อญฺุตฺตํ จินฺตยิสฺสุสามิ, สห ภณฺุชฺชเกน โจริ จุฬาย คณฺุหนฺตี วิย มํ วิปฺปการิ ปาเปยฺย; มยา อิตฺโต ปลาโยตุ ฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา “อุปาสิเก อหิ คมฺิสฺสุสามิตี อาท. “กหิ อญฺยาติ. “สตุฏฺฐ สนฺติกิ อุปาสิเกติ. “วสฺถ ตาว ภนฺเต อิทฺธาติ. “น วสิสฺสุสามิ อุปาสิเก คมฺิสฺสุสามวาติ นิภฺษมิตฺวา สตุฏฺฐ สนฺติกิ อคฺมาสิ.

อถ นํ สตุฏฺฐา “กึ ภิกฺขุ น ตฺวํ ตตฺถ วสสีตี ปุจฺฉิ. “อาม ภนฺเต, น สกฺกา ตตฺถ วสิตฺนฺติ. “กึการณฺา ภิกฺขุติ. “ภนฺเต สฺวา อุปาสิกา จินฺตติจินฺตติ สพุพํ ชานาติ; ปุถุชฺชนา จ นาม โสภณปี อโสภณปี จินฺเตนฺติ; สจฺหาหิ กิณฺุจฺจ อญฺุตฺตํ จินฺเตสฺสุสามิ, สห ภณฺุชฺชเกน โจริ จุฬาย คณฺุหนฺตี วิย มํ วิปฺปการิ ปาเปสฺสุสตีติ จินฺเตตฺวา อาคโตมฺหีติ.

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ อ. อัน อันเธอ อยู่ในที่นั่น นั้นเพียว ย่อมควร ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุหนึ่ง กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ย่อมไม่อาจ, อ. ข้าพระองค์ จักไม่อยู่ในที่นั้น ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ จักอาจ เพื่ออันรักษา (ซึ่งธรรมชาติ) อย่างหนึ่งนั้นเพียว หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุหนึ่ง ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์) จักอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งธรรมชาติ) อะไร ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า อ. เธอ จงรักษา ซึ่งจิต ของเธอ นั้นเพียว, ชื่อ อ. จิต นั้น เป็นธรรมชาติอันบุคคลรักษาได้โดยยาก (ย่อมเป็น), อ. เธอ จงข่ม ซึ่งจิต ของตน นั้นเพียว, อ. เธอ อย่าคิดแล้ว ซึ่งเหตุอะไร อื่น, ชื่อ อ. จิต นั้น เป็นธรรมชาติอันบุคคลข่มได้โดยยาก (ย่อมเป็น) ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ว่า

อ. การฝึก ซึ่งจิต อันบุคคลข่มได้โดยยาก อันเกิดและดับเร็ว อันมีอันตกไปตามความใคร่ ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นปกติ เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ (ย่อมเป็น), (เพราะว่า) อ. จิต อันบุคคลฝึกแล้ว เป็นธรรมชาตินำมาซึ่งความสุข (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. วิเคราะห์ ในบาทแห่งพระศาสดา ว่า ทุณนิกุหสุส ลหุโน ดังนี้) นั้น (อันบัณฑิต พึงกระทำ) ชื่อ อ. จิต นั้น (อันบุคคล) ย่อมข่มได้ โดยยาก เพราะเหตุหนึ่ง (อ.จิตนั้น) ชื่อว่าอันบุคคลข่มได้โดยยาก, (อ.จิตนั้น) ย่อมเกิดขึ้นเร็วด้วย ย่อมดับเร็วด้วย เพราะเหตุหนึ่ง (อ.จิตนั้น) ชื่อว่าเกิดและดับเร็ว, ซึ่งจิตนั้น อันบุคคลข่มได้โดยยาก อันเกิดและดับเร็ว ฯ (อ.อรุณ) ว่า อันมีอันตกไปในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียวเป็นปกติ (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า ยตถ กามนิปาติน ดังนี้ ฯ

(อ.อธิบาย) ว่า จริงอยู่ อ.จิตนั้น ย่อมไม่รู้ ซึ่งฐานะอันตนพึงได้หรือ หรือว่าซึ่งฐานะอันตนไม่พึงได้ ซึ่งฐานะอันสมควรแล้วหรือ หรือว่า ซึ่งฐานะอันไม่สมควรแล้ว, ย่อมไม่แลดู ซึ่งชาติ นั้นเพียว ย่อมไม่แลดู ซึ่งโคตร ย่อมไม่แลดู ซึ่งวัย, (อ.ตน) ย่อมปจารภูนา (เพื่ออันตกไป) ในอารมณ์ใด ๆ นั้นเพียว, ย่อมตกไป ในอารมณ์นั้น ๆ นั้นเพียวเพราะ เหตุหนึ่ง (อ.จิตนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ย่อมตรัส ว่า มีอันตกไปตาม ความใคร่ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นปกติ ดังนี้, อ.การฝึก ซึ่งจิต อันมีอย่างนี้เป็นรูป นั้น เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ (ย่อมเป็น) คือว่า อ. ความที่ (แห่งจิตนั้น) เป็นธรรมชาติอันบุคคลฝึกแล้ว ด้วยอริยมรรค ๓ คือว่า (อ. จิตนั้น) เป็นธรรมชาติมีอันเสพผิดออกแล้ว ย่อมเป็น โดยประการใด อ.ความที่ (แห่งจิตนั้น) เป็นธรรมชาติอันบุคคลกระทำแล้ว โดยประการนั้น เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ (ย่อมเป็น) ฯ

(อ.อันถาม) ว่า (อ.การฝึก ซึ่งจิต เป็นคุณยังประโยชน์ให้สำเร็จ, ย่อมเป็น) เพราะเหตุอะไร ? (ดังนี้) (อ.อันแก้) ว่า เพราะว่า อ.จิต นี้ อันบุคคลฝึกแล้ว เป็นธรรมชาตินำมาซึ่งความสุข (ย่อมเป็น) คือว่า อันบุคคลฝึกแล้ว คือว่า อันบุคคลกระทำแล้ว ให้เป็นธรรมชาติมีอัน เสพผิดออกแล้ว ย่อมนำมาซึ่งความสุขอันเกิดแล้วแต่มีรรคและผลด้วย ซึ่งความสุขคือพระนิพพานอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งด้วย (ดังนี้) ดังนี้ ฯ

“ภิกษุ ตตเถว ตยา วสิตุ วฏฐิตีติ.

“น สกุโกมิ ภานเต, นานิ ตตถ วสิสฺสามีติ.

“เตนหิ ตฺวํ ภิกษุ เอกเมว รกฺขิตุ สกฺขิสฺสสีติ.

“กึ ภานเตติ.

“ตว จิตฺตเมว รกฺข, จิตฺตํ นามเตํ ทฺรุษํ, อตฺตโน จิตฺตเมว นิคฺคณฺห, มา อญฺญํ กิณฺจิจินฺตยิ, จิตฺตํ นามเตํ ทฺนฺนนิคฺคหนฺติ วตฺวา อิมํ คากมาห

“ทฺนฺนนิคฺคหฺสฺส ลหฺโน ยตฺถ กามนิปาติโน จิตฺตสฺส ทมโถ สาธุ, จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหฺนติ.

ตตถ “จิตฺตํ นามเตํ ทฺรุษเณ นิคฺคยฺหตีติ ทฺนฺนนิคฺคหํ, ลหฺ อฺปฺปชฺชติ จ นฺริชฺชมติ จาติ ลหฺ, ตสฺส ทฺนฺนนิคฺคหฺสฺส ลหฺโน. ยตฺถ กามนิปาติโนติ: ยตฺถ กตฺถจิวเณ นิปาตนสีลสฺส.

เอตํ หิ ลภิตพฺพญฺจานํ วา อลภิตพฺพญฺจานํ วา ยุตฺตญฺจานํ วา อยุตฺตญฺจานํ วา น ชานาติ, เณว ชาติ โอลิเกติ น โคตฺตํ น วยํ; ยตฺถ ยตฺเถว อิจฺฉติ, ตตถ ตตฺเถว นิปตฺตีติ ยตฺถ กามนิปาตีติ วุจฺจติ, ตสฺส เอวรฺอุปฺส จิตฺตสฺส ทมโถ สาธุ จตฺยหิ อริยมคฺเคหิ ทนฺตภาโว ยถา นิพฺพิเสวนํ โหติ ตถา กตฺภาโว สาธุ.

กึการณา? อิทํ หิ จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ ทนฺตํ นิพฺพิเสวนํ กตํ มคฺคผลสฺสํ ปรมตฺถนิพฺพานสฺสขญฺจ อวาทตีติ.

ก็ อ. เรา แล เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยบุรุษ ท. เหล่าอื่น
ปลงลงแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น จากชีวิต ในร้อยแห่งอัตภาพอันหย่อน
ด้วยอัตภาพหนึ่ง, อ.พระเถระนี้ เห็นแล้ว ซึ่งโทษมิใช่คุณ
มีประมาณเท่านี้ ของเรา คิดแล้ว ว่า โอ ! อ. กรรม อันหนัก
อันอุบาสิกา กระทำแล้ว ดังนี้ ดังนี้;

(อ. มหาอุบาสิกา) ใคร่ครวญอยู่ ว่า อ.อุปการะ เป็นสภาพ
อันเราผู้แล่นไปพร้อมอยู่ ในสงสาร กระทำแล้วในก่อน แก่บุตร
ของเรา ย่อมไม่มีนั่นเทียว หรือหนอแล ดังนี้ ระลึกตามแล้ว
ซึ่งอัตภาพที่ร้อย อันยิ่งกว่าร้อยแห่งอัตภาพอันหย่อนด้วยอัตภาพ
หนึ่งนั้น รู้แล้วว่า อ.การให้ซึ่งชีวิต อันเราเป็นหญิงผู้บำเรอซึ่งเท้า
ของพระเถระนั้น เป็น ให้แล้ว ในที่เป็นที่ปลงลงจากชีวิต แห่งหนึ่ง
ในอัตภาพที่ร้อย โอ อ.อุปการะใหญ่ อันเรากระทำแล้ว แก่บุตร
ของเรา ดังนี้ นั่งแล้วในเรือนเทียว กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ท. ขอจง
ใคร่ครวญให้วิเศษยิ่ง ดังนี้ ๕

อ.พระเถระนั้น ฟังแล้ว ซึ่งเสียงด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์
ระลึกตามแล้ว ซึ่งอัตภาพที่ร้อยให้วิเศษ เห็นแล้ว ซึ่งความที่
แห่งชีวิต ของตน เป็นธรรมชาติอันอุบาสิกานั้น ให้แล้วในก่อน
ในอัตภาพนั้น คิดแล้วว่า โอ อ.อุปการะ เป็นสภาพอันมหาอุบาสิกา
นี้กระทำแล้วในก่อนแก่เรา ได้เป็นแล้ว ดังนี้ เป็นผู้มิใช่
เป็นของแห่งตน เป็น กล่าวแล้วซึ่งปัญหาในมรรคและผล ท. สี่
แก่มหาอุบาสิกานั้น ในที่นั่นนั่นเทียว ปริณิพพานแล้ว ด้วยอนุปาติเสส
นิพพานธาตุ ๕

อหิ โข ปน เถกุนอตตภาวสเส อญเณหิ สทุธิ
เอกโต หุตฺวา เอตํ ชีวิตา โวโรเปสฺสิ, อญฺ เม เอตฺตํ
อตุณฺ ทิสฺวา `อโห ภาริยํ กมฺมํ กตฺตํ อฺปาสิกาयाติ
จินฺเตสฺสิติ อญฺเณสฺสิ;

“นตฺถิเอว นฺุ โข สํสาเร สํสรนฺติยา มม ปุตฺตสฺส
อฺปการโ กตฺตํพุทฺโธติ อฺปชาเรยมาณา ตโต อุตฺตริ
สตีมิ อุตฺตภาวํ อฺนุสฺสุริตฺวา “สตีเม อุตฺตภาเว
มยา เอตฺสฺส ปาพปริจจาริกาย หุตฺวา เอกสฺมิ ชีวิตา
โวโรปนฺนฺจฺาเน ชีวิตานํ ทินฺนํ; อโห มยา มม
ปุตฺตสฺส มหาอฺปการโ กโตติ ญตฺวา เคเห
นิสินฺนาว “อฺตฺตริ วิเสเสตฺวา อฺปชาเรธาติ อาห.

โส ทิพฺพาย โสตธาตฺยา สทฺทํ สุตฺวา วิเสเสตฺวา
สตีมิ อุตฺตภาวํ อฺนุสฺสุริตฺวา ตตฺถ ตาย อุตฺตโน
ชีวิตสฺส ทินฺนภาวํ ทิสฺวา “อโห มม อิมาย
มหาอฺปาสิกา ย อฺปการโ กตฺตํพุทฺโธติ จินฺเตตฺวา
อฺตฺตมโน หุตฺวา ตสฺสา ตตฺถเว จตฺสฺ มคฺคผลเส
ปญฺหํ กเถตฺวา อฺนุปาติเสสาย นิพฺพานธาตฺยา
ปริณิพฺพายิ.

อ. เรื่องแห่งภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง (จบแล้ว) ๕

อญฺเณตรภิกฺขุ วตฺถุ.

๓. อ. เรื่อง แห่งภิกษุผู้กระสันขึ้นแล้ว (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๓. อุกกณฺจิตฺตภิกฺขุวตฺถุ. (๒๖)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในเมืองสาวัตถี ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุ
ผู้กระสันขึ้นแล้ว รูปใดรูปหนึ่ง ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
สฺวทฺทสฺส ดังนี้ เป็นต้น ๕

“**สฺวทฺทสฺส** นตี อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตฺถา สวาทฺถึยํ
วิหรนฺโต อญฺเณตรํ อุกกณฺจิตฺตภิกฺขุ อารพฺก กเถสิ.

ได้ยินว่า ครั้นเมื่อพระศาสดา ประทับอยู่อยู่ในเมืองสาวัตถี
อ. บุตรของเศรษฐี คนหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระผู้เข้าถึงซึ่งตระกูล
ของตน กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น
จากทุกข์ (ย่อมเป็น), อ. ท่าน ท. ขอจงบอก ซึ่งอาการเป็นเหตุพ้น
จากทุกข์ อย่างหนึ่ง แก่กระผม ดังนี้ ๕

สตฺถริ กิร สวาทฺถึยํ วิหรนฺเต, เอโก เสฏฺฐิปุตฺโต
อฺตฺตโน กุลฺลกเถรํ อฺปสงฺกมิตฺวา “ภานฺเต อหิ ทฺวฺชา
มฺจุจิตฺตกาโม, เอกํ เม ทฺวฺชโต มฺจุจนาการ์ กเถธาติ
อาห.

อ.ภิกษุฉัน กระสันขึ้นแล้ว ไม่ยินดีอยู่แล้ว ย่อมไม่กระทำซึ่งการสหาย
ในอาการ ๓๒, ย่อมไม่เรี่ยนเอา ซึ่งอุทเทส, เป็นผู้ผอม เป็นผู้เศร้าหมอง
เป็นผู้มีตัวอันสะพรั่งแล้วด้วยแถวแห่งเอ็น เป็นผู้อันความเป็นแห่ง
บุคคลผู้เฝ้ายจรัญครอบงำแล้ว เป็นผู้เกลื่อนกล่นแล้วด้วยหิดด้าน
ได้เป็นแล้ว จำเดิม แต่กาลนั้น ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. ถามแล้ว ซึ่งภิกษุนั้น ว่า
ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน เป็นผู้ยื่นแล้ว ในที่แห่งตนยื่นแล้วเที่ยว
เป็นผู้นั่งแล้ว ในที่แห่งตนนั่งแล้วเที่ยว เป็นผู้อันโรคผอมเหลืองครอบงำแล้ว
เป็นผู้ผอม เป็นผู้เศร้าหมอง เป็นผู้มีตัวอันสะพรั่งแล้วด้วยแถวแห่งเอ็น
เป็นผู้อันความเป็นแห่งบุคคลผู้เฝ้ายจรัญ ครอบงำแล้ว เป็นผู้เกลื่อน
กล่นแล้วด้วยหิดด้าน ได้เป็นแล้ว เพราะเหตุไร, อ. กรรมอะไร อันท่าน
กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ. เรา
เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท.
ถามแล้ว) ว่า (อ. ท่าน เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร ?
ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ นั้น บอกแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ฯ
อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. เหล่านั้น บอกแล้ว แก่อาจารย์และ
อุปัชฌาย์ ท. ของภิกษุนั้น ฯ อ. อาจารย์และอุปัชฌาย์ ท. พาเอา
ซึ่งภิกษุนั้น ได้ไปแล้ว สู่นัก ของพระศาสดา ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้มาแล้ว
ย่อมเป็น เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ (อ. อาจารย์และอุปัชฌาย์ ท. กราบทูลแล้ว)
ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ นี้ กระสันขึ้นแล้ว ในศาสนา
ของพระองค์ ท. ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ
ได้ยินว่า อ. อย่างนั้นหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา
ตรัสถามแล้ว) ว่า (อ. เธอ เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร
ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น จากทุกข์ (เป็น) เป็นผู้บวชแล้ว
(ย่อมเป็น), อ. อาจารย์ของข้าพระองค์นั้น กล่าวแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่อง
กล่าวซึ่งอภิธรรม, อ. อุปัชฌาย์ (กล่าวแล้ว) ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว
ซึ่งวินัย; ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์นั้น ได้กระทำแล้ว ซึ่งความ
สันนิษฐาน ว่า อ. ที่เป็นที่เหยียดออกซึ่งมือ ของเรานั้นเที่ยว ย่อมไม่มี
ในพระพุทธศาสนานี้, (อันเรา) เป็นคฤหัสถ์ เป็นอาจ เพื่ออันพ้น
จากทุกข์, อ. เรา เป็นคฤหัสถ์ จักเป็น ดังนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ถ้าวว่า อ. เธอ จักอาจ
เพื่ออันรักษา (ซึ่งธรรมชาติ) อย่างหนึ่งนั่นเที่ยวไขว้, อ. กิจคืออันรักษา
(ซึ่งธรรมชาติท.) อันเหลือลงย่อมไม่มี ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น ทูลถามแล้ว) ว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์ จักอาจ เพื่ออันรักษา
ซึ่งธรรมชาติ) อะไร ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. เธอ
จักอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งจิตของเธอนั้นเที่ยวหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น
กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ จักอาจ ดังนี้ ฯ

โส ตโต ปุญฺจาย อุกกณฺจิตฺต อนนฺริตฺต ทฺวตฺตีสากาเร
สชฺฌมา ยํ น กโรติ, อุทฺเทสํ น คณฺหาติ, กิโส ลฺลฺลฺล
ธฺมนิสฺสนฺนตฺตฺตฺต อาลสิยาภิกฺกฺกฺกฺก กจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อโหสิ.

อถ นํ ทหรสามเณรธา “อาวฺโส กิ ตฺวํ
จิตฺตฺตฺตฺต จิตฺตฺต นิสฺสนฺนฺนฺนฺนฺน อโหสิ
ปณฺนฺนฺนฺนฺนฺน กิโส ลฺลฺลฺล ธฺมนิสฺสนฺนตฺตฺต
อาลสิยาภิกฺกฺกฺก กจฺจฺจฺจฺจฺจ, กิณฺเต กตฺนฺนฺน
ปฺจฺจฺจฺจ.

“อุกฺกณฺจิตฺตมฺหิ อาวฺโสติ. “กึการณฺมาติ. โส ตํ
ปวตฺตฺต อโรเจสิ. เต ตสฺส อจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ อจฺจฺจฺจฺจ
อจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺนฺนํ อคฺมฺส.

สตฺถา “กึ ภิกฺขเว อาคตฺตฺตฺตฺต อาน. “ภนฺเต
อโย ภิกฺขุ ตฺมฺหํ สาสเน อุกฺกณฺจิตฺตติ. “เอวํ กิร
ภิกฺขุติ. “อาม ภนฺเตติ. “กึการณฺมาติ.

“อหํ ภนฺเต ทฺกฺขา มุจฺจิตฺตฺกามิ ปพฺพชิตฺ, ตสฺส
เม อจฺจฺจฺจ อภิตฺตมฺกถํ กเถสิ, อฺปชฺชฺชมาโย วินยกถํ;
สฺวหา อึธ เม หตฺตปฺปสฺวณฺนฺนฺนเมว นตฺถิ, คิหิณา
นฺตฺวา สกฺกา ทฺกฺขา มุจฺจิตฺ, คิหิ ภวิสฺสามิ
สนฺนฺนฺนฺนฺนฺน กามสิ ภนฺเตติ.

“สเจ ตฺวํ ภิกฺขุ เอกเมว ภฺกฺกิตฺ สกฺกิสฺสสิ,
อวเสสํ ภฺกฺกนฺนิกจํ นตฺถิ. “กึ ภนฺเตติ, “ตว
จิตฺตเมว ภฺกฺกิตฺ สกฺกิสฺสสิ. “สกฺกิสฺสสํ ภนฺเตติ.

(อ. พระศาสดา) ประทานแล้วซึ่งพระโอวาทนี้ว่าถ้าอย่างนั้นอ. เธอ จังรักษา ซึ่งจิต ของตนนั้นเทียว, (อันเธอ) อาจ เพื่ออันพ้น จากทุกข์ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า

อ. บุคคลผู้มีปัญญา พึงรักษา ซึ่งจิต อันบุคคลเห็นได้โดยยากด้วยดี อันละเอียดด้วยดี อันมีอันตกไปตามความใคร่ในอารมณ์- อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นปกติ, (เพราะว่า) อ. จิต อันบุคคล- คุ่มครองแล้ว เป็นธรรมชาตินำมาซึ่งความสุข (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อันบุคคลเห็นได้โดยยาก ด้วยดี (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านี้หนา (แห่งบท) ว่า **สุทฺตสฺส** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อันละเอียด ด้วยดี คือว่า อันละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง (ดังนี้) (แห่งบท) ว่า **สนฺนิปฺปนํ** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อันมีอัน ไม่แลดูแล้ว (ซึ่งฐานะ ท.) มีชาติเป็นต้น ตกไป ในฐานะอันตนพึงได้หรือไม่พึงได้หรืออันควรแล้วหรือ อันไม่ควรแล้ว ท. หนา ในอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นปกติ (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **ยตฺถ กามนิปาตินํ** ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า อ. บุคคลผู้อันธพาล ผู้มีปัญญาทราวม ชื่อว่า ผู้สามารถ เพื่ออันรักษาซึ่งจิต ของตน ย่อมไม่มี, อ. บุคคลผู้อันธพาลนั้น เป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งจิต เป็น ย่อมถึง ซึ่งความฉิบหายมิใช่ ความเจริญ, ส่วนว่า อ. บุคคลผู้มีปัญญา คือว่า อ. บุคคลผู้ฉลาดเทียว ย่อมอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งจิต , เพราะเหตุนี้ แม้อ. เธอ จงคุ่มครอง ซึ่งจิตนั้นเทียว, เพราะ ว่า อ. จิตนี้ อันบุคคลคุ่มครองแล้ว เป็นธรรมชาตินำมาซึ่งความสุข (ย่อมเป็น) คือว่า ย่อมนำมา ซึ่งความสุขอันเกิดแล้วแต่มรรคและผลและนิพพาน ท. (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระศาสดา) ว่า **จิตฺตํ รกฺขเถ เมธาวิ** ดังนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนา อ. ภิกษุ นั้น บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล, (อ. ชน ท.) มาก แม้เหล่าอื่น เป็นพระอริยบุคคล มีพระโสดาบันเป็นต้น ได้เป็นแล้ว, อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับ ด้วยวจาที่มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

อ. เรื่องแห่งภิกษุผู้กระสันขึ้นแล้ว (จบแล้ว) ฯ

อุกุกณฺจิตฺติกฺขวตฺต.

๔. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าสังฆรักขิตผู้เป็นหลาน (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

๔. ภาคินเณยฺยสงฺฆรักขิตฺตเถรวตฺต.

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งภิกษุ ชื่อว่าสังฆรักขิต ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **ทฺูรํคมํ เอกจรี** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

“**ทฺูรํคมํ เอกจรณฺติ** อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เชตวนเณ วิหรนฺโต สงฺฆรักขิตํ นาม ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. กุลบุตร คนหนึ่ง ในเมืองสาวัตถี พังแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา ของพระศาสดา ออกแล้ว บวชแล้ว ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว เป็นผู้ชื่อว่าสังฆรักขิตเถระ เป็น บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว ฯ

สาวตฺถิยํ กิเรโก กุลปฺุตฺโต สตฺถุ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺโต ลทฺฐปฺสมฺปโต สงฺฆรักขิตฺตเถโร นาม หุตฺวา กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปฺปณิ.

อ. น้องชายผู้น้อยที่สุด ของพระเถระนั้น ได้แล้ว ซึ่งบุตร ได้กระทำแล้ว ซึ่งชื่อ ของพระเถระ (แก่บุตรนั้น) ฯ

ตฺสฺส กนิฺฏฺโง ปฺุตฺตํ ลภิตฺวา เถรสฺส นามํ อกาสิ.

อ. บุตรนั้น เป็นผู้ซึ่งว่าสังฆรักขิตผู้เป็นหลาน เป็น ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย บวชแล้ว ในสำนัก ของพระเถระ ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว เข้าไปจำแล้ว ซึ่งพรรษา ในอาวาสใกล้บ้าน แห่งใดแห่งหนึ่ง ได้แล้ว ซึ่งผ้าสาฎก อันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ตลอดพรรษา ท. สองผืน คือ (ซึ่งผ้าสาฎก) ผืนหนึ่ง มีศอกเจ็ดเป็นประมาณ (ซึ่งผ้าสาฎก) ผืนหนึ่ง มีศอกแปดเป็นประมาณกำหนดแล้วว่า (อ. ผ้า) มีศอกแปดเป็นประมาณ จักมี แก่พระอุปัชฌาย์ ของเรา ดังนี้คิดแล้ว ว่า (อ. ผ้า) มีศอกเจ็ด เป็นประมาณ จักมี แก่เรา ดังนี้ ผู้มีกาลฝนอันอยู่แล้ว มาอยู่ (ด้วยความหวัง) ว่า อ. เรา จักเห็น ซึ่งพระอุปัชฌาย์ ดังนี้ เทียวไปอยู่ เพื่อบิณฑชะ ในระหว่างแห่งหนทาง มาแล้ว, ครั้นเมื่อพระเถระ ไม่มาแล้ว สุวิหาร นั้นเทียว, เข้าไปแล้ว สุวิหาร กวาดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่พักในกลางวัน ของพระเถระ ยังนำเป็นเครื่องล้างซึ่งทำให้เข้าไปตั้งไว้แล้ว ปลูกแล้ว ซึ่งอาสนะ นั่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งหนทางเป็นที่มา ฯ

ครั้งนั้น (อ. ภิกษุนั้น) รู้แล้ว ซึ่งความเป็นคืนอันมา แห่งพระเถระนั้น กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ รับเฉพาะแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ยังพระเถระ ให้นั่งแล้ว (ด้วยคำ) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงนั่งเถิด ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งชิวแห่งตาล พัดแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่ม ล้างแล้ว ซึ่งเท้า ท. นำมาแล้ว ซึ่งผ้าสาฎกนั้น วางไว้แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงใช้สอย ซึ่งผ้าสาฎกนี้เถิด ดังนี้ ได้ยื่นพัดอยู่แล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระเถระ กล่าวแล้ว กะภิกษุนั้น ว่า ดูก่อนสังฆรักขิต อ. จีวร ของเรา เต็มรอบแล้ว, อ. เธอนั้นเทียว จงใช้สอยเถิด ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ผ้าสาฎกนี้ (อันกระผม) กำหนดแล้ว เพื่อท่าน ท. นั้นเทียว จำเดิม แต่กาล (แห่งผ้าสาฎกนี้) อันกระผมได้แล้ว, อ. ท่าน ท. ขอจงกระทำ ซึ่งการใช้สอยเถิด ดังนี้ ฯ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนสังฆรักขิต (อ. ชื่อนั้น) จงมีเถิด, อ. จีวร ของเรา เต็มรอบแล้ว, อ. เธอนั้นเทียว จงใช้สอยเถิด ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุนั้นกล่าวแล้ว)ว่าข้าแต่ท่านผู้เจริญอ.ท่านท.จงอย่ากระทำ อย่างนี้, (ครั้นเมื่อผ้าสาฎก) อันท่าน ท. ใช้สอยแล้ว อ. ผลอันใหญ่ จักมี แก่กระผม ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น เมื่อภิกษุนั้น แม้กกล่าวอยู่ บ่อย ๆ อ. พระเถระ ไม่ปรารภณาแล้ว ซึ่งผ้าสาฎกนั้น ฯ อ. ภิกษุนั้น ผู้ยื่นพัด อยู่แล้วเทียว คิดแล้ว อย่างนี้ ว่า อ. เรา เป็นหลาน ของพระเถระ (เป็น) ในกาล (แห่งเรา) เป็นคฤหัสถ์ เป็นสังฆวิหริก (ย่อมเป็น) ในกาล (แห่งเรา) บวชแล้ว, แม้ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. พระอุปัชฌาย์ เป็นผู้ ไม่ปรารภณาเพื่ออันกระทำ ซึ่งการใช้สอย กับ ด้วยเรา (ย่อมเป็น), ครั้นเมื่อพระอุปัชฌาย์นี้ ไม่กระทำอยู่ ซึ่งการใช้สอย กับ ด้วยเรา อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยความเป็นแห่งสมณะ, อ. เรา เป็นคฤหัสถ์ จักเป็น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. ความคิดนั้น ได้มีแล้ว แก่ภิกษุนั้น ว่า อ. การอยู่ครองซึ่งเรือน เป็นสภาพอันบุคคลพึงให้ตั้งไว้ด้วยดีโดยยาก (ย่อมเป็น), อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไรหนอแล ผู้เป็นคฤหัสถ์เป็นแล้ว จักเป็นอยู่ ดังนี้; ในลำดับนั้น (อ. ภิกษุนั้น) คิดแล้ว ว่า อ. เรา ขายแล้ว ซึ่งผ้าสาฎก มีศอกแปดเป็นประมาณ จักถือน้ำ ซึ่งแม่แพะ ตัวหนึ่ง,

โส ภาคินเญยสงฆรักขิต นาม หุตวา วยปุตโต เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ลหฺฐปสมฺปโต อญฺตตรสฺมี คามการาเม วสฺสํ อฺปนฺตฺวา “เอกํ สตฺตฺหตฺถํ เอกํ อญฺจฺหตฺถนฺติ เทว วสฺสวาสิกฺสาฎกเณ ลภิตฺวา “อญฺจฺหตฺถํ อฺปนฺตฺวา ยสฺส เม ภวิสฺสตีติ สลฺลกุเชตฺวา “สตฺตฺหตฺถํ มยฺหํ ภวิสฺสตีติ จินฺตฺตฺวา วุตฺถวสฺโส “อฺปนฺตฺวา ยสฺส ปสฺสิสฺสวามิตฺติ อคฺคจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค ปิณฺฑทฺยา ยจฺจนฺโต อคฺคนฺตฺวา, เถเร วิหารํ อนาคเตยฺเว, วิหารํ ปวิสฺสิตฺวา เถรสฺส ทิวาญฺจานํ สมมชฺชิตฺวา ปาโททกํ อฺปนฺตฺวา อสฺนํ ปญฺญาเปตฺวา อคฺคมนมคฺคํ โอลเณนฺโต นิสฺสีติ.

อถสฺส อคฺคมนภาวํ ญตฺวา ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา ปตฺตจิวํ ปฏิกุคฺเคตฺวา “นิสฺสีท ภาณเตติ เถรํ นิสฺสีทาเปตฺวา ตาลวณฺฏํ อาทาย วิชิตฺวา ปานียํ ทตฺวา ปาเท โหวิทฺวา ตํ สาฎกํ อานตฺวา ปาทมฺเฒ จเปตฺวา “ภาณเต อิมํ ปริภุญฺชถาติ วตฺวา วิชยมาโน อญฺจาสฺสิ.

อถ นํ เถโร อาท “สงฺฆรักขิต มยฺหํ จิวํ ปริปฺนฺณํ, ตฺวเมว ปริภุญฺชถาติ. “ภาณเต มยาล หุทฺถกาลโต ปญฺจาย อยํ ตฺมฺหากเมว สลฺลกุชิต, ปริโศคํ กโรถาติ. “โหตุ สงฺฆรักขิต, ปริปฺนฺณํ เม จิวํ, ตฺวเมว ปริภุญฺชถาติ.

“ภาณเต มา เอวํ กโรถ, ตฺมฺเหหิ ปริภุตฺเต, มยฺหํ มหปฺผลํ ภวิสฺสตีติ. อถ นํ, ตสฺส ปฺนฺปฺนํ กเถนฺตสฺสาปี, เถโร น อิจฺฉิ. เอวํ โส วิชยมาโน จิตฺวา จินฺตฺสิ “อหํ เถรสฺส คิหิกาลเ ภาคินเญโย ปพฺพชิตกาเล สทฺธิวิหริโก, เอวํปี มยฺา สทฺธิ อฺปนฺตฺวาโย ปริโศคํ น กาทฺกาโม, อิมสฺมี มยฺา สทฺธิ ปริโศคํ อกรโหนฺเต, กิ เม สมณฺภาเวณ, คิหิ ภวิสฺสวามิตฺติ.

อถสฺสเอตฺทโหสิ “ทุสฺสณฺจฺาปีโย ฆราวาโส, กิณฺุ โข กตฺวา คิหิภูโต ชีวิสฺสวามิตฺติ; ตโต จินฺตฺสิ “อญฺจฺหตฺถสาฎกํ วิภิกฺกิตฺวา เอกํ เอพิกํ คณฺุหิสฺสวามิ,

ชื่อ อ. แม่แพะ ท. ย่อมคลอด พลับ, อ. เวนั้น ชายแล้ว (ซึ่งลูก) ตัวคลอดแล้ว ๆ จักกระทำให้เป็นต้นทุน, อ. เรากระทำแล้ว ซึ่งต้นทุน ท. ให้มาก จักนำมา ซึ่งปชาบดี คนหนึ่ง, อ. ปชาบดีนั้น จักคลอด ซึ่งบุตร คนหนึ่ง,

ครั้งเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งชื่อ ของลูก ของเรา แก่บุตร นั้น ยังบุตรให้นั่งแล้ว บนยานน้อย พาเอา ซึ่งบุตรด้วย ซึ่งภรรยาด้วย ของเรา จักมา เพื่ออันไหว้ ซึ่ง ลูก, อ. เรา เมื่อมา จักกล่าว ภรรยาของเรา ในระหว่างแห่งหนทางว่า อ. เธอ จงนำมา ซึ่งบุตร แก่เรา ก่อน, อ. เรา จักนำไป ซึ่งบุตรนั้น ดังนี้ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันทรงไว้พร้อม จักทิ้ง ในรอยแห่งล้อ,

ครั้งเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ล้อ ขึ้นเฉพาะแล้ว สู่วีระ ของบุตรนั้น จักไป, ครั้งเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) (อ. เรา) กล่าวแล้ว ภรรยาว่า อ. เธอ ได้ให้แล้ว ซึ่งบุตร ของเรา แก่เรา หามิได้นั้นเทียว, อ. เธอ ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันทรงไว้พร้อม ซึ่งบุตรนั้น, อ. บุตรนั้น เป็นผู้อันเธอให้หิบบายแล้ว เป็นแล้ว ดังนี้ จักตี ซึ่งหลัง ด้วยด้ามแห่งปฏัก ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ นั้น คิดอยู่ อย่างนี้ ยืนพักอยู่เทียว ดีแล้ว ซึ่งศีระะ ของพระเถระ ด้วยชั่วแห่งตาล ฯ

อ. พระเถระ ใครครวญอยู่ ว่า อ. เรา เป็นผู้ อันสังฆรักชิต ดีแล้ว ที่ศีระะ (ย่อมเป็น) เพราะเหตุอะไร หนอ แล ดังนี้ รู้แล้ว (ซึ่งเรื่อง) ทั้งปวง อันอันภิกษุ นั้น คิดแล้ว ๆ กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนสังฆรักชิต อ. เธอ ไม่ได้ เอาแล้ว เพื่ออันให้ ซึ่งการประหาร แก่มาตุคาม, อ. โทษอะไร ของพระเถระแก่ ในเรื่องนี้ ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ นั้น (คิดแล้ว) ว่า โอ ! อ. เรา เป็นผู้หิบบายแล้ว ย่อมเป็น, ได้ยินว่า (อ. เรื่อง) อัน (อันเรา) คิดแล้ว ๆ อันพระอุปัชฌาย์ ของเรา ทราบแล้ว, อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยความเป็นแห่งสมณะ ดังนี้ ทิ้งแล้ว ซึ่งชั่วแห่งตาล เริ่มแล้ว เพื่ออันหนีไป ฯ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. ติดตามแล้ว ซึ่งภิกษุ นั้น พาเอามาแล้ว สู่น้ำนัก ของพระศาสดา ฯ

อ. พระศาสดา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุอะไร, อ. ภิกษุรูปหนึ่ง อันเธอ ท. ได้แล้วหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ; อ. ข้าพระองค์ ท. พาเอามาแล้ว ซึ่งภิกษุหนุ่ม นี้ ผู้กระสันขึ้นแล้ว หนี ไปอยู่ เป็นผู้มาแล้ว สู่น้ำนัก ของพระองค์ ท. ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

เอพิกา นาม ชิปปิ วิชายนติ, สุวาหิ วิชาติ วิชาติ วิภิกิณิตวา มุลลั กิริสสามิ, มุเล พนุ กตวา เอกั ปชาปตี อาเนสสามิ, สา เอกั ปุตตั วิชยิสสตี,

อดสูส มม มาตุลสูส นามิ กตวา จูฬยานเก นิสีทาเปตวา มม ปุตตตญจ ภริยญจ อาทาย มาตุลั วนุทิตุ อาคมิสสามิ, อาคจจุนโต อนุตรามคเค มม ภริยั วกุขามิ อาเนหิ ตาว เม ปุตตั, วหิสสามิ นนฺตี, สา กิณฺเต ปุตเตน, เอหิ ยานกั ปาเชหิติ วตฺวา ปุตตั คเหตุวา อหิ เนสสามิ นนฺตี สนฺธาเรตุ อสกุโกนฺตี จกุกปาเท ฉทุเทสสุตี,

อดสูส สิริวิ อภิริหิตวา จกุกั คมิสสุตี, อด นั ติวี่ มม ปุตตั เนว มยหิ อทาสี, นั สนฺธาเรตุ นาสกุขิ, นาสิตอสี ตยาตี วตฺวา ปโตพญญุจียา ปญฺจึ ปหริสสามิติ.

โส เอว จินฺเตนฺโต จตฺวา วิชยมาโนว เถรสสุ สีสั ตาลวณฺฏาน ปหริ.

เถโร “กิณฺุ ไซ อหิ สงฺฆรกุขิตน สีสเ ปหโตติ อุปรานเโต เตน จินฺตติจินฺตติ สพฺพิ ฅตฺวา “สงฺฆรกุขิต มาตุคามสุส ปหาริ ทาตุ นาสกุขิ, เอตฺถ มหุลลกตฺเถรสสุ โก โทโสติ อาห.

โส “อโห นฺญุโสมฺหิ, ฅาตี กิร เม อุปชฺฎมาเยน จินฺตติจินฺตติ, กิ เม สมณภาเวนาตี ตาลวณฺฏั ฉทุเทตฺวา ปลายิตุ อารทุโ.

อด นั ทหรสามเณรา อนฺุพนฺธิตฺวา อาทาย สตฺถุ สนฺติกั อาคมิสฺสุ,

สฺตฺถา เต ภิกฺขุ ทิสฺวา “กั ภิกฺขเว อาคตฺตฺถ, เอโก โว ภิกฺขุ ลทุโรติ ปุจฺฉิ.

“อาม ภนฺเต; อิมั ทหริ อุกกณฺจิตฺวา ปลายนฺตุ คเหตุวา ตฺมฺหากั สนฺติกั อาคตฺมฺหาตี.

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ได้ยินว่า อ. อย่างนั้นหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่าดูก่อนภิกษุ อ. กรรม อันหนัก อย่างนี้ อันเธอ กระทำแล้ว เพื่อประโยชน์อะไร, อ. เธอ เป็นบุตรของพระพุทธเจ้า พระองค์หนึ่ง ผู้มีความงามเพียรอันปรารถนาแล้ว (เป็น) บวชแล้ว ในศาสนา ของพระพุทธเจ้า ที่ชื่อว่าเช่นกับด้วยเรา มิใช่หรือ ? ไม่ได้เอาแล้ว เพื่ออันยังบุคคลให้เรียก ซึ่งตน ว่า อ. พระโสดาบัน ดังนี้ หรือ หรือว่า ว่า อ. พระสกทาคามี ดังนี้ ว่า อ. พระอนาคามี ดังนี้ หรือ หรือว่า ว่า อ. พระอรหันต์ ดังนี้ ; อ. เธอ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันหนัก อย่างนี้ เพื่อประโยชน์อะไร ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า อ. เธอ เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ทั้งปวง จำเดิมแต่วัน แห่งผ้าสาฎกอันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ตลอดพรรษา ท. (อันตน) ได้แล้ว เพียงใด แต่อันนี้ ซึ่งพระเถระ ด้วยชิวแห่งตาลแก่พระศาสดา กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้หนีไปแล้ว เพราะเหตุนี้ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะภิกษุนั้น ว่า ดูก่อนภิกษุ อ. เธอ จงมา อ. เธอ อย่าคิดแล้ว, ชื่อ อ. จิต นั้น เป็นธรรมชาติรับพร้อมซึ่งอารมณ์ แม้อันมีอยู่ในที่ไกล (ย่อมเป็น), อ. อัน (อันภิกษุ) พยายามเพื่อประโยชน์แก่นั่น จากเครื่องผูกคือราคะและโทสะและโมหะ ย่อมควร ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า

อ. ชน ท. เหล่าใด จักสำรวจ ซึ่งจิต อันไปในที่ไกล อันเที่ยวไปดวงเดียว อันไม่มีสรีระ อันมีถ้าเป็นที่อาศัย,
อ. ชน ท. เหล่านั้น จะพ้น จากเครื่องผูกแห่งมาร ดังนี้ ฯ

(อ. อันวินิจฉัน) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบน) ว่า **ทุรณคม** ดังนี้ เป็นต้น (อันบัณฑิต พึงทราบ) : ก็ ชื่อ อ. การไปและการมา แห่งจิต โดยส่วนแห่งทิมมีที่อันมีในเบื้องหน้าเป็นต้น แม้มีความหลับแห่งถึงเป็นประมาณ ย่อมไม่มี, (อ. จิตนั้น) ย่อมรับพร้อม ซึ่งอารมณ์ แม้อันมีอยู่ในที่ไกล เพราะเหตุนี้ (อ. จิตนั้น) ชื่อว่าเป็นธรรมชาติไปในที่ไกล เกิดแล้ว ฯ

อนึ่ง อ. จิตเจ็ดและแปดดวง ท. ชื่อว่าอันสามารถเพื่ออันเป็นธรรมชาติเนื่องกันแล้วโดยความเป็นข้อ (เป็น) โดยความเป็นอันเดียวกัน เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ย่อมไม่มี, อ. จิต ดวงหนึ่ง ๆ นั้นเที่ยวย่อมเกิดขึ้น ในกาลเป็นที่เกิดขึ้น, ครั้นเมื่อจิตนั้นดับแล้ว อ. จิตดวงหนึ่ง ๆ นั้นเที่ยว ย่อมเกิดขึ้น อีก เพราะเหตุนี้ (อ. จิตนั้น) ชื่อว่าเป็นธรรมชาติเที่ยวไปดวงเดียว เกิดแล้ว ฯ

อ. ทรวดทรงแห่งสรีระหรือ หรือว่า อ. ประสาทแห่งสี่ อันมีประการมีสี่เที่ยวเป็นต้น ของจิต ย่อมไม่มี เพราะเหตุนี้ (อ. จิตนั้น) ชื่อว่าเป็นธรรมชาติไม่มีสรีระ เกิดแล้ว ฯ

“เอวํ กิร ภิกษุติ. “อาม ภาณเตติ.

“กิมตถํ เต ภิกษุ เอวํ ภาริยํ กมมํ กตํ, นนฺตุตฺวํ อารทฺธวิริยสฺส เอกสฺส พุทฺธสฺส ปุตุโต มาทิสสฺส นาม พุทฺธสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา อุตฺตานิ `โสตาปนฺโนติ วา `สกทาคามีติ วา `อนาคามีติ วา `อรหตี วา วทาเปตุํ นาสกฺขิ; กิมตถํ เอวํ ภาริยํ กมมมกาสีติ. “อุกฺกณฺฐจิตฺตสมิ ภาณเตติ. “กึการณฺหา อุกฺกณฺฐจิตฺตสีติ.

โส วสุทฺถวาสิกสาฎกานํ ลทฺททิวสโต ปฏฺจาย ยาว เถรสฺส ตาลวณฺณฺน ปหารา สพฺพํ ตํ ปวตฺตตี สตุฏฺ อารโจะตฺวา “อิมินา การณฺน ปลาโตสมิ ภาณเตติ อาห.

อถ นํ สตุฏฺธา “เอหิ ภิกษุ มา จินฺตยิ, จิตฺตํ นามเตตํ ทฺวเร โหนฺตํปิ อารมฺมณํ สมฺปฏฺิจฺจกฺขาติกํ, รากโทสโมหพฺพณฺนา มุจฺจนฺตฺถาย วายมิตฺตุ วฏฺฏตีตี วตฺวา อิมํ คาถมาห

“**ทฺุรณฺคมํ เอกจรั** อสรีรั **คฺุหาสย**
เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ, โมกฺขนฺติ มารพฺพณฺนาติ.

ตตถ **ทฺุรณฺคฺมนฺติ**: จิตฺตสฺส หิ มกฺกณฺฐตฺตมตฺตกํปิ ปฺรตฺติมาทิตฺทิสภาเคน คมนาคมนํ นาม นตฺถิ, ทฺุเร สนฺตํปิ อารมฺมณํ สมฺปฏฺิจฺจตีตี **ทฺุรณฺคมํ** นาม ชาตํ.

สตุฏฺฏจฺจิตฺตานิ ปน เอกโต กณฺณณิกพฺพทฺุณนิ เอกกฺขณฺ อฺุปปชฺชิตฺตุํ สมตฺถานิ นาม นตฺถิ, อฺุปปตฺตติกาเล เอกกเมว จิตฺตํ อฺุปปชฺชติ, ตสมิ นินฺจฺทฺุเอ ปนเอกกเมว อฺุปปชฺชตีตี เอกจรั นาม ชาตํ.

จิตฺตสฺส สรีรฺสณฺจฺจานํ วา นีลาทิปกาโร วณฺณฺนเกทฺุ วา นตฺถีตี อสรีรั นาม ชาตํ.

อ. ถ้าคือมหาภูตสี่ ชื่อว่าถ้ำ, ก็ อ. จิตนี้ อาศัยแล้ว ซึ่งหทัยรูป ย่อมเป็นไปทั่ว เพราะเหตุนั้น (อ. จิตนั้น) ชื่อว่าเป็นธรรมชาติมีถ้ำ เป็นที่อาศัย เกิดแล้ว ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (อ.ชน ท.) เหล่าใดเหล่าหนึ่ง คือ อ.บุรุษ ท. หรือ คือหรือว่า อ.หญิง ท. คือ อ.คฤหัสถ์ ท. หรือ คือหรือว่า อ.บรรพชิต ท. ไม่ให้อยู่ เพื่ออันเกิดขึ้น แกกิลสอันไม่เกิดขึ้น ละขาดอยู่ ซึ่งกิลส อันเกิดขึ้นแล้ว เพราะความหลงพร้อมแห่งสติ ชื่อว่าจักสำรวจรวม ซึ่งจิต จักกระทำ (ซึ่งจิต) ให้เป็นธรรมชาติอันตนสำรวจรวมแล้ว คือ ว่า ให้เป็นธรรมชาติไม่ฟุ้งซ่านแล้ว (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **เย จิตต์ ดังนี้ ฯ**

(อ.อรรถ) ว่า (อ.ชน ท.) เหล่านั้น ทั้งปวง ชื่อว่าจักพ้น จากวิภูฏะอันเป็นไปในภูมิสาม อันบัณฑิตนับพร้อมแล้วว่า เครื่องผูกแห่งมาร เพราะความไม่มีแห่งเครื่องผูกคือกิลส (ดังนี้) (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **โมกขชนิดิ มารพณณา ดังนี้ ฯ**

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งเทศนาอ.พระเถระชื่อว่าสังฆรักขิต ผู้เป็นหลาน บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล, (อ. ชนท.) มาก แม้เหล่าอื่น เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบันเป็นต้น เกิดแล้ว , อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา มีประโยชน์ ได้มีแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล้ว ฯ

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าสังฆรักขิตผู้เป็นหลาน (จบแล้ว) ฯ

๕. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจิตต์ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ชื่อซึ่งพระเถระชื่อว่าจิตต์ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า **อนวภูจิตจิตตสสุ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า อ. กุลบุตร ผู้อยู่ในเมืองสาวัตถี โดยปกติ คนหนึ่ง แสงวงหาอยู่ ซึ่งโคตัวหายไปแล้ว เข้าไปแล้ว สู่ป่า เห็นแล้ว ซึ่งโค ในกาลแห่งพระอาทิตย์มีเงาอันตั้งอยู่แล้วในท่ามกลาง ปล่อยแล้ว ในฝูง (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา จักได้ (ซึ่งวัตถุ) สักว่าอาหาร ในสำนัก ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ท. แน่แท้ ดังนี้ ผู้อันความหิวและความกระหาย บิบบั่นแล้ว เข้าไปแล้ว สู่วิหาร ไปแล้ว สู่สำนัก ของภิกษุ ท. ไหว้แล้ว ได้ยินแล้ว ณ ที่สุดแห่งหนึ่ง ฯ

ก็ ในสมัย นั้น แล อ. ภัตตร อันเหลือลงจากภัตตร (อันภิกษุ ท.) ฉ้นแล้ว ในกาลเป็นที่ไล่ซึ่งวัตถุอันเป็นเดนุ ของภิกษุ ท. ย่อมมี ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น เห็นแล้ว ซึ่งกุลบุตรนั้น ผู้อันความหิวบิบบั่นแล้ว กล่าวแล้ว ว่า เชิญเถิด อ. ท่าน รับแล้ว ซึ่งภัตตร จงบริโภคเถิด ดังนี้ ฯ

คุหา นาม จตุมหาภูตคุหา, อิทธิจ หทยรูป นิสุสาย ปวตตตีติ คุหาสย นาม ชาตฺ. เย จิตฺตฺติ:

เย เกจิ ฐริสา วา อิตฺถิ วา คนฺฐสา วา ปพฺพชิตา วา อนฺุปฺปชฺชนกฺกิลสฺสสุ อฺุปฺปชฺชิตฺตุ อฺุเทฺนฺตา สติสฺมฺไมเสฺน อฺุปฺปนฺนิกิลสฺสํ ปชฺชนฺตา จิตฺตฺติ สฺสณฺณเมสฺสนฺติ สฺสณฺณตฺติ อฺุวิกฺขิตฺตฺติ กฺริสฺสนฺติ.

โมกขชนิดิ มารพณณาติ: สพฺเพ เต กิลส-พณฺณาภาเวฺน มารพณฺณสงฺฆาตา เตภูมิกวฺภูฏา มฺุจฺจิสฺสนฺตีติ.

เทศนาปริโยसानะ ภาคินะเยยสงฆรักขิตตเถโร โสตาปัตติผลํ ปาปุณฺนิ, อญฺเฎปี พฺหุ โสตาปนฺนาทโย ชาตา, มหาชนสฺส สาทฺตฺติกา เทสนา อโหสีติ.

ภาคินะเยยสงฆรักขิตตเถรวตฺถุ.

๕. จิตตหตฺตเถรวตฺถุ.

“**อนวภูจิตจิตตสฺสาติ** อิมํ ธมฺมเทสนํ สฺตฺถา เขตเวเน วิหรนฺโต จิตฺตหตฺตเถโร นาม อารพฺภ กเถสิ.

เอโก กิร สวตฺถิวาสี กุลปฺตฺโต นฺภูจโคณํ ปริเยสนฺโต อรณฺณํ ปวิสีตฺวา มชฺฌนฺตีกกาเล โคนํ ทิสฺวา ยฺยูเถ วิสฺสชฺเชตฺวา “อวสฺสํ อญฺยานํ สฺนฺติเก ออาหารมตฺตํ ลภิสฺสามีติ ขุปฺปิปาสาปีพีโต วิหารํ ปวิสีตฺวา ภิกฺขุนํ สฺนฺติกํ คนฺตฺวา วฺนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ อญฺจาสี.

ตสฺมี โข ปน สมเย ภิกฺขุนํ อวฺกการปาติยํ กฺตฺตฺวาเสสํ กตฺตํ ไหติ.

เต ตํ ฉาตกปีพีตํ ทิสฺวา “อิงฺฆ กตฺตํ คเหตุวา กฺญฺชาติ วทีสุ.

ก็ อ. แกงและกับอันมิใช่หนึ่ง ย่อมเกิดขึ้น ชื่อในกาล
แห่งพระพุทธรเจ้า ๆ

อ. กุลบุตรนั้น รับแล้ว (ซึ่งภัต) อันสักว่าเป็นเครื่องยังอัตภาพ
ให้เป็นไป จากภตานั้น บริโภคแล้ว ต้มแล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงต้ม ล้างแล้ว
ซึ่งมือ ท. ไหว้มแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ในวันนี้
อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. ได้ไปแล้ว สูที่เป็นที่นิมนต์ หรือ ดังนี้ ๆ

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก (อ. การนิมนต์) ย่อมไม่มี
(ในวันนี้), อ. ภิกษุ ท. ย่อมได้ เนื่องนิศัย โดยทำนองนี้เทียว ดังนี้ ๆ

อ. กุลบุตรนั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. เรา ท. ลุกขึ้นแล้ว ลุกขึ้นพร้อมแล้ว
แม้กระทำอยู่ ซึ่งการงาน เนื่องนิศัย ตลอดคืนและวัน ย่อมไม่ได้ ซึ่งกับ
และข้าวยอดอันอร่อย อย่างนี้, ได้ยินว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านี้ ย่อมฉัน
เนื่องนิจ, อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยความเป็นแห่งคฤหัสถ์, อ. เรา
เป็นภิกษุ จักเป็น ดังนี้ เข้าไปหาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ขอแล้ว ซึ่งการบวช ๆ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ ท. (กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ. ดีละ ดังนี้
ยังกุลบุตรนั้น ให้บวชแล้ว ๆ

อ. กุลบุตรนั้น ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งวัตรและ
วัตรตอบ อันเป็นอุปการะแก่ภิกษุทั้งปวง ๆ

อ. ภิกษุนั้น เป็นผู้มิสรีระอันอันแล้ว ได้เป็นแล้ว โดยอันล่วงไปแห่งวัน
เล็กน้อย เพราะลาภและสักการะ อันเกิดขึ้นแล้ว แก่พระพุทธรเจ้า ท.,
ในลำดับนั้น (อ. ภิกษุนั้น) คิดแล้ว ว่า อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยการ
เทียวไปแล้ว เพื่อภิกษา เป็นอยู่, อ. เรา เป็นคฤหัสถ์ จักเป็น ดังนี้ ๆ

อ. ภิกษุนั้น สึกแล้ว ได้เข้าไปแล้ว สูเรือน ๆ เมื่อกุลบุตรนั้น กระทำอยู่
ซึ่งการงาน ในเรือน อ. สรีระ เทียวแห่งแล้ว โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว,
ในลำดับ นั้น (อ. กุลบุตรนั้น) คิดแล้ว ว่า อ. ประโยชน์อะไร ของเรา
ด้วยความทุกข์นี้, อ. เรา เป็นสมณะ จักเป็น ดังนี้ มาแล้ว บวชแล้ว อีก ๆ

อ. ภิกษุนั้น ยังวันเล็กน้อย ให้ยอมไปล่วงวิเศษแล้ว กระสันขึ้นแล้ว
สึกแล้ว อีก ๆ

แต่ว่า (อ. กุลบุตรนั้น) เป็นผู้กระทำซึ่งอุปการะ แก่ภิกษุ ท. ได้เป็นแล้ว
ในกาลแห่งตนบวชแล้ว ๆ

อ. กุลบุตรนั้น กระสันขึ้นแล้ว โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว แม้อีก
(คิดแล้ว) ว่า อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยความเป็นแห่งคฤหัสถ์,
อ. เรา จักบวช ดังนี้ ไปแล้ว ไหว้มแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ขอแล้ว ซึ่งการบวช ๆ

ครั้งนั้น อ. ภิกษุ ท. ยังกุลบุตรนั้น ให้บวชแล้ว อีก ด้วยอำนาจแห่ง
อุปการะ ๆ

อ. กุลบุตรนั้น บวชแล้ว สึกแล้ว หกครั้ง อย่างนี้ ๆ อ. ภิกษุ ท. (กล่าว
แล้ว) ว่า อ. ภิกษุนั้น เป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งจิต เป็น ย่อมเทียวไป
ดังนี้ กระทำแล้ว (ซึ่งคำ) ว่า อ. พระเถระชื่อว่าจิตหัตถ์ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ
ของภิกษุนั้น ๆ

เมื่อนายจิตหัตถ์นั้น เทียวไปอยู่ ไป ๆ มา ๆ อย่างนั้นนั้นเทียว
อ. ภรรยา เป็นหญิงมีครรภ์ ได้เป็นแล้ว ๆ

อ. นายจิตหัตถ์นั้น ถือเอา ซึ่งภณฑะคือโถ ไปแล้ว จากป่า สูเรือน
ในวาระ ที่ ๗ วางไว้แล้ว ซึ่งสิ่งของ ได้เข้าไปแล้ว สูห้อง (ด้วยความคิด)
ว่า อ. เรา จักถือเอา ซึ่งผ้ากาสาวะ ของตน ดังนี้ ๆ

พุทธรกาล ๑ นาม อเนกสุปพยุณชนํ อุปปชชติ.

โส ตโต ยาปนมตตํ คเหตุวา ภูตติตวา ปานีโย
ปวิตวา หตเถ ฐวิตวา ภิกขุ วรุตติวา “กั ภาเน
อชช อยยา นิมนตนาฏฐานํ อคมสูติ.

“นตถิ อุปาสก, ภิกขุ อิมินา นีหาเรน นิพทัง
ลภานตติ.

โส “มยํ อญฺญาเย สมนฺญาเย รตฺตนิทฺธิํ นิพทัง
กมฺมํ กโรนฺตปิ เหวํ มจฺจุพยุณชนมตฺตํ น ลภาม,
อิมเ กิร นิพทัง ภูตฺชนฺติ, กั เม คินฺนิภาเวน, ภิกขุ
ภวิสฺสามิติ จินฺตเตวา ภิกขุ อุปสงกมิตฺวา ปพฺพชฺช
ยาจ.

อถ นํ ภิกขุ “สาธุ อุปาสกาติ ปพฺพาเชสุ.

โส ลทฺฐปสมฺปโท สพฺพุกาโร วตฺตปฏฺวตฺต
อกาสิ.

โส พุทฺธานํ อุปปฺนฺเนน ลากฺสกุกาเรน
กตฺติปาหจฺเจเนน ญฺลสฺสโร อโหสิ; ตโต จินฺตสิ “กั
เม ภิกขาเย จริตฺวา ชีวเตน, คินฺนิ ภวิสฺสามิติ.

โส วิพฺภมิตฺวา เคหํ ปาวิสฺสิ. ตสฺส เคเห กมฺมํ
กโรนฺตสฺส, กตฺติปาเหเนว สฺสโร มิลาเย, ตโต “กั เม
อิมินา ทฺกุเชน, สมฺโณ ภวิสฺสามิติ จินฺตเตวา
ปฺนาคนฺตฺวา ปพฺพชฺ.

โส กตฺติปาหํ วิตฺตินาเมตฺวา ปฺน อุกกณฺจิตฺวา
วิพฺภมิ.

ปพฺพชิตกาเล ปน ภิกขุณํ อุปการโก อโหสิ.

โส ปฺนปิ กตฺติปาเหเนว อุกกณฺจิตฺวา “กั เม
คินฺนิภาเวน, ปพฺพชิสฺสามิติ คนฺตฺวา ภิกขุ วรุตติวา
ปพฺพชฺช ยาจ.

อถ นํ ภิกขุ อุปการเวเนน ปฺน ปพฺพาชเยสุ,

เอวํ โส อญฺชตฺตํ ปพฺพชิตฺวา อุปปพฺพชิตฺ.
ตสฺส ภิกขุ “เอส จิตฺตวลฺลิกโก หุตฺวา วิจรตฺติ
“จิตฺตหตฺถเถโรติ นามํ กโรสุ.

ตสฺสเสวํ อปราบํ วิจรณฺตสฺสเสว, ภริยา คพฺภินิ
อโหสิ.

โส สตฺตเม วาเร อรณฺยุโต กสิภณฺฑํ อาทาย
เคหํ คนฺตฺวา ภณฺฑกํ จเปตฺวา “อตฺตโน กาสาวํ
คณฺหิสฺสามิติ คพฺภํ ปาวิสฺสิ.

ในขณะนั้น อ.ภรรยาของนายจิตตหัตถ์นั้น นอนประพาศติ
หลับอยู่ ๕

อ. ผู้สาวกอันภรรยาแน่นิ่งแล้ว ไปปราศแล้ว ๕

อ. นำลาย ไหลออกอยู่ จากปาก, อ. จมูก ประพาศติตั้งครีตครีตอยู่,
อ. ปาก อ้าแล้ว, อ. ฟัน เสียดสีกันอยู่ ๕

อ. ภรรยาแน่น ปรากฏอยู่ แก่นายจิตตหัตถ์นั้น รวากะ
อ. ร่างอันพองขึ้น ๕

อ. นายจิตตหัตถ์นั้น คิดแล้วว่า อ. ร่างนี้ เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง
เป็นธรรมชาติเป็นทุกข์ ย่อมเป็น อ. เรา บวชแล้ว ไม่ได้เอาแล้ว
เพื่ออันตั้งอยู่ด้วยดี ในความเป็นแห่งภิกษุ เพราะอาศัยซึ่งร่างนี้
ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ ดังนี้ จับแล้ว ที่ชายแห่งผ้าอันบุคคล
ย้อมแล้วด้วยน้ำฝาด ฟันอยู่ที่ท้องเที่ยว ออกไปแล้วจากเรือน ๕

ครั้งนั้น อ. แม่ยาย ของนายจิตตหัตถ์นั้น ยืนแล้ว ในเรือน
อันมีระหว่างหามิได้ เห็นแล้วซึ่งนายจิตตหัตถ์นั้น ผู้เป็นอยู่อย่างนั้น
คิดแล้วว่า อ. นายจิตตหัตถ์นี้ ก้าวกลับแล้ว มาอยู่จากป่าเที่ยว
ในกาลนั้นนั้นเที่ยว ฟันแล้วซึ่งผ้าอันบุคคลพึงย้อมแล้วด้วยน้ำฝาด
ที่ท้อง ออกไปแล้ว เป็นผู้มึนหน้าเฉพาะต่อวิหาร เป็น ย่อมไป,
อ. เหตุ อะไร หนอแล ดังนี้ เข้าไปแล้วสู่เรือน เห็นแล้ว ซึ่งธิดา
ผู้ประพาศติหลับอยู่ ทราบแล้วว่า อ. นาย จิตตหัตถ์นั้น เห็นแล้ว
ซึ่งธิดานี้ เป็นผู้มึนอันระลึกล้ออาศัยซึ่งกรรมอันบัณฑิตพึงเกลียด
(เป็นผู้มีความเดือดร้อนใจ) เป็น ไปแล้ว ดังนี้ ดีแล้วซึ่งธิดา กล่าวแล้ว
ว่า เนอะหญิงกาฬกณิ อ. เจ้า จงลุกขึ้น อ. สามี ของเจ้า เห็นแล้ว
ซึ่งเจ้า ผู้ประพาศติหลับอยู่ เป็นผู้มึนอันระลึกล้ออาศัยซึ่งกรรมอันบัณฑิต
พึงเกลียด เป็น ไปแล้ว, อ. สามีนัน ย่อมไม่มี แก่เจ้า จำเดิมแต่กาลนี้
ดังนี้ ๕

อ. ภรรยาของนายจิตตหัตถ์นั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่ อ. ท่าน
จงหลีกไป อ. ท่าน จงหลีกไป อ. การไปของสามีนัน จักมีแต่ที่ไหน,
อ. สามีนัน จักมาอีก โดยวันเล็กน้อยนั้นเที่ยว ดังนี้ ๕

อ. นายจิตตหัตถ์เมื่อนั้น เดินไป เดินไป กล่าวอยู่ว่า อ. ร่าง
เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นธรรมชาติเป็นทุกข์ ย่อมเป็น ดังนี้เที่ยว
บรรลุแล้ว ซึ่งโสดาปัตติผล ๕

อ. นายจิตตหัตถ์นั้น ไปแล้ว ไหว้แล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ขอแล้ว
ซึ่งการบวช ๕

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จักไม่อาจ เพื่ออัน
ยังท่านให้บวช, อ. ความเป็นแห่งสมณะ ของท่าน (จักมี) แต่ที่ไหน,
อ. ศีรษะ ของท่าน เป็นเช่นกับด้วยแผ่นหินเป็นเครื่องลับซึ่งมีด
(ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. นายจิตตหัตถ์นั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท.
ขอจงยังกระผมให้บวช สีนวาระหนึ่ง ด้วยความอนุเคราะห์ ในกาลนี้
ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ยังนายจิตตหัตถ์นั้น ให้บวชแล้ว
ด้วยอำนาจแห่งอุปการะ ๕

อ. ภิกษุชื่อว่าจิตตหัตถ์นั้น บรรลุแล้ว ซึ่งความเป็นแห่ง
พระอรหันต์ พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ท. โดยวันเล็กน้อยนั้นเที่ยว ๕

ตสมิ์ ขณ ตสฺส ภริยา นิปฺพชิตฺวา นิพฺพายติ.

ตสฺสา นินฺตฺตสฺสากฺโก อปคโต.

มุขโต ลาลา ปคฺขรติ, นาสา ชฺรุชฺชฺรยติ, มุขํ
วิวฺจฺจํ, ทนฺตํ ชฺนฺสติ.

สา ตสฺส อุตฺตฺตมาตกสฺสวํ วิย อฺปฺปฺจาสฺสิ.

โส “อนิจฺจํ ทุกฺขํ อิทํ, อนํ เอตฺตํ กาลํ ปพฺพชิตฺวา
อิมํ นิสฺสาย ภิกฺขุภาเว สณฺหาตุํ นาสกฺขินฺหิติ
กาสาวกฺกฺกฺยํ คเหตุวา อุตฺเท พนฺธฺนโตว เคหา
นิกฺขมิ.

อถสฺส อนนฺตรเคเห จิตฺตา สสฺสํ ตํ ตถา คจฺจนํ
ทิสฺวา “อโย ปฏิกฺกนฺโต, อิทาเนว อรณฺญโต
อาคจฺจนฺโตว กาสาวํ อุตฺเท พนฺธิตฺวา นิกฺขนฺโต
วิหาราภิมฺโข คจฺจติ; กิณฺนุ ชฺชาติ เคหํ ปวิสิตฺวา
นิพฺพายมานํ ธีตรํ ปสฺสิตฺวา “โส อิมํ ทิสฺวา
วิปฺปฏิสาร์วี หุตฺวา คโตติ ฅตฺวา ธีตรํ ปหริตฺวา
“อฺญฺเจหิ กาฬกณฺนิ, สามิกิ เต ตํ นิพฺพายมานํ
ทิสฺวา วิปฺปฏิสาร์วี หุตฺวา คโต; นตฺถิ โส อิตฺโต
ปฏฺจาย ตฺยฺหฺนฺติ อาหา.

“อเปหิ อเปหิ อมฺม, กฺโต ตสฺส คมนํ, กติปาเหเนว
ปฺน อาคมิสฺสตีติ.

โสปิ “อนิจฺจํ ทุกฺขนฺติ วตฺวา คจฺจนฺโต คจฺจนฺโตว
โสดาปัตติผลํ ปาปฺถมิ.

โส คนฺตฺวา ภิกฺขุ วนฺทิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิ.

“น สกฺขิสฺสาม มโย ตํ ปพฺพาเซตฺถํ, กฺโต ตฺยฺหํ
สมณฺภาโว, สตฺถกนฺิสาทนปาสานสทิสํ ตว สีสฺนฺติ.

“ภนฺเต อิทานิ มํ อนุมฺปาย เอกวารํ ปพฺพาเซถาติ.

เต ตํ อฺปฺการวเสน ปพฺพาชฺชิสฺสุ.

โส กติปาเหเนว สห ปฏฺธิสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ
ปาปฺถมิ.

อ. ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้ กุล่าแล้ว กะภิกษุชื่อว่าจิตหัตถ์นั้น ว่า ดูก่อนจิตหัตถ์ ผู้มีอายุ อ. ท่านนั้นเที่ยว ฟังรู้ ซึ่งสมัยเป็นที่ไป แห่งท่าน, อันท่าน ประพฤติช้ำแล้ว ในวาระนี้ ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุชื่อว่าจิตหัตถ์นั้น กุล่าแล้ว) ว่า ช้ำแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระทบ ท. เป็นผู้ไปแล้ว ในกาลคือความที่ แห่งความเกี่ยวข้อง มีอยู่ ย่อมเป็น, อ. ความเกี่ยวข้อง นั้น อันกระทบ ท. ตัดได้แล้ว, ในกาลนี้ อ. กระทบ ท. เป็นผู้มิอันไม่ไปเป็นธรรม เป็นผู้เกิดแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ. ภิกษุ ท. ไปแล้ว สู้สำนึก ของพระศาสดา กราบพูลแล้ว ว่า ช้ำแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ นี้ ผู้อันช้ำพระองค์ ท. กุล่าแล้ว อย่างนี้ ย่อมกล่าว ที่อย่างนี้ ย่อมพยากรณ์ ซึ่งพระอรหัตผลอันบุคคลพึงรู้ทั่ว ย่อมกล่าว ซึ่งคำอันไม่มีแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. เออ อ. บุตร ของเรา ได้กระทำแล้ว ซึ่งการไปและการมา ในกาลแห่งตน เป็นผู้มิจิต อันไม่ตั้งลงแล้ว ในกาลเป็นที่ไม่รู้ ซึ่งพระสังฆกรรม, ในกาลนี้ อ. บุญด้วย อ. บาปด้วย อันบุตรของเรานั้น ละได้แล้ว ดังนี้ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ท. ๒ เหล่านี้ ว่า

อ. ปัญญา ย่อมไม่เต็มรอบ (แก่บุคคล) ผู้มีจิตอันไม่ตั้งลงแล้ว ผู้ไม่รู้แจ้งอยู่ ซึ่งพระสังฆกรรม ผู้มีความเลื่อมใสอันเลือนลอย, อ. ความกลัว ย่อมไม่มี (แก่บุคคล) ผู้มีจิตอันระคะไม่ร้รดแล้ว ผู้มีใจอันโทษะไม่ตามกระทบแล้ว ผู้มีบุญและบาปอันละได้แล้ว ผู้ตื่นอยู่ ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา) ย่อมทรงแสดง ว่า ชื่อ อ. จิต นั้น ของใคร ๆ อันเนื่องนิตยหรือ หรือว่า อันมั่นคง ย่อมไม่มี; ก็ อ. บุคคลใด ย่อมไม่ตั้งอยู่ ด้วยดี ในภาวะไหน ๆ รวากะ อ. พักเชียวอันบุคคลตั้งไว้แล้ว บนหลังแห่งม้า รวากะ อ. ตออันบุคคลปักไว้แล้ว ที่กองแห่งแถบ รวากะ อ. ดอกกระทุ่ม บนศีรษะอันล้าน,

(อ. บุคคลนั้น) เป็นเสวก ย่อมเป็น ในกาลบางคราว เป็นอาชีวก (ย่อมเป็น) ในกาลบางคราว เป็นนิครนถ์ (ย่อมเป็น) ในกาลบางคราว เป็นดาบส (ย่อมเป็น) ในกาลบางคราว, อ. บุคคล ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ชื่อว่าเป็นผู้มีจิตอันไม่ตั้งลงแล้ว (ย่อมเป็น);

อ. รูปาวจร อันเป็นกามาวจรก็ดี อันต่างด้วยปัญญาผู้มีปัญญา อันเป็นรูปาวจรเป็นต้นก็ดี ย่อมไม่เต็มรอบ แก่บุคคลนั้นผู้มีจิต อันไม่ตั้งลงแล้ว ผู้ไม่รู้อยู่ ซึ่งพระสังฆกรรม นี้ อันต่างด้วยโทธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ชื่อว่าผู้มีความเลื่อมใสอันเลือนลอย เพราะความที่ แห่งตน เป็นผู้มิศรัทธาอันนิตน่อยหรือ หรือว่า เพราะความที่ แห่งตนเป็นผู้มิศรัทธาอันคลอนแคลน, (เมื่อปัญญา) แม้อันเป็น กามาวจร ไม่เต็มรอบอยู่ อ. ปัญญาอันเป็นรูปาวจรและอรูปาวจร และโลกุตระ จักเต็มรอบ แต่ที่ไหนเที่ยว (ดังนี้)

เตปิ ตํ อาหังสุ “อาวุโส จิตฺตหตฺต ตว คมนสมยํ ตวเมว ชาเนยฺยาสี, อิมสมฺมึ เต วาเร จิรายิตฺตุนฺตี.

“ภนฺเต สํสฺคุตฺต อตฺติภาวกาเล คตฺตมฺห, โส โน สํสฺคุโค จินฺโน, อิทานิ อคมนธฺมมา ชาตฺตมฺหาตี.

ภิกษุ สตฺถุ สนฺตีกิ คนฺตฺวา “ภนฺเต อยํ ภิกษุ อมฺเหหิ เอวํ วุตฺโต เอวํ นาม กเถตี อญฺญํ พุยากรโรวีติ อญฺญํ วทตีตี อาหังสุ. สตฺถา

“อาม ภิกฺขเว มม ปุตุโต อตฺตโน อนวญฺจิตฺตกาเล สทุธมฺมํ อชานนกาเล คมนาคมนํ อกาสิ, อิทานิสฺส ปญฺญญจ ปาปญฺจ ปหีนฺนุตฺติ วตฺวา อีมา เทว คธา อภาสิ

“อนวญฺจิตฺตสฺส สทุธมฺมํ อวิชานโต ปริปลวปฺสาทสฺส ปญฺญา น ปริปุริตี, อนวสุตฺตจิตฺตสฺส อนนฺวาทเจตฺโต ปญฺญปาปปหีนสฺส นตฺถิ ชาครโต ภาณุตฺติ.

ตตฺถ อนวญฺจิตฺตสฺสชาติ “จิตฺตํ นามเตํ กสฺสจฺจิ นินฺพหํ วา ถาวริ วา นตฺถิ; โย ปน ปุคฺคโล อสฺสปิฏฺเส จปิ ตกฺกมฺภนฺทํ วิย ถุสฺสาสิมฺหิ โภฏิตฺตฺวาณฺโโก วิย ขลฺลาตสีเส กทฺมพฺปโปมิ วิย กตฺถจฺจิ น สนฺนฺชาติ,

กทาจิ เสวโก โหตี กทาจิ อาชีวโก กทาจิ นิคฺคฺนฺโสิ กทาจิ ตาปโส, เอวฺวโป ปุคฺคโล อนวญฺจิตฺตฺโต นาม;

ตสฺส อนวญฺจิตฺตสฺส สตฺตตฺตฺตฺสโพธิปักขิย-ธฺมมภาทํ อิมํ สทุธมฺมํ อชานนตฺสฺส ปริตตสทุธตฺตาย วา อุลฺลวณสทุธตฺตาย วา ปริปลวปฺสาทสฺส กามาวจรापิ รูปาวจรापิทกทापิ ปญฺญา น ปริปุริตี, กามาวจรापิ อปริปุริยมานาย, กุโตว รูปาวจรารูปาวจรโลกุตฺตร-ปญฺญา ปริปุริสฺสตีตี ทีเปตี.

ถ้าว่า อ. กิลเลส ท. เหล่านั้น เป็นสภาพมีรูป เป็น เป็นสภาพอันใด ๆ อาจ เพื่ออันใด ๆ ในที่ไหน ๆ ฟังเป็นไร, อ. จักรวาล เป็นที่แคบยิ่ง (ยอมเป็น), อ. พรหมโลก เป็นโลกต่ำยิ่ง (ยอมเป็น), อ. โอกาส ของกิลเลส ท. เหล่านั้น ไม่ฟังมี, อ. กิลเลส ท. เหล่านั้น ยังบรูษผู้อาชาไนย ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยปัญญา ชื่อแม่งผู้เข้ากับด้วยเอาบ่มให้ชุ่มน้ำได้, อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว อะไร (ในชน ท.) ผู้เหลืออลง ;

จริงอยู่ อ. เรา เป็นผู้เคย อาศัยแล้ว ซึ่งข้าวฟ่างและลูกเดือย มีทะนานด้วยทั้งกิ่งเป็นประมาณด้วย ซึ่งจอบเหียนด้วย บวชแล้ว สึกแล้ว สิ้นวาระ ท. ๖ (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระองค์ เป็นผู้มิอย่างนั้นเป็นรูป ได้เป็นแล้ว) ในกาลไร ดังนี้ ฯ (อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. จักฟังหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. ข้าพระองค์ ท. จักฟัง) ดังนี้ ฯ

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ ท. จงฟังดังนี้ทรงนำมา แล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า : ในกาลอันล่วงไปแล้ว ครั้นเมื่อพระเจ้า พรหมทัต (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ในเมืองพาราณสี (อ. บุรุษคนหนึ่ง) ชื่อว่า กุททาลบัณฑิต บวชแล้ว บวชในลัทธินั้นมีนิกายนอก อยู่แล้ว ในป่าหิมพานต์ สิ้นเดือน ท. ๘ ครั้นเมื่อภาคพื้น ชุ่มแล้ว ในสมัยแห่งภาคพื้นอันฝนยอมแล้วแล (คิดแล้ว) ว่า อ. ข้าวฟ่างและลูกเดือย มีทะนานด้วยทั้งกิ่งเป็นประมาณด้วย อ. จอบเหียนด้วย มีอยู่ในเรือน ของเรา, อ. พืชแห่งข้าวฟ่างและลูกเดือย อย่าฉิบหายแล้ว ดังนี้ สึกแล้ว ไถแล้ว ซึ่งที่แห่งหนึ่ง ด้วยจอบ หวานแล้ว ซึ่งพืช นั้น กระทำแล้ว ซึ่งรั้ว ถอนขึ้นแล้ว ในกาล (แห่งพืชนั้น) แก่แล้ว เก็บไว้แล้วซึ่งพืช มีทะนานเป็นประมาณ เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งพืชอันเหลือ ฯ

อ. กุททาลบัณฑิตนั้น (คิดแล้ว ว่า ในกาลนี้ อ. ประโยชน์อะไร ของเรา ด้วยเรือน, อ. เรา จักบวช สิ้นเดือน ๘ ท. อีก ดังนี้ ออกไปแล้ว บวชแล้ว ฯ

อ. กุททาลบัณฑิตนั้น อาศัยแล้ว ซึ่งข้าวฟ่างและลูกเดือย มีทะนานเป็นประมาณด้วย ซึ่งจอบเหียนด้วย เป็นคฤหัสถ์ เป็น สิ้นวาระ ท. ๗ บวชแล้ว สิ้นวาระ ท. ๗ โดยทำนอง นี้เทียบ แต่ว่า คิดแล้ว ในวาระที่ ๗ ว่า อ. เรา อาศัยแล้ว ซึ่งจอบเหียนนี้ เป็นคฤหัสถ์ เป็น เป็นผู้บวชแล้ว สิ้นวาระ ท. ๗ (ยอมเป็น), อ. เรา จักทิ้ง ซึ่งจอบเหียนนั้น ในที่ไหน ๆ นั้นเทียบ ดังนี้ ฯ

อ. กุททาลบัณฑิตนั้น ไปแล้ว สู้ฝั่งแห่งแม่น้ำคงคา คิดแล้ว ว่า อ. เรา เมื่อเห็น ซึ่งที่ แห่งจอบตกไปแล้ว ข้ามลงแล้ว ฟังถือเอา; อ. เรา จะไม่เห็น ซึ่งที่ แห่งจอบนั้นตกไปแล้ว โดยประการใด, อ. เรา จักทิ้ง ซึ่งจอบนั้น โดยประการนั้น ดังนี้

สเจ เอเต รุปีโน หุตฺวา กตฺถจि ปกุชฺชิตุํ สกฺกา ภเวยฺย, จกฺกวาฬิ อติสมฺพาริ, พฺรหฺมโลโก อติเนจโก, โอิกาโส เนลฺลํ น ภเวยฺย; มาทิสฺสปี นามเต ปญฺญาสมฺปนฺนํ บุริสาชานะยฺย อาโลเลนฺติ, อวเสเสสุ กกา กถา;

อหฺมฺหิ อชฺชมนามิ มตฺตํ วรฺกโจรํ กุณฺสุกฺกทฺทาลญฺจ นิสฺสาย ฉ วาเร ปพฺพชิตฺวา อุปฺปพฺพชิตฺพุทฺติ.

“กทา ภนฺเตติ. “สุณิสฺสธ ภิกฺขเวติ. “อาม ภนฺเตติ.

“เตนหิ สุณฺณภาติ อตีตํ อหริ: อตีเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต, กุทฺทาลปณฺชิตโต นาม พหิรฺกปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อญฺจ มาเส หิมวฺนเต วสิตฺวา วสุสฺสารตฺตสมฺเย จ ภูมียา ตินฺนตาย “เคเห เม อชฺชมนามิ มตฺตํ วรฺกโจรโก จ กุณฺสุกฺกทฺทาลโก จ อตฺถิ, วรฺกโจรกพิชฺชํ มา นสฺสึติ อุปฺปพฺพชิตฺวา เอกญฺจานํ กุทฺทาลเณ กสิตฺวา ตํ พิชฺชํ วปิตฺวา วตี กตฺวา ปกุกกาเล อุทฺธิตฺวา นามิ มตฺตํ พิชฺชํ จเปตฺวา เสลฺลํ ชาทิ.

โส “กั เมทานิ เคเหเน, ปุณ อญฺจมาเส ปพฺพชิสฺสสามีติ นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิ.

อิมินาว นีหาเรน นามิ มตฺตํ วรฺกโจรญฺจ กุณฺสุกฺกทฺทาลญฺจ นิสฺสาย สตฺต วาเร คิหิ หุตฺวา สตฺต วาเร ปพฺพชิตฺวา สตฺตเม ปน วาเร จินฺเตสิ “อหํ สตฺต วาเร อิมํ กุณฺสุกฺกทฺทาลํ นิสฺสาย คิหิ หุตฺวา ปพฺพชิตฺวา, กตฺถจิเทว นํ ฉชฺชเตสฺสามีติ.

โส คณฺคาตีริ คนฺตฺวา “ปติตฺตญฺจานํ ปสฺสนฺโต โอตฺริตฺวา คนฺนเหยฺย; ยถาสฺส ปติตฺตญฺจานํ น ปสฺสามิ, ตถา นํ ฉชฺชเตสฺสามีติ จินฺเตตฺวา

ผูกแล้ว ซึ่งพีช มีทะนาคเป็นประมาณ ด้วยผ้าเก่า ผูกแล้ว ซึ่งผ้าเก่า ที่แผ่นแห่งจอบ จับแล้ว ซึ่งจอบ ที่ด้ามอันเป็นปลาย ยืนแล้ว ที่ฝั่งแห่งแม่น้ำคงคา กลับแล้ว ซึ่งนัยน์ตา ท. เวียนแล้ว ๓ ครั้ง ในเบื้องบนแห่งศรัษะ เหวียงไปแล้ว ในแม่น้ำคงคา กลับแล้ว แลดูแล้ว ไม่เห็นแล้ว ซึ่งที่แห่งจอบนั้นตกไปแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งเสียง ๓ ครั้ง ว่า อันเรา ชนะแล้ว อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ในขณะนั้น อ. พระราชา ผู้ทรงเป็นใหญ่ ในเมืองพาราณสี ทรงยังประเทศอันตั้งอยู่แล้วในที่สุดแห่งแดน ให้เข้าไปสงบวิเศษแล้ว เสด็จมาแล้ว ทรงยังราชบุรุษให้ตั้งแล้ว ซึ่งค่าย ไกลฝั่งแห่งแม่น้ำ เสด็จข้ามลงแล้ว สู่แม่น้ำ เพื่อประโยชน์แก่อันทรงสนาน ได้ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียง นั้น ฯ

ก็ อ. เสียง ว่า อันเรา ชนะแล้ว อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้ เป็นต้น เป็นเสียงไม่เป็นที่ยังพระทัยให้เอิบอาบ ชื่อของพระราชา ท. ย่อมเป็น ฯ

อ. พระราชานั้น เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของกฤททาลบัณฑิตนั้น ตรัสถามแล้ว ว่า ในกาลนี้ อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งการย้ายซึ่งศัตรู ผู้มีใช้มิตร เป็นผู้มาแล้ว (ด้วยความคิด) ว่า อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้ (ย่อมเป็น), ส่วนว่า อ. เธอ ย่อมร้อง ว่า อันเรา ชนะแล้ว อันเรา ชนะแล้ว ดังนี้, อ. เรื่องนั้น ชื่อ อะไร ดังนี้ ฯ

อ. กฤททาลบัณฑิต กราบทูลแล้ว ว่า อ. พระองค์ ทรงชนะแล้ว ซึ่งใจท. ผู้มีในภายนอก, อ. ความชนะอันอันพระองค์ทรงชนะแล้ว เป็นความชนะอันพระองค์ไม่ทรงชนะแล้วอีกนั้นเทียว ย่อมเป็น, ส่วนว่า อ. ใจคือความโลภ อันเป็นไปในภายใน อันข้าพระองค์ ชนะแล้ว, อ. ใจคือความโลภนั้น จักไม่ชนะ ซึ่งข้าพระองค์ อีก ; อ. ความชนะ ซึ่งใจคือความโลภนั้นนั้นเทียว เป็นคุณยังประโยชน์ ให้สำเร็จ (ย่อมเป็น) ดังนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งคาถานี้ ว่า

อ. ความชนะใด ย่อมกลับแพ้ อ. ความชนะนั้น เป็นความชนะ อันดี (ย่อมเป็น) หามิได้; อ. ความชนะใด ย่อมไม่กลับแพ้ อ. ความชนะนั้นแล เป็นความชนะ อันดี (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

ในขณะนั้นนั้นเทียว อ. กฤททาลบัณฑิต แลดูอยู่ ซึ่งแม่น้ำคงคา ยังกสิณมีน้ำเป็นอารมณ์ ให้บังเกิดแล้ว ผู้มีคุณวิเศษอันบรรลุแล้ว นั่งแล้ว โดยบัลลังก์ ในอากาศ ฯ

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว ซึ่งธรรมกถา ของมหาบุรุษ ทรงไหวแล้ว ทรงขอแล้ว ซึ่งการบวช ผนวชแล้ว กับ ด้วยหมู่แห่งพล ฯ

อ. บริษัทเป็นบริษัทมีโยชน์เป็นประมาณ ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. พระราชาผู้ประทับอยู่แล้วในประเทศใกล้เคียง แม่น้ำอีก ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระราชานั้นเป็นผู้ผนวชแล้ว เสด็จมาแล้ว (ด้วยความประสงค์) ว่า อ. เรา จักยึดเอา ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ของพระราชานั้น ดังนี้ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระนคร อันมั่งคั่ง อย่างนั้น อันว่าง

นาพิมตต์ พีช ปิไลติกาย พนฺธิตฺวา ปิไลติกั กฤททาลผลเ พนฺธิตฺวา กฤททาล์ อคฺคทณฺฑเก คเหตุวา คงคาตีเร จิตฺ อภฺชิณี นิรมิเลตฺวา อฺปฺริสีเส ติกฺขตฺตํ อวชฺชิตฺวา คงคาย ชิปิตฺวา นิเวตฺติตฺวา โอลิเกตฺวา ปตติฏฺฐานํ อทิสฺวา “ชิตํ เม ชิตํ เมติ ติกฺขตฺตํ สทฺทมกาลิ.

ตสฺมี ขณ พาราณสี ราชา ปจฺจนตฺ วุปลเมตฺวา อาคนฺตฺวา นทีตีเร ขนฺธาวาริ นิวาเสตฺวา นหานตฺถาย นที โอตินฺโณ ตํ สทฺทํ อสฺสเสสิ.

ราชานญจ นาม “ชิตํ เม ชิตํ เมติ สทฺโท มนาไป โหติ.

โส ตสฺส สนฺติกั คนฺตฺวา “อหิ อิทานิ อมิตฺตมทฺทหนิ กตฺวา ‘ชิตํ เมติ อาคโต, ตฺวํ ปน ‘ชิตํ เม ชิตํ เมติ วิวสฺสิ, กิ นามตฺนฺติ ปฺจฺฉิ.

กฤททาลปณฺธิโต “ตฺวํ พาหิรเก ใจเร ชินิ, ตยา ชิตํ ปฺน อชิตเมว โหติ; มยา ปน อชฺฌตฺติโก โลกใจโร ชิตो, โส ปฺน มํ น ชินิสฺสติ; ตสฺเสว ชโย สาธฺตฺติ วตฺวา อิมิ คาคมาห

“น ตํ ชิตํ สาธฺ ชิตํ, ยํ ชิตํ อวชฺชิตฺ;

ตํ โข ชิตํ สาธฺ ชิตํ, ยํ ชิตํ นาวชฺชิตฺติ.

ตฺขณเวยว คงคํ โอลิเกนฺโต อาไปกสิณิ นิพฺพตฺเตตฺวา อธิคตฺวิเสโส อากาเส ปฺลลฺงเกน นิสฺสีทิ.

ราชา มหาปฺริสฺสสฺส ฐมฺมกถิ สุตฺวา วฺนฺทิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา สทฺธี พลกาเยน ปพฺพชฺชิ.

โยชนมตฺตา ปริสา อโหสิ.

อปโรปิ สามนฺตฺราชา ตสฺส ปพฺพชิตฺวาริ สุตฺวา “ตสฺส รชฺชํ คณฺหิสฺสสามิตี อาคนฺตฺวา ตถา สมิทฺถิ นคฺริ สฺสฺสฺสํ ทิสฺวา

ทรงดำริแล้ว ว่า อ. พระราชา ผู้ ทรงทั้งแล้ว ซึ่งพระนคร อันมีอย่าง
นี้เป็นรูป ผนวชอยู่ จักผนวช ในฐานะ อันต่ำช้า หามิได้, อ. อัน แม่อันเรา
บวช ย่อมควร ดังนี้ เสด็จไปแล้ว ในที่นั้น เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งมหาบุรุษ
ทรงขอแล้ว ซึ่งการบวช ผู้เป็นไปกับด้วยบริษัท ผนวชแล้ว ๕

อ. พระราชา ท. ๗ ผนวชแล้ว โดยทำนองนั้นนั่นเทียว ๕

อ. อาศรม เป็นอาศรมอันประกอบแล้วด้วยโยชน์ ๗ ได้เป็นแล้ว ๕

อ. พระราชา ท. ๗ ทรงทั้งแล้ว ซึ่งโกศะ ท. ทรงพาเอาแล้ว ซึ่งชน
มีประมาณเท่านี้ ผนวชแล้ว ๕ อ. มหาบุรุษ อยู่แล้ว อยู่ด้วยสามารถ
แห่งพรหมจรรย์ เป็นผู้เข้าถึงซึ่งพรหมโลก ได้เป็นแล้ว (ดังนี้) ๕

อ. พระศาสดา ครั้นทรงนำมาแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ตรัสแล้ว
ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เรา เป็นกุททาลบัณฑิต ได้เป็นแล้ว ในกาลนั้น,
ชื่อ อ. กิลส ท. เหล่านั้น เป็นสภาพหยาบ อย่างนี้ (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๕

เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าจิตต์ (จบแล้ว) ๕

จิตตเหตุตเถรวตถุ.

๖. อ. เรื่อง แห่งภิกษุผู้มีวิปัสสนาอันปรารถแล้ว (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

๖. อารทวิปัสสกภิกษุขุดถุ. (๒๙)

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในเมืองสาวัตถี ทรงปรารภซึ่งภิกษุท.
ผู้มีวิปัสสนาอันปรารถแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า
กมุฏมัม ดังนี้ เป็นต้น ๕

“กมุฏมมุนติ อิมัม ฆมฺมเทสนัม สตุถา สวตถุถิยัม
วิหฺรณฺโต อารทวิปัสสเก ภิกขุ อารพฺภ กเถสิ.

ได้ยินว่า อ. ภิกษุ ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ ในเมืองสาวัตถี
เรียนเอาแล้ว ซึ่งกัมมัญฐาน เพียงใด แต่พระอรหันต์ ในสำนัก
ของพระศาสดา (ปรึกษากันแล้ว) ว่า อ. เรา ท. จักกระทำ ซึ่งสมณธรรม
ดังนี้ ไปแล้ว สิ้นหนทางมีรอยเท้าโยชน์เป็นประมาณ ได้ไปแล้ว
สู่บ้านใหญ่ ตำบลหนึ่ง ๕

สวตถุถิยัม กิร ปญฺจสตา ภิกขุ สตุถุ สนฺติเก
ยาว อรหตฺตา กมฺมญฺจานัม คเหตุวา “สมณธมฺมัม
กิริสฺสามาติ โยชนสฺตมคฺคัม คนฺตุวา เอกัม มหาคามัม
อคมฺสฺ.

ครั้งนั้น อ. มนุสฺย ท. เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ยังภิกษุ ท.
ให้นั่งแล้วบนอาสนะอันตนปลูอาดแล้วท. อังคาสแล้ว (ด้วยอาหารวัตถุท.
มีข้าวต้มเป็นต้น อันประณีต ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท.
จะไปไนที่ไหน ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า (อ. เราท. จะไป) สู่ที่มีความสำราญ
อย่างไร ดังนี้

อถ เน มนุสฺสา ทิสฺวา ปญฺจตฺตาสเนสฺสุ
นินฺสีทาเปตฺวา ปณฺเฑเทหิ ยาคุคาทึหิ ปวิวิสิตฺวา
“กตฺถ ภาณฺเต คจฺจถาติ ปุจฺฉิตฺวา, “ยถาผาสฺสุญฺจานนฺติ
วุดฺเต,

(อันภิกษุ ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว, วิจารณ์แล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. จงอยู่ในที่นั่นนึ่งเดียว ตลอดประชุมแห่งเดือนสามนี้, แม่ อ. ข้าพเจ้า ท. ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในสรวง ท. จักรักษา ซึ่งศีล ท. ในสำนัก ของท่าน ท. ดังนี้ ทราบแล้ว ซึ่งการยังค้ำนิมนต์ให้อยู่ที่นั่นนึ่งเดียว, อันภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ชฎาแห่งป่าใหญ่เขียว มีอยู่ในที่อื่นไม่ไกล, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่าน ท. ขอจงอยู่ในชฎาแห่งป่านี้เถิด ดังนี้ ส่งไปแล้ว ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น เข้าไปแล้ว สูชฎาแห่งป่า นั้น ฯ

อ. เทวดา ผู้อยู่ที่นั่นในชฎาแห่งป่า นั้น (คิดแล้ว) ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. ผู้มีศีล ถึงโดยลำดับแล้ว ซึ่งชฎาแห่งป่า นี้ก็ครั้งเมื่อพระผู้เป็นเจ้า ท. อยู่นั้น อ. อัน อันเรา ท. พาเอาแล้ว ซึ่งบุตรและพี่น้องชาย ขึ้นเฉพาะแล้ว อยู่ บนต้นไม้ ไม่ควรแล้วแล ดังนี้ ข้ามลงแล้ว นั่งแล้ว บนภาคพื้น คิดแล้ว ว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. อยู่นั้น ในที่นี้ ตลอดคืนหนึ่ง ในวันนี้ จักไป ในวันพรุ่ง แน่แท้ ดังนี้ ฯ

แม่ อ. ภิกษุ ท. เทียบไปแล้ว เพื่อบิณฑชะ ในภายในแห่งบ้าน ในวันรุ่งขึ้น มาแล้ว สูชฎาแห่งป่า นั้นนึ่งเดียว อีก ฯ

อ. เทวดาท. (คิดแล้ว) ว่า อ. หมู่แห่งภิกษุ เป็นผู้อันใคร ๆ นิมนต์แล้ว เพื่ออันฉันในวันพรุ่ง จักเป็น, เพราะเหตุนั้น (อ. หมู่แห่งภิกษุ) ย่อมมา อีก, ในวันนี้ อ. การไป จักไม่มี, (อ. ภิกษุ ท.) เห็นจะจักไป ในวันพรุ่ง ดังนี้ อยู่นั้น ที่ภาคพื้นนึ่งเดียว (ตลอดกาล) มีเดือนด้วยทั้งกิ่งเป็นประมาณ โดยอุบาย นี้ ฯ

ในลำดับนั้น อ. เทวดา ท. คิดแล้ว ว่า อ. ท่านผู้เจริญ ท. เห็นจะ จักอยู่ในที่นั่นนึ่งเดียว ตลอดประชุมแห่งเดือนสาม นี้, ก็ (ครั้งเมื่อท่านผู้เจริญ ท.) อยู่นั้นนึ่งเดียวแล แม่ อ. อัน อันเรา ท. ขึ้นเฉพาะแล้ว นั่งบน ต้นไม้ ไม่ควรแล้ว;

แม่ อ. ที่เป็นที่ พาเอาแล้ว ซึ่งบุตรและพี่น้องชาย ท. นั่งบนภาคพื้นตลอดประชุมแห่งเดือนสาม ท. เป็นทุกข์ ของเรา ท. (ย่อมเป็น); อ. อัน (อันเรา ท. กระทำแล้ว (ซึ่งวิธี) อะไร ๆ ยังภิกษุ ท. เหล่านี้ ให้หนีไป ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ. เทวดา ท. เหล่านั้น เริ่มแล้ว เพื่ออันแสดง ซึ่งซากศพ ท. ผู้มีศีระอันขาดแล้วด้วย เพื่ออัน (ยังภิกษุ ท.) ให้ฟัง ซึ่งเสียงแห่งอมมนุษย์ด้วย ในที่เป็นที่พักในกลางคืนและที่อยู่ที่พักในกลางวัน ท. ด้วยนั้นนึ่งเดียว ในที่สุดแห่งที่เป็นที่จึงกรม ท. ด้วย เหล่านั้นเหล่านั้น ฯ

อ. โรค ท. มีโรคจามและโรคไอเป็นต้น เป็นไปทั่วแล้ว แก่ภิกษุ ท. ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ถ้ามแล้ว ซึ่งกันและกัน ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. อะไร ย่อมเสียดแทง แก่ท่าน อ. อะไร ย่อมเสียดแทง แก่ท่าน ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า อ. โรคจาม (ย่อมเสียดแทง) แก่ผม, อ. โรคไอ (ย่อมเสียดแทง) แก่ผม ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า

“ภานุเต อิมํ เตมาสํ อิเธว วสถ, มยปิ ตุมหากํ สนฺตฺติเก สรณฺสฺส ปตฺติฏฺจาย สึลลานิ รกฺขิสฺสํสามาตี ยาจิตฺวา เตสํ อธิวาสนํ วิทิตฺวา “อวิทุเร จาเน มหนฺโตว วสสณฺโท อตฺถิ, เอตถ วสถ ภานุเตติ วตฺวา อญฺโยเชสฺสุ.”

เต ภิกฺขุ ตํ วสสณฺทํ ปวิสฺสึ.

ตสฺมี วสสณฺทเ อธิวตฺถา เทวตา “สึลลนฺโต อญฺยา อิมํ วสสณฺทํ อญฺปฺปตฺตา; อญฺตตํ โข ปน อมฺหากํ อญฺเยสฺสุ อิตฺ วสสณฺเตสฺส ปฺตฺตภาตฺตํ คเหตุวา รุกฺเข อภิสฺสุห วสฺสิตฺตํ ไอตฺริตฺวา ภูมียํ นิสฺสิตฺวา จินฺตยฺสึ “อญฺยา อิมสฺสึ จาเน อชฺชกรตฺตํ วสฺสิตฺวา อทฺธา เสว คมิสฺสสนฺตฺติ.”

ภิกฺขุปี ปฺนทิวเส อนฺโตคามา ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปฺน ตเมว วสสณฺทํ อาคมีสฺสุ.

เทวตา “ภิกฺขุสงฺโฆ สุวตฺตนาถ เกณฺจ นิมนฺตีโต ภวิสฺสตี, ตสฺมา ปฺน อาคจฺจตี, อชฺช คมนํ น ภวิสฺสตี, เสว คมิสฺสสนฺตฺติ มญฺเษตี อิมินา อฺปาเยน อชฺชตฺตมาสมตฺตํ ภูมียเมว อจฺจิสฺสุ.

ตโต จินฺตยฺสึ “ภานุเต อิมํ เตมาสํ อิเธว มญฺเษ วสฺสิตฺตํ, อิเธว โข ปน วสสณฺเตสฺส อมฺหากํ รุกฺเข อภิสฺสุทฺวา นิสฺสิตฺตํ อญฺตตํ;

เตมาสํ ปฺตฺตภาตฺตเก คเหตุวา ภูมียํ นิสฺสิตฺตํ จานานิปิ อมฺหากํ ทุกฺขานิ; กิณฺจ กตฺวา อิม ภิกฺขุ ปลาเปตฺว วฏฺฏตีตี.

ตา เตสฺส เตสฺส รตฺติฏฺจาทิวาฏฺจาทิวา จเว จงฺกมณโกฏฺฐึ จ จินฺตยฺสึ นานิ กพฺนุชานิ ทสฺเสตฺตํ อมฺนุสฺสสทฺทญฺจ สาเวตฺตํ อารภึสฺสุ.

ภิกฺขุณฺชิ ปิปีตกาสาทโย โรคา ปวตฺตีสฺสุ.

เต อญฺญมญฺญํ “ตฺยหํ อวฺจโส ก็ รุชฺชตี, ตฺยหํ ก็ รุชฺชตีตี ปุจฺจิตฺวา “มยฺหํ ชิปีตโรโค, มยฺหํ กาโลตี วตฺวา

ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ในวันนี้ อ. ผม ได้เห็นแล้ว ซึ่งชากศพผู้มีศีระชะ
อันขาดแล้ว ในที่สุดแห่งที่เป็นที่จึงกรม, อ. ผม ได้เห็นแล้ว ซึ่งชากศพ
ในที่เป็นที่พักในกลางคืน, อ. ผม ได้ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งอมนุษย์
ในที่เป็นที่พักในกลางวัน, อ. ที่นี้ เป็นที่ควรแล้วแก่ความเป็นที่อันเรา ท.
ฟังแว่นรอบ (ยอมเป็น), อ. ความไม่สำเร็จ ย่อมมี แก่เรา ท. ในที่นี้,
อ. เรา ท. จักไป สู่สำนัก ของพระศาสดา ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ออกแล้ว ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา
โดยลำดับ ถวายบังคมแล้ว นั่งแล้ว ณ ที่ที่สุดแห่งหนึ่ง ๕

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว กะภิกษุ ท. เหล่านั้น ว่า
ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. จักไม่อาจ เพื่ออันอยู่ในที่ นั้น หรือ ? ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น) : อ. อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกลัว ท.
อันมีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมปรากฏ แก่ข้าพระองค์ ท. ผู้ที่อยู่ ในที่นั้น,
เพราะเหตุอัน อ. ความไม่สำเร็จ อันมีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมมี, ด้วยเหตุอัน
อ. ข้าพระองค์ ท. (คิดแล้ว) ว่า, อ. ที่นี้ เป็นที่ควรแล้วแก่ความเป็นที่
อันเรา ท. ฟังแว่น (ยอมเป็น) ดังนี้ ฟังแล้ว ซึ่งที่นั้น เป็นผู้มาแล้ว สู่สำนัก
ของพระองค์ ท. (ยอมเป็น) ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อัน อันเธอ ท. ไป
ในที่นั้นนั้นเพียง ย่อมควร ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อันข้าพระองค์ ท.)
ไม่อาจ ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา) (ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. ไม่ถือเอา
ซึ่งอาวุธ เป็นผู้ไปแล้ว (ยอมเป็น), ในกาลนี้ อ. เธอ ท. ถือเอา ซึ่งอาวุธ
จงไปเถิด ดังนี้ ๕

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์ท.)
ถือเอา) ซึ่งอาวุธชนิดไหน (จะไป) ดังนี้ ๕

(อ. พระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า อ. เรา จักให้ ซึ่งอาวุธ แก่เธอ ท.,
อ. เธอ ท. ถือเอา ซึ่งอาวุธ อันอันเราให้แล้ว จงไปเถิด ดังนี้ ตรัสแล้ว
ซึ่งเมตตสูตร ทั้งสิ้น ว่า

(อ. หมวดสามแห่งสิกขา) นั้นใด (อันพระอริยเจ้า) บรรลุแล้ว
ซึ่งบพ อันสงบแล้ว (กระทำแล้ว), (อ. หมวดสามแห่งสิกขานั้น)
(อันกุลบุตร) ผู้ฉลาดในประโยชน์ ฟังกระทำ, (อ. กุลบุตรนั้น)
เป็นผู้องอาจ(ด้วย) เป็นผู้ซื่อตรงด้วยดีด้วย เป็นผู้อันบุคคลฟังกล่าว-
ได้โดยง่ายด้วย เป็นผู้อ่อนโยน(ด้วย) เป็นผู้ไม่มีความถือตัวเกิน
(ด้วย)(ฟังเป็น) ดังนี้ เป็นต้น

ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. สาธยายอยู่
ซึ่งเมตตสูตรนี้ จำเดิม แต่ซึ่งแห่งป่า ในภายนอก แห่งวิหาร ฟังเข้าไป
สู่ภายในแห่งวิหารเถิด ดังนี้ ๕

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ออกแล้ว
ถึงแล้ว ซึ่งซึ่งแห่งป่า นั้น โดยลำดับ สาธยายอยู่ สาธยายโดยความเป็น
คณะเดียว ในภายนอกแห่งวิหาร เข้าไปแล้ว สู่ซึ่งแห่งป่า ๕

อ. เทวดาท. ในซึ่งแห่งป่าทั้งสิ้นกลับได้แล้ว ซึ่งจิตอันประกอบแล้ว
ด้วยเมตตา กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ถวายโดย
เอื้อเฟื้อแล้ว ซึ่งการรับเฉพาะซึ่งบาตรและจีวร, ถวายโดยเอื้อเฟื้อแล้ว
ซึ่งการนวดซึ่งกาย,

“อาวุธ อหิ อชฺช จงมนโกภฺยิ ฉินฺนสีลํ
อทฺทลํ, อหิ รัตติฏฺฐาเน กพฺพญํ อทฺทลํ, อหิ
ทิวาฏฺฐาเน อมนุสฺสสทฺทํ อสุสฺสี, ปริวชฺเชตพฺพ-
ยุตฺตกมิตฺถํ จานํ, อมฺหากํ อธิ อผาสูกํ โหติ, สตุฏฺฐ-
สนฺติกํ คมิตฺถุสสาธาติ.

เต นิภฺขมิตฺวา อนุปฺพุเพเน สตุฏฺฐ สนฺติกํ คนฺตฺวา
วณฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสึทฺฐ.

อถ เน สตุฏฺฐา อาห “กึ ภิกฺขเว ตสฺมี จาเน วสฺสิตฺตํ
น สกฺขิสฺสเถธาติ.

“ आम णनुतेः अमुहाकं तसुमी ज्ञाने वसनुतानं
एवुरुपानि णारवारममनानि कुपुणुजनृति, तेन एवुरुपि
अमासुकं होति, तेन मयि षुचुत्तपुपुत्तकमित्थं
ज्ञाननुतिं तं अचुत्तत्तुवा तुमुहाकं सुनुतिकं आकत्ताति.

“ภิกฺขเว ตตฺเถว ตุมฺหากํ คนฺตํ วฏฺฏตฺติติ.

“น สกฺกา ฆนฺเตติ.

“ภิกฺขเว ตุมฺहे อาวูจํ อคฺเหตุวา คตา, อิทานิ
आवुजं कहेतुवा कज्जเถธาति.

“กตฺราวูจํ ฆนฺเตติ.

สตุฏฺฐา “อหิ โว आवुจं तसुसामि, मया तिनुनावुजं
कहेतुवा कज्जเถธาति वत्तुवा

“कर्णियमत्तुकुसलेन, यनुत्तं सुनुत्तं पत्तं अणिसमेज्ज,
सगुโก अชु च सुชु च सुवो जसुส मุत्त अनदिमानिति

สกถํ เมตฺตสุตฺตํ กเถตฺวา “ภิกฺขเว อิมํ ตุมฺहे พหิ
วิหารสฺส วนฺสนุชฺชโต ปุฏฺฐาย สชฺชมายनुตา
อนฺโตวิหารํ ปวิเสยฺยาเถธาติ อฺยุโยเชสิ.

เต สตุฏฺฐารํ วณฺทิตฺวา นิภฺขมิตฺวา อนุปฺพุเพเน
ตํ वनฺสนุชฺชํ ปत्तुवा พหिवิหารे कनฺสชฺชมาयं
सचฺชมาयमानาว वनฺสนุชฺชํ पविसि.

สกลวนสนฺนุเท เทวตา เมตฺตจิตฺตํ ปฏฺฐิตฺวา
เตล्लํ ปจฺจุคฺคมนํ กตฺวา ปตฺตจิวรปฏฺฐิคฺคณฺณ
आपुจฺฉิสฺसु, คตฺตสมฺพหาหนं आपुจฺฉิสฺसु,

กระทำแล้ว ซึ่งการอารักขา ให้เป็นสภาพอันตนจัดแจงดีแล้ว ในที่นั้น ๆ แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น, เป็นผู้นั่งพร้อมกันแล้ว รวากะ อ. พนมแห่งจักร ได้เป็นแล้ว ฯ

ชื่อ อ. เสียงแห่งอมมนุษย์ ไม่ได้มีแล้ว ในที่ไหน ๆ ฯ อ. จิต ของภิกษุ ท. เหล่านั้น เป็นธรรมชาติมีอารมณ์อันเดียว ย่อมเป็น ฯ

อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น นั่งแล้ว ในที่เป็นที่พักในกลางคืนและที่เป็นที่พักในกลางวัน ท. ยังจิต ให้ข้ามลงแล้ว ในวิปัสสนา เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในตน ยังวิปัสสนา ให้เจริญแล้ว (ด้วยมนสิการ) ว่า ชื่อ อ. อตภาพนี้ เป็นเช่นกับด้วยภาชนะ อันเป็นวิการแห่งดินเหนียว เพราะอรรถว่าแตกไป เพราะอรรถว่า ไม่มั่นคง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎีเที่ยว ทรงทราบแล้วซึ่งความที่แห่งวิปัสสนาเป็นคุณชาติอันภิกษุ ท. เหล่า นั้นปรารถนาแล้ว ตรัสเรียกกุมารแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ตรัสแล้วว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. อย่างนั้นนั่นเทียว ชื่อ อ. อตภาพ นี้เป็นเช่นกับด้วย ภาชนะอันเป็นวิการแห่งดินเหนียวนั่นเทียว เพราะอรรถว่าแตกไป เพราะอรรถว่าไม่มั่นคง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ทรงแผ่ไปแล้ว ซึ่งพระรัศมี แม้ประทับยืนแล้ว ในรัอยแห่งโยชน์ ผู้รวากะว่าประทับนั่งแล้ว ในที่มีหน้าเฉพาะ ของภิกษุ ท. เหล่านั้น ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมีอันมีวรรณะหก ท. ด้วยทั้งพระรูป อันปรากฏอยู่ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า

(อ. กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิต) รู้แล้ว ซึ่งกายนี้ อันมีหม้อเป็นเครื่องเปรียบ กันแล้ว ซึ่งจิตนี้ (กระทำ) ให้เป็นธรรมชาติมีนครเป็นเครื่องเปรียบ พึงรบ ซึ่งมาร ด้วยอาวุธคือปัญญาด้วย พึงรักษา (ซึ่งธรรมอันตน) ขณะแล้วด้วย เป็นผู้ไม่ติดอยู่ พึงเป็นด้วย ดังนี้ ฯ

(อ. อรรถ) ว่า รู้แล้ว ซึ่งกายนี้ คือว่า อันบัณฑิตนับพร้อมแล้ว ว่า ประชุมแห่งส่วนมีผมเป็นต้นอันชื่อว่ามีหม้อเป็นเครื่องเปรียบคือว่า อันชื่อว่าเช่นกับด้วยภาชนะอันเป็นวิการแห่งดินเหนียว เพราะอรรถว่า ไม่มีกำลังและมีกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว เพราะอรรถว่า เป็นไปตลอดกาลเพียงนั้น โดยความที่ (แห่งกายนั้น) เป็นสภาพ ไม่ควรแก่กาลนาน (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา (แห่งบท) ว่า **กุมุฏปมํ** ดังนี้ ฯ

อ. อรรถ ว่า ชื่อ อ. นคร เป็นนครมั่นคง ในภายนอก เป็นนคร มีคูอันลึก เป็นนครอันบุคคลแวดล้อมแล้วด้วยกำแพง เป็นนคร อันประกอบแล้วด้วยประตูและป้อม ย่อมเป็น,

เตสํ ตตถ ตตถ อารกฺขํ สฺสํวิหิตํ กเรสุ, จกฺกชฺชปณํ วย สนฺนินฺดินฺนา อเหตุ.

กตฺถจฺจ อมฺนุสฺสสทฺโท นาม นาโหสิ. เตสํ ภิกฺขุณฺโณ จิตฺตํ เอกคฺคํ โหติ.

เต รตฺติภูจฺจานทิวาภูจฺจานสฺส นินฺดินฺนา วิปสฺสนาย จิตฺตํ โอตฺตราเรตฺวา อตฺตนิ ขยวโย ปฏฺฐเปตฺวา “อโย อตฺตภาโว นาม ภิกฺขุชนตฺถเณน อถาวรตฺถเณน กุลาลาภาชนสทฺธิโสติ วิปสฺสนํ วพฺพมยีสฺส.

สมฺมาสมฺพุทฺโธ คนฺธกุฎฺถิโย นินฺดินฺโนว เตสํ วิปสฺสนาย อารกฺขภาโว ญตฺวา เต ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา “เอวเมว ภิกฺขเว อโย อตฺตภาโว นาม ภิกฺขุชนตฺถเณน อถาวรตฺถเณน กุลาลาภาชนสทฺธิโส เอวาติ ญตฺวา โอบาสํ ผริตฺวา โยชนสเส จิตฺปิ เตสํ อภิมฺเข นินฺดินฺโน วย ฉพฺพณฺณรสมฺมึโย วิสฺสชฺชเชตฺวา ทิสฺสมาเนน ฐเปณ อิมํ คาถมาห

“กุมุฏปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา
นคฺรูปมํ จิตฺตมิตฺถํ ญกฺเตตฺวา
โยเธถ มารํ ปญฺญาวุเธน
ชิตฺตญฺจ รกฺเข อนิเวสโน สียาติ.

ตตถ **กุมุฏปมนฺติ**: อพฺลพฺพพฺลตฺถเณน อนทฺถนียตฺยา ตาวกาลิกตฺถเณน อิมํ เกสาทิสฺสมฺหสฺสงฺขาตํ กายํ กุมุฏปมํ กุลาลาภาชนสทฺธิสํ วิทิตฺวา. นคฺรูปมํ จิตฺตมิตฺถํ ญกฺเตตฺวาติ:

นคฺรํ นาม พหิทฺธา ถิรํ โหติ คมฺภีรปริขํ ปาการปริกฺขิตฺตํ ทวารภูจฺจาลกฺขยฺตฺตํ,

(อ.นครนั้น) เป็นนครอันบุคคลจัดแจงดีแล้ว ในภายใน เป็นนครอันถึงพร้อมแล้วด้วยแพรงคือหมวดดีแห่งถนน เป็นนครมีร้านตลาดในระหว่าง (ย่อมเป็น), อ.โจร ท. ในภายนอก มาแล้ว สุนครนั้น (ด้วยความคิด) ว่า อ.เรา ท.จักปล้น ดังนี้ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเข้าไปผู้ราวจะว่า กระทบแล้ว ซึ่งภูเขา (อันภูเขาอันนั้น) กระทบกลับแล้ว ย่อมไป (ฉันใด), อ.กฤษบุตร ผู้เป็นบัณฑิต กั้นแล้ว ซึ่งจิตอันประกอบแล้วด้วยวิปัสสนา ของตน กระทำ ให้เป็นธรรมชาติมั่นคง ชื่อว่าให้เป็นธรรมชาติเช่นกับด้วยนคร ห้ามอยู่ ซึ่งกิเลส อันอันมรรคพึงฆ่า นั้น นั้น ชื่อว่าพึงรบ คือว่า พึงประหาร ซึ่งมารคือกิเลส นั้น ด้วยอาวุธคือปัญญา อันสำเร็จด้วยวิปัสสนาด้วย อันสำเร็จแล้วด้วยอริยมรรคด้วย ราวจะ (อ.โจร) ผู้ยืนแล้ว ในนคร (รบอยู่) ซึ่งหมู่แห่งโจร ด้วยอาวุธ อันมีประการต่างๆ มีอาวุธมีคมข้างเดียวเป็นต้น ฉะนั้นนั้นเกี่ยว ดังนี้ (แห่งบาทแห่งพระคาถา) ว่า **นครูปมี จิตตมัทธ ฤเกตวา** ดังนี้เป็นต้น ฯ

(อ.อรรถ) ว่า (อ.กฤษบุตร) เมื่อสองเสพ (ซึ่งสัปปายะ ท.) มีอาวาสเป็นที่สบายและฤดูเป็นที่สบายและโภชนะเป็นเครื่องสบายและบุคคลเป็นที่สบายและการพึงซึ่งธรรมเป็นเหตุสบายเป็นต้น เข้าแล้ว ซึ่งสมบัติในระหว่างๆ ออกแล้ว จากสมบัตินั้น พิจารณาอยู่ ซึ่งสังขาร ท.ด้วยจิตอันหมดจดแล้ว ชื่อว่าพึงรักษา (ซึ่งธรรมอันตน) ขณะแล้ว คือว่า ซึ่งวิปัสสนาอย่างอ่อน อันตนให้เกิดขึ้นแล้ว (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบทว่า) ว่า **ชิตตญจ รกฺเข** ดังนี้ ฯ (อ.อรรถ) ว่า เป็นผู้ไม่มีความอาลัยพึงเป็น (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า **อนิเวสโน สียา** ดังนี้ ฯ

อ.อธิบายว่า อ.นักรบ กระทำแล้ว ซึ่งซุ้มเป็นที่พักแห่งพลในประเทศอันเป็นศิระแห่งสงคราม รบอยู่ กับ (ด้วยศัตรู ท.) ผู้มีไซมิตรเป็นผู้หิวแล้วหรือ หรือว่าเป็นผู้กระหายแล้ว เป็น ครั้นเมื่อเครื่องผูกสอดเป็นของหย่อน (มีอยู่หรือ) หรือว่า ครั้นเมื่ออาวุธ ตกไปแล้ว เข้าไปแล้ว ซึ่งซุ้มเป็นที่พักแห่งพล พักผ่อนแล้ว บริโภคแล้ว ดื่มแล้ว ผูกสอดแล้ว ถือเอาแล้ว ซึ่งอาวุธ ออกไปแล้ว รบอยู่ อีก ย่อมย้าย ซึ่งเสนาของบุคคลอื่น ย่อมชนะ (ซึ่งประเทศอันตน) ไม่ชนะแล้ว ย่อมรักษาไว้ (ซึ่งประเทศอันตน) ขณะแล้ว;

ก็ ถ้าว่า อ.นักรบนั้น พักผ่อนอยู่ อย่างนี้ ในซุ้มเป็นที่พักแห่งพล ยืนคืออยู่ ซึ่งซุ้มเป็นที่พักแห่งพลนั้น พึงอยู่ไซ้, พึงกระทำ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ให้เป็นธรรมชาติไปแล้วในมือของบุคคลอื่น ชื่อ ฉันไค; อ.ภิกษุ เข้าแล้ว ซึ่งสมบัติ บ่อยๆ ออกแล้ว จากสมบัตินั้น พิจารณาอยู่ ซึ่งสังขาร ท. ด้วยจิตอันหมดจดแล้ว ย่อมอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งวิปัสสนาอย่างอ่อน อันตนได้เฉพาะแล้ว ย่อมชนะ ซึ่งมารคือกิเลส ด้วยการได้เฉพาะซึ่งมรรคอันยัง; ก็ ถ้าว่า อ.ภิกษุนั้น ย่อมยินดี ซึ่งสมบัตินั้นเกี่ยว ย่อมไม่พิจารณา ซึ่งสังขาร ท. บ่อยๆ ด้วยจิตอันหมดจดแล้วไซ้,

อนโต สุวิทตติ วิถิจตฺตฺกฺสิงฆาฏกสมฺปนฺนํ
อนฺตราปณฺ ติ “วิธุมฺปิสุสามาติ พหิทฺธา โจรา
อาคนฺตฺวา ปวิสิตฺติ อสฺสฺกโกนฺตา ปพฺพตฺติ อาสฺซชฺช
ปฏิทฺตา วิย คจฺจณฺตฺติ; เหวเมว ปณฺทฺติโต กุสฺสฺสฺสฺส
อตฺตโน วิปฺสฺสนาจิตฺตํ ติรฺนํ นครสฺสฺสฺส กตฺวา ฤเกตฺวา
นคฺเร จิตฺโต เอกโตธาราทีนา นานปฺปกาเรน อาวฺเรน
โจรคณฺ วิย วิปฺสฺสนามเยน จ อริยมคฺคฺมเยน จ
ปญฺญาวฺเรน ติ ติ มคฺคฺวชฺชํ กิลฺลํ ปฏิพาหนฺโต ติ
กิลฺลสมาริ โยธฺเต ปหฺเรยฺยาติ อตฺโต.

ชิตตญจ รกฺเขติ: ชิตํ อฺปปาติตํ ตฺรณฺวิปฺสฺสนํ
อาวาสสฺส
ธมฺมฺส
สมาปฺตฺติ สฺมาปฺชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺฏาย สฺสฺสฺสฺส
สงฺขารํ สฺมฺมฺสนฺโต รกฺเขยฺย. อนิเวสโน สียาติ:
อนาลโย ภเวยฺย.

“ยถา นาม โยโธ สงฺคามสฺสฺสฺส พฺลโกฏฺจกํ กตฺวา
อมิตฺเตหิ สทฺธิ ยฺชฺชณฺโต ฉาโต วา ปิปาสิโต วา
นฺตฺวา สฺนฺนาเห สฺสิเล อาวฺธ วา ปติเต พฺลโกฏฺจกํ
ปวิสิตฺวา วิสฺสฺสมิตฺวา ภูณฺชิตฺวา ปิวิตฺวา สฺนฺนฺยฺหิตฺวา
อาวฺธ คเหตุวา ปฺนํ นิภฺษมิตฺวา ยฺชฺชณฺโต ปฺรเสณํ
มทฺทติ อชิตํ ชินาติ ชิตํ รกฺษติ;

โส หิ สเจ พฺลโกฏฺจเก เหวํ วิสฺสฺสมฺนฺโต ติ
อสุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อจฺเจยฺย, รทฺธิ ปฺรหฺตฺถคฺคํ กเรยฺย;
เอวเมว ภิกฺขุ ปฏิทฺทํ ตฺรณฺวิปฺสฺสนํ ปฺนํ
สมาปฺตฺติ สฺมาปฺชฺชิตฺวา ตโต วุฏฺฏาย สฺสฺสฺส
สงฺขารํ สฺมฺมฺสนฺโต รกฺษิตฺุ สฺสฺสฺส อุตฺตรมคฺคฺปฏฺฐิลาณ
กิลฺลสมาริ ชินาติ; สเจ ปนฺ โส สฺมาปฺตฺติเมว
อสุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ยอมไม่อาจ เพื่ออันกระทำ ซึ่งอันรู้ตลอดซึ่งมรรคและผล ฉะนั้นนั้นเที่ยว; เพราะเหตุนั้น (อ.ภิกษุ) เมื่อรักษา (ซึ่งธรรม) อันควรแล้วแก่ความเป็นธรรมอันตนพึงรักษา เป็นผู้ไม่ติดอยู่ พึงเป็น คือว่า กระทำแล้ว ซึ่งสมาบัติ ให้เป็นที่อยู่ ไม่พึงพักอยู่ในสมาบัตินั้น คือว่า ไม่พึงกระทำ ซึ่งความอาลัย (ในสมาบัตินั้น) ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ

(อ.พระศาสดาตรัสแล้ว)ว่าอ.เธอท.จงกระทำ อย่างนี้ดังนี้ ฯ
อ.พระศาสดา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่ภิกษุ ท. เหล่านั้น ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนา อ. ภิกษุ ท. มีรอยห่าเป็นประมาณ นิ่งแล้ว ในที่แห่งตนนิ่งแล้วเที่ยว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. สรรเสริญอยู่ ชมเชยอยู่ ถวายบังคมอยู่ ซึ่งพระสรีระ มีวรรณะเพียงดังวรรณะแห่งทอง ของพระตถาคตเจ้าเที่ยว มาแล้ว ดังนี้แล ฯ

๑. เรื่องแห่งภิกษุผู้มีวิปัสสนาอันปรารถแล้ว (จบแล้ว) ฯ

๗. อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเนา (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ฯ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในเมืองสาวัตถี ทรงปรารภ ซึ่งพระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเนา ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **อจิริ วตย์ กาโย** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

ได้ยินว่า อ. กุลบุตร ผู้อยู่ในเมืองสาวัตถี โดยปกติ คนหนึ่ง พังแล้ว ซึ่งธรรมกถา ในสำนัก ของพระศาสดา ถวายแล้ว ซึ่งอก ในพระศาสนา บวชแล้ว ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว เป็นผู้ชื่อว่าติสสะเถระ ได้เป็นแล้ว ฯ ครั้นเมื่อกาล ไปอยู่ ๆ, อ.โรค ได้เกิดขึ้นแล้ว ในสรีระ (ของพระเถระ)นั้น อ.ต่อม ท. มีเมล็ดพันธุ์ฝักกาด เป็นประมาณ ผุดขึ้นแล้ว ฯ

อ. ต่อม ท. เหล่านั้น เป็นต่อมมีถั่วเขียวเป็นประมาณ เป็นต่อมมีถั่วดำเป็นประมาณ เป็นต่อมมีเมล็ดกระเบาเป็นประมาณ เป็นต่อมมีผลมะขามป้อมเป็นประมาณ เป็นต่อมมีผลมะตูมเป็นประมาณ เป็น โดยลำดับ แตกกิ่งทั่วแล้ว ฯ

อ. สรีระทั้งสิ้น เป็นอวัยวะมีช่องน้อยและช่องใหญ่ ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ชื่อว่า อ. พระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเนา ดังนี้ นั้นเที่ยว ได้เกิดขึ้นแล้ว แก่พระเถระนั้น ฯ

ครั้งนั้น ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. กระดูก ท. ของพระเถระนั้น แตกแล้ว ฯ อ. พระเถระนั้น เป็น ผู้อันใคร ๆ ไม่พึงปฏิบัติ ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. ผ้าเป็นเครื่องนุ่งและผ้าเป็นเครื่องห่ม เป็นผ้าเปื้อนแล้ว ด้วยหนองและเลือด เป็นเช่นกับด้วยขนมร่วงแห ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. ภิกษุ ท.) มีสัททวิหาริกเป็นต้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันปฏิบัติ ทิ้งแล้ว ฯ อ. พระเถระนั้น เป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง เป็น นอนแล้ว ฯ

มคฺคผลปฏิเวธํ กาคูํ น สกฺโกติ; ตสฺมา รกฺขิตพฺพตฺตํ รกฺขนฺโต อนิเวสนิโน สียา สมาปตฺตี นิเวสนํ กตฺวา ตตฺถ น นิเวเสยฺย อาลยํ น กเรยฺยติ อตฺถเ.

“ตุมฺเห เหวํ กโรถาติ
เอวํ สตฺถา เตสํ ภิกฺขุณํ ฐมฺมํ เทเสสิ.

เทศนาวสานเน ปญฺจสตา ภิกฺขุ นิสินฺนุจฺจานเน นิสินฺนาว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา ตถาคตฺตสฺส สฺวณฺณวณฺณํ สิริวํ วณฺเณนฺตฺวา โถเมนฺตฺวา วนฺทฺตฺวา อากฺคจฺฉิสฺสูติ.

อารทฺธิวิปสฺสภิกฺขุวตฺถุ.

๗. ปุติคตฺตติสฺสเถรวตฺถุ.

“**อจิริ วตย์ กาโย**ติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา สวตฺถุติยํ วิหฺรนฺโต ปุติคตฺตติสฺสเถโร อารพฺภ กเถสิ.

เอโก กิร สวตฺถุติวาสี กุลปฺตฺโต สตฺถุ สนฺติเก ฐมฺมกถํ สุตฺวา สาสเน อูริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺโต ลทฺฐปฺสมฺปโท ติสฺสเถโร นาม อโหสิ. คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กाले, ตสฺส สิริเร โวโค อฺุทฺปาที. สาสปมฺตฺติโย ปีฬกา อฺุจฺหิสฺสู.

ตา อนฺุพฺพเพน มุคฺคมตฺตา กาฬายมตฺตา โกลฺลจฺจิมตฺตา อามลคมตฺตา เพฬวมตฺตา หุตฺวา ปภิชฺชิสฺสู.

สกลสฺริวํ จิตฺทาวจิทฺถํ อโหสิ.
ปุติคตฺตติสฺสเถโรเตววสฺส นามํ อฺุทฺปาที.

อถสฺส อปรภาเค อฺุจฺฉินิ ภิชฺชิสฺสู. โส อปฺปฏิชฺคฺติโย อโหสิ. นิวาสนปารุปนํ ปุพฺพโลहितมกฺขิตํ ชาลปฺวสทิสํ อโหสิ.

สทฺธิวิหาริกาทโย ปฏิชฺคฺติตุํ อสกฺโกนฺตฺวา อฺุทฺทยิสฺสู. โส อนาโถ หุตฺวา นิปชฺชิตฺติ.

จริงอยู่ อ.อันตรวจดูซึ่งโลก สิ้นวาระ ท. สอง เป็นกิจชื่อ อันพระพุทธรเจ้า ท. ไม่ทรงละแล้ว ย่อมเป็น อ.พระพุทธรเจ้า ท. เมื่อทรงตรวจดูซึ่งโลก ในกาลเป็นที่กำจัดเฉพาะซึ่งมีด ย่อมทรง ตรวจดู กระทำซึ่งพระญาณ ให้มีหน้าเฉพาะต่อพระคันธกุฎี จำเดิมแต่ขอบแห่งปากแห่งจักรวาท, เมื่อทรงตรวจดูในเวลาเย็น ย่อมทรงตรวจดู กระทำซึ่งพระญาณ ให้มีหน้าเฉพาะต่อที่อันมี ในภายนอก จำเดิมแต่พระคันธกุฎี ฯ

ก็ ในสมัยนั้น อ.พระเถระชื่อว่าปฐิตัตตติสส ปราภฏแล้ว ในภายในแห่งชายคือพระญาณ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ

อ.พระศาสดา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งอุปนิสัยแห่งพระอรหัตตัญญู ของภิกษุชื่อว่าติสสะ (ทรงดำริแล้ว) ว่า อ. ภิกษุชื่อว่าติสสะนี้ อันบรรพชิต ท. มีสัทวิหาริกเป็นต้น ทิงแล้ว, อ.ที่พึง อัน ของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น เว้น ซึ่งเรา ย่อมไม่มีในกาลนี้ ดังนี้ เสด็จออกแล้ว จากพระคันธกุฎี ราวจะว่าเสด็จเที่ยวไปสู่ที่จาริก ในวิหาร เสด็จไปแล้วสู่โรงแห่งไฟ ทรงล้างแล้ว ซึ่งหม้อ ทรงให้แล้ว ซึ่งน้ำ ทรงยกขึ้นแล้วสู่เตาไฟ เมื่อทรงยังความที่แห่งน้ำ เป็นธรรมชาติร้อนแล้วให้มาถึง ได้ประทับยืนอยู่แล้ว ที่โรงแห่งไฟ นั้นเที่ยว ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งน้ำเป็นธรรมชาติร้อนแล้ว เสด็จไปแล้ว ทรงจับแล้วที่ปลายแห่งเตียงแห่งภิกษุชื่อว่าติสสะ นอนแล้ว ฯ

ในกาลนั้น อ. ภิกษุ ท. (กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระองค์ ท. ขอจงเสด็จหลักไปเถิด, อ. ข้าพระองค์ ท. จักจับ ดังนี้ จับแล้ว ซึ่งเตียงน้อย นำมาแล้ว สู่โรงแห่งไฟ ฯ

อ.พระศาสดา ทรงยังภิกษุ ท. ให้นำมาแล้ว ซึ่งวาง ทรงราดแล้ว ซึ่งน้ำอันร้อน ทรงยังภิกษุ ท. เหน่านั้น ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งผ้าเป็น เครื่องห่ม ของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น ทรงยังภิกษุ ท. ให้ขยำแล้ว ด้วยน้ำอันร้อน (ทรงยังภิกษุ ท.) ให้คลี่ไว้แล้ว ที่แดด ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ประทับยืนอยู่แล้ว ในที่ใกล้แห่งภิกษุ ชื่อว่าติสสะนั้น ทรงยังสรีระนั้น ให้เปียกแล้ว ด้วยน้ำอันเจือ ด้วยน้ำร้อน ทรงขัดสีแล้ว ซึ่งสรีระ ของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น (ทรงยังภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น) ให้อาบแล้ว ฯ

ในกาลเป็นที่สุดรอบแห่งการอาบ แห่งภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น อ. ผ้าเป็นเครื่องห่ม แห่งแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงยังภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น ให้นำมาแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องห่มนั้น ทรงยังภิกษุ ท. ให้ขยำแล้ว ซึ่งผ้ากาสาจะ อัน ๆ ภิกษุชื่อว่าติสสะนั้นนำมาแล้ว ด้วยน้ำ (ทรงยังภิกษุ ท.) ให้คลี่ไว้แล้ว ที่แดด ฯ

ครั้งนั้น ครั้นเมื่อน้ำ ที่ตัว ของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น เป็นธรรมชาติ สักว่าขาดแล้ว (มีอยู่) อ. ผ้ากาสาจะนั้น แห่งแล้ว ฯ

พุทธานุญ นาม เทว วาเร โลกโวลกัน อภิชาติ โหติ: ปจฺจุสกาลे โลกं โวลเณตฺวา จกฺกฺวาพฺมุขวภูฏิตฺโต ปฏฺฐาย คุนฺธกุฏีอภิมุขํ ฌาณํ กตฺวา โอลเณตฺติ, สายํ โอลเณตฺวา คุนฺธกุฏีโต ปฏฺฐาย พาหิราภิมุขํ ฌาณํ กตฺวา โอลเณตฺติ.

ตสมิ ปน สมเย ภควโต ฌาณชาลสฺส อนฺโต ปฐิตัตตติสสตุเถโร ปณฺณายี.

สตฺถา ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา “อํย สพุทฺธิวาทิกาทีหิ ฌพุทฺธิโต, อิทานิสฺส มํ จเปตฺวา อณฺเฏ ปฏฺฐิสรณํ นตฺถิติ คุนฺธกุฏีโต นิภุมิตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน วีย อคฺคิสาลํ คุนฺตฺวา อุกฺขลํ ไรวิตฺวา อุกํ ทตฺวา อุกฺกนํ อารเปตฺวา อุกฺกสฺส ตตฺตภาวํ อาคมฺยมาโน อคฺคิสาลายเมว อญฺุจาสี; ตตฺตภาวํ ชานิตฺวา คุนฺตฺวา ติสฺสภิกฺขุโน นิปฺนฺนมญฺจกโกฏฺฐิยํ คณฺหิ.

ตทา ภิกฺขุ “อเปถ ภาเน, มยํ คณฺหิสฺสามาติ มญฺจกํ คเหตฺวา อคฺคิสาลํ อานยีสฺสุ.

สตฺถา อมฺพณกํ อหฺราเปตฺวา อญฺุโหทกํ อาสินฺนจิตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ตสฺส ปารุปนํ คาหาเปตฺวา อญฺุโหทเณน มทฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺชาเปสิ.

อดสฺส สนฺตึเก จตฺวา ตํ สรีรํ อญฺุโหทเณน เตเมตฺวา ตสฺส สรีรํ ฆสฺสิตฺวา นหาเปสิ.

ตสฺส นหฺนปรีโยसानเณ ปารุปนํ สุกฺขิ.

อด นํ ตํ นิวาสาเปตฺวา นิตฺตกาสาวิ อุกฺกน มทฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺชาเปสิ.

อดสฺส คตฺเต อุกฺเก ฉินฺนมตฺเต, ตํ สุกฺขิ.

อ.ภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น นุ่งแล้ว ซึ่งผ้ากาสาวะ ผืนหนึ่ง
ห่มแล้ว ซึ่งผ้ากาสาวะ ผืนหนึ่ง เป็นผู้มิสรีระอันเบาพร้อม
เป็นผู้มีจิตมีอารมณ์เดียวเป็นเลิศ เป็น นอนแล้ว บนเตียงน้อย ๆ

อ. พระศาสดา ประทับยืนแล้ว ในเบื้องบนแห่งศิระษะ ของภิกษุ
ชื่อว่าติสสะนั้น ตรัสแล้วว่า ดูก่อนภิกษุ อ. กาย ของเธอ นี้ เป็นสภาพ
มีวิญญาณไปปราศแล้ว เป็นสภาพมีอุปการะออกแล้ว เป็น จักนอน
บนแผ่นดิน รวากะ อ. ท่อนไม้ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา นี้ ว่า

อ. กายนี้ มีวิญญาณไปปราศแล้ว อื่นๆ บุคคลทั้งแล้ว
จักนอนทับ ซึ่งแผ่นดิน สิ้นกาลไม่นานหนอ, เพียงดัง
อ. ท่อนไม้ อันมีประโยชน์ออกแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า ดูก่อนภิกษุ อ.กายนี้ จักนอนทับ ซึ่งแผ่นดิน คือว่า
จักนอน ในเบื้องบน แห่งแผ่นดิน อันอันสัตว์นอนแล้ว ด้วยการนอน
ตามปกติ นี้ ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านั้นหนา
(แห่งบท) ว่า **อจิรั วต** ดังนี้ เป็นต้น ฯ

(อ.พระศาสดา) ย่อมทรงแสดง ว่า อ.กาย นี้ อันอันบุคคลทั้งแล้ว
ชื่อว่าสภาพเปลว เพราะความที่ (แห่งกายนั้น) เป็นสภาพ
มีวิญญาณไปปราศแล้ว เป็น จักนอน ดังนี้ (ด้วยบท) ว่า **จุกุโฑ**
ดังนี้ ฯ

(อ. อันถาม) ว่า (อ.กายนี้) อื่นๆ บุคคลทั้งแล้ว จักนอนทับ
ซึ่งแผ่นดิน รวากะ อ.อะไร ? (ดังนี้) (อ.อันแก้) ว่า (อ.กายนี้)
อื่นๆ บุคคลทั้งแล้ว จักนอนทับ ซึ่งแผ่นดิน) เพียงดัง อ.ท่อนไม้
อันมีประโยชน์ออกแล้ว ดังนี้ : (อ.อธิบาย) ว่า รวากะ อ.ท่อนแห่งไม้
อันมีอุปการะออกแล้ว ชื่อว่าอันมีประโยชน์ออกแล้ว (ดังนี้) ฯ

(อ.อธิบาย) ว่า จริขอยู่ อ.มนุษย์ ท. ผู้มีความต้องการ
ด้วยทัฬหสัมภาระ เข้าไปแล้ว สู้ป่า ตัดแล้ว ซึ่งไม้อันตรง
ตามสัณฐานแห่งไม้อันตรง ซึ่งไม้อันคด ตามสัณฐานแห่งไม้อันคด
ย่อมถือเอา ซึ่งทัฬหสัมภาระ,

แต่ว่า (อ.มนุษย์ ท. เหล่านั้น) ตัดแล้ว ซึ่งไม้ อันเป็นโพรงด้วย
อันผู้ด้วย อันไม่มีแก่นด้วย อันมีปมเกิดแล้วด้วย อันเหลือลง
ย่อมทิ้งไว้ ในป่านั้นนั้นเทียว; (อ.มนุษย์ ท.) ผู้มีความต้องการด้วย
ทัฬหสัมภาระ เหล่าอื่น มาแล้ว ชื่อว่าผู้หวังถือเอาอยู่ซึ่งไม้นั้น
ย่อมไม่มี, (อ.มนุษย์ ท. เหล่านั้น) แลดูแล้ว ซึ่งไม้นั้น ย่อมถือเอา
ซึ่งไม้อันเป็นอุปการะ แก่ตนนั้นเทียว;

อ.ไม้นอกนี้ เป็นไม้ไปแล้วบนแผ่นดินนั้นเทียว ย่อมเป็น, ก็
อ.ไม้นั้น เป็นไม้ อันใครๆ แม้อาจเพื่ออันกระทำ ให้เป็นเชิงรองแห่ง
เตียงหรือ หรือว่าให้เป็นเครื่องเข็ดซึ่งเท้า หรือว่าให้เป็นตั้งแห่งแผ่น
กระดาน ด้วยอุบายนั้น ๆ พึงเป็น;

ส่วนว่า ในส่วน ท. ๓๒ ในอรรถภาพนี้หนา แม้ อ.ส่วน ๆ หนึ่ง
ชื่อว่าอันเข้าถึงซึ่งความเป็นส่วนอันบุคคลพึงถือเอา โดยอำนาจ
แห่งวัตถุมีเชิงรองแห่งเตียงเป็นต้นหรือ หรือว่าโดยมุขอันเป็นอุปการะ
อย่างอื่น ย่อมไม่มี, อ.กายนี้ อันมีวิญญาณไปปราศแล้ว จักนอน
บนแผ่นดิน ต่อวันเล็กน้อยนั้นเทียว อย่างเดียว เพียงดัง อ.ท่อนไม้
อันมีประโยชน์ออกแล้ว ดังนี้ (อันบัณฑิต พึงทราบ) ฯ

โส เอกํ กาสาวํ นิวาเสตวา เอกํ ปารุปีตวา
สกลลหุสรีโร เอกคคจิตโต หุตวา มญฺเฏเก นิปชฺชติ.

สตถา ตสฺส อุตฺตีสเก จตฺวา “ภิกฺขุ อโย ตว
กาโย อเปตวิญญาโณ นิรูปกาโร หุตวา กลิงฺครํ วิย
ปจฺวิยํ สยิสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาคมาห

“อจิรั วตโย กาโย ปจวี อธิเสสฺสตีติ
จุกุโฑ อเปตวิญญาโณ, นิรุตถํ กลิงฺครนฺติ.

ตตถ อจิรั วตติ: ภิกฺขุ น จิริสฺเสวรายํ กาโย
ปจวี อธิเสสฺสตีติ อิมิสฺสา ปกตีสยเนน สยิตาย ปจฺวิยา
อุปริ สยิสฺสตีติ.

จุกุโฑติ: อปวิทุโธ อปคตวิญญาณตาย ตฺวจฺ
หุตวา เสสฺสตีติ ทสฺเสตี.

ยถากิ? **นิรุตถํ กลิงฺครนฺติ:** นิรูปการํ นิรุตถํ
กฏฺชนนฺทํ วิย.

ทพฺพสมฺมารตฺติกา หิ มนุสฺสา อรญฺญํ ปวิสิตฺวา
อุชฺถํ อุชฺถกสนฺจฺจเนน วฏฺกํ วฏฺกสนฺจฺจเนน จินฺนิตฺวา
ทพฺพสมฺมารํ คณฺหนฺติ,

อวเสสํ ปน สฺสสิรญฺจ ปุตฺติภฺย อสารถฺย
คณฺจิกขาตภฺย จินฺนิตฺวา ตตฺเถว จุกุโฑนฺติ;
อญฺเฏ ทพฺพสมฺมารตฺติกา อาคนฺตฺวา ตํ คเหตุวา
อากฺขนฺตฺวา นาม นตฺติ, ตํ โอลเอกเตวา อตฺตโน
อุปการกเมว คณฺหนฺติ;

อิตรํ ปจวีคตเมว โหติ, ตํ ปน เตน เตน
อุปาเยน มญฺเฏปฏิปาทกํ วา ปาทกสฺลิกํ วา
ผลกปฺจกํ วา กาคู สกฺกาปี ภเวยฺย;

อิมิสฺมี ปน อตฺตภาเว ทวตฺตีสาย โภจฺจาเสสฺ
เอกโภจฺจาโสปี มญฺเฏปฏิปาทกาทิวเสน วา อญฺเฏน
วา อุปการมฺเขน คยฺหุปโค นาม นตฺติ, เกวลํ
นิรุตถํ กลิงฺครํ อโย กาโย อปคตวิญญาโณ
กตฺปาทสฺเสว ปจฺวิยํ เสสฺสตีติ.

ในกาลเป็นที่สุดลงแห่งเทศนาอ. พระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเน่า
บรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ๗

(อ. ชน ท.) มาก แม้เหล่าอื่น เป็นพระอริยบุคคลมีพระโสดาบัน
เป็นต้น ได้เป็นแล้ว ๗ แม้อ. พระเถระ บรรลุลแล้ว ซึ่งพระอรหัต ปรินิพพาน
แล้ว ๗

อ. พระศาสดา ทรงยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจด้วยสรีระ
ของพระเถระนั้น ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งธาตุ ท. (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว
ซึ่งเจตีย์ ๗

อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. พระเถระชื่อว่าติสสะผู้มีตัวอันเน่า บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน ดังนี้ ๗

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. ติสสะ) ปรินิพพานแล้ว
ดังนี้ ๗

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ตัว ของภิกษุ
ผู้ถือพร้อมแล้วด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัต ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นตัวเน่า
เกิดแล้ว เพราะเหตุอะไร ?, อ. กระดูก ท. แดกแล้ว เพราะเหตุอะไร ?,
อ. เหตุ ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งอุปนิสัย แห่งพระอรหัต ของพระเถระ
ชื่อว่าติสสะนั้น อย่างไร ? ดังนี้ ๗

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ผลนั้นทั้งปวง
บังเกิดแล้ว แก่ติสสะนั้น เพราะกรรมอัน ๗ ตนกระทำแล้ว ดังนี้ ๗

(อ. ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. กรรมอะไร
อันพระเถระชื่อว่าติสสะนั้น กระทำแล้ว ดังนี้ ๗

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ถ้าอย่างนั้น อ. เธอ ท.
จงฟัง ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันล่วงไปแล้ว ว่า : ในกาลแห่งพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ อ. ติสสะนี้ เป็นบุคคลผู้ฆ่าซึ่งนก
เป็นอยู่ เป็นฆ่าแล้ว ซึ่งนก ท. มาก บำรุงแล้ว ซึ่งชนผู้เป็นใหญ่, ย่อมขาย
(ซึ่งนก ท.) ตัวเหลือลงจากนกอื่น ๆ ตนให้แล้ว แก่ชนผู้เป็นใหญ่ ท.
เหล่านั้น, (คิดแล้ว ว่า (อ. นก ท.) ตัวเหลือลงจากนกอื่นเราขายแล้ว
อัน ๆ เราให้ตายแล้วเก็บไว้แล้ว เป็นนกเน่า จักเป็น ดังนี้ , (อ. นก ท.
เหล่านั้น) ย่อมไม่อาจ เพื่ออันมันขึ้น โดยประการใด; ทำลายแล้ว
ซึ่งกระดูกแห่งเข็ง ท. ด้วย ซึ่งกระดูกแห่งปีก ท. ด้วย ของนก ท. เหล่า
นั้น โดยประการนั้น เก็บไว้แล้ว กระทำ ให้เป็นกอง ๗

(อ. บุรุษนั้น) ย่อมขาย ซึ่งนก ท. เหล่านั้น ในวันรุ่งขึ้น, (ยังบุคคล)
ให้ปิ้งแล้ว เพื่อประโยชน์ แก่ตน ในกาล แห่งนก ท. ตัวมากเกินอัน ๆ ตน
ได้แล้ว ๗

ในวันหนึ่ง ครั้นเมื่อโภชนะอันประกอบแล้วด้วยรส (อันบุคคล)
หุงแล้ว เพื่อบุรุษนั้น อ. พระชีณาสพ รูปหนึ่ง เทียวไปอยู่ เพื่อบิณฑชะ
ได้ย็นแล้ว ไกล่ประตุแห่งเรือน ของบุรุษนั้น ๗

อ. บุรุษนั้น เห็นแล้วซึ่งพระเถระ ยังจิต ให้เลื่อมใสแล้ว (คิดแล้ว) ว่า
อ. สัตว์มีลมปราณ ท. มาก อันเรา ให้ตายแล้ว, อ. พระผู้เป็นเจ้าของ
ย็นแล้ว ไกล่ประตุแห่งเรือน ของเรา ด้วย, อ. โภชนะ อันประกอบแล้ว
ด้วยรส มีพร้อมอยู่ ในภายในแห่งเรือนด้วย, อ. เรา จักถวาย
ซึ่งบิณฑชะแก่พระผู้เป็นเจ้านั้น ดังนี้ รับแล้วซึ่งบาตร
ของพระชีณาสพนั้น ยังบาตรให้เต็มแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งบิณฑชะ
อันประกอบแล้วด้วยรส ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ ด้วยอันตั้งไว้
เฉพาะแห่งองค์หน้า กล่าวแล้ว ว่า

เทศนาวสาเน ปุติคตตติสสุตเถโร สห ปฏิสมภิทาหิ
อรหตุต ปาปุณิ.

อญญะปิ พหุ โสตาปนุนาทโย อหะสุ. เถโรปิ
อรหตุต ปตฺวา ปรินิพฺพายี.

สตฺธา ตสฺส สรีริกัจฺ จการาเปตฺวา ธาตุโย
คเหตุวา เจตีย์ จการาเปสิ. ภิกฺขุ สตฺถาริ ปุจฺฉิสฺสุ

“ภานุเต ปุติคตตติสสุตเถโร กุหิ นิพฺพตฺเตติ.

“ปรินิพฺพโต ภิกฺขเวติ.

“ภานุเต เอวรูปสฺส อรหตุตฺตุนิสฺสยสมฺปนฺนสฺส
ภิกฺขุโน กิจการณา คตฺตํ ปุติกํ ชาตํ, กิจการณา
อญฺจินี ภินฺนานิ, กิมสฺส การณํ อรหตุตสฺส
อุนิสฺสยภาวํ ปตฺตฺนฺติ.

“ภิกฺขเว สพฺพเมตํ เอตสฺส อตฺตนา กตมฺเมน
นิพฺพตฺตฺนฺติ.

“กิ ปน เตน ภานุเต กตฺนฺติ.

“เตนหิ ภิกฺขเว สุณฺณาถาติ อตีตํ อหริ: อัย
กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล สาकुณฺโณ หุตฺวา พหุ
สกุณฺ เวชิตฺวา อีสฺสรชนํ อุปฺภูจฺหิ, เตสํ ทินฺนาวเสเส
วิกิถฺนฺนาติ, “วิกิถฺนฺนาวเสเส มาเรตฺวา จปิตา ปุติกา
ขมฺวิสุสนฺตฺติ, ยถา อฺปปตฺตํ น สกุณฺนฺติ; ตถา
เตสํ ชงฺฆมฺภูจฺหิ ๑ ปกฺขมฺภูจฺหิ ๑ ภินฺนิตฺตฺวา ราสี กตฺวา
จเปสิ.

เต ปฺนฺทิวเส วิกิถฺนฺนาติ, อติพฺพุนํ ลทฺธกาเล
อตฺตโน อตฺตาย ปจาเปสิ.

ตสฺส เอกทิวสํ รสโภชนเ ปกฺเก, เอโก ชีณาสโว
ปิณฺฑทาย จรฺนฺโต ตสฺส เคนทฺวาเร อญฺจาสี.

โส เถโร ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา “มยา พหุ
ปาณา มารีตา, อโย ๑ เม เคนทฺวาเร จิตฺ, อนฺโตเคเห
๑ รสโภชนํ สฺวิชฺชติ, ปิณฺฑทปาตมสฺส ทสฺสามีติ
ตสฺส ปตฺตํ อาทาย ปฺเรตฺวา รสปิณฺฑทปาตํ ทตฺวา
เถโร ปญฺจปติภฺจฺเจเตน วนฺทิตฺวา

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ข้าพเจ้า ฟังถึง ซึ่งที่สุด แห่งกรรมอัน ๆ ท่าน ท. เห็นแล้ว ดังนี้ ๆ

อ. พระเถระ (กล่าวแล้ว) ว่า อ. ความปรารถนาอัน ๆ ท่าน ปรารถนาแล้วอย่างนี้ จงมีเถิด ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนา ๆ

ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ผลนั้น สำเร็จแล้ว ตีสสะ ด้วยอำนาจ แห่งกรรมอัน ๆ ตีสสะ กระทำแล้ว ในกาลนั้น นั้นเทียว : อ. ตัว ของตีสสะ เป็นตัวเนา เกิดแล้วด้วย, อ. กระดูก ท. แรกแล้วด้วย ด้วยวิบากเป็นเครื่องไหลออกแห่งอันทำลายซึ่งกระดูก ของนก ท.; (อ. ตีสสะ) บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต ด้วยวิบากเป็นเครื่องไหลออก แห่งอันถวายเป็นบิณฑบาตอันประกอบแล้วด้วยรส แก่พระชีณาสพ ดังนี้ ๆ

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าตีสสะผู้มีตัวอันเนา (จบแล้ว) ๆ

๘. อ. เรื่องแห่งบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะ (อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๆ

อ. พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในชนบทชื่อว่าโกศล ทรงปรารภ ซึ่งบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ว่า **ทิส ทิส** ดังนี้ เป็นต้น ๆ

ได้ยินว่า อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ชื่อวานันทะ ของคฤหบดี ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ในเมืองสาวัตถี เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มีทรัพย์มาก เป็นผู้มีโศคะมาก (เป็น) ย่อมรักษา ซึ่งฝูงแห่งโค ๆ

ได้ยินว่า อ. ชฎิล ชื่อว่าเกษนิยะ (หลบหลีกอยู่ ซึ่งความบีบคั้น แห่งพระราช) ด้วยเพศแห่งบรรพชิต (ย่อมรักษา ซึ่งขุมทรัพย์ ของตน) ฉันได (อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะ) นั้น หลบหลีกอยู่ ซึ่งความบีบคั้นแห่งพระราช ด้วยความเป็นแห่งบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ย่อมรักษา ซึ่งขุมทรัพย์ ของตน ฉันนิน ๆ

อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งรสอันเกิดแล้ว แต่โคห้า ท. มาแล้ว สู่น้ำนิก ของคฤหบดีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ เห็นอยู่ ซึ่งพระศาสดา ฟังอยู่ ซึ่งธรรม ทูลวิงวอนอยู่ ซึ่งพระศาสดา เพื่อประโยชน์แก่การเสด็จมา สู่ที่เป็นที่อยู่ของตน ตลอดกาลตามกาล ๆ

อ. พระศาสดา ทรงยังความแสรบแห่งญาณ ของบุคคล ผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะนั้น ให้มาอยู่ ไม่เสด็จไปแล้ว ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งญาณของบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะ) นั้น เป็นธรรมชาติแสรบแล้ว ผู้อันหมู่แห่งภิกษุใหญ่แวดล้อมแล้ว เสด็จเที่ยวไปอยู่ สู่ที่เป็นที่เที่ยวไป ทรงก้าวลงแล้ว จากหนทาง ประทับนั่งแล้วที่โคนแห่งต้นไม้ แห่งใดแห่งหนึ่ง อันใกล้ต่อที่เป็นที่อยู่ ของบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อวานันทะนั้น ในวันหนึ่ง ๆ

“ภนฺเต ตุมฺเหหิ ฏิกฺขณมฺมสุส มตฺถกั ปาปุณฺณยฺยนฺติ อห. ”

เถโร “เอวํ โหตุติ อนุโมทนา อกาลิ. ”

ภิกฺขเว ตทา ติสฺสสุส กตฺถมฺมวเสเนว เอตฺ ติสฺสสุส นิปฺพนฺนํ: สกฺกนํ อฏฺฐิณฺณิสฺสนฺนฺเทน ติสฺสสุส คตฺตํ ปุตฺติกั ชาตํ, อฏฺฐิณิ จ ภินฺนาณิ; ชีณาสวสุส รสปีณฺชปาตทานนิสฺสนฺนฺเทน อรหฺตฺตํ ปตฺตติ. ”

ปุตฺติคตฺตติสฺสสุเถรวตฺถุ.

๘. นนฺทโคपालกตฺถุ.

“**ทิส ทิสนฺติ** อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถาโกสลชนปเท วิหรนฺโต นนฺทโคपालกั อารพฺภ กเถสิ. ”

สาวตฺถิยํ กิร อนาถปิณฺชกิสฺส คหปติโน นนฺโท นาม โคपालโก โคยฺถํ รกฺขติ อพฺโฆ มหฺตฺถโน มหาโกโค. ”

โส กิร ยถา เกณิโย ชฎิลो ปพฺพชิตเวเสน เอวํ โคपालกตฺเตน ราชปิตํ ปริหรนฺโต อตฺตโน กุฏุมฺพํ รกฺขติ. ”

โส กาลานุกาลํ ปญฺจโคเรเส อาทาย อนาถ- ปิณฺชกิสฺส สนฺติกั อาคนฺตฺวา สตฺถาริ ปสฺสตี ฐมฺมํ สุณฺวาตี อตฺตโน วสนฺนฺจฺจานํ อาคมนฺตฺถาย สตฺถาริ ยาจตี. ”

สตฺถา ตสฺส ฌานปริปากํ อาคมฺยมาโน อาคนฺตฺวา ตสฺส ปริปกฺกภาวํ ตฺวา เอกทิวสํ มหาภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต จาริกั จ มคฺคา โยกฺกมฺม ตสฺส วสนฺนฺจฺจานาสนฺเน อณฺบตฺตรสฺมี รุกฺขมฺมุเล นิสฺสีทิ. ”

อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อนั้นนัทะ ไปแล้ว สู่นัก ของพระศาสดา ถวายบังคมแล้วกระทำแล้วซึ่งการต้อนรับทูลนิมนต์แล้วซึ่งพระศาสดา ได้ถวายแล้ว ซึ่งทานคือรสอันเกิดแล้วแต่โคห้ำ อันประณีต แก่หมู่แห่งภิกษุ มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข ตลอดวันเจ็ด ฯ

ในวัน ที่เจ็ด อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้วซึ่งการอนุโมทนา ตรัสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวตามลำดับ อันต่างด้วยวาจาเป็น เครื่องกล่าวมีทานกถาเป็นต้น ฯ

ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อ. บุคคลผู้เลี้ยง ซึ่งโคชื่อนั้นนัทะ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโสคาปัตติผล รับแล้ว ซึ่งบาตร ของพระศาสดา ไปตามอยู่ ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว สูที่ไกล ผู้ (อันพระศาสดา) ทรงให้กลับอยู่ (ด้วยพระดำรัส) ว่า ดูก่อนอุบาสก อ. เธอ จงหยุด ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว กลับแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ. นายพราน คนหนึ่งยิงแล้ว ยังบุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ให้ตายแล้ว อ. ภิกษุ ท. ผู้มาอยู่ ข้างหลัง เห็นแล้ว ไปแล้ว กราบทูลแล้ว กะพระศาสดา ว่า ข้าแต่พระองค์เจริญ อ. บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโค ชื่อนั้นนัทะ ถวายแล้ว ซึ่งทานอันใหญ่ ไปตามแล้ว กลับอยู่ (อันนายพราน) ให้ตายแล้ว เพราะความที่แห่งพระองค์ ท. เป็นผู้เสด็จมาแล้ว ในที่นี้; ถ้าว่า อ. พระองค์ ท. จักไม่เสด็จมาแล้วไซ้ไร, อ. ความตาย จักไม่ได้มีแล้ว แก่บุคคลผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อนั้นนัทะนั้น ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า ดูก่อนภิกษุ ท. ครั้นเมื่อเรา มาแล้วก็ดี ไม่มาแล้วก็ดี ชื่อ อ. อุบายเป็นเครื่องพ้นจากความตาย ของบุคคล ผู้เลี้ยงซึ่งโคชื่อนั้นนัทะนั้น แม้ผู้ไปอยู่ สูทิศ ท. สี สูทิศน้อย ท. สี ย่อมไม่มี; เพราะวา อ. โจร ท. จะกระทำ หามิได้นั้นเทียว (อ. ชน ท. ผู้มีเวรกัน จะกระทำ (ซึ่งความฉิบหายมิใช่ความเจริญ) ไต หามิได้, อ. จิต อัน ๆ บุคคลตั้งไว้แล้วผิด อันเป็นไปทั่วแล้ว ในภายใน ของสัตว์ ท. เหล่านี้มันเทียว ย่อมกระทำ (ซึ่งความฉิบหายมิใช่ความเจริญ) นั้น ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดานี้ว่า

อ. โจรผู้ปรากฏ (เห็นแล้ว) ซึ่งโจรผู้ปรากฏ ฟังกระทำ ซึ่งความฉิบหายมิใช่ความเจริญ นั้นใด ก็ หรือว่า
อ. บุคคลผู้มีเวร (เห็นแล้ว) ซึ่งบุคคลผู้มีเวร (ฟังกระทำ ซึ่งความฉิบหายมิใช่ความเจริญนั้นใด) , อ. จิต อัน ๆ บุคคลตั้งไว้แล้วผิด ฟังกระทำ ซึ่งบุคคลนั้น ให้เป็นผู้ลามกกว่า กว่าความฉิบหายมิใช่ความเจริญนั้น ดังนี้ ฯ

(อ.อรรถ) ว่า อ. โจร (เห็นแล้ว) ซึ่งโจร (ดังนี้) (ในบท ท.) เหล่านี้มหนะ (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า ทิโส ทิสฺ ดังนี้ ฯ

อ. บาลีอันเหลือ ว่า ทิสฺวา ดังนี้ (อันบัณฑิต ฟังนำมาเชื่อมเข้า) ฯ
(อ.อรรถ) ว่า ฟังกระทำ ซึ่งความฉิบหายมิใช่ความเจริญนั้น ไต แก่โจรนั้น (ดังนี้) (แห่งหมวดสองแห่งบท) ว่า ยนฺตํ กยฺรา ดังนี้ ฯ
อ.นัย แม้ในบทที่สอง นี้มันเทียว ฯ

นฺนุโท สตุถุ สนฺตึกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปฏฺิสนฺนฺวาริ กตฺวา สตุถฺวาริ นิมฺนฺเตตฺตฺวา สตุตฺตํ พุทฺธปฺมุขฺสฺส ภิกฺขุสงฺฆฺสฺส ปถฺนิตํ ปญฺจโครสฺทานํ อทาสฺ.

สตุตฺตเม ทิวเส สตุถฺวา อฺนุโมทณิ กตฺวา ทานกถาทิเกทํ อฺนุพุทฺพิทกํ กเถสิ.

กถาปริโยसानเ นนฺทโคपालโก โสตาปตฺติผล ปตฺติฏฺจาย สตุถุ ปตฺติ คเหตุวา สตุถฺวาริ อฺนุคฺจฺจฺนฺโต ทูริ คนฺตฺวา “ติฏฺจ อฺปาสกาทิ นิวตฺติยมาโน วนฺทิตฺวา นิวตฺติ.

อถ นํ เอโก ลุทฺทโก วิชฺฐิตฺวา มาเรสิ. ปจฺจฺโต อาคจฺจฺนฺตา ภิกฺขุ ทิสฺวา คนฺตฺวา สตุถฺวาริ อาหุสฺ “นฺนุโท ภาฺนฺเต โคपालโก ตฺมฺหากํ อีธาตตฺตฺตา มหาทานํ ทตฺวา อฺนุคนฺตฺวา นิวตฺตนฺโต มาริตฺ; สเจ ตฺมฺเห นาคจฺจฺนฺตฺสถ, นาสฺส มรณํ อภวิสฺสาติ.

สตุถฺวา “ภิกฺขเว มยฺ อาคเตปี อฺนาคเตปี, ตสฺส จตฺสฺโส ทิสฺวา จตฺสฺโส อฺนุทิสฺวา คจฺจฺนฺตฺสฺสาปี, มรณฺโต มุจฺจฺนฺปาโย นาม นตฺติ; ยํ ทิ เวนฺว โจราน เวนฺวโน กโรนฺติ, ตํ อีเมสฺ สตุตฺตานํ อฺนฺโต ปวตฺตํ มิจฺจฺปาณฺทิตํ จิตฺตฺเมว กโรตีติ วตฺวา อิมํ คาทมาห

“ทิสฺ ทิสฺ ยนฺตํ กยฺรา เวนฺว วา ปน เวนฺวินิ,
มิจฺจฺปาณฺทิตํ จิตฺตํ ปาปิโย นํ ตโต กเรติ.

ตตฺถ ทิสฺ ทิสฺนฺตฺติ: โจรโ จโร.

ทิสฺวาติ ปาสฺเสโส,
ยนฺตํ กยฺราติ: ยนฺตํ ตสฺส อฺนยพฺยสนํ กเรยฺย.

ทุตฺติยปเทปี เอเสว นโย.

๙. อ. เรื่อง แห่งพระเถระชื่อว่าโสโรยะ
(อันข้าพเจ้า จะกล่าว) ๕

อ. พระศาสดาทรงยังพระธรรมเทศนา นี้ว่า **น ตัมมาตา ปิตา กยิรา** ดั่งนี้เป็นต้น อันตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ในเมืองชื่อว่าโสโรยะ ให้จบแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวัตถิ ๕

ครั้งเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับอยู่ ในเมืองสาวัตถิ อ. บุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสโรยะ ในเมืองชื่อว่าโสโรยะ นั่งแล้ว บนยานน้อย อันสบาย กับ ด้วยสหาย คนหนึ่ง ออกไปแล้วจากเมือง เพื่อต้องการ แก้อันอาบ ด้วยบริวาร หมูใหญ่ ๕

ในขณะนั้น อ. พระเถระชื่อว่ามหาจักจายนะ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเข้าไป สู่มืองชื่อว่าโสโรยะ เพื่อบิณฑชะ (เป็น) ย่อมหม่อม ซึ่งผ้าสังฆาฏิก ในภายนอกแห่งพระนคร ๕

ก็ อ. สิริระ ของพระเถระ เป็นสิริระมีวรรณะเพียงดังวรรณะแห่งทอง (ย่อมเป็น) ๕

อ. บุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสโรยะ เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น คิดแล้ว ว่า โอ ! หนอ อ. พระเถระนี้ เป็นภรรยา ของเรา พึงเป็นหรือ, หรือว่า อ. วรรณะแห่งสิริระ ของภรรยา ของเรา เป็นราวกะว่าวรรณะแห่งสิริระ ของพระเถระนั้น พึงเป็น ดังนี้ ๕

(ครั้นเมื่อเหตุ) เป็นเหตุสักว่าอันบุตรของเศรษฐีนั้น คิดแล้ว นั้นเทียว (มีอยู่) อ. เพศแห่งบุรุษ ของบุตรของเศรษฐีนั้น หายไปแล้ว, อ. เพศแห่งหญิง ได้มีปรากฏแล้ว ๕

อ. บุตรของเศรษฐีนั้น ละอายอยู่ ลงแล้ว จากยานน้อย หนีไปแล้ว ๕

อ. ชนผู้เป็นบริวาร ไม่รู้พร้อมอยู่ ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. เหตุนั้น อะไร อ. เหตุนั้น อะไร ดังนี้ ๕

อ. หญิงนั้น ดำเนินไปแล้ว สู่นทางเป็นที่ไปสู่มืองตักกสิลา ๕ แม้ อ. สหาย ของหญิงนั้น แม้เทียวไปแล้ว ช่างนี้ด้วย ๕ ไม่ได้เห็นแล้ว ๕

อ. ชน ท. ทั้งปวง อาบแล้ว ได้ไปแล้ว สู่วีรอน; (ครั้นเมื่อคำ) ว่า อ. บุตรของเศรษฐี (ไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ (อันชน ท.) กล่าวแล้ว, (อ. ชน ท. เหล่านั้น) กล่าวแล้ว ว่า อ. เรา ท. สำคัญแล้ว ว่า (อ. บุตร ของเศรษฐี) เป็นผู้ อาบแล้ว มาแล้ว จักเป็น ดังนี้ ดังนี้ ๕

ครั้งนั้น อ. มารดาและบิดา ท. ของบุตรของเศรษฐีนั้น แสวงหาแล้ว ในที่นั้น ไม่เห็นอยู่ ร้องให้แล้ว คร่ำครวญแล้ว ได้ถวายแล้ว ซึ่งภัตต เพื่อบุคคลผู้ตายแล้ว (ด้วยความสำคัญ) ว่า (อ. บุตร ของเรา ท.) เป็นผู้ ตายแล้ว จักเป็น ดังนี้ ๕

อ. หญิงนั้น เห็นแล้ว ซึ่งพ่อค้าผู้เข้าไปซึ่งหมู่เกวียนผู้ไปสู่มือง ตักกสิลาโดยปกติ คนหนึ่ง ติดตามแล้ว ซึ่งยานน้อย ช่างหลัง ๕

ครั้งนั้น อ. มนุษย์ ท. เห็นแล้ว ซึ่งหญิงนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน ย่อมมา ช่างหลัง ๕ แห่งยานน้อย ของเรา ท., อ. เรา ท. ย่อมไม่รู้ ซึ่งท่าน ว่า อ. หญิงนั้น เป็นเด็กหญิง ของใคร (ย่อมเป็น) ดังนี้ ดังนี้ ๕

(อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ท. จงขับไป ซึ่งยานน้อย ของตน, อ. ดิฉัน จักไป ด้วยเท้า ดังนี้ ไปอยู่ ไปอยู่ ให้แล้ว ซึ่งแหวนเป็นเครื่องประดับที่นิ้วมือ (ยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว ซึ่งโอกาส ในยานน้อย คันหนึ่ง ๕

๙. โสโรยะตเถรวตถุ. (๓๒)

“**น ตัมมาตา ปิตา กยิราติ** อิมัม ฐมฺมเทศนํ สตุถา โสโรยยนคเร สมฺภูจิตฺตํ สาวตฺถิยํ นิฏฺฐาเปสิ.

สมฺมาสมฺพุทฺเฐ สาวตฺถิยํ วิหรนฺเต, โสโรยยนคเร โสโรยเยสฺสภูจิปฺตุโต เอเกน สหายเกน สพุทฺธิ สฺขยานเก นิสีทิตฺวา มหฺนฺเตน ปริวาเรณ นหฺนฺตถาย นคฺรา นิกฺขมิ.

ตสฺมี ขณฺเ มหฺนฺจจฺยยนตฺเถโร โสโรยยนคฺรํ ปิณฺฑทฺยา ยปิวิสิตฺกามา พหิณฺคเร สงฺฆาฏี ปารุปฺติ.

เถรสฺส จ สุวณฺณวณฺณํ สิริวํ.

โสโรยเยสฺสภูจิปฺตุโต ตํ ทิสฺวา จินฺตสิ “อโห วต อยํ เถโร มม ภริยา ภเวยฺย, มม วา ภริยาย สิริวณฺโณ เอตสฺส สิริวณฺโณ วีย ภเวยฺยาติ.

ตสฺส จินฺติตมตฺเตเวว, บุริสลิงฺคํ อนฺตรธา ยิ, อิตฺถิลิงฺคํ ปาตุโรหสิ.

โส ลชฺชมาโน ยานกา โอรุยฺห ปลา ยิ.

ปริชโน ตํ อสฺสชฺชานนฺโต “กิเมตํ กิเมตฺนฺติ อาห.

สาปิ ตกฺกสิลคมคฺคํ ปฏิปชฺชิ. สหายโกปิสุสา อิติ จิตฺ จ วิจิริตฺวาปิ นาทุทส.

สพฺเพ นหายิตฺวา เคหํ อคฺมํสุ; “กํ ฺสภูจิปฺตุโตติ วุตฺเต, “นหาตฺวา อาคโต ภวิสฺสตีติ มณฺเณมฺหาติ วทิสฺสุ.

อถสฺส มาตาปิตโร ตตฺถ ตตฺถ ปริเยสิตฺวา อปฺสฺสนฺตา โรทิตฺวา ปริเทวิตฺวา “มโต ภวิสฺสตีติ มตกภตฺตํ อทิสฺสุ.

สา เอกํ ตกฺกสิลคามิสฺสตุถวานํ ทิสฺวา ยานกํ ปจฺจโต ปจฺจโต อนฺุพฺนฺติ.

อถ นํ มนฺุสฺสา ทิสฺวา “อมฺหากํ ยานกสฺส ปจฺจโต ปจฺจโต อาคจฺจสิ, มยํ กสฺเสสา ทาริกาติ ตํ น ชานามาติ วทิสฺสุ.

“สามิ ตุมฺเห อตฺตโน ยานกํ ปาเชถ, อหํ ปทสา คมิสฺสามิติ คจฺจนฺตี คจฺจนฺตี อญฺคฺคิมฺพุทฺธิกํ ทตฺวา เอกสฺมี ยานเก โอิกาสิ กาเรสิ.

อ. มนุษย์ ท. คิดแล้ว ว่า อ. ภรรยา แห่งบุตรของเศรษฐีของเรา ท. ในเมืองชื่อว่าตักสิลา ย่อมไม่มี, อ. เรา ท. จับบอกแก่บุตรของเศรษฐีนั้น, อ. เครื่องบรรณาการอันใหญ่ จักมี แก่เรา ท. ดังนี้ ฯ

อ. มนุษย์ ท. เหล่านั้น ไปแล้ว (กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. รัตนะคือหญิง อันเรา ท. นำมาแล้ว เพื่อท่าน ท. ดังนี้ ฯ

อ. บุตรของเศรษฐีนั้น ฟังแล้ว ยังบุคคล ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งหญิงนั้น เห็นแล้ว (ซึ่งหญิงนั้น) ผู้ยังความเลื่อมใสให้เกิดผู้มีรูปอันงาม ผู้สมควรแก่วัย ของตน ผู้มีความรักอันเกิดขึ้นแล้ว ได้กระทำแล้ว ในเรือน ของตน ฯ

จริงอยู่ อ. บุรุษ ท. ชื่อว่าผู้ไม่เคยเป็นหญิงเป็นแล้วหรือ หรือว่า อ. หญิง ท. ชื่อว่าผู้ไม่เคยเป็นบุรุษเป็นแล้ว ย่อมไม่มี ฯ

เพราะว่า อ. บุรุษ ท. ประพฤติล่วงแล้ว ในภรรยา ท. ของบุรุษอื่น กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ใหม่แล้ว ในนรก สิ้นแสนแห่งปี ท. มาก เมื่อมา สูชาติแห่งมนุษย์ ย่อมถึงทั่ว ซึ่งความเป็นแห่งหญิง ในร้อยแห่งอัทภาพ ฯ

แม้ อ. พระเถระชื่อว่า อานนท์ ผู้มีบารมีอันให้เต็มแล้วสิ้นแสนแห่งกัปปี ผู้เป็นอริยสาวก ท่องเที่ยวไปอยู่ ในสงสาร บังเกิดแล้ว ในตระกูลแห่งบุคคลผู้กระทำซึ่งทอง ในอัทภาพ หนึ่ง กระทำแล้ว ซึ่งกรรมคืออันคบหาซึ่งภรรยาของบุรุษอื่น ใหม่แล้ว ในนรก เป็นหญิง ผู้รับใช้ใกล้เท้า ของบุรุษ ได้เป็นแล้ว ในอัทภาพ ท. สิบสี่ เพราะผลอันสูงแล้วอันเหลือลง, ถึงแล้ว ซึ่งการถอนขึ้นซึ่งพืช ในอัทภาพ ท. เจ็ด ฯ

ส่วนว่า อ. หญิง ท. กระทำแล้ว ซึ่งบุญ ท. มีทานเป็นต้น คลายแล้ว ซึ่งความพอใจ ในความเป็นแห่งหญิง อริยฐานแล้ว ซึ่งจิต ว่า อ. บุญ ของเรา ท. นี้ จงเป็นไปพร้อม เพื่ออันได้เฉพาะซึ่งอัทภาพแห่งบุรุษ ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ย่อมกลับได้ ซึ่งอัทภาพแห่งบุรุษ ฯ

(อ. หญิง ท.) เป็นผู้มิใช่เพียงดังเทวดา เป็น ย่อมกลับได้ ซึ่งอัทภาพแห่งบุรุษ แม้ด้วยอำนาจแห่งการปฏิบัติโดยชอบในสามิ นั้นเทียว ฯ

ส่วนว่า อ. บุตรของเศรษฐี นี้ ยังจิต ให้เกิดขึ้นแล้ว ในพระเถระ โดยอุบายไม่แยบคาย กลับได้แล้ว ซึ่งความเป็นแห่งหญิง ในอัทภาพนั้นนั้นเทียว ฯ

ก็ อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในท้อง ของหญิงนั้น เพราะอาศัย ซึ่งการอยู่พร้อม กับ ด้วยบุตรของเศรษฐี ในเมืองตักสิลา ฯ

มนุสสา จินตยีสู “ตักกสิลนคเร อมฺหากิ เสฏฺฐิปุตุตฺตสฺส ภริยา นตฺถิ, มยํ ตสฺส อาจิกฺขิสฺสสาม, มหาปณฺณากาโร โน ภวิสฺสตีติ.

เต คนฺตุวา “สามิ อมฺเหหิ ตมฺหากิ อิตฺถีรตฺนํ อานีตฺนฺติ.

โส สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อตฺตโน วยานุรูปํ อภิปฺปํ ปาสาทิกิํ ทิสฺวา อุปฺปนฺนสินฺเนโห อตฺตโน เคเห อกาสิ.

ปุริสา หิ อิตฺถิโย อิตฺถิโย วา ปุริสา อมฺตปฺพุพานาม นตฺถิ.

ปุริสา หิ ปฺรสุส ทาเวสุ อติจฺริตฺวา กาลิ กตฺวา พฺหุณี วสุสสฺตสฺสทฺธานิ นิรเย ปจิตฺวา มนุสฺสชาติ อากฺจจฺนฺตา อตฺตภาวสฺเต อิตฺถีภาวํ อาปชฺชฺนฺติ.

อานนฺทฺเตโรปิ กปฺปสฺตสฺสทฺสฺสปุริตปารมิ อริยสาวโก สํสาเร สํสรฺนฺโต เอกสฺมี อตฺตภาเว กมฺมารกฺขุเล นิพฺพตฺโต ปฺรทวารกมฺมํ กตฺวา นิรเย ปจิตฺวา ปกฺกาเวเสเสน จุฑทสฺสุ อตฺตภาเวสุ ปุริสฺสุส ปาทปฺริจาริกา อิตฺถี อโหสิ, สตฺตสฺสุ อตฺตภาเวสุ วิชฺชฺทฺธโร ปาปฺถิ.

อิตฺถิโย ปน ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา อิตฺถีภาเว จฺนฺทํ วิราเชตฺวา “อิทํ โน ปุณฺณํ ปุริสฺตฺตภาวํ ปฏฺิลาภาย สํวตฺตตฺตฺติ จิตฺตํ อภิกฺขฺหิตฺวา กาลิ กตฺวา ปุริสฺตฺตภาวํ ปฏฺิถนฺติ.

ปติเทวตา หุตฺวา สามิสฺสมมาปฺปฏิปฺตฺติวเสนาปิ ปุริสฺตฺตภาวํ ปฏฺิถนฺเตว.

อฺยญฺจ เสฏฺฐิปุตุโต เถเร อโยนิโส จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา อิมฺสฺมีเยว อตฺตภาเว อิตฺถีภาวํ ปฏฺิถนฺติ.

ตักกสิลาโย เสฏฺฐิปุตุเตน สทฺธิํ สํวาสมนฺวาย ปนฺสุสา กุจฺฉิยํ คพฺโปกิ ปติภฺจาสิ.

อ.หญิงนั้น ได้แล้ว ซึ่งบุตร โดยอันล่องไปแห่งเดื่อนลับ ได้เฉพาะแล้วซึ่งบุตร แม้อื่นอีก ในกาลเป็นทีไป ด้วยท่า แห่งบุตรนั้น, อ.บุตร ท. สี คือ อ.บุตร ท. สอง ผู้อยู่แล้ว ในท้อง (ของหญิง) นั้น ได้มีแล้ว, (อ.บุตร ท.) สอง ผู้อาศัยแล้ว (ซึ่งหญิง)นั้น บังเกิดแล้ว (ได้มีแล้ว) ในเมืองชื่อว่าโสโรยะ ได้มีแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ในกาลนั้น อ. บุตรของเศรษฐี ผู้เป็นสหาย ของหญิงนั้น ไต่, อ. บุตรของเศรษฐีนั้น ไปแล้ว สู่เมืองตักสิลา ด้วยรอยแห่งเกวียน ท. ห้า จากเมืองชื่อว่าโสโรยะ นั้นแล้ว บนยานน้อยอันสบาย ได้เข้าไปแล้ว สู่พระนคร ฯ

ครั้งนั้น อ. หญิงนั้น เปิดแล้ว ซึ่งหน้าต่าง ยืนและดูอยู่แล้ว ซึ่งระหว่างแห่งถนน ที่พื้นในเมืองบนแห่งปราสาท เห็นแล้ว ซึ่งบุตร ของเศรษฐีนั้น รู้พร้อมแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งทาสี ยังทาสีให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น ยังบุตรของเศรษฐีให้นั่งแล้ว บนพื้นอันใหญ่ ได้กระทำแล้ว ซึ่งสักการะและสัมนานะ อันใหญ่ ฯ

ครั้งนั้น อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว กะหญิงนั้น ว่า ณะนางผู้เจริญ อ. ท่าน เป็นผู้อันเรา ท. ไม่เคยเห็นแล้ว ในกาลก่อน แต่กาลนี้ (ยอมเป็น), ก็แล ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น (มีอยู่) อ. ท่าน ย่อมกระทำ ซึ่งสักการะ อันใหญ่ แก่เรา ท.; อ. ท่าน ย่อมรู้ ซึ่งเรา ท. หรือ ดังนี้ ฯ

(อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย จ๊ะ อ. ดิฉัน ย่อมรู้, อ. ท่าน ท. เป็นผู้อยู่ในเมืองชื่อว่าโสโรยะโดยปกติ (ยอมเป็น) มิใช่หรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ณะนางผู้เจริญ เธอ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ อ. หญิงนั้น ถามแล้ว ซึ่งความที่แห่งมารดาและบิดา ท. ด้วย แห่งภรรยาด้วย แห่งบุตร ท. ด้วย เป็นผู้ไม่มีโรค ฯ

อ. บุตรของเศรษฐีนั้นออกัน กล่าวแล้ว ว่า ณะนางผู้เจริญ เธอ (อ. ชน ท. เหล่านั้น) เป็นผู้ไม่มีโรค (ยอมเป็น) ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า ณะแม่ อ. ท่าน ย่อมรู้ ซึ่งชน ท. เหล่านั้นหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย จ๊ะ อ. ดิฉัน ย่อมรู้, อ. บุตร คนหนึ่ง ของชน ท. เหล่านั้น มีอยู่, อ. บุตรนั้น (ไปแล้ว) ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ณะนางผู้เจริญ อ. เธอ อย่างกล่าวถึงแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น อ. เรา ท. นั่งแล้ว บนยานน้อย อันสบาย กับ ด้วยบุตรของเศรษฐีนั้น ออกไปแล้ว เพื่ออันอาบ ในวันหนึ่ง ย่อมรู้ ซึ่งคติ ของบุตรของเศรษฐีนั้น หามิได้นั้นเทียว, อ. เรา ท. เทียวไปแล้ว ข้างนี้ด้วย ฯ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งบุตรของเศรษฐีนั้น บอกแล้ว แก่มารดาและ บิดา ท., อ. มารดาและบิดา ท. แม่เหล่านั้น ของบุตรของเศรษฐีนั้น ร้องให้แล้ว คร่ำครวญแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งกิจเพื่อบุคคลผู้ละไปแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย อ. บุตรของเศรษฐีนั้น คือ อ. ดิฉัน ดังนี้ ฯ (อ. บุตรของเศรษฐีนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ณะนางผู้เจริญ อ. ท่าน จงหลีกไป, อ. ท่าน กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร, อ. สหาย ของเรา ย่อมงามราวกะอ.กุมารของเทพ, อ. สหายของเรานั้นเป็นบุรุษ (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ข้าแต่ นาย (อ. เรื่องนั้น) จงมีเกิด, อ. สหายของท่านนั้น คือ อ. ดิฉัน ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น (อ. สหาย) (ถามแล้ว) ว่า ซึ่งหญิงนั้น ว่า อ. เรื่องนี้ ชื่อ เป็นอย่างไร (ยอมเป็น) ดังนี้ ฯ (อ. หญิงนั้น กล่าวแล้ว) ว่า ในวันนั้น อ. พระเถระชื่อว่ามหาจักรายนะ ผู้เป็นเจ้า อันท่าน เห็นแล้วหรือ ? ดังนี้ ฯ (อ. สหาย กล่าวแล้ว) ว่า เธอ (อ. พระเถระชื่อว่ามหาจักรายนะ ผู้เป็นเจ้า อันเรา) เห็นแล้ว ดังนี้ ฯ

สา ทสมาสจฺเจเนน ปุตุตฺติ ลภิตฺวา ตสฺส ปทสา คมนกาเล อปรปี ปุตุตฺติ ปฏิลภี เวมสฺสุสา กุจฺฉิยํ วุตฺตา เทว ปุตุตฺตา อหฺลฺสุ, โสเรยฺยนครโต ตํ ปฏิจฺจ นิพฺพตฺตา เทวติ จตฺตารो ปุตุตฺตา อหฺลฺสุ.

ตสฺมี กाले सोरेय्यनक्रतो यो तसुसा सहायो ष्णुजिपुतो सो षण्जहि सगुप्ततेहि तगुसिलं कनुवा सुख्यानगे निसिनुโน นครं पाविसि.

อถ นํ सा อปริปาสาทตเล วาตปานํ วิวิตฺวา อนฺตรวீถีโอบโลกยมาณา จิตา ทิสฺวา ตํ สญฺชานิตฺวา ทาสี เปเสตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา มหาตเล นิสีทาเปตฺวา มหนฺตํ สกฺกาสมฺमानํ อกาสิ.

อถ นํ सो อาท “ภทฺเท ตฺวํ อิตฺโต ปุพฺเพ อมฺเหทิน ทิฏฺฐปุพฺพา, อถ จ ปนฺ โน มหนฺตํ สกฺกาโร กโรสิ; ชานาสี ตฺวํ อมฺเหติ.

“อาม สามิ ชานามิ, นนฺ ตุมฺเห โสเรยฺยนครวาสิเนติ. อาม ภทฺเทติ. सा मातापितुन्वज्जกรियाय ज पुत्तान्वज्जोโรकावํ पुज्जि.

อิตโร “อาม ภทฺเท อโรคาติ วตฺวา “อมฺม ชานาสี ตฺวํ เอเตติ อาท.

“อาม สามิ ชานามิ, เตสํ เอโก ปุตุโต อตุถิ, โส กหนฺตติ.

“ภทฺเท เอตํ มา กเถสิ; มยํ เตน สทฺธิ เอกทิวสํ สุข्यानगे นิสีทิตฺวา นหายิตฺุํ นิภฺชนฺตา เนวสฺส คตี ชานาม, อิตฺโต จิตฺโต จ วิจิตฺวา ตํ อทิสฺวา มาตาปิตุณฺ อโรจยฺมหา, เตปิสฺสุ โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา เปตกิจจํ กรีสฺสูติ.

“อหํ โส สามีติ. “อเปหิ ภทฺเท, กิ กเถสิ, มยฺหํ สหายो เทวกฺมาโร วิย โสภติ, เอโส บุริโสติ. “โหตุ สามิ, อหํ โสติ.

อถ นํ “อิทํ ก็ นามาติ. ตํทิวสนฺเต อยุโย มหากจฺจายนฺตเถโร ทิฏฺฐโสติ. “อาม ทิฏฺฐโสติ.

ครั้นเมื่อเพศแห่งบุรุษ เป็นเพศสักว่ามีปรากฏแล้วนั้นเทียว (มีอยู่), อ. บุตรของเศรษฐี ในเมืองตักสิลา กล่าวแล้ว กะบุตรของเศรษฐีชื่อว่า โสไธระนั้น ว่า แน่ะสหาย ผู้มีฐานะ อันเสมอ อ. ทารก ท. สอง เหล่านี้ เป็นบุตร ของเรา ท. แม้ทั้งสองนั้นเทียว (ยอมเป็น) เพราะความที่ (แห่งทารก ท. สองเหล่านี้) อยู่แล้ว ในท้อง ของท่าน เพราะความที่ (แห่งทารก ท. สองเหล่านี้) อาศัยแล้วซึ่งเรา บังเกิดแล้ว, อ. เรา ท. จักอยู่ในที่นั้นนั้นเทียว, อ. ท่าน อย่ากระสันขึ้นแล้ว ดังนี้ ฯ

(อ. บุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสไธระนั้น กล่าวแล้ว) ว่า แน่ะสหาย อ. เรา เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งประการอันแปลก คือ อ. เรา เป็นบุรุษ เป็น ก่อน ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งหญิง อีก เป็นบุรุษ เป็นผู้เกิดแล้ว อีก (ยอมเป็น) โดยอัธภาพหนึ่ง (ยอมเป็น); อ. บุตร ท. สอง อาศัยแล้ว ซึ่งเรา บังเกิดแล้ว ก่อน, ในกาลนี้ อ. บุตร ท. สอง ออกแล้ว จากท้อง ของเรา; อ. ท่าน อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความสำคัญ ว่า อ. เรานั้น ถึงแล้ว ซึ่งประการอันแปลก โดยอัธภาพ หนึ่ง จักอยู่ ในเรือน อีก ดังนี้ ; อ. เรา จักบวช ในสำนัก ของพระผู้เป็นเจ้า ของเรา; อ. ทารก ท. สอง เหล่านี้ เป็นภาระ ของท่าน จงเป็น, อ. ท่าน อย่าประมาทแล้ว ในทารก ท. สองเหล่านี้ ดังนี้ จวบแล้ว ซึ่งบุตร ท. ลูกคำแล้ว มอบให้แล้ว แก่บิดา ออกแล้ว บวชแล้ว ในสำนัก ของพระเถระ ฯ

แม้ อ. พระเถระ ยังบุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสไธระนั้น ให้บวชแล้ว ให้อุปสมบทแล้ว พาเทียวไปอยู่ สู่ที่จาริกเทียว ได้ไปแล้ว สู่เมืองสาวตฤถิ โดยลำดับ ฯ (อ. คำ) ว่า อ. พระเถระชื่อว่าโสไธระ ดังนี้ เป็นชื่อ ของภิกษุ นั้น ได้เป็นแล้ว ฯ

(อ. ชน ท.) ผู้อยู่ในชนบทโดยปกติ รู้แล้ว ซึ่งความเป็นไปทั่ว นั้น ร่ำลือแล้ว เป็นผู้มีความแตกตื่นเกิดแล้ว เข้าไปหาแล้ว ถามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า อ. อย่างนั้นหรือ ? ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. เออ (อ. อย่างนั้น) ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท. เหล่านี้ ถามแล้ว) ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อ อ. เหตุ แม้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมมีได้; ได้ยินว่า อ. บุตร ท. สอง บังเกิดแล้ว ในท้อง ของท่าน ท., (อ. บุตร ท.) สอง อาศัยแล้ว ซึ่งท่าน ท. เกิดแล้ว, อ. ความรักอันมีกำลัง แห่งบุตร ท. สองเหล่านี้หนา ในบุตร ท. เหล่าไหน ย่อมมี แก่ท่าน ท. ดังนี้ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. (อ. ความรัก อันมีกำลัง ในบุตร ท.) ผู้อยู่แล้ว ในท้อง (ยอมมี) ดังนี้ ฯ

(อ. ชน ท.) ผู้มาแล้ว ๆ ย่อมถาม อย่างนั้นนั้นเทียว เนื่องนิตย์ ฯ

อ. พระเถระ กล่าวอยู่ บ่อย ๆ ว่า อ. ความรัก (ในบุตร ท.) ผู้อยู่แล้ว ในท้องนั้นเทียว เป็นสภาพมีกำลัง (ยอมเป็น) ดังนี้ เบื่อหน่ายอยู่ ผู้เดียวเทียว นั่งอยู่ ผู้เดียวเทียว ยืนอยู่ ฯ

บุริสลิงเค ปาตุฏมตเตเยว, ตั ตกุกสิลาย เสฎฐิปุโต อาห “สมุม สหายก อิม เทว ทารกา ตว กุจฉิยั วุตถตตวา มั ปฏิจจ นิพพตตตตวา อภินันปี โน ปุตตาเอว, อีเวว วสิสสาม, มา อุกกณฐิติ.

“สมุม อหิ เอนเณ อตตภาเวณ ปจัม บุริโส หุตวา ปุณ อิตถิภาวํ ปตวา ปุณ บุริโส ชาตติ วิปการปุตโต; ปจัม มํ ปฏิจจ เทว ปุตตา นิพพตตวา, อิทานิ เม กุจฉิตโต เทว นิกขนตวา; `สวาทิ เอนเณตตภาเวณ วิปการํ ปตวา ปุณ เคเว วสิสสามิติ สญญํ มา กิริ; อหิ มม อชยสุส สนตีกะ ปพพชิสสาม; อิม เทว ทารกา ตว ภาวา โหนตุ, อิมสุ มา ปมชชิติ วตวา ปุตเต ปริจุมพิตวา ปริมชชิตวา ปิตุ นิยยาเทตวา นิคมิตวา เถรสสุ สนตีกะ ปพพชิ.

เถโรปี ตั ปพพาเซตวา อุปสมปาเทตวา คณหิตวาว จาริกญจมาโน อนุกุกเมน สาวตถิ อคมาสิ. ตสสุ โสเรยยตุเถโรติ นามํ อโหสิ.

ชนปทวาสิโน ตั ปวตตี ฅตวา สงชุกิตวา โกตูลลชาตวา อุปสงกมิตวา ปุจฉิสสุ “เอวํ กิริ ภาเนตติ.

“อามาอุโสติ.

“ภาเนเต เอวรूपปี การณํ นาม โหติ; ตุมหากิ กิริ กุจฉิยั เทว ปุตตา นิพพตตวา, ตุมเห ปฏิจจ เทว ชาตวา; เตสํ โว กตเรสุ พลวสิเนโห โหตีติ.

“กุจฉิยั วุตถเกสุ อาวุโสติ.

อาคตาคตวา นิพพุตติ ตเถว ปุจฉนตติ.

เถโร “กุจฉิยั วุตถเกสุเยว สิเนโห พลวาติ ปุณปุณ กเถนโต หรายมาโน เอโกว นิสิตติ เอโกว ติมุจติ.

อ. พระเถระนั้น ผู้เข้าถึงแล้วซึ่งความเป็นแห่งบุคคลคนเดียว
อย่างนี้ เริ่มตั้งแล้ว ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพ
บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหันต์ กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท. ๔

ครั้งนั้น (อ. ชน ท.) ผู้มาแล้ว ๆ ย่อมถาม ซึ่งพระเถระนั้น ว่า
ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า (อ. เหนตุ) ซึ่งอย่างนี้ ได้มีแล้วหรือ ? ดังนี้ ๔
(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า คุณก่อนท่านผู้มีอายุ ท. เหนตุ (อ. อย่างนั้น)
ดังนี้ ๔ (อ. ชน ท. ถามแล้ว) ว่า อ. ความรัก แห่งท่าน ท. ในบุตร ท.
เหล่าไหน เป็นสภาพมีกำลัง (ย่อมเป็น) ดังนี้ ๔ (อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า
ชื่อ อ. ความรัก ในบุตร คนไหน ๆ แห่งเรา ย่อมไม่มี ดังนี้ ๔

อ. ภิกษุ ท. กราบพูลแล้ว กะพระศาสดา ว่า อ. ภิกษุชื่อว่าโสไรยะนี้
ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อันไม่มีแล้ว, (อ. ภิกษุชื่อว่าโสไรยะ) กล่าวแล้ว ว่า
อ. ความรัก ในบุตรผู้อยู่แล้ว ท. ในท้อง เป็นสภาพมีกำลัง (ย่อมเป็น)
ดังนี้ ในวันอันมีในก่อน ท. ย่อมกล่าว ว่า อ. ความรัก ในบุตรคน
ไหน ๆ แห่งเรา ย่อมไม่มี ดังนี้ ในกาลนี้, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ภิกษุชื่อว่าโสไรยะ ย่อมพยากรณ์ ซึ่งพระอรหันต์ผลอันบุคคลพึงรู้ทั่ว
ดังนี้ ๔

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. บุตร ของเรา
ย่อมพยากรณ์ ซึ่งพระอรหันต์ผลอันบุคคลพึงรู้ทั่ว หามิได้, อ. ความรัก
ในบุตรคนไหน ๆ ไม่เกิดแล้ว จำเดิม แต่กาล แห่งการเห็นซึ่งมรรค
อันบุตร ของเรา เห็นแล้ว ด้วยจิต อัน ๆ ตนตั้งไว้แล้วโดยชอบ ;
อ. มารดา ย่อมไม่อาจ นั้นเทียว (เพื่ออันกระทำ) อ. บิดา ย่อมไม่อาจ
เพื่ออันกระทำ ซึ่งสมบัติ โศก , อ. จิต อันเป็นไปทั่วแล้ว
ในภายใน ของสัตว์ ท. เหล่านี้นั้นเทียว ย่อมให้ ซึ่งสมบัตินั้น ดังนี้
ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า

อ. มารดา ไม่พึงกระทำ อ. บิดา ไม่พึงกระทำ เอกภี หรือว่า
อ. ญาติ ท. เหล่าอื่น ไม่พึงกระทำ ซึ่งเหตุนี้, อ. จิต
อัน ๆ บุคคลตั้งไว้แล้วโดยชอบ พึงกระทำ ซึ่งบุคคลนั้น
ให้เป็นผู้ประเสริฐกว่า กว่าเหตุนี้ ดังนี้ ๔

(อ. อรรถ) ว่า อ. มารดา ไม่พึงกระทำนั้นเทียว อ. บิดา
ไม่พึงกระทำ อ. ญาติ ท. เหล่าอื่น ไม่พึงกระทำ ซึ่งเหตุนี้ (ดังนี้)
(ในบท ท.) เหล่านี้หนนา (แห่งบท) ว่า **น ตั** ดังนี้ เป็นต้น ๔ (อ. อรรถ) ว่า
ชื่อว่าอันบุคคลตั้งไว้แล้วโดยชอบ เพราะความที่ (แห่งจิตนั้น)
เป็นธรรมชาติ (อันบุคคล) ตั้งไว้แล้วโดยชอบ ในกุศลกรรมบถ ท. สิบ
(ดังนี้ แห่งบท) ว่า **สมมาปณิหิต** ดังนี้ ๔ อ. อรรถ ว่า พึงกระทำ คือว่า
ย่อมกระทำ ซึ่งบุคคลนั้น ให้เป็นผู้ประเสริฐกว่า คือว่า ให้เป็นผู้เลิศกว่า
คือว่า ให้เป็นผู้ยิ่งกว่า กว่าเหตุ นั้น ดังนี้ (แห่งบทแห่งพระศาสดา) ว่า
เสยฺยโส นั ตโต เกร ดังนี้ ๔

จริงอยู่ อ. มารดาและบิดา ท. เมื่อให้ ซึ่งทรัพย์ แก่บุตร ท.
ย่อมอาจ เพื่ออันให้ ซึ่งทรัพย์ อันเป็นเครื่อง ไม่กระทำแล้ว ซึ่งการงาน
ยังชีวิต ให้เป็นไปทั่ว ตามสบาย ในอรรถภาพ หนึ่งนั้นเทียว
แม้ อ. มารดาและบิดา ท. ของนางวิสาขา ผู้มีทรัพย์อันมากเพียงนั้น
ผู้มีโศกะอันมาก ได้ให้แล้ว ซึ่งทรัพย์ อันเป็นเครื่องสำเร็จซึ่งชีวิต
ตามสบาย ในอรรถภาพ หนึ่งนั้นเทียว แก่ นางวิสาขานัน,

โส เหว์ เอกตตูปคโต อตตภาเว ขยวยั ปฏฺจเปตฺวา
สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตุตฺตํ ปาปฺภูนิ.

อถ นั อาคตาคตา ปุจฺจนฺติ “ภนฺเต เหว์ กิร
นามาโหสีติ. “อาม อาวุโสติ. “กตเรสุ โว สีเนโห
พลวาติ. “มยฺหิ กตฺถจฺจิ สีเนโห นาม นตฺถีติ.

ภิกษุ “อัย อญฺตุ กเถติ, ปุริมทิวเสสุ ํกุจฺฉิยั
วุตฺตปฺตฺเตสุ สีเนโห พลวาติ วตฺวา อิทานิ ํมยฺหิ
กตฺถจฺจิ สีเนโห นตฺถีติ วทติ, อญฺณํ พยากรโธติ
ภนฺเตติ สตฺถาริ อหํสุ. สตฺถา

“น ภิกฺขเว มยฺหิ ปฺตฺโต อญฺณํ พยากรโธติ, มม
ปฺตฺตฺตฺสฺส สมมาปณิหิตฺเตน จิตฺเตน มคฺคทสฺสนั
ทิกฺกุสกาลโต ปฏฺจาย น กตฺถจฺจิ สีเนโห ชาโต; ยั
สมปฺตฺตี เณว มาตา น ปิตา กาคุํ สกุโกติ, ตั
อิมสั สตฺตานํ อพฺภนฺตเร ปวตฺตํ จิตฺตเมว เทตีติ
วตฺวา อิมํ คาคมาห

“น ตั มาตา ปิตา กยิรา อญฺเวย วาปีจ ภาตกา,
สมมาปณิหิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นั ตโต เกรติ.

ตตฺถ **น ตนฺติ**: ตั การณั เณว มาตา เกรยฺย
น ปิตา น อญฺเวย ภาตกา. **สมมาปณิหิตนฺติ**:
ทสฺสุ กุสฺลกมฺมปเถสุ สมมาจปิตตฺตา สมมาปณิหิตํ.
เสยฺยโส นั ตโต เกรติ. ตโต การณโต เสยฺยโส
นั วรตฺริ อุตฺตริตฺริ เกรยฺย กโรตีติ อตฺถเ.

มาตาปิตโร หิ ปฺตฺตานํ ธนั ททมานา
เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว กมฺมํ อกตฺวา สุเขน
ชีวิตปวตฺตนํ ธนั ทาคุํ สกุโกนฺติ, วิสาขาย
มาตาปิตโรปี ตาวมทฺทนา มหาโกคา ตสฺสา
เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว สุเขน ชีวิตกปฺปนํ ธนั อทฺสุ,

ก็ ชื่อ อ.มารดาและบิดา ท. ผู้สามารถ เพื่ออันให้ ซึ่งสิริคือ
ความเป็นราชาผู้จักรพรรดิ ในทวีป ท. ลี ย่อมไม่มี แก่บุตร ท.,
(ชื่อ อ.มารดาและบิดา ท.ผู้สามารถเพื่ออันให้) ซึ่งสมบัติอันเป็นทิพย์หรือ
หรือว่าซึ่งสมบัติมีปฐมฐานเป็นต้น (ย่อมไม่มี แก่บุตร ท.) ก่อนนั้นเทียว,
อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าว ในการให้ซึ่งสมบัติอันเป็นโลกุตระเทียว
ย่อมไม่มี ฯ

ส่วนว่า อ.จิต อันๆ บุคคลตั้งไว้แล้วโดยชอบ ย่อมอาจ เพื่ออันให้
ซึ่งสมบัตินั้น แม้ทั้งปวง, เพราะเหตุอัน (อ.คำ) ว่า **เสยฺยโส นํ ตโต กเร**
ดังนี้ (อันพระผู้มีพระภาคเจ้า) ตรัสแล้ว ฯ

ในกาลเป็นที่สุดแห่งเทศนา (อ. ชน ท.) มาก บรรลุแล้ว (ซึ่งอริยมผล ท.)
มีโสดาปัตติผลเป็นต้น, อ. เทศนา เป็นเทศนาเป็นไปกับด้วยวาจา-
มีประโยชน์ เกิดแล้ว แก่มหาชน ดังนี้แล ฯ

จตุสฺส ปน ทีเปสฺส จกฺกวตฺติสิริ ทาตุํ สมตฺถา
มาตาปิตโร นาม ปุตฺตานํ นตฺถิ, ปเคว ทิพฺพสมฺปตฺตี
วา ปสมฺชฺฌานาติสมฺปตฺตี วา, โลกุตฺตรสมฺปตฺติทาเน
กถาว นตฺถิ.

สมฺมาปณฺหิตํ ปน จิตฺตํ สพฺพมฺเปตํ สมฺปตฺตี
ทาตุํ สกฺโกติ, เตน วุตฺตํ “เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ.

เทศนาวิสาเย พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปตฺตา,
เทศนา มหาชนสฺส สาคฺคิกา ซาตาติ.

อ. เรื่องแห่งพระเถระชื่อว่าโสไรยะ (จบแล้ว) ฯ

โสเรยฺยตเถรวตฺถ.

อ. กถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งวรรค
อันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยจิต (จบแล้ว) ฯ

จิตฺตวคฺคณฺณนา นิฏฺฐิตา.

อ. วรรค ที่สาม (จบแล้ว) ฯ

ตติโย วคฺโค.

บรรณานุกรม

พระพุทธโฆษาจารย์ **ธมฺมปัทฏฐกถา** ทูติโย ภาค . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย . ๒๕๒๘

พระอมรมณี **คัมภีร์พระธมฺมปัทฏฐกถา** ยกศัพท์แปล ภาค ๒ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย . ๒๕๒๘ .

คณะกรรมการแผนกตำรามหาจุฬาราชวิทยาลัย **พระธมฺมปัทฏฐกถา** แปล ภาค ๒ .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๒๘ .

คณาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย **สูตรสำเร็จ บาลีไวยากรณ์** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด . ๒๕๕๔ .

พระวิสุทฺธิสมโพธิ **ปทานุกรมกิริยาอาขยาต** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ . ๒๕๒๐ .

พระมหาสำลี วิสุทฺโธ **อักขรานุกรมกิริยาอาขยาต** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชียงจงเจริญ . ๒๕๒๘ .

ป.หลงสมบุญ **พจนานุกรม มคธ -ไทย** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสาร จำกัด . ๒๕๔๖

สนามหลวงแผนกบาลี **ปัญหาและเฉลยประโยคบาลีสยามหลวง** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา .

ดร.อุทิศ สิริวรรณ **ธรรมบท ภาคที่ ๒ แปลโดยพยัญชนะ** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชียง . ๒๕๕๐ .

บุญสืบ อินสาร **ธรรมบท ภาคที่ ๒ แปลโดยพยัญชนะ** . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งนครการพิมพ์ . ๒๕๔๖ .

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ **ธรรมปัทฏฐกถา ภาค ๒ แปลโดยพยัญชนะ** .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา . ๒๕๕๖ .

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี